PRAGYA

প্ৰজ্ঞা

(গৱেষণাধৰ্মী প্ৰবন্ধ সংকলন)

সম্পাদনা ঃ

আইভিলতা চুতীয়া

প্ৰজ্ঞা

০ সম্পাদনা ঃ আইভিলতা চুতীয়া ০

কল্পতৰু প্ৰকাশন

প্ৰজ্ঞা

(গৱেষণাধৰ্মী প্ৰবন্ধ সংকলন)

সম্পাদনা ঃ
আইভিলতা চুতীয়া

কল্পতৰু প্ৰকাশন
মৰাণ, ডিব্ৰুগড়, অসম

PRAGYA : The book contains multilingual compilation of multidisciplinary articles and papers written by the College Teachers of Assam pertaining to academic issues edited by ***Iveelata Chutia,*** Assistant Professor, Moran Commerce College and published by ***Publication Cell, Moran Commerce College*** and ***Kalpataru Publication***. First edition, April, 2023. Rs. 450/- (Rupees Four hundred fifty) only.

PRAGYA

(The book contains multilingual compilation of multidisciplinary articles and papers)

ISBN : 978-81-959452-1-4

Published by : ***Publication Cell, Moran Commerce College*** and ***Kalpataru Publication***.

Editor : Iveelata Chutia

Co-Editors : Debajit Boruah, Dibyajyoti Konwar Sonowal

Published on : April, 2023.

© All rights reserved by Publication & Editorial Committee board.

Rs. 450/-

Cover by : Ranju Borah

Published & Printed at :

KALPATARU OFFSET PRESS & PUBLICATION

No.1 Sonali Path, Moran - 785675

Dibrugarh, Assam

E-mail : kalpataruoffsetmoran@gmail.com

Articles in this book don't reflect the views or policies of the Editor for the Publishers. Respective authors/writers are responsible for the originality of their views/ openions express in their articles/papers.

Editorial Board

Despite all our efforts to make this book zero error, there is every posibility of mistakes or any printing mistakes due to oversight of lack of timely information or may be technical problems. We expect valuable suggestions from our all readers and writers to make the next edition of this book with fulfill the all shortfalls of the book, if any.

Thank you.

Kalpataru Publication

N.B. : *This book or any part thereof may not be reproduced in any form without the written permission of the publications committee.*

Editorial Board of
Moran Commerce College

President
Dr. Jatin Chutia
President Governing Body
Moran Commerce College

Editor
Iveelata Chutia
Principal i/c
Moran Commerce College
Co-Editors
Debajit Boruah
Asstt. Professor
Dibyajyoti Konwar Sonowal
Asstt. Professor

FOREWORD

PRAGYA, is a collection of Research based papers. Research paper means pursuit of the Treasure which is not only the collection of data and reviews of articles and Literatures, the Pragya Tries to inspire the new thinkers to study and express their ideas on the various problems of the Society. it is a humble process to reflect the views of the writers. Besides it, we are always trying to encourage the students those who are future of the Nation and the World. It is our duty and responsible to guide them so as to cultivate their interest and ideas for upliftment of the society.

I express my sincere thanks to the Editor cum Incharge Principal Iveelata Chutia and the members of the Editorial Board those who extends their full co-operation in this publication.We are extremely grateful to all the learned contributors but for whose help the publication of the Pragya would not have been possible. We are also very thankful to Mr. Ranju Borah, owner of Kalpataru Press, Moranhat for Printing the book within record time. We hope the book will be well received by readers for whom it is intended.

August 14,2023 — ***Dr. Jatin Chutia***

Moranhat — President of the Editonal Board.

সম্পাদকৰ বাট'চৰাত

বিভিন্ন ধৰণৰ আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ জৰীয়তেই জীৱনবোধৰ শিক্ষা আমি আহৰণ কৰিব পাৰোঁ। মানৱ জীৱন পোৰাটোৱেই সফল জীৱন নহয়। এই জীৱন সফল কৰিব পৰা যাব যদিহে আমাৰ কিছুমান সৃষ্টিমূলক কামৰ জৰীয়তে সমাজৰ ভৱিষ্যত প্ৰজন্মলৈ কিবা এটা দি থৈ যাব পাৰোঁ। গঠনমূলক শিক্ষাই আমাৰ জীৱনবোধৰ উত্তৰণ ঘটোৱাৰ লগতে মানৱ জীৱনৰ ভেটি সুদৃঢ় কৰাত সহায় কৰে। জীৱনৰ প্ৰতিটো খোজত সাহসেৰে, নিষ্ঠাৰে, একাগ্ৰতাৰে আগবাঢ়িলেহে আমাৰ জীৱন-দৰ্শন আনৰ বাবেও অনুকৰণীয় হ'ব। মানুহে নিজৰ কৰ্ম আৰু একাগ্ৰতাৰে সৃষ্টিশীল কামত মনোনিবেশ কৰিলে জীৱনৰ স্বাক্ষৰ ধৰি ৰাখিবলৈ সক্ষম হয়।

সময় পৰিৱৰ্ত্তনৰ গইনা লৈ, মানুহৰ মন-মগজু, জ্ঞান আৰু যুক্তিৰে পৰিচালিত হোৱাৰ লগে লগে অনেক প্ৰশ্নৰ অৱতাৰণা হোৱা আৰু তাক যুক্তিযুক্ত ধ্যান-ধাৰণাৰে পৰিচালিত কৰিবলৈ শিকিলে মানুহে। বিভিন্ন নতুনত্বৰ সন্ধানত বহু নতুন নতুন বিষয়ত গৱেষণাৰ বাট মুকলি হ'ল যাৰ ফলশ্ৰুতিত নতুন নতুন চিন্তাৰ দুৱাৰ মুকলি হ'ল। এনেধৰণৰ চিন্তাই বিভিন্ন দিশত জ্ঞান-অন্বেষণৰ বাট মুকলি কৰি নতুন নতুন দিশৰ সন্ধান দিবলৈ সক্ষম হৈছে। জ্ঞান-অন্বেষণৰ বিভিন্ন দিশ প্ৰতিফলিত কৰাত সহায়ক হয় বিভিন্ন বিষয়ত কৰা গৱেষণালব্ধ বিষয়ে। তেনে এক উদ্দেশ্য আগত ৰাখি এক প্ৰচেষ্টা হাতত লোৱাৰ ফচল হৈছে গৱেষণাধৰ্মী প্ৰবন্ধ সংকলন "প্ৰজ্ঞা"। "প্ৰজ্ঞা"ৰ অভিধানিক অৰ্থ হৈছে জ্ঞান। আমাৰ ক্ষুদ্ৰ প্ৰচেষ্টা "প্ৰজ্ঞা"ৰ জৰীয়তে যাতে শৈক্ষিক, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আদি বিভিন্ন দিশত নতুন নতুন চিন্তাৰ অৱতাৰণা কৰিব পাৰে, কোনো কোনো ক্ষেত্ৰত গৱেষণামূলক তথ্যৰ সম্ভেদ দিব পাৰে তাক পাৰ্য্যমানে

চেষ্টা কৰা হৈছে। এই সুযোগতে গ্ৰন্থখন প্ৰস্তুত কৰিবলৈ যিসকল সন্মানীয় লেখকে তেওঁলোকৰ লিখনী পঠিয়াই উৎসাহিত কৰিলে তেওঁলোকক জনালোঁ আন্তৰিক ধন্যবাদ। এই সংকলনটি প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত দিহা পৰামৰ্শ দিয়া শ্ৰদ্ধাৰ ড° যতীন চুতীয়া চাৰকে প্ৰমুখ্য কৰি সম্পাদনাৰ ক্ষেত্ৰত সহযোগিতা আগবঢ়োৱা শ্ৰদ্ধাৰ সহকৰ্মী দিব্যজ্যোতি কোঁৱৰ সোনোৱাল আৰু দেৱজিত বৰুৱা অশেষ ধন্যবাদৰ পাত্ৰ। ইয়াৰ লগতে সহকৰ্মী কমৰুদ্দিন, কল্যাণী, বৰ্ণালী, লীনাশ্ৰী, নয়নমণি, প্ৰণয়, উত্তম, ত্ৰিবেণী, গীতাঞ্জলী, স্বাধীনজ্যোতি আদি সকলোৰে শলাগ ল'লোঁ।

গ্ৰন্থখন প্ৰকাশ কৰিবলৈ দায়িত্ব লোৱা ৰঞ্জু বড়া আৰু কল্পতৰু প্ৰকাশনক এই সুযোগতে অশেষ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ। শেষত গ্ৰন্থখনৰ সম্পাদনাত অনিচ্ছাকৃতভাৱে ৰৈ যোৱা ভুল-ত্ৰুটিৰ বাবে পঢ়ুৱৈ সমাজৰ ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছোঁ।

শ্ৰদ্ধাৰে -

(আইভিলতা চুতীয়া)
সম্পাদক "প্ৰজ্ঞা"

সূচীপত্ৰ

<u>বিভাগ ঃ অসমীয়া</u>

❍ দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যৰ ‘জংগম’ -এটি বিশ্লেষণাত্মক টোকা ০৯
✍ ড° নন্দিতা গগৈ

❍ অসমৰ ভাওনা অনুৰূপ বিলুপ্তপ্ৰায় পৰম্পৰাগত পৰিৱেশ্য কলাসমূহ ঃ এটি বিশ্লেষণ ২৪
✍ মালামণি গোস্বামী

❍ অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰথম বুৰঞ্জী, অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী ৩২
✍ ড° বনদীপা শইকীয়া

❍ বড়ো জাতিসত্তা, লোকসংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰা ৪৩
✍ অৰুণ বৰুৱা

❍ পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যশৈলী ৪৮
✍ ড° স্বপন কুমাৰ চুতীয়া

❍ সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰীকাৰ গীতত মানৱপ্ৰেম আৰু বৰলুইত ঃ এক অৱলোকন ৬৫
✍ আইভিলতা চুতীয়া

❍ টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰ ঃ এটি অধ্যয়ন ৭২
✍ ড° সুজিত ভৰালী

❍ অসমীয়া চুটিগল্প সৃষ্টিত জোনাকী আৰু বেজবৰুৱাৰ ভূমিকা... ৮৩
✍ দিব্যজ্যোতি কোঁৱৰ সোনোৱাল

❍ গ্ৰাম্য উন্নয়নত পুথিভঁৰালৰ ভূমিকা ৮৮
✍ নয়ন মণি বড়া

❍ মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ আৰু চুটিগল্পত ইয়াৰ প্ৰতিফলন ৯২
✍ বিনোদ কোঁৱৰ

Section : English

- **Analytical History of Cultural Heritage of the Mongoloid People** ৯৮
  ✍ **Dr. Jatin Chutia**
- **The effects of Urbanization on Environment in India** ***With special reference to Assam*** ১০৭
  ✍ **Horen Chamuah**
- **Skill India Mission Development and Its achievements & challenges...** ১১৪
  ✍ **Hiranya Kr. Sharma**
  Minakhi Goswami
- **Self Help Groups (SHGs) and socio-economic empowerment of rural women**
  ✍ **Jyotsna Buragohain** ১২৩
- **The Role of DDUGKY in Women Empowerment**
  ✍ **Leena Shree Borthakur** ১৩০
- **Outcome Based Education in the Light of NEP, in HEI's** ১৩৭
  ✍ **Debajit Boruah**
- **Commerce is the Carrier of Civilization**
  ✍ **Kamaruddin Ansari** ১৪৯
- **Views of Secondary School teachers on Private Tuition**
  ✍ **Dr. Rima Kotaky** ১৫৩
- **Employability Skills for Success**
  ✍ **Kalyani Konwar** ১৭৫
- **Anganwadi Centers and their Role and Challenges...**
  ✍ **Bornali Gohain** ১৮৭

দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যৰ 'জংগম' -এটি বিশ্লেষণাত্মক টোকা

ড° নন্দিতা গগৈ
সহযোগী অধ্যাপিকা
অসমীয়া বিভাগ, মৰাণ মহাবিদ্যালয়।

সাৰাংশ ঃ

কমসংখ্যক উপন্যাস লিখি অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত এক যুগমীয়া আৰু অনন্য পৰিচয় ৰাখি যাবলৈ সক্ষম হোৱা এজন বিশিষ্ট ঔপন্যাসিক হ'ল দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্য। **অন্যযুগ অন্যপুৰুষ** (১৯৭০), **কালপুৰুষ** (১৯৭৬), **জঙ্গম** (১৯৮২), **ৰক্তৰাগ** (১৯৯৯, **গৰীয়সী**, মে', জুন, জুলাই, আগষ্ট, ছেপ্তেম্বৰ সংখ্যাত প্ৰকাশিত) আদি চাৰিখন উপন্যাস ৰচনা কৰি আচাৰ্যই অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যক সমৃদ্ধি দান কৰি যায়। কাহিনী বা পটভূমি নিৰ্বাচনৰ স্বকীয়তা, কাহিনী গাঁথনিৰ নিটোল ৰূপ, চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ অগতানুগতিকতাৰ বাবে আচাৰ্যৰ আনবোৰ উপন্যাসৰ দৰে **জঙ্গমো** স্বকীয় বৈশিষ্ট্যৰে সমুজ্জ্বল এখন বিশিষ্ট উপন্যাস। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পটভূমিত ৰচিত **জঙ্গম** উপন্যাসৰ পটভূমি দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধত ব্ৰহ্মদেশৰপৰা কণ্টকাকীৰ্ণ পথেৰে অসমলৈ অহা এদল ভগনীয়াৰ দুৰ্যোগপূৰ্ণ জীৱনৰ কাহিনীক ভেঁটি কৰি উপন্যাসখন লিখা হৈছে। ঐতিহাসিকভাৱে সত্য ঘটনাৰ উপস্থাপন, ব্যৱহৃত ভাষাশৈলী আৰু প্ৰব্ৰজিত ভগনীয়াসকলৰ জীৱন-গাঁথা অংকন -সকলোতে উপন্যাসখনত এটি অগতানুগতিক ভংগী প্ৰত্যক্ষ কৰা যায়। মুঠতে, দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ বা-মাৰলিয়ে বিধ্বস্ত কৰা এমুঠি ভগনীয়াই কণ্টকাকীৰ্ণ পদ পথেৰে ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা জীৱনৰ মায়াত মাতৃভূমি ভাৰতলৈ অহা কৰুণ মৰ্মস্পৰ্শী ঘটনা উপন্যাসখনত চিৰকালৰ বাবে ধৰি ৰখা হ'ল।

বিষয়-নিৰ্বাচনৰ অভিনৱত্ব, পটভূমিৰ ঐতিহাসিক গুৰুত্ব, ভাষাৰ ব্যৱহাৰ আদি কেইবাটাও দিশৰপৰা অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত জঙ্গমৰ গুৰুত্ব আছে। এনে গুৰুত্বলৈ লক্ষ্য ৰাখি এই গৱেষণাধৰ্মী অধ্যয়নৰ বাবে **দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যৰ জঙ্গম -এটি বিশ্লেষণাত্মক টোকা** বিষয়টি নিৰ্বাচন কৰি লোৱা হৈছে।

এই অধ্যয়ন আৰু আলোচনাৰ স্বৰূপ বিশ্লেষণাত্মক। এই অধ্যয়ন গ্ৰন্থাগাৰ ভিত্তিক হ'ব। মুখ্য আৰু গৌণ উভয় উৎসৰপৰাই সমল সংগ্ৰহ কৰা হ'ব। এই অধ্যয়নৰ জৰিয়তে উপন্যাসখনত প্ৰতিফলিত বৈশিষ্ট্যসমূহৰ যথাৰ্থ স্বৰূপ বুজাত সহায়ক হ'ব বুলি আশা ৰখা হৈছে।

বীজশব্দ ঃ জঙ্গম, দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ, দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্য, ব্ৰহ্মদেশ, ভগনীয়া

০.০ প্ৰস্তাৱনা ঃ

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যক গুণগত দিশত সমৃদ্ধিশালী কৰা ঔপন্যাসিকসকলৰ ভিতৰত এজন অন্যতম পথিকৃৎ ঔপন্যাসিক হ'ল দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্য। **অন্যযুগ অন্যপুৰুষ** (১৯৭০), **কালপুৰুষ** (১৯৭৬), **জঙ্গম** (১৯৮২), **ৰক্তৰাগ** (১৯৯৯, **গৰীয়সী,** মে', জুন, জুলাই, আগষ্ট, ছেপ্তেম্বৰ সংখ্যাত প্ৰকাশিত) আদি চাৰিখন উপন্যাস ৰচনা কৰি আচাৰ্যই অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত এক যুগমীয়া খ্যাতি ৰাখিবলৈ সক্ষম হ'ল। আচাৰ্যৰ ঔপন্যাসসমূহত এক পৰম্পৰা ভঙাৰ প্ৰয়াস লক্ষ্য কৰা যায়। সংখ্যাগত দিশত কম হ'লেও উপন্যাসকেইখনৰ বিষয়বস্তুৰ অভিনবত্ব, ঘটনা উপস্থাপনৰ কৌশলগত শৈলী, চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ দক্ষতা, পৰিবেশ-পৰিস্থিতিৰ যথাযথ বৰ্ণনা ইত্যাদি সকলো ক্ষেত্ৰতে আচাৰ্যৰ উপন্যাসকেইখন অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যতে বিশিষ্ট উপন্যাসহিচাপে স্বীকৃত হৈছে।

আচাৰ্যৰ প্ৰথম উপন্যাস 'অন্যযুগ অন্যপুৰুষ'ত (বৃটিশ শাসনাধীন কালৰ) বিংশ শতিকাৰ প্ৰাৰম্ভণিত অসমৰ গ্ৰাম্য সমাজ জীৱনলৈ অহা পৰিবৰ্তনৰ খণ্ডচিত্ৰ অংকন কৰা হৈছে। গ্ৰাম্য কথোপকথন আৰু পৰিবেশৰ যথোপযুক্ত বৰ্ণনাৰে উপন্যাসখন সমৃদ্ধ হৈ উঠিছে। আচাৰ্যৰ দ্বিতীয় উপন্যাস 'কালপুৰুষ'ত অসম বুৰঞ্জীৰ এটি বিস্তৃত অধ্যায়ৰপৰা বিষয়বস্তু গ্ৰহণ কৰা হৈছে। উপন্যাসখনত 'নদাই' নামৰ চৰিত্ৰ এটিৰ যোগেদি সপ্তদশ শতিকাৰ অসম বুৰঞ্জীৰ এছোৱা সংকটপূৰ্ণ সময়ৰ ঘটনা আত্মবিবৃতিমূলক পদ্ধতিৰে উপস্থাপন কৰা হৈছে।

স্বৰ্গদেৱৰ ভিতৰৰ সৰুচ'ৰাৰ বিশ্বাসী চৰিত্ৰ 'নদাই সঁজাতী'ৰ জৰিয়তে সপ্তদশ শতিকাৰ অসম বুৰঞ্জীৰ এচোৰা সংকটপূৰ্ণ সময়ৰ (১৬৩৯-১৬৭৩) ঘটনা উপন্যাসখনত বুৰঞ্জীৰ কথকতাৰে উপস্থাপন কৰা হৈছে।

দেৱেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যৰ সাহিত্যিক জীৱনৰ অন্যতম এক যুগমীয়া কৃতিত্ব হ'ল জঙ্গম। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ বা-মাৰলিয়ে ব্ৰহ্মদেশত বিধ্বস্ত কৰা এদল দুৰ্ভগীয়া ভগনীয়াৰ কৰুণ মৰ্মন্তুদ কাহিনী সমৃদ্ধ উপন্যাসখনে আচাৰ্যৰ বাবে মৰণোত্তৰভাৱে সাহিত্য অকাডেমিৰ দৰে সন্মানজনক বঁটাও কঢ়িয়াই আনিছিল। আচাৰ্যৰ চতুৰ্থখন উপন্যাস 'ৰক্তৰাগ'ৰ পটভূমিও অসমৰ বাহিৰৰ। খ্ৰীঃপূৰ্ব ষষ্ঠ শতিকাৰ উত্তৰ ভাৰতৰ গংগা উপত্যকাৰ কেউকাষে গঠন হোৱা যোল্লখন ৰাষ্ট্ৰ (মহাজনপদ)ৰ মাজত যুদ্ধ-বিগ্ৰহ, ৰাজ্যবিস্তাৰ আৰু ৰাজ্যসমূহৰ আত্মস্বাতন্ত্ৰ্য ৰক্ষাৰ সংগ্ৰামৰ বিষয়ে ৰক্তৰাগ উপন্যাসখনত উপস্থাপন কৰা হৈছে। ইতিহাসৰ বাস্তৱতা আৰু কল্পনাৰ মধুময় সংমিশ্ৰণে অপেক্ষাকৃতভাৱে কম পৰিসৰৰ উপন্যাসখন সুন্দৰ কৰি তুলিছে।

আচাৰ্যৰ উল্লিখিত চাৰিওখন উপন্যাসেই কাহিনী বা পটভূমি নিৰ্বাচনৰ স্বকীয়তা, কাহিনী গাঁথনিৰ নিটোলৰূপ, চৰিত্ৰ চিত্ৰণৰ অগতানুগতিকতাৰ বাবে অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যতে বিশিষ্ট উপন্যাসৰূপে স্বীকৃত।

১. বিষয়ৰ পৰিচয় ঃ

মহাযুদ্ধৰ পটভূমিত ৰচিত মুষ্টিমেয় সংখ্যক অসমীয়া উপন্যাসৰ ভিতৰত দেৱেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যৰ **জঙ্গম** এখন বিশিষ্ট উপন্যাস।

জঙ্গম উপন্যাসত মহাযুদ্ধই জনজীৱনলৈ অনা পৰিবেশ-পৰিস্থিতিৰ বাহ্যিক বৰ্ণনাতে ব্যস্ত নহৈ লেখকে সংশ্লিষ্ট বিষয়ৰ গ্ৰন্থ অধ্যয়ন আৰু গভীৰ অন্তৰ্দৃষ্টিৰে উপন্যাসখন ৰচনা কৰিছে। যুদ্ধৰ ধামখুমিয়াত পৰি থলুৱা ব্ৰহ্মদেশীয় লোকৰ আতংক সহিব নোৱাৰি প্ৰাণৰ মায়াত ভাৰতলৈ পদপথেৰে অহা মানুহৰ দলটোৰ (উপন্যাসখনত অংকিত চৰিত্ৰসমূহৰ) ব্যক্তিগত সুখ-দুখৰ বৰ্ণনা উপন্যাসখনত নাই। তাৰ পৰিবৰ্তে যুদ্ধবিধ্বস্ত পৰিৱেশে প্ৰাণৰ মমতাত পদপথৰ সুদীৰ্ঘ, কষ্টকৰ আৰু দুৰ্গম যাত্ৰাপথ অতিক্ৰমি আহিবলৈ ভগনীয়াসকলক উদ্‌গণি যোগাইছিল সেয়া অতি মৰ্মস্পৰ্শী আৰু হৃদয়বিদাৰকভাৱে অংকন কৰা হৈছে। সেই দুৰ্গম পথ অতিক্ৰমণৰ সময়ছোৱাত চৰিত্ৰসমূহৰ যি ব্যৱহাৰ, খাদ্যসংকট,

জীৱনৰ অনিৰাপত্তা, ৰোগ-ব্যাধি, জিৰণিবিহীন যাত্ৰাপথৰ যথাযথ বৰ্ণনাৰে উপন্যাসখনত যিবোৰ পৰিস্থিতি নিৰ্মাণ কৰা হৈছে সকলো বিশ্বাসযোগ্যৰূপতে উপস্থাপিত হৈছে। মুঠতে, বৃটিছে ব্ৰহ্মদেশলৈ নিজৰ ব্যৱসায়-বাণিজ্য অথবা অন্যান্য কৰ্মত সহায় কৰিবৰ বাবে লৈ যোৱা প্ৰবাসী ভাৰতীয়সকলক দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ ধামখুমিয়াতে ব্ৰহ্মদেশৰপৰা উৎখাত কৰিবলৈ চলোৱা ব্ৰহ্মদেশীয় লোকৰ আক্ৰমণৰ তাড়নাত ব্ৰহ্মদেশ এৰিবলৈ বাধ্য হোৱা এচাম দুৰ্ভগীয়া ভগনীয়াৰ অনিশ্চিত যাত্ৰাৰ সুদীৰ্ঘ কাহিনী সম্বলিত **জঙ্গম** উপন্যাসখন কাহিনী নিৰ্বাচন আৰু উপস্থাপন, চৰিত্ৰ চিত্ৰণ, পৰিস্থিতি বৰ্ণনা ইত্যাদি সকলো দিশতে এখন অনন্য আৰু একক উপন্যাস হিচাপে পৰিচিহ্নিত হ'বৰ গুণাৱলীৰে গুণান্বিত। এই ব্যতিক্ৰমধৰ্মী উপন্যাসখনৰ সন্দৰ্ভত এটি বিশ্লেষণাত্মক অধ্যয়ন কৰিবৰ উদ্দেশ্যেৰে এই গৱেষণা-পত্ৰখনি যুগুত কৰা হৈছে।

২. **অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য ঃ**

যুদ্ধ বিষয়ক অসমীয়া উপন্যাস হিচাপে 'জঙ্গম'ত প্ৰতিফলিত কাহিনী, ঘটনা, পৰিস্থিতি অংকন, চৰিত্ৰ চিত্ৰণ আৰু আংগিক বৈশিষ্ট্যৰ সন্দৰ্ভত সামগ্ৰিক বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱাটোৱে এই গৱেষণাধৰ্মী অধ্যয়নৰ মূল উদ্দেশ্য।

৩. **পৰিসৰ ঃ**

দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যই অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ সৰ্বমুঠ চাৰিখন উপন্যাস অৱদান দি যায়। আটাইকেউখন উপন্যাসেই অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত বিশিষ্ট উপন্যাস হিচাপে স্বীকৃত। এই অধ্যয়নৰ বাবে আচাৰ্যৰ **জঙ্গম** উপন্যাসখন নিৰ্বাচন কৰি লোৱা হৈছে। উপন্যাসখনত দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ প্ৰলয়ংকৰী ধুমুহাৰ খণ্ডচিত্ৰ অতি মৰ্মস্পৰ্শীৰূপত উপস্থাপন কৰা হৈছে। উপন্যাসখনৰ আধাৰত মহাযুদ্ধজনিত কাৰকসমূহ আৰু তাৰ কুপ্ৰভাৱে সৰ্বসাধাৰণ মানুহৰ জীৱনত পেলোৱা অনিশ্চিত ভৱিষ্যতৰ কৰুণ গাঁথাৰ সন্দৰ্ভত অধ্যয়ন বিশ্লেষণ হ'ব পাৰে। অধ্যয়নৰ পৰিসৰৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি এই গৱেষণা-পত্ৰত উল্লিখিত দিশৰ অধ্যয়ন আগবঢ়োৱা নহয়। উপন্যাসখনৰ সামগ্ৰিক উপাদানৰ আধাৰত কৰা বিশ্লেষণহে এই অধ্যয়নে সামৰি ল'ব।

৪. **পদ্ধতি ঃ**

এই গৱেষণাধৰ্মী অধ্যয়নৰ বাবে বিশ্লেষণাত্মক (Analytical)

পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰা হ'ব। পৰিচয়মূলক (Introductory) পদ্ধতিৰ লগে লগে তুলনামূলক পদ্ধতিও ঠায়ে ঠায়ে গ্ৰহণ কৰা হ'ব। এই অধ্যয়ন গ্ৰন্থাগাৰভিত্তিক হ'ব। মুখ্য আৰু গৌণ উভয় উৎসৰপৰাই সমল গ্ৰহণ কৰা হ'ব।

৫. বিশ্লেষণ ঃ

৫.১ জংগম উপন্যাসৰ বিষয়বস্তু ঃ

জংগম উপন্যাসৰ বিষয়বস্তু দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ পটভূমিত ৰচিত। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়ত ব্ৰহ্মদেশৰপৰা অসমলৈ পলাই অহা এদল ভগনীয়াৰ দুৰ্যোগপূৰ্ণ জীৱনৰ ঘটনাৱলীক ভেঁটি কৰি জংগম উপন্যাসখন লিখা হৈছে। দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ সময়ত জাপানী সৈন্যই ব্ৰহ্মদেশ অধিকাৰ কৰাত ইংৰাজ সকলে ব্ৰহ্মদেশ এৰিবলগা হৈছিল। জাপানী সৈন্যৰ হাতত পৰাজয় বৰণ কৰিবলগা হোৱা ইংৰাজসকলে ব্ৰহ্মদেশ এৰি যোৱাত ইংৰাজে ব্ৰহ্মদেশত নি স্থাপন কৰা ভাৰতীয়সকলক সেই সুযোগতে তাৰপৰা উৎখাত কৰিবৰ বাবে স্থানীয় ব্ৰহ্মদেশীয় লোকে নানান অত্যাচাৰ-উৎপীড়ণ আৰম্ভ কৰিছিল। ইংৰাজসকলৰ দৰে ধনী ধনী ভাৰতীয় লোকসকলে আকাশীপথেৰে নতুবা অন্যান্য যাতায়ত ব্যৱস্থাৰে নিজ নিজ মাতৃভূমিলৈ প্ৰত্যাবৰ্তন কৰিছিল। সৰ্বসাধাৰণ শ্ৰেণীৰ ভাৰতীয়সকল জীৱনৰ মায়াত আশা-নিৰাশাৰ মাজেদি দুৰ্গম অৰণ্য আৰু পৰ্বত-পাহাৰ ভৰা পথেৰে ভাৰতলৈ বুলি খোজ কাঢ়ি আহিছিল। এইদৰে আহোঁতে বহু লোক বাটত অনাহাৰত, অসুখত ভুগি মৰিল।

সেই সময়ত ব্ৰহ্মদেশৰ ৰাজধানী মান্দালয়ৰ ওচৰত মানুক গাঁৱত কুৰিঘৰ কৃষিজীৱি লোক আছিল। তাত বাৰ্মানসকলৰ লগতে ককাই-ভাইৰ দৰে ৰামগোবিন্দ, বল্লভ দোকানী, বুধু, নিতু, গুৰুচৰণ, হৰিচৰণ, চিনটি আদি কেইটামান ভাৰতীয় পৰিয়াল আছিল। গাঁওবুঢ়া জয়ানাও, বৃদ্ধ বা-মাও, বিপ্লৱী সংগঠনৰ নেতা নুংনাও, চেঙেলীয়া ডেকা গুচেনপুঙৰ মুখত পৰিস্থিতিৰ ভয়াবহতাৰ কথা জানি ভাৰতীয়সকলে যথাসৰ্বস্ব এৰি দুৰ্গম হাবি-জংঘল, পাহাৰ-পৰ্বত অতিক্ৰম কৰি অসম অভিমুখে আগবাঢ়ি আহিছিল। লগত অনা খোৱা বস্তু-বাহানি কম দিনতে শেষ হোৱাত মানুহবোৰে জুইত পোৰা বাহগাজ, বনৰীয়া কচু, বনৰীয়া কলগছৰ শাহ, বনৰীয়া বাজী ঔ, কেঁচা কল, বেল, কাঁইটীয়া লতাবোৰত লোমালোমে ওলমি থকা জেটুলিপকা আদিৰে পেটৰ ভোক নিবাৰণ কৰিছিল।

মানকুৰ গাঁওবুঢ়া জয়ানাওৰ পুতেক তথা বিপ্লৱী সংগঠনৰ নেতা নুংনাৱে দলৰ বিৰুদ্ধে গৈ ভাৰতীয় পৰিয়াল কেইটাক ইৰাৱতী পাৰ কৰাত সহায় কৰিছিল। এইকথা গম পাই বিদ্ৰোহী বাৰ্মানসকলে নুংনাওক নৃশংসভাৱে হত্যা কৰিলে। বাটত আহোঁতে এই ভগনীয়া পৰিয়াল কেইটাৰ সহযাত্ৰী হৈছিল ফাদাৰ পাদ্ৰীচাহাব। ফাদাৰ পাদ্ৰী আৰু ফাদাৰ বেৰী ওৱে বাট ভগনীয়া সকলৰ সুখ-দুখৰো সমভাগী হৈছিল। এঙ্গল' বাৰ্মিজ গাভৰু মা-পুও বাটত ভগনীয়া দলটোৰ লগ হৈছিল। অচিন, অসুখ, অনিদ্ৰা আৰু অনাহাৰত অসমলৈ অহা বহু ভগনীয়াই বাটতে মৃত্যুক সাৱটি ল'লে। পত্নী লচমীৰ লগত বিচ্ছেদৰ বেদনাত ৰামগোবিন্দ পগলা হ'ল। এইদৰে অবৰ্ণনীয় কষ্টৰ মাজেদি পৰিয়ালকেইটাই পাংচু গিৰিপথ পাৰ হৈ নামপঙৰ ভগনীয়া শিবিৰ পালেগৈ। তাত ৰুগীয়া সৈনিক আৰু ভগনীয়াসকলৰ চিকিৎসাৰ কাৰণে এখন হস্পিতাল আছিল। ফাদাৰ বেৰীয়ে তাত ডা° চিম'ক লগ পালে। পাছত ডা° বেৰী আৰু এঙ্গল' বাৰ্মিজ গাভৰু মা-মুৱে নাৰ্চৰূপে কামত যোগ দিলে। লগত অহা বাকী কেইজন ভগনীয়াই লেখাপানীৰপৰা ৰেলেৰে নিজ নিজ ঠাইলৈ গতি কৰিলে। এইদৰে ভগনীয়াসকলে অসমৰ লিডু, মাৰ্ঘেৰিটা ওলাইছিলহি।

'জঙ্গম' উপন্যাসত মূল কাহিনীৰ অন্তৰালত সৰু-সুৰা পাৰ্শ্ব-ঘটনাও আছে। উপন্যাসখনত অংকিত ৰামগোবিন্দ লচমী, মা-পু-চিনটিৰ মাজেদি সৰু-সুৰা পাৰ্শ্ব ঘটনা সৃষ্টি কৰা হৈছে। জঙ্গম উপন্যাসত এটি স্বয়ংসম্পূৰ্ণ কাহিনী নাই। সমগ্ৰ উপন্যাসখনৰ বিষয়বস্তু নিৰ্মিত হৈছে কিছুমান সৰু-সুৰা ঘটনা-উপঘটনাৰ সমষ্টিৰে। পৰিস্থিতিয়ে চৰিত্ৰসমূহক যি পৰিবেশলৈ টানি নিছিল সেই পৰিবেশ অত্যন্ত ভয়াবহ, যন্ত্ৰনাদায়ক, অনিশ্চিত। তথাপিও অন্তহীন জীৱন-তৃষ্ণাই তেওঁলোকক প্ৰতিমুহূৰ্ততে গতিশীল কৰি ৰাখিছিল। উপন্যাসখনৰ কাহিনী গাঁথনিৰ এই বৈশিষ্ট্যলৈ লক্ষ্য ৰাখি জঙ্গমক পৰিস্থিতিপ্ৰধান উপন্যাসৰূপে আখ্যা দিবপৰা যায়।

উপন্যাসৰ কাহিনীত কালপ্ৰৱাহিত জীৱন (Life in time) আৰু প্ৰমূল্যগত জীৱন (Life in value) শীৰ্ষক দুটি জীৱনধাৰা প্ৰৱাহিত হৈ থাকে। "উপন্যাসৰ কাহিনীয়ে এছোৱা দীঘল সময় সামৰি লয় আৰু এই সময়ৰ চলমান সোঁতত জীৱনৰ যিটো দিশ চিত্ৰিত হয়; সিয়ে কাল-প্ৰৱাহিত জীৱন"[১]

বিষয়বস্তু আৰু প্ৰকাশ-ভংগীৰ বৈশিষ্ট্য অনুযায়ী জঙ্গমক যুগভিত্তিক

(Period Novel) উপন্যাসৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পাৰি। এইশ্ৰেণীৰ উপন্যাসত ইতিহাসৰ প্ৰসিদ্ধ কাহিনীক বিষয়বস্তুৰূপে লোৱা নহয়। আচলতে, "অতীতৰ পৰিবৰ্তনমুখৰ অতি কম পৰিসৰৰ এছোৱা সময়ৰ পটভূমিতে ৰচনা কৰা উপন্যাসক যুগোপন্যাস আখ্যা দিয়া হয়।[২] দৰাচলতে একোটা সমগ্ৰ গোষ্ঠীৰ প্ৰাণস্পন্দন আৰু মৰ্মৰহস্য, সমগ্ৰ সমাজৰ মূলতত্ব আৰু অন্তৰপ্ৰেৰণা এই যুগান্তকাৰী উপন্যাসত স্বচ্ছ দাপোনৰ ৰূপত প্ৰতিবিম্বিত হয়। ব্যক্তিবিশেষৰ জীৱনচিত্ৰ অংকিত হোৱাৰ বিপৰীতে এই শ্ৰেণীৰ উপন্যাসত সমাজৰ পাৰিপাৰ্শ্বিকতাৰ চাপ প্ৰত্যেকৰে ওপৰত গভীৰভাৱে মুদ্ৰিত হয়।"[৩]

মহেন্দ্ৰ বৰাই এনেবোৰ উপন্যাসক সময়চিত্ৰিত উপন্যাস বুলিছে। তেওঁৰ মতে, এনেকুৱাবোৰ উপন্যাসত ঐতিহাসিক ঘটনা আৰু চৰিত্ৰ ৰূপায়ণতকৈ সময়ছোৱাৰ পৰিবেশচিত্ৰণ আৰু ঔপন্যাসিকজনৰ সময়ছোৱাৰ প্ৰতি থকা বিশেষ দৃষ্টিকোণটোৱেহে প্ৰাধান্য পায়।"[৪] বিষয়নিৰ্বাচন, চৰিত্ৰসংস্থাপন, প্ৰকাশভংগীৰ বৈশিষ্ট্য অনুযায়ী জঙ্গম উপন্যাসক যুগোপন্যাসত শাৰীত পেলাব পাৰি। জঙ্গম উপন্যাসত ইতিহাসৰ এছোৱা ব্যাপক সময়ৰ চিত্ৰণ নাই। ঐতিহ্য আধাৰিত এছোৱা দ্বন্দমুখৰ সময়ৰ যুগচিত্ৰহে উপন্যাসখনত ধৰি ৰখা হৈছে। সেই দৃষ্টিকোণৰপৰা উপন্যাসখন ঐতিহাসিক উপন্যাসতকৈ যুগভিত্তিক উপন্যাসৰ লক্ষণেৰে লক্ষণাক্ৰান্ত এখন সুন্দৰ উপন্যাস। অন্যহাতে, যুগভিত্তিক উপন্যাসত ভাষাৰ এটা বিশেষ বৈশিষ্ট্য থাকে। আবেগময় আৰু হৃদয়সঞ্চাৰী ভাষাৰে এনে উপন্যাসত বিচ্ছিন্ন ঘটনাৱলীক নিটোল কাহিনীৰ দৰে বান্ধি পেলায়। জঙ্গম উপন্যাসত ভাষাৰ এনে বৈশিষ্ট্য দেখা যায়।

৫.২ চৰিত্ৰ ঃ

যুগোপন্যাস হিচাপে 'জংগম'ত চৰিত্ৰৰ ব্যক্তিগত জীৱনৰ হতাশা-নিৰাশা, হা-হুমুনিয়াহতকৈ সংক্ৰান্তিকালৰ যুগৰ বাতাবৰণত চৰিত্ৰসমূহে কৰা আচাৰ-আচৰণ, আবেগৰ দোলনৰহে প্ৰতিবিম্ব দেখা যায়। এডুইন মোৰে 'The structure of the Novel' গ্ৰন্থত যুগভিত্তিক উপন্যাস (Period Novel)ৰ সন্দৰ্ভত কৈছে-

> *It doesnot try to show us human truth valid for all time; it is content with a society at a particular stage of transition and*

characters are only true in so far as they are representative of that society.[5]

উপন্যাসখনৰ চৰিত্ৰসমূহ হ'ল- ৰামগোবিন্দ, লচ্মী, ৰামগোবিন্দৰ আয়েক, পুতেক থানু, গুচেনপুং, জয়ানাও, বা-মাও, নুংনাও, বুধু, বুধুৰ আয়েক, নিতু, কালু, হৰিচৰণ, গুৰুচৰণ, চিনটি, বল্লভ, ডা° বেৰী, ফাদাৰ পাদ্ৰী, মা-পু, ডা° চিম'। উপন্যাসখনত চৰিত্ৰৰ সংখ্যা বহুত। ঔপন্যাসিকে পৰিস্থিতিৰ প্ৰয়োজনত ভালেমান চৰিত্ৰ সৃষ্টি কৰিছে। কিছুসংখ্যক চৰিত্ৰৰ উপস্থিতিও তেনেই ক্ষন্তেকীয়া।

উপন্যাসখনৰ যথেষ্টসংখ্যক চৰিত্ৰৰ মাজত ৰামগোবিন্দ চৰিত্ৰটোৱে উপন্যাসখনৰ বহু ঠাই অধিকাৰ কৰি আছে। বিদ্ৰোহী বাৰ্মানৰ কবলত পৰাৰ ভয়ত ব্ৰহ্মদেশৰ পৰা পদপথেৰে আসমলৈ যাত্ৰা কৰা দলটোৰ অন্যতম চৰিত্ৰ হ'ল ৰামগোবিন্দ। আটোমটোকাৰীকৈ সজাই লোৱা মৰমৰ ঘৰখন, জীৱন-জীৱিকাৰ অন্যতম আহিলা গৰুহাল এৰি পুত্ৰ থানু, আয়েক, গৰ্ভৱতী পত্নী লচ্মীক লৈ আন আন ভগনীয়াৰ লগতে ৰামগোবিন্দইও অনিশ্চিত যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিছিল। পিছে, বাটত ৰামগোবিন্দই আয়েকক হেৰুৱালে, বাটত জাপানী সৈন্যই উন্থোৰ ধ্বংসাৱশেষৰ মাজত গৰ্ভৱতী পত্নীকো হেৰুৱাবলগা হ'ল। মনৰ দুখতে ৰামগোবিন্দই উন্মাদ আচৰণ কৰিবলৈ ধৰিলে। পাছত পগলা গাৰদত ভৰ্তি কৰোৱালে। ডাঃ পাদ্ৰীৰ সহযোগৰ পাছত লচ্মী উদ্ধাৰ হ'ল। ৰামগোবিন্দ চৰিত্ৰটোত যুগভিত্তিক উপন্যাসৰ বৈশিষ্ট্য সুন্দৰকৈ প্ৰতিফলিত হৈছে। কিয়নো যুগাভিত্তিক উপন্যাসত "যিবোৰ চৰিত্ৰ সৃষ্টি কৰা হয়, সেই চৰিত্ৰবোৰেও পৰিবৰ্তনৰ সংক্ৰান্তিকালত দ্বন্দ্ব আৰু সমস্যা প্ৰদৰ্শনতহে গুৰুত্ব দিয়ে।"[৬] ৰামগোবিন্দ চৰিত্ৰটিও পৰিস্থতিৰ তাড়নাত পৰি উটি-ভাঁহি ফুৰা এটি পৰিস্থিতি সৃষ্ট চৰিত্ৰ।

উপন্যাসখনত অংকিত জয়ানাও আৰু নুংনাও পিতৃ আৰু পুত্ৰ হিচাপে উপন্যাসখনত জিলিকি থকা দুটি চৰিত্ৰ। বিদ্ৰোহী বাৰ্মানৰ কবলৰপৰা ভাৰতীয় পৰিয়ালকেইটাক ৰক্ষা কৰাৰ বাবে পুত্ৰ নুংনাওক নিয়োগ কৰিছে যদিও বিদ্ৰোহী বাৰ্মানৰ নৃশংসতাৰ কাষত জয়ানাও শংকিত হৈ পুত্ৰক পুনৰ সেই পৰিস্থিতিৰ পৰা আঁতৰি থাকিবলৈও নিৰ্দেশ দিছে। ভাৰতীয়সকলক মানৱতাৰ খাতিৰত সহায় কৰিবলৈ গৈ সৰ্বশেষত নুংনাৱে বিদ্ৰোহী বাৰ্মানৰ হাতত মৃত্যুবৰণ কৰিবলগা

হ'ল। পৰিস্থিতিয়ে সৃষ্টি কৰা অশান্ত বাতাবৰণত জয়ানাও আৰু বা-মাও দুটি মানৱতাৰ প্ৰতিমূৰ্তিস্বৰূপ চৰিত্ৰ। পৰিস্থিতিৰ বা-মাৰলিত ঠিকনা হেৰুওৱা দুটি কৰুণ চৰিত্ৰ।

ভগনীয়া দলটোৰ অন্যতম নেতা নিতু। সমগ্ৰ দলটোক নেতৃত্ব প্ৰদান কৰা নিতু চৰিত্ৰটো সকলো শুভদিশৰ জলন্ত প্ৰতিমূৰ্তি হৈও মাজে মাজে আত্মকেন্দ্ৰিক হৈ উঠা দেখা যায়। বিশেষকৈ ৰামগোবিন্দৰ পত্নী লচ্মীৰ গৰ্ভ-যন্ত্ৰণাৰ চিৎকাৰ দেখিও দলটোক গতি কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া প্ৰসংগৰপৰাই ["বাৰু এতিয়া কোন কোন যাবপৰা হৈ আছা ওলোৱাহঁক, অনাহক সময় নষ্ট কৰি লাভ নাই।" (জঙ্গম পৃ. ৯৯)] নিতু চৰিত্ৰটোৰ মাজতো পৰিস্থিতিৰ দাসত্ব মানি লোৱাৰ প্ৰৱণতাই দেখা যায়।

উপন্যাসখনত বেছিভাগ পৰিস্থিতিৰ সোঁতত গা-এৰি দিয়া চৰিত্ৰৰ বিপৰীতে খ্ৰীষ্টান পাদ্ৰীচাহাব ডাঃ বেৰীৰ চৰিত্ৰটো কিছু ব্যতিক্ৰমৰূপত উজ্বল হৈ উঠিছে। উপন্যাসখনৰ নৱম অধ্যায়ত পাদ্ৰীচাহাবক প্ৰথম লগপোৱা যায়। মান্দালয়ৰপৰা পলাই অহা ভাৰতীয় খেতিয়কৰ দলটো নুংনাওৰ সহযোগত ইৰাৱতী পাৰ হৈ শ্বেব' অভিমুখে আগবঢ়োঁতে ডাঃ বেৰীৰ লগতে আন এজন পাদ্ৰী চাহাবকো লগ পায়। এই ওখ পাদ্ৰী চাহাবজন অৰ্থাৎ ডাঃ বেৰী চাহাব ভগনীয়া দলটোৰ লগ হৈ তেওঁ সমগ্ৰ বাটটো তেওঁলোকৰ সহযোগী হৈ খোজকাঢ়ি আগবাঢ়িল। শ্বেব'ৰ মিলিটেৰী ঘাটিত পাদ্ৰী দুজনক ৰাখি থ'বলৈ বিচাৰিছিল যদিও তেওঁলোকে সেই আতিথ্য গ্ৰহণ নকৰি ভগনীয়া দলটোৰ লগত সহযাত্ৰী হৈ তেওঁলোকৰ সুখ-দুখৰ সমভাগী হৈ ভগনীয়া পদযাত্ৰীসকলক জীৱন-প্ৰেৰণা দি কষ্টকৰ যাত্ৰাটো বহুপৰিমাণে অৰ্থপূৰ্ণ কৰি তুলিছিল।

সকলো অশান্তি আৰু মানবীয়তাৰ উৰ্দ্ধত প্ৰেম আৰু শান্তিপূৰ্ণ এখন সমাজ কামনাই পাদ্ৰীচাহাবৰ লক্ষ্য আছিল। "হ'মলৈ গৈ জিৰণি ল'বলৈ গোটেই জীৱনটো আগত আছে। এই সৰ্বনাশীয়া যুদ্ধখনৰ পাছত গ'লেও হ'ব" (জঙ্গম, পৃ. ২০৬) বুলি ভবা পাদ্ৰী চাহাবে কৰ্তব্যক প্ৰাধান্য দি জীৱনমুখী বক্তব্যৰে সকলোকে অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল।

এংলো-বাৰ্মান ছোৱালী মা-পু আৰু শিক্ষা-দীক্ষা নথকা গাঁৱৰ যুৱক চিনটিৰ মাজেদি যুদ্ধৰ ধামখুমিয়া আৰু অস্থিৰ বাতাবৰণত, দুৰ্যোগপূৰ্ণ জীৱনৰ বা-মাৰলিৰ মাজতো প্ৰেমৰ এখনি নিভাঁজ চিত্ৰ অংকন কৰা হৈছে।

উল্লিখিত চৰিত্ৰসমূহৰ উপৰিও উপন্যাসখনত আৰু বহুতো চৰিত্ৰ আছে। পৰিস্থিতি সৃষ্ট আটাইবোৰ চৰিত্ৰই যুদ্ধৰ বিভীষিকাত সন্ত্ৰস্ত, জীয়াই থকাৰ দুৰ্বাৰ আশাত গতিশীল। ক্ষুৰধাৰ জ্বালা আৰু বিৰতিহীন চৰিত্ৰবোৰৰ আন্তঃসংঘাতৰ চিত্ৰ উপন্যাসত মুঠেই নাই। নিৰন্তৰ যুদ্ধপীড়িত অনিশ্চিত যাত্ৰাপথত মানুহবোৰ যেন সংসাৰচক্ৰৰ গতিশীলতাত অবিৰাম জীৱন-যুদ্ধৰ একো-একোজন সৈনিক। অৱশ্যে, পৰিস্থিতিৰ দাসত্ব মানি নোলোৱা কেইটামান চৰিত্ৰও উপন্যাসখনত উজ্বল ৰূপত জিলিকি আছে।

৫.৩ অন্যান্য আংগিক বৈশিষ্ট্য ঃ

উপন্যাসৰ আংগিক বুলিলে উপন্যাসখনৰ সামগ্ৰিক গঠনত অৰিহনা যোগোৱা বিভিন্ন উপাদানবোৰৰ সুসংহত গাঁথনিকেই বুজোৱা হয়। নতুন সমালোচনাত সংযুক্তিয়ে (Structure) আংগিক বুলিছে। গোবিন্দপ্ৰসাদ শৰ্মাৰ মতে, “সংযুতি মানে যদি উপন্যাসখনত বিভিন্ন উপাদানবোৰৰ বন্ধনকৌশল, তেনে আংগিকো সেয়েই।”[৮] পূৰ্বৰ সমালোচনাত আংগিকে উপন্যাসৰ বন্ধন- কৌশলকে বুজাইছিল, তাত কাহিনীয়ে প্ৰাধান্য পাইছিল। বৰ্তমানকালত আংগিক বা সংযুতি মানে “কাহিনীৰ ঘটনাবোৰৰ উপস্থাপন কৌশলৰ উপৰিও তাৰ অন্যান্য কলাগত উপাদানবোৰৰ কৌশলৰ আলোচনা।” বৰ্তমান আধুনিকতাবাদী, উত্তৰ-আধুনিকতাবাদী উপন্যাসত কাহিনী নাথাকিলেও একোটা বৃত্তান্ত[৯] (Narrative) থাকে। উল্লেখযোগ্য যে, দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যৰ ‘জংগম’ উপন্যাসখনত এটি সু-সংবদ্ধ বা নিটোল কাহিনী নাই। সমগ্ৰ উপন্যাসখন সৃষ্টি হৈছে কিছুমান ঘটনা বা পৰিস্থিতিক কেন্দ্ৰ কৰি। ঔপন্যাসিকে উপন্যাসখনৰ পাতনিত কৈছে- “মহাযুদ্ধৰ বা মাৰলীত থানথিত হেৰুউৱা (যথা) এমুঠি অতি সাধাৰণ মানুহ দুদৰ্শাগ্ৰস্তসমূহ মানৱতাৰ প্ৰতীক। জীয়াই থকাৰ দুৰ্বাৰ বাসনা বুকুত বান্ধি সেই নিৰুদ্দেশ মহাযাত্ৰাত যিবোৰ জীৱন-মৃত্যুৰ শীতল কোলাত পৰি ৰ'ল, সিবিলাকৰ কৰুণ কাহিনী।” মহাযুদ্ধৰ প্ৰলয়ংকৰী আৱহাবাত পৰি জীৱনৰ ঠিকনা হেৰুওৱা এমুঠি মানুহৰ জীৱন-সংগ্ৰামৰ ছবি সম্বলিত জঙ্গম উপন্যাসৰ মাজত এটি সু-সংবদ্ধ কাহিনী নাই। “কিছুমান উপন্যাসৰ কাহিনী সংযুতি প্লটৰ দৰে এপিচ'ডিক বা ছিগা ছিগা ঘটনাৰ সমাহাৰ। স্বয়ংনিৰ্ভৰশীল বা স্বতন্ত্ৰ কেতবোৰ ঘটনা এডালি যোগসূত্ৰৰে মাথোন বান্ধি দীঘলীয়া এটা কাহিনী বা বৃতান্ত সৃষ্টি কৰা হয়।”[১০] জঙ্গম উপন্যাসতো এনেদৰে খণ্ড-বিখণ্ড

ঘটনাৰে এটা বৃত্তান্ত সৃষ্টি কৰা হৈছে। যুগভিত্তিক উপন্যাস হিচাপে 'জঙ্গম'ত দ্বন্দ্বমুখৰ পৰিস্থিতি কিছুমান একেলগে গাঁথি উলিওৱা হৈছে। বৃত্তান্তাৰ পৰিণতিমুখী উৎকণ্ঠাই উপন্যাসখনৰ সামগ্ৰিক আবেদন সৃষ্টিত অৰিহনা যোগাইছে।

জঙ্গম উপন্যাস তৃতীয় পুৰুষ বৰ্ণনাকাৰীৰ জৰিয়তে মহাকাব্যিক পদ্ধতিৰে লিখা হৈছে। এই পদ্ধতিত চৰিত্ৰাৱলীৰ মনৰ ভিতৰৰ ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়া বিশেষ ধৰা নপৰে। কিয়নো চৰিত্ৰৰ মনৰ ভিতৰৰ ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়া তৃতীয় পুৰুষ বৰ্ণনাকাৰীৰ বৰ্ণনাৰে প্ৰকাশ কৰা সম্ভৱ নহয়। তদুপৰি, যুগোপন্যাসত "আমাৰ জীৱনৰ এটা মাথোন সনাতন সত্য অন্বেষণ কৰাতকৈ পৰিবৰ্তনমুখৰ সংক্ৰান্তিকালৰ দ্বন্দ্বাত্মক ছবি এখন প্ৰকাশ কৰাৰহে চেষ্টা কৰা হয়।[১১] গতিকে, এনে উপন্যাসত চৰিত্ৰৰো ব্যক্তিগত জীৱনৰ দ্বন্দ্ব-সমস্যা চৰিতাৰ্থ কৰাতকৈ পৰিবৰ্তনমুখৰ সংক্ৰান্তিকালৰ দ্বন্দ্ব-সমস্যা চৰিতাৰ্থ কৰাতহে ব্যস্ত হয়। **জঙ্গম** উপন্যাসত চৰিত্ৰ সমূহো যুদ্ধবিধ্বস্ত পৰিস্থিতিৰ আবহাৱাই বিধ্বস্ত কৰা দ্বন্দ্ব-সমস্যাক লৈয়ে ব্যস্ত হৈ থকা দেখা যায়।

জঙ্গম উপন্যাসৰ কাহিনীৰ পটভূমি ব্ৰহ্মদেশ। মূল ঘটনাস্ৰোত আৰম্ভ হোৱাৰ আগতে ঔপন্যাসিকে পটভূমিৰ কিছু আভাস দিছে। ব্ৰহ্মদেশৰ ৰাজধানীৰ উত্থান-পতন, মানুহৰ বিশ্বাস-অবিশ্বাস, নদ-নদী, প্ৰাকৃতিক দৃশ্য, বিভিন্ন মঠ-মন্দিৰ, ৰজা-মহাৰজাৰ নাম আদি তথ্যৰে উপন্যাসখনৰ পটভূমিৰ বিশ্বাসযোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিছে। ব্ৰহ্মদেশৰ পৰিত্যক্ত ৰাজধানী আভা আৰু অমৰপুৰ তাৰ জীৰ্ণ-শীৰ্ণ অট্টালিকা আৰু সুউচ্চ পেগোডাবিলাকৰ খহিপৰা কলচীবোৰৰ স্তূপ, শিলালিপিৰ ভগ্নাৱশেষ, ইৰাবতীৰ পশ্চিমপাৰে থকা আৰাকান য়োমাৰ বিস্তীৰ্ণ পৰ্বতপ্ৰেমী, উত্তৰে থকা নতুন ৰাজধানী মান্দালয়, মান্দালয়ৰ ৰাজবংশৰ আমোদ-প্ৰমোদ, ভোগলিপ্সা আদিৰ বৰ্ণনা, আৰাকান পেগোডাৰ স্বৰ্ণমণ্ডিত কলচী আৰু তাৰ ভিতৰত মহামুনিৰ ধ্যানস্থ বিশাল মূৰ্তিৰ চৌপাশে প্ৰদক্ষিণৰত ভিক্ষু আৰু অচেলকসকলৰ প্ৰাৰ্থনামন্ত্ৰ, মুণ্ডিত মস্তক গৈৰিক বসনধাৰী চয়াদেওসকলৰ ছবি আদি পটভূমি দৃশ্যত অংকিত হৈছে।

ভাষাৰ বিশেষ ব্যৱহাৰ যুগভিত্তিক উপন্যাসৰ এটা বিশেষ বৈশিষ্ট্য। আবেগময় আৰু হৃদয়সঞ্চাৰী ভাষাৰে এনে উপন্যাসত বিচ্ছিন্ন ঘটনাৱলীক নিটোল কাহিনীৰ দৰে বান্ধি পেলায়। জংগম উপন্যাসত ভাষাৰ এনে ব্যৱহাৰ

বিভিন্ন ঠাইত দেখা যায়। তলত এটি উদাহৰণ তুলি ধৰা হ'ল-

> *"অৱশ্যে এনে নাৰকীয় জহৰ দিনবিলাকৰ একোটা স্বকীয় সৌন্দৰ্য আছে। গোটেই দিনটো যেন এটা দীঘলীয়া শাস্ত্ৰীয় সংগীতৰ সুৰ-পুৰা প্ৰশান্ত পৰিবেশৰ মধুৰ চিম্ফনী; দুপৰীয়া দীপক ৰাগৰ জ্বালাময়ী দাহন; সন্ধিয়া ৰান্ধনী ৰ'দালিৰ বুকু কঁপি কঁপি লীন যোৱা অন্তিমৰাগৰ মূৰ্চনা। (জঙ্গম, পৃ.৪২)*

ভাষাৰ ব্যঞ্জনা আৰু ইংগিতময়তা জঙ্গমৰ লেখত ল'বলগীয়া দিশ। শগুন, কুকুৰ আদি শব্দ প্ৰতীকী অৰ্থত ব্যৱহাৰ হোৱাৰ উপৰিও যুদ্ধৰ ভয়াবহতা আৰু জীৱনৰ অনিশ্চয়তাৰ মাজত বাটত জন্ম হোৱা ৰামগোবিন্দ আৰু লচ্‌মীৰ সন্তানটো অনাগত ভৱিষ্যতৰ অসীম সম্ভাৱনা আৰু নিষ্কলুষতাৰ প্ৰতীক। উপন্যাসখনৰ অন্যতম আকৰ্ষণীয় দিশ হ'ল ইয়াৰ গদ্যশৈলী। উপন্যাসখনৰ গদ্য শক্তিশালী। পৰিবেশ-পৰিস্থিতিৰ লগত খাপখোৱা পটভূমিকাৰ ভাষা সংস্কৃতীয়া।

শব্দ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত ঔপন্যাসিক বৰ বেছি সচেতন হোৱা দেখা নাযায়। দুই-এটা বাৰ্মিজ শব্দৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায় যদিও চৰিত্ৰৰ মুখত বাৰ্মিজ শব্দৰ ব্যৱহাৰ নাই। ইংৰাজ মেজৰ, পাদ্ৰীৰ মুখতো ইংৰাজী শব্দৰ ব্যৱহাৰ কৰা হোৱা নাই। দুই এটা ফকৰা যোজনাও উপন্যাসখনত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে।

জঙ্গম উপন্যাসত অতি নিবিড়ভাৱে লেখকৰ জীৱন দৰ্শনো ব্যক্ত কৰিছে। ভগনীয়া দলটোৰ এগৰাকী সদস্যা মা-পুৱে পাদ্ৰীচাহাবক সোধা এটি প্ৰশ্নোত্তৰত কোৱা বক্তব্য এটিৰ মাজত ঔপন্যাসিকৰ জীৱন-দৰ্শন নিহিত হৈ আছে-

> *"নিজৰ কৰ্তব্য হাঁহিমুখে কৰি যোৱাঁ- দেখিবা জীৱনটো শান্তিৰে উপচি পৰিছে। এই যুদ্ধ-বিদ্ৰহ সকলো অবান্তৰ, অশ্বাশ্বত। শান্তি স্থায়ী, সত্য।" (জঙ্গম, পৃ. ২২২)*

অন্যহাতে উপন্যাসখনৰ নামকৰণতো এটি বিশেষ তাৎপৰ্য আছে। **জঙ্গম** শব্দটোৰ অৰ্থই গতিশীল। ভগনীয়াসকলে জীৱন-স্পৃহাৰ অন্তহীন লালসাত দুৰ্গম পথ অতিক্ৰমি নিৰাপদ স্থানলৈ কৰা নিৰন্তৰ গতিটোকে উপন্যাসখনত জঙ্গম অৰ্থত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। উপন্যাসখনৰ সামৰণিৰ ফালে

পাদ্ৰীচাহাবৰ মুখত দিয়া এটি সংলাপত **জঙ্গম** নামৰ সাৰ্থকতা উপলব্ধি কৰিব পাৰি- "গতিহীন জীৱন আৰু মৰণৰ একো পাৰ্থক্য নাই মেৰী। চিৰ অঘৰী মানুহ আমি... আমি অতি ক্ষুদ্ৰ-অতি অসহায়।" (জঙ্গম, ২২২)

সামৰণি ঃ

অধ্যয়নৰ পৰা দেখা গ'ল **জংগম** উপন্যাসখন কাহিনী, চৰিত্ৰ, অন্তৰ্নিহিত ভাৱবস্তু, উপস্থাপন ৰীতি, ভাষা আদি সকলো দিশতে এখন অ-পম্পৰাগত উপন্যাস হিচাপে সমুজ্বল। যুদ্ধবিষয়ক অসমীয়া উপন্যাস হিচাপেও অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত উপন্যাসখনৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। যুদ্ধৰ প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱ আৰু সেই সৰ্বনশীয়া প্ৰভাৱে সামগ্ৰিকভাৱে জন-জীৱনত পেলোৱা অ-নিৰাপত্তাজনিত যন্ত্ৰণা- মূল প্ৰতিপাদ্য বিষয় হিচাপে গ্ৰহণ কৰা অসমীয়া উপন্যাস বুলিয়ে নহয়; সৰ্বভাৰতীয় পটভূমিতো উপন্যাসখনে বিশিষ্ট আসন লাভ কৰিব পাৰে।

বিষয় নিৰ্বাচনৰ দিশৰপৰাও অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত জংগমৰ এটি মূল্য আছে। জঙ্গমৰ কাহিনীৰ পটভূমি এক বিস্তৃত অংশজোৰা। ব্ৰহ্মদেশত আৰম্ভ হোৱা ঘটনাক্ৰমে পৰিসমাপ্তি লাভ কৰিছে অসমত। অসমৰ বাহিৰৰ পটভূমিত লিখা কেইখনমান অসমীয়া উপন্যাসৰ বিষয়ে মহেন্দ্ৰ বৰাই 'অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বভাৰতীয় লেখক' নামৰ প্ৰবন্ধত উল্লেখ কৰিছে। সেই দৃষ্টিকোণৰপৰা **জঙ্গম** উপন্যাসখনকো সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ৰ উপন্যাস হিচাপে আৰু দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্যক 'অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বভাৰতীয় লেখক' হিচাপে পৰিচিহ্নিত কৰিব পাৰি।

জঙ্গম উপন্যাসখন বিশ্লেষণৰদ্বাৰা পোহৰলৈ অহা কেইটিমান বিশেষ দিশ হ'ল-

ঘটনা নিৰ্বাচনৰ দিশত **জঙ্গম**ক অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যত এখন অনন্য উপন্যাস হিচাপে আখ্যা দিব পৰা যায়। বৃত্তান্তৰ পৰিণতিমুখী উৎকণ্ঠাই উপন্যাসখনক এখন ৰসোত্তীৰ্ণ উপন্যাসলৈ ৰূপান্তৰ কৰিছে। মহাযুদ্ধৰ বা-মাৰলিত ঠিকনা হেৰুওৱা এচাম দুৰ্ভগীয়া ভগনীয়াৰ কৰুণ-গাঁথাৰ মাজেদি উপন্যাসখনত সামগ্ৰিকভাৱে সংসাৰ যাত্ৰাৰ কাঁইটীয়া বাটেদি খোজ আগবঢ়োৱা চিৰন্তন মানৱ যাত্ৰাৰ স্বৰূপ ৰূপকাত্মকৰূপত উপস্থাপন কৰা হৈছে। উপস্থাপন শৈলীৰ অ-পৰম্পৰাগত ভংগী, ভাষাৰ ইংগিতপূৰ্ণ আৰু পৰিস্থিতিসাপেক্ষ ব্যৱহাৰে পটভূমিৰ বিশ্বাসযোগ্যতা অক্ষুণ্ণ ৰাখিছে।❍

পাদটীকা ঃ

১. প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা *উপন্যাস* পৃ. ১৭
২. উল্লিখিত
৩. শ্ৰীকুমাৰ বন্দোপাধ্যায়, *বংগ সাহিত্যে উপন্যাসের ধারা*, পৃ. ৫৬৪
৪. মহেন্দ্ৰ বৰা, *'বিশ্বসাহিত্যৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত অসমীয়া উপন্যাস, লঘু-গুৰু'*, পৃ. ১৫১
৫. Edwin Muir, *"The structure of the novel"* P. 117
৬. প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা, পূৰ্বোল্লিখিত, পৃ. ৬২
৭. দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্য, 'জঙ্গম', পৃ. ২২২
৮. গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মা, 'উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস', পৃ. ১৯০
৯. উল্লিখিত, পৃ. ২৮৪
১০. উল্লিখিত, পৃ. ২৯১
১১. উল্লিখিত, পৃ. ২৮৪

গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

মুখ্যসমল ঃ

(ক) উপন্যাস

আচাৰ্য, দেবেন্দ্ৰনাথ ঃ **অন্যযুগ অন্যপুৰুষ**
গুৱাহাটী বুকষ্টল, গুৱাহাটী
প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৭০

ঃ **কালপুৰুষ** (১৯৬৭)
বন্তি প্ৰকাশন, গুৱাহাটী
দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ১৯৮২

ঃ **জঙ্গম** (১৯৮২)
অসম প্ৰকাশন পৰিষদ
দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ১৯৮৫

ঃ **ৰক্তৰাগ**
গৰীয়সী, সম্পা, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া
মে', জুন, জুলাই, আগষ্ট, ছেপ্তেম্বৰ সংখ্যা, ১৯৯৯

গৌণসমল ঃ

(ক) অসমীয়া গ্ৰন্থ

গোহাঁই, হীৰেন ঃ **উপন্যাসৰ আধুনিক সমালোচনা ঃ পদ্ধতি আৰু প্ৰকল্প**
এল.বি.এছ. পাব্লিকেশ্যন
প্ৰথম খণ্ড, ১৯৮৫

ঃ **সাহিত্য আৰু চেতনা**
গুৱাহাটী বুক ষ্টল
প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৭৩

বৰুৱা, প্ৰহলাদকুমাৰ ঃ **উপন্যাস**
বনলতা, ডিব্ৰুগড়
তৃতীয় প্ৰকাশ, ১৯৯৫

বৰা, মহেন্দ্ৰ ঃ **"অসমীয়া সাহিত্যৰ সৰ্বভাৰতীয় লেখক", লঘু-গুৰু**

			বাণীমন্দিৰ, ডিব্ৰুগড় দ্বিতীয় প্ৰকাশ, ১৯৯৭
	শৰ্মা, গোবিন্দপ্ৰসাদ	ঃ	**উপন্যাস আৰু অসমীয়া উপন্যাস** ষ্টুডেন্টচ ষ্ট'ৰচ প্ৰথম প্ৰকাশ, ১৯৯৫
(খ)	**অসমীয়া স্মৰণিকা, স্মৃতিগ্ৰন্থ**		
	দুৱৰা, বসন্তকুমাৰ	ঃ	"দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্য বৰ্ণাঢ্য ব্যক্তিত্বৰ মানুহজন" **স্মৰণিকা, দেবেন্দ্ৰনাথ আচাৰ্য সোঁৱৰণী একাংক নাট প্ৰতিযোগিতা** অসম গেছ কোম্পানী লিমিটেড, দুলিয়াজান, ১৯৯২
	দাস, মৃগেন	ঃ	"বিংশ শতিকাৰ অসমৰ ৰাজনৈতিক চেতনা" **মিলনজ্যোতি** স্মৃতিগ্ৰন্থ, তৃতীয় ডিব্ৰুগড় গ্ৰন্থ মেলা, সম্পা. ভুবন মোহন গোস্বামী, ডিচেম্বৰ, ১৯৯৯
(গ)	**বাংলা গ্ৰন্থ**		
	দত্ত, বিজিতকুমাৰ	ঃ	**বাংলা সাহিত্যে ঐতিহাসিক উপন্যাস,** মিত্ৰ ও ঘোষ ১০ শ্যামচৰণ দে ষ্ট্ৰীট কলিকতা-১২ হইতে এম.এন. রায় কৰ্তৃক প্ৰকাশিত গুপ্ত প্ৰেছ
	বন্দোপাধ্যায়, শ্ৰীকুমাৰ	ঃ	**বংগসাহিত্যে উপন্যাসের ধারা** মডাৰ্ণ বুক এজেন্সী প্ৰাইভেট লিমিটেড কলিকতা-১৯৬৫
(ঘ)	**ইংৰাজী গ্ৰন্থ**		
	Forster, E.M.	ঃ	**Espects of the Novel,** 1927 Penguin Books pelican rpt 1987
	Hudson, W.H.	ঃ	**An Introduction to the Study of Literature** George G. Harper and Co. Ltd. London rpted 1970
	Muir, Edwin	ঃ	**The Structure of the Novel,** 1928 B.L. Publications, New Delhi rpted, 1993

অসমৰ ভাওনা অনুৰূপ বিলুপ্তপ্ৰায় পৰম্পৰাগত পৰিৱেশ্য কলাসমূহ ঃ এটি বিশ্লেষণ

মালামণি গোস্বামী
গোলাঘাট পূৰ্বাঞ্চলিক মহাবিদ্যালয়

প্ৰস্তাৱনা ঃ

পঞ্চদশ শতিকাৰ শেষৰফালে মহাপুৰুষ শংকৰদেৱে নিৰ্বাক নাট 'চিহ্নযাত্ৰা' (১৪৬৮ চন)ৰ সৃষ্টি আৰু পৰিৱেশনেৰে অসমীয়া নাট্যকলাৰ শুভাৰম্ভ কৰে। ধৰ্ম প্ৰচাৰৰ উদ্দেশ্যে ৰচনা কৰা মহাপুৰুষ শংকৰদেৱৰ অঙ্কীয়া নাটসমূহৰ চৰিত্ৰ, সংলাপ, গীত, বাদ্য, ৰাগ, নৃত্যাদিৰ সহায়ত পৰিবেশিত হোৱা এক উচ্চমান বিশিষ্ট পৰিৱেশ্য কলা। অসমৰ নাট্যকলাৰ ইতিহাসত শংকৰদেৱৰ অংকীয়া নাট সমূহকেই নাট্য আৰু অভিনয়ৰ প্ৰথম নিদৰ্শন বুলি ধৰা হয় যদিও অংকীয়া নাটসমূহৰ সৃষ্টিৰ বহু আগৰে পৰা অৰ্ধমত-পৰম্পৰাগতভাৱে কিছুমান নাট্যধৰ্মী অনুষ্ঠান প্ৰচলিত হৈ আছিল। অৱশ্যে সেইবোৰৰ নিৰ্দিষ্ট সময় নিৰ্ণয় কৰাটো কঠিন। মহাপুৰুষজনাই প্ৰাচীন অসমৰ লোক-নাট্যধৰ্মী অনুষ্ঠানসমূহৰ পৰা সমল লৈ বিভিন্ন শিল্প কৰি নাট-ভাওনাৰ পাতনি মেলিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত শংকৰদেৱৰ প্ৰিয় শিষ্য মাধৱদেৱৰ উপৰিও গোপালদেৱ, ৰামচৰণ ঠাকুৰ, দৈতাৰি ঠাকুৰ আদিয়ে নাট ৰচনাৰে অংকীয়া ভাওনাৰ পৰিপুষ্টিত অৰিহণা যোগায়। সপ্তদশ-অষ্টদশ আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ আগভাগত সত্ৰানুষ্ঠানসমূহৰ সত্ৰাধিকাৰ, ভকত তথা নাট্যকাৰসকলে সংযোজন, পৰিবৰ্তন আৰু সৃজনীশক্তিৰে নাট লিখি বন্দিত, চৰ্চিত আৰু অভিনীত কৰিলে। শঙ্কৰোত্তৰ যুগত সত্ৰ-সংহতিৰ বিভাজনৰ ফলত সত্ৰানুষ্ঠানসমূহৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য একে হ'লেও পালনীয় আচাৰ-অনুষ্ঠান সমূহলৈ কিছু পৰিবৰ্তন আহিল। অষ্টাদশ শতিকাৰ শেষৰফালে হোৱা

অসমৰ ৰাজনৈতিক দুৰ্যোগ, দেশৰ অস্থিৰ-অৱস্থা, ভাষিক বিপৰ্যয়ৰ প্ৰভাৱ, সত্ৰ-সমূহতো পৰিল। ফলত ভক্তিভাৱৰ প্ৰাধান্য কমিল, মৌলিকতাতকৈ অনুকৰণত নিৰ্ভৰশীল হ'ল। গতিশীল সংস্কৃতিৰ প্ৰভাৱ আৰু ৰুচিবোধ পৰিৱৰ্তনৰ ধামখুমীয়াত মত তথা অসমৰ সমাজে নতুনত্বক আদৰি ল'বলৈ চেষ্টা কৰিলে। সত্ৰ, নামঘৰৰ উপৰি ৰজাঘৰ, প্ৰজাঘৰতো ভাওনা অনুষ্ঠিত হ'ল। সত্ৰসমূহৰ পৃষ্ঠপোষকতাত অঙ্কীয়া ধাৰাটোৰ পৰাই মাতৃভাষাত ভাওনাৰ পৰিৱেশন হ'ল। প্ৰাচীন নাট্যধৰ্মী অনষ্ঠানসমূহে নতুনত্বৰ সংমিশ্ৰণত আত্মপ্ৰকাশ কৰিলে। তদুপৰি অঙ্কীয়া ভাওনাক কেন্দ্ৰ কৰিয়ে ভাগৱত বা অন্য ধৰ্মগ্ৰন্থৰ আধাৰত নাট্য ৰূপ দিয়া ভাওনা সদৃশ অন্যান্য নতুন নতুন ৰূপেও আত্মপ্ৰকাশ কৰিলে। এই ৰূপ সমূহৰ ভিতৰত ফৌজীয়া ভাওনা, খুলীয়া ভাওনা, জুৰিয়া ভাওনা, গীতৰ ভাওনা, বাৰেচহৰীয়া ভাওনা আদি অন্যতম। মনোৰঞ্জন প্ৰদানেই এই ভাওনাসমূহৰ মূল উদ্দেশ্য হ'লেও, অঙ্কীয়া ভাওনাৰ বহু উপাদান এই ৰচনা সমূহে পৰিহাৰ কৰিলেও অসমৰ অভিনয় শৈলীক এক অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰি আহিছে।

বিষয় বিশ্লেষণ ঃ

ক) পুতলা ভাওনা ঃ পুতলা ভাওনাৰ মুখ্য চৰিত্ৰ পুতলা। নিৰ্জীৱ পুতলাৰ মুখত সূত্ৰধাৰে নিজৰ ভাষা দিয়ে। সূত্ৰধাৰে দুয়ো হাতৰ আঙুলিত বান্ধি লোৱা পুতলাৰ লগত সংযুক্ত ক'লা সূতাৰে পুতলাবোৰ কাহিনীৰ লগত সংগতি ৰাখি পৰিচালিত কৰে। এই ভাওনা গীত-নৃত্য প্ৰধান। পুতলা আৰু সূত্ৰধাৰৰ উপৰি ওজা বা গাইনা বা বাবা বাম বা বাইন আৰু পালিৰো এই অভিনয়ত অৰ্থাৎ কাহিনী ৰূপায়ণত গুৰুত্বপূৰ্ণ পুতলাসমূহক চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে।

(১) ছায়া পুতলা।

(২) সূতাৰে পৰিচালনা কৰা পুতলা

(৩) লাঠীৰে পৰিচালনা কৰা দণ্ড পুতলা আৰু

(৪) হাতেৰে পৰিচালনা কৰা মোজা বা দস্তনা পুতলা। পুতলাবোৰ প্ৰধানকৈ কাঠ, বাঁহ, কুঁহিলা, কাপোৰ, কল থৰোৱা আদিৰে সাজি লোৱা হয়। ওপৰত বিভিন্ন ৰঙৰ প্ৰলেপ সানি, সজাই পৰাই, সুতা বান্ধি অভিনয় কৰোৱা হয়।

অসমৰ নৃত্য-গীত প্ৰধান নাট্যানুষ্ঠানসমূহৰ ভিতৰত পুতলা নাচ বা পুতলা অভিনয়েই প্ৰধান। বালিকা পুৰাগত ধৰা পুতলা অভিনয় তথ্য খ্ৰীষ্টীয় দশম-

একাদশ শতিকাৰ পূৰ্বৰে পৰাই প্ৰাগজ্যোতিষ বা জামাকাপৰ পুতলা অভিনয়ৰ পৰম্পৰা প্ৰচলনৰ ইংগিত দিয়ে। পিশ্চেলৰ মতে, সংস্কৃত নাটৰ উৎস হৈছে পুতলা অভিনয়। তেওঁ উল্লেখ কৰা মতে পুতলাৰ জন্মস্থান ভাৰতবৰ্ষ আৰু ভাৰতবৰ্ষৰ পৰাই এই কলাবিধ পৃথিৱীৰ সৰ্বত্ৰ বিয়পি পৰিছে। মহাভাৰতৰ বনপৰ্ব, উদ্যোগপৰ্বৰ উপৰি ভাগৱত, কথাসৰিৎ সাগৰ গ্ৰন্থত পুত্তলিকা আদিনাথ উল্লেখ আছে। ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই 'অসমীয়া নাট্য সাহিত্য' গ্ৰন্থত ওজাপালিতকৈ পুতলা নাচ প্ৰাচীনতম বুলি উল্লেখ কৰিছে। শংকৰদেৱে, 'ৰাসক্ৰীড়া' বৰ্ণনাত লিখিছে -

'ভকতৰ পদে দেখাই মনুষ্য চেষ্টাক।
গোপীক নচান্ত যেন ছায়া পুতলাক।।'

সখীয়া আৰু মাতৃভাষা ভাওনাৰ জনপ্ৰিয়তাই পুতলা ভাওনাৰ জনপ্ৰিয়তা কমালেও যোৰহাট জিলাৰ মাজুলীৰ জামলাবাৰী সত্ৰৰ লগতে দৰং আৰু কামৰূপ জিলাৰ দুই এখন গাঁৱে এই অনুষ্ঠানটি জীয়াই ৰাখিছে।

খ) ঢুলীয়া ভাওনা ঃ ঢোল বাদনৰ লগতে এই ভাওনাত গীত-নৃত্য-অভিনয়ৰ প্ৰদৰ্শন কৰা হয়। প্ৰধানতঃ ঢোল বজাই আনৰ ভাও দেখুৱা কাৰ্যই হ'ল ঢুলীয়া ভাওনা। একোটি দলত প্ৰায় ৬০/৭০ জন শিল্পীৰ প্ৰয়োজন হয়। সত্ৰ, নামঘৰ, চোতাল আদি মুকলি মঞ্চত এই ভাওনা অনুষ্ঠিত হয়। অসমৰ যোৰহাট, শিৱসাগৰ, নগাওঁ, শোণিতপুৰ, কামৰূপ, দৰং আদিত ঢুলীয়া ভাওনাৰ প্ৰচলন আছিল যদিও বৰ্তমান ইয়াৰ জনপ্ৰিয়তা আৰু পালন সীমিত। তদুপৰি কামৰূপী বা দৰঙী ধুলীয়া ভাওনাৰ পৰা উজনিৰ ঢুলীয়া ভাওনা বহুখিনি পৃথক। উজনিত এই ভাওনাত ওজা আৰু পালি এই দৰে ভাগ কৰা হয়। ওজাই কান্ধত ঢোল আঁৰি লৈ একেলগে সন্মুখ আৰু পিঠিৰ ফালে থকা ঢোল বজায়। সেইদৰে পালিয়ে ঢোলৰ লগত তাল ৰাখি হাতেৰে মঞ্জিৰা বজায়। সামসাময়িক সমাজৰ সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আদি বিষয়সমূহেই ঢুলীয়া ভাওনাৰ মূল উপজীব্য।

গ) ফৌজীয়া ভাওনা ঃ যোৰহাট জিলাৰ মাজুলীকে ধৰি উজনি অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত এই ভাওনাৰ প্ৰচলন আছে। মাজুলীৰ আউনীআটী সত্ৰত সেই সত্ৰৰ প্ৰথম সত্ৰাধিকাৰ নিৰঞ্জন দেৱৰ দিনত ইয়াৰ প্ৰচলনৰ প্ৰমাণ পোৱা যায়। সেইদৰে কমালাবাৰী সত্ৰত সত্ৰাধিকাৰ কৃষ্ণকান্ত গোস্বামীয়ে ফৌজীয়া ভাওনা প্ৰচলন

কৰাৰ কথা জন্য যায়। অয় শব্দত ঈয়া' প্ৰত্যয় যোগ হৈ অঙ্কীয়া হোৱাৰ দৰে 'ফৌজ' শব্দত 'ঈয়া' প্ৰত্যয় যোগ কৰি ফৌজীয়া নামকৰণ কৰা বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি। হেমকোষৰ মতে 'ফৌজ' শব্দৰ অৰ্থ হ'ল সৈন্য, কটক। মাধৱদেৱে নাট্যদলক বুজাবলৈ ফৌজ শব্দ ব্যৱহাৰ কৰাৰ কথা দৈত্যাৰী ঠাকুৰৰ 'গুৰু চৰিত'ত উল্লেখ আছে- 'কীৰ্তনীয়া ফৌজ মৰ্মে সত্বৰে আয়োক', 'কীৰ্তনীয়া ফৌজ' শব্দই কীৰ্তন কৰা ভক্তৰ সমষ্টিকে বুজাব বিচাৰিছে। সমালোচকসকলে ফৌজীয়া ভাওনাত গায়ন-বায়নৰ সংখ্যা সৰহ হোৱা বাবে 'ফৌজীয়া ভাওনা' আখ্যা দিয়া হয় বুলিও মত প্ৰকাশ কৰিছে। এই ভাওনাৰ নাটত ঈশ বন্দনা, নান্দী গীত, গুৰু-শংকৰ-মাধৱৰ বন্দনা গীত থাকে। অঙ্কীয়া ভাওনাৰ দৰে এই ভাওনাতো সূত্ৰধাৰৰ ভূমিকা গুৰুত্ব পূৰ্ণ। সূত্ৰধাৰে নাট্য-কাহিনী বৰ্ণনা কৰাৰ উপৰিও ঈশ বন্দনা, নান্দী গীত আৰু গুৰুবন্দনা পৰিবেশন কৰে। এই ভাওনাত অঙ্কীয়া ভাওনাতকৈ দীঘল 'ধুৰা' নামৰ ত্ৰি-তালযুক্ত গীত আৰু ভটিমাও থাকে। সংলাপৰ প্ৰাধান্য বেছি। সংলাপ বা গদ্যক 'ধৰণা' বুলি কোৱা হয়। ইয়াৰ ভাষা ব্ৰজাৱলী, হিন্দী, সংস্কৃত আদিৰ সংমিশ্ৰিত ভাষা। বঙলা যাত্ৰা গানৰ প্ৰভাৱৰ ফলস্বৰূপে এই ভাওনাত হাৰমণিয়াম, ঢ়ু লুকী আদি বাদ্য প্ৰয়োগ হৈ আহিছে।

ঘ) ধুৰা ভাওনা ঃ উনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথম ভাগত অঙ্কীয়া নাটৰ আৰ্হিত ব্ৰজাৱলীমুক্ত অন্য এক নাট-ভাওনাৰ প্ৰচলন হৈছিল, সেয়াই হৈছে ধুবা ভাওনা। বৰপেটা সত্ৰত এই ভাওনাৰ উৎপত্তি হৈছিল। ১৮৯১ চনৰ পৰা মাজুলীৰ কমলাবাৰী সত্ৰত ধুৰা ভাওনা অভিনয় কৰা হয়। ধুৰা ভাওনা প্ৰথম বাংলা ভাষাত ৰচিছিল যদিও পাছলৈ অসমীয়া ভাষাতহে ৰচিত হয়। এই ভাওনাত ঘনাই দোহাবি গীত গায়। বচন আৰু গীতৰ ভাষা মিশ্ৰিত। সংস্কৃত, ব্ৰজাৱলী আৰু কথিত শব্দৰ প্ৰয়োগৰে এক মিশ্ৰিত ৰূপ লক্ষ্য কৰা যায়। গীতৰ প্ৰচলন অধিক। প্ৰবেশ-প্ৰস্থানৰ গীত, পয়াৰ, বিলাপ, স্তুতি আদি ৰূপত পৰিৱেশিত হয়। ধৃতি, চাদৰ, পাগ-চাপকন পিন্ধি হাতত চোৰঁৰ লৈ নাচি নাচি গীতৰ যোগেদি নাট্যকাহিনী আৰম্ভ কৰে। সূত্ৰধাৰৰ নিৰ্দেশ আৰু সংযোগ সূত্ৰও গীতৰ যোগেদি প্ৰকাশ কৰা হয়। সেই ভাওনাত অঙ্কীয়া ভাওনাৰ দৰে সূত্ৰধাৰৰ ভূমিকাই মূল। ধুৰা মানে ধৰণী। অৰ্থাৎ অভিনয়ৰ মূলজনেই ধৰণীস্বৰূপ বাবে এই অভিনয়ক ধুৰা ভাওনা বুলি কোৱা হৈছিল। এই ভাওনাই অঙ্কীয়া ভাওনাৰ কিছু ৰীতি-নীতি মানি চলা পৰিলক্ষিত হয়।

ঙ) খুলীয়া ভাওনা ঃ দৰং জিলাত অনুষ্ঠিত কৰা এই ভাওনা খোল প্ৰধান। অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকাই 'মঞ্চলেখা' গ্ৰন্থত লিখিছে, ''..... একেষাৰে ক'বলৈ গ'লে দৰঙৰ ঢুলীয়া, ওজাপালিৰ পৰম্পৰাগত সৃষ্টি খুলীয়া ভাৱৰীয়া পৰৱৰ্তী সময়ত অঙ্কীয়া নাটৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱপুষ্ট হৈ বণাঢ্য হৈ পৰিছে।'' অঙ্কীয়া নাট-ভাওনাৰ দৰে এই ভাওনাতো এজন সূত্ৰধাৰ থাকে। সূত্ৰধাৰজনক খুলীয়া ভাওনাত 'ওঝা' বোলা হয়। ওঝাই একেধাৰে মুখ্য গায়ক, পৰিচালক, অভিনেতা, নৃত্য-বিশাৰদ, মঞ্চ নিৰ্দেশক আদিৰ কাম কৰে।

চ) হেজাৰী ভাওনা ঃ হেজাৰী ভাওনাত একে মণ্ডপতে একে সময়তে ওঠৰ-বিশখনকৈ পৃথক ভাওনা অভিনয় কৰা হয়। হাজাৰ হাজাৰ মানুহ একে ঠাইত গোট খাই এই ভাওনা কৰে বাবে হেজাৰী বা হাজাৰী ভাওনা বোলে। এই ভাওনা নগাওঁ জিলাৰ কলিয়াবৰ, পাৰঘাট, কৰৈয়নি অঞ্চলত অনুষ্ঠিত কৰি আহিছে। কোনো ঠাইত নাটঘৰ পদুম পাতৰ আৰ্হিত আৰু কোনো ঠাইত যোগ চিহ্নৰ আৰ্হিত সাজি ভাওনা অনুষ্ঠিত কৰে। কেইবা বছৰৰ মূৰে মূৰেহে এই ভাওনা অনুষ্ঠিত কৰা হয়। বৰ্তমান কৰৈয়নি অঞ্চলত হেজাৰী ভাওনা অনুষ্ঠিত কৰিবলৈ নৰদ্বাৰ যুক্ত স্থায়ী মন্দিৰ একেলগে ১২/১৩ খন ভাওনা পৰিৱেশন কৰিব পৰা স্থায়ী ৰভা, ১০/১২ হাজাৰ দৰ্শকৰ বাবে আসন, ন-কোণীয়া সাত খলপীয়া ৬৩ টা সিংহ সমন্বিতে সিংহাসনৰ লগেতে গ্ৰন্থালয়, মুকলি মঞ্চ আদিৰো ব্যৱস্থা আছে। হেজাৰী ভাওনাই মনোৰঞ্জনৰ লগতে অতীতৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে সকলো জাতি-বৰ্ণ-ধৰ্মৰ মাজত সম্ভাৱ-সম্প্ৰীতি ৰক্ষাত অৰিহণা যোগাই আহিছে।

ছ) জুৰি ভাওনা ঃ এই ভাওনাত দুজন বা চাৰিজন গায়কে মূৰত পাগুৰি মাৰি (মহাজনীয়া পাগুৰি) জোৰ পাতি অঙ্কীয়া ভাওনাৰ গায়কসকলৰ দৰে এমুৰত থাকি একেলগে গান জুৰে। দোহাৰত থকা বাকী গায়কসকলে মূল সূত্ৰটোকে দোহাৰি গাই থাকে। এই ভাওনাৰ ভাষা অসমীয়া। ১৮১৩ শকাব্দৰ পৰা ১৮১৫ শকাব্দৰ ভিতৰত মাজুলীৰ কমলাবাৰী সত্ৰত ডেকা সত্ৰাধিকাৰ চন্দ্ৰকান্ত দেৱগোস্বামীয়ে এই ভাওনাৰ প্ৰচলন কৰিছিল। এই ভাওনাৰ প্ৰধান বাদ্য হ'ল ঢুলুকী, খুটি-তাল আৰু খোল। প্ৰবেশ, যুদ্ধত খোল আৰু খুটি-তাল আৰু গীতত ঢুলুকী বজোৱা হয়। বৰ্তমান এই ভাওনা বিলুপ্তিৰ পথত।

জ) বোকা ভাওনা ঃ লখিমপুৰৰ পানী গাওঁ, নগাওঁৰ ব্ৰহ্মচাৰী সত্ৰ, গোঁসাই গাওঁ, ভীমৰ গাওঁ আদি অসমৰ ঠাই বিশেষে এই ভাওনা অনুষ্ঠিত হৈ আহিছে।

এই ভাওনাত ভাৱৰীয়াসকলে শৰীৰত বোকা সানি বচন আঁওৰাই ভাওনা পৰিৱেশন কৰে। শৰীৰত বোকা সানি কৰে বাবে এই ভাওনাক বোকা ভাওনা বুলি কোৱা হয়। যোৰহাটৰ তৰাজান গায়ন গাঁৱৰ নামঘৰত প্ৰায় তিনি দশক আগলৈকে বোকাভাওনা অনুষ্ঠিত কৰা কথা জনা যায়। এই বছৰো ৬ ছেপ্টেম্বৰ (২০১৫) ত জন্মাষ্টমী উপলক্ষ্যে গাঁৱৰ ৰাইজে বোকা ভাওনা অনুষ্ঠিত কৰে। গায়ন গাঁৱৰ ৰাইজৰ এয়া প্ৰশংসনীয় পদক্ষেপ।

ঝ) বাৰেচহৰীয়া ভাওনা ঃ বাৰেচহৰীয়া ভাওনাৰ 'বাৰে' শব্দই একাধিক, সমষ্টিক বুজায়। 'চহৰীয়া' শব্দই গাৱঁলীয়া, চহা আদি বুজায়। সেয়ে একাধিক গাৱঁৰ ৰাইজে মিলি অনুষ্ঠিত কৰা ভাওনাই বাৰেচহৰীয়া ভাওনা। জামুগুৰিহাটত বাৰেচহৰীয়া ভাওনা কৰা প্ৰথা বহু পূৰ্বৰ পৰাই অবিচ্ছিন্নভাৱে চলি আহিছে। ৰঘুদলনি পথাৰ, ঢাকৰি পথাৰ, পকামূৰা পথাৰ, ফুটুকাতনি পথাৰ আদিত অনুষ্ঠিত হৈ অহা এই ভাওনাৰ মঞ্চ জ্যামিতিক বৃত্ত ৰূপৰ অস্থায়ী থাপনা বা সিংহাসনক কেন্দ্ৰ ৰূপে লৈ পদুমৰ আৰ্হিত ৰভাখন নিৰ্মাণ কৰে। মধ্যভাগ দেউলৰ দৰে জিলিকি থাকে। সকলো ফালৰ পৰা সংযোগী কৰা প্ৰতিখন ৰভা মিলি শেষত জ্যামিতিৰ বৃত্তৰ ৰূপ লয়। অভিনয়ৰ উপযোগী প্ৰতিখন ৰভাকে অৰ্থাৎ মঞ্চকে থলুৱা ভাষাত 'খলা' বুলি কয়। পৃষ্ঠভূমিৰ ওপৰ ভাগ গছ- লতা, ফুল আদিৰে সজোৱা হয়।

বাৰেচহৰীয়া ভাওনাই দুৱাৰমুখ, মণ্ডপ, থাপনা, ছোঁঘৰ, অভিনয়, পৰিৱেশন পদ্ধতি, শিল্প-কলা, আচাৰ- পৰম্পৰা আদি বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত বিশেষ বৈশিষ্ট্য ৰক্ষা কৰি আহিছে। প্ৰতি খলাৰ ৰাইজে মিলি মণ্ডপ, বাটচ'ৰা আৰু ছোঁ-ঘৰ সাজিব লাগে। প্ৰতিখন খলাৰ বাট চৰাত পৃথক পৃথক ক্ৰমিক সংখ্যা, নাম আৰু প্ৰদৰ্শন কৰিব লগা নাটৰ নাম লিখি ৰখা হয়। পাঁচৰ পৰা সাত বছৰৰ মূৰে মূৰে অনুষ্ঠিত কৰা এই ভাওনাত সন্ত-মহন্ত, বড়ো, মিচিং, নেপালী, চাহ জনগোষ্ঠী, ইছলাম আদি ধৰ্ম-বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে লোকসকলে ভাওলৈ অসমৰ জাতীয় সমন্বয়ৰ ধাৰাক সক্ৰিয় কৰি আহিছে।

উল্লিখিত ভাওনাসমূহৰ উপৰি অসমত গীতৰ ভাওনা, যাত্ৰা, চোক্ৰাগানৰ ভাওনা আদি অন্যান্য ভাওনা কিছুমানো ঠাই বিশেষে অভিনীত আৰু প্ৰচাৰিত হৈ আহিছে। গীতৰ ভাওনাত গীতবোৰ বিলম্বিত, মধ্য আৰু দ্ৰুত এই তিনি ভাগত গোৱা হয়। গীতৰ সুৰবোৰ বন্ধা ৰাগৰ পৰা আহৰণ কৰা। এই ভাওনাত

ঈশ বন্দনা, শুক বন্দনা, নান্দীগীত আদি থাকে। ন-ধেমালি বজাই শেষ হোৱাৰ পাছত দোহাৰৰ সন্মুখত তিনি-চাৰিজন গায়ন থিয় হৈ 'ধলনা' বজাই গীত গায়। মাজুলীৰ কমলাবাৰী সত্ৰত এই ভাওনাৰ প্ৰচলন আছে। ভাৱৰীয়াৰ প্ৰৱেশৰ গীতৰ পাছত সত্ৰৰ স্বকীয় বাজনাত ভাৱৰীয়াসকলে প্ৰবেশ কৰে। যাত্ৰা ভাওনা যাত্ৰাগানৰ সমধৰ্মী। সংলাপৰ গুৰুত্ব কম। গীত-নৃত্যৰে চৰিত্ৰই প্ৰৱেশ-প্ৰস্থান কৰি গীত-নৃত্যৰেই অভিনয় পৰিপূৰ্ণ কৰে। অৱশ্যে গীতসমূহ ৰাগ-তালত বন্ধা নাথাকে। চোক্ৰাগানৰ ভাওনাত চাৰিজন ল'ৰাক ছোৱালী সজাই হাতৰ অংগী-ভংগী আৰু গীতৰ সহায়ত নাটৰ বিষয়বস্তু ৰূপায়ণ কৰায়। বৰপেটা আৰু কমলাবাৰী সত্ৰত এই ভাওনা অভিনীত হয়। কমলাবাৰী সত্ৰত চন্দ্ৰকান্ত দেৱগোস্বামীয়ে এই ভাওনা প্ৰৱৰ্তন কৰে। ভাওনাৰ ভাষা অসমীয়া। এই ভাওনাতো ঈশ বন্দনা, গুৰু-বন্দনা আদি আছে। বাদ্য হ'ল ঢুলুকী আৰু খুটি-তাল। বৰ্তমান এই পৰিৱেশ্য কলাসমূহৰ বহুতৰে ইতিমধ্যে বিলুপ্তি ঘটিছে। কিছুমান প্ৰচলন হৈ আছে যদিও নতুন প্ৰজন্মৰ অজ্ঞতা, উদাসীনতাৰ উপৰিও অনভিজ্ঞ লোকৰ হাতত পৰি বিকৃত হোৱাও পৰিদৃশ্যমান হয়।

উপসংহাৰ ঃ

দেখা যায়, সত্ৰাধিকাৰ-ভকত তথা নাট্যকাৰসকলৰ সংস্কৃত আৰু ব্ৰজাৱলী ভাষাত দক্ষতাৰ অভাৱেই হওক বা নতুনত্বক আদৰাৰ নামতেই হওক নাইবা মনোৰঞ্জন প্ৰদানৰ মাধ্যম ৰূপেই হওক, শংকৰোত্তৰ যুগৰ পৰাই ভাওনাৰ সমধৰ্মী এই পৰিৱেশ্য কলাসমূহৰ পয়োভৰ ঘটিলেও বৰ্তমান এইবোৰৰ জনপ্ৰিয়তা আৰু গুৰুত্ব হ্ৰাস পাইছে। বৰ্তমানৰ ভ্ৰাম্যমান 'থিয়েটাৰ', দৃশ্য-শ্ৰব্য মাধ্যমৰ নানা মনোৰঞ্জনকাৰী অনুষ্ঠানৰ আগ্ৰাসন, পাশ্চাত্য কলা-সাংস্কৃতিৰ প্ৰতি আকৰ্ষণ, মানুহৰ পৰিৱৰ্তনমুখী ৰুচিবোধ আদিৰ ফলত ভাওনাৰ ৰূপভেদ সমূহৰ প্ৰতি অৱজ্ঞাসূচক দৃষ্টিভঙ্গীৰ লগতে সংৰক্ষণৰ প্ৰতিও উদাসীনতা প্ৰদৰ্শন কৰে। ইয়াৰোপৰি এই অনুষ্ঠানসমূহ পৰিৱেশনৰ বাবে পৃষ্ঠপোষকতাৰ অভাৱো লক্ষণীয়। তথাপি কলা-সংস্কৃতি প্ৰেমী এচাম মানুহে অশেষ কষ্ট আৰু আন্তৰিকভাবে এই অনুষ্ঠানসমূহ জীয়াই ৰাখিবলৈ কৰা চেষ্টা অতিশয় প্ৰশংসনীয়। সংস্কৃতি পৰিৱৰ্তনশীল। পৰিৱৰ্তনশীলতাৰ লগত গতি মিলাই পৰম্পৰাগতভাৱে প্ৰচলিত হৈ থকা বহু অনুষ্ঠানো ঐতিহ্য ৰক্ষাৰে কিছু সালসলনিৰে পালিত হৈ আহিছে। এই পৰিৱেশ্য কলাসমূহো ঐতিহ্য ৰক্ষাৰে

সমসাময়িক সমাজৰ ৰুচিবোধৰ লগত সংগতি ৰাখি কিছু পৰিৱৰ্তনেৰে উত্তৰণমুখী হ'ব লাগিব। বিশেষকৈ অভিনয়ৰ স্থান বা মঞ্চ, পোহৰৰ ব্যৱস্থা পোছাক-পৰিচ্ছদ আদি ভাওনাসমূহৰ বিশেষত্বপূৰ্ণ দিশসমূহৰ ঐতিহ্যত ব্যাঘাত নোহোৱাকৈ আধুনিক ৰহণ সানি পৰিমাৰ্জিত, ৰীতিবদ্ধ, সুগঢ়ীৰূপত জনগণৰ উপভোগ্য কৰি তুলিব লাগিব। তেতিয়াহে এই পৰিৱেশ্য কলাসমূহে পৰিৱৰ্তনৰ সুঁতিত হেৰাই নগৈ অসমীয়া কলা-সংস্কৃতি তথা - নাট্যজগতখনৰ সাৰুৱা থলী নিৰ্মাণত সহায়ক হৈ থাকিব।❍

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

হাজৰিকা, অতুল চন্দ্ৰ ঃ **মঞ্চলেখা,** লয়াৰ্ছ বুক স্টল, দ্বিতীয় প্ৰকাশ-১৯৯৫ ভট্টাচাৰ্য্য,

শ্ৰীহৰিচন্দ্ৰ ঃ **অসমীয়া নাট্য-সাহিত্যৰ জিলিঙণি,** লয়াছ বুক ষ্টল, তৃতীয় প্ৰকাশ-১৯৮৮

শৰ্মা, নবীন চন্দ্ৰ ঃ **ভাৰতৰ উত্তৰ পূৰ্বাঞ্চলৰ পৰিৱেশ্য কলা**, বনলতা, গুৱাহাটী-২০০৯

শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ **অসমীয়া নাট্য সাহিত্য,** সৌমাৰ প্ৰকাশ ১৯৬২

শৰ্মা বিজয় (সম্পা) ঃ **ভাওনা আৰু জনগোষ্ঠীয় সংহতি**, অয়ন-তন্ময়ী প্ৰকাশন, প্ৰথম প্ৰকাশ - ২০১৫

গোস্বামী, নাৰয়ণচন্দ্ৰ (সম্পা) ঃ **ফৌজীয়া নাটকাৱলী**, প্ৰথম প্ৰকাশ - ২০১১, অসমীয়া বিভাগ, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়

শইকীয়া, বোধেশ্বৰ (সম্পা) ঃ **মুক্তি সাধকম্,** সদৌ অসম অঙ্কীয়া ভাওনা সমাৰোহ, মাজুলী ২০০৯

অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰথম বুৰঞ্জী অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী

ড° বনদীপা শইকীয়া
সহকাৰী অধ্যাপিকা
অসমীয়া বিভাগ, ডুমডুমা মহাবিদ্যালয়।

০.০ আৰম্ভণি

সাহিত্যৰ ইতিহাস হ'ল এটা জাতিৰ ইতিহাস। জাতীয় জীৱনৰ প্ৰত্যেকটো দিশ সাহিত্যৰ ইতিহাসত প্ৰতিফলিত হয়। তদুপৰি ভাষা-সাহিত্যৰ সূক্ষ্মাতিসূক্ষ্ম অধ্যয়নৰ বাবে ইতিহাস অধ্যয়ন আৱশ্যকীয় বিষয়। একো-একোটা যুগৰ ধ্যান-ধাৰণা, চিন্তা-প্ৰবাহ আদি সাহিত্যৰ ইতিহাসে মূল্যায়ন কৰে। অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস প্ৰণয়নৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন পণ্ডিতে বিভিন্ন সময়ত পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰা পৰিলক্ষিত হয়। অসমীয়া সাহিত্যত সাহিত্যৰ ইতিহাস সম্পৰ্কীয় পুথি পৰ্যাপ্ত নহয় আৰু যিকেইখন আছে সেইকেইখনো অসমীয়া সাহিত্যৰ পূৰ্ণ ইতিহাস বুলি দাবী কৰিব নোৱাৰি। অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস প্ৰণয়নৰ ঐতিহাসিক প্ৰেক্ষাপট বিচাৰ কৰিলে দেখা যায়, এইক্ষেত্ৰত প্ৰথম ভেঁটি স্থাপন কৰিছিল হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীয়ে। ১৮১২-১৩ শকৰ *জোনাকী* আলোচনীৰ তৃতীয় ভাগ, প্ৰথম সংখ্যাত হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ 'অসমীয়া ভাষা' শীৰ্ষক প্ৰবন্ধৰ প্ৰথম অংশ প্ৰকাশ পাইছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত এই প্ৰবন্ধৰে আঠটা খণ্ড *জোনাকীত* ধাৰাবাহিকভাৱে প্ৰকাশ হৈ সমাপ্ত হৈছিল। অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে ঐতিহাসিক বিশ্লেষণ আগবঢ়োৱা এই প্ৰবন্ধই আছিল অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস প্ৰণয়নৰ উল্লেখযোগ্য সমল। অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰকাশিত সাহিত্যৰ প্ৰথম বুৰঞ্জীখন হ'ল দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ *অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*।

এই বুৰঞ্জীখনে অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসক এক কালানুক্ৰমিক ৰূপত প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। সময়ৰ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে সাহিত্যৰ ইতিহাস সম্পৰ্কীয় দৃষ্টিভংগীৰ পৰিৱৰ্তন হৈ আহিছে। সেইবাবে আধুনিক ইতিহাস-তত্ত্ব (historiography)ৰ দৃষ্টিৰে এই ইতিহাসবিদসকলৰ ইতিহাস সম্পৰ্কীয় সাহিত্যকৃতি বিশ্লেষণ কৰাৰ প্ৰয়োজন আহি পৰিছে। এই আলোচনাত অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰকাশিত এই প্ৰথম বুৰঞ্জীখনৰ যুগবিভাজন, বিষয়বস্তু পৰ্যালোচনা আৰু তথ্যগত দিশৰ বিষয়ে বিশ্লেষণ কৰাৰ লগতে গ্ৰন্থকাৰৰ বিচক্ষণতা আৰু সীমাবদ্ধতাৰ বিষয়েও আলোচনা আগবঢ়োৱা হৈছে।

১.০ দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ *অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*

অসমীয়া ভাষাত প্ৰকাশিত প্ৰথম সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীখন হ'ল দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ *অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী*। গ্ৰন্থখনৰ প্ৰকাশ কাল ১৯১১ চন।[১] বুৰঞ্জীখনৰ দ্বিতীয় আৰু পৰিবৰ্ধিত সংস্কৰণ প্ৰকাশ হয় ১৯৩৩ চনত। দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই নিজে প্ৰকাশ কৰা গ্ৰন্থখন বাৰটা অধ্যায়ত বিভক্ত কৰি বিষয়বস্তুৰ পৰ্যালোচনা আগবঢ়াইছে। তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসক তিনিটা যুগত ভাগ কৰি আলোচনা আগবঢ়াইছে। গ্ৰন্থখনৰ পাতনি (foreword)ত দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই মত প্ৰকাশ কৰিছে যে পুৰণি পুথি আৰু সমলসমূহ সংৰক্ষিত অৱস্থাত সহজে নোপোৱাৰ বাবে আদিকালৰ পৰা বৰ্তমানলৈকে সামৰি অসমীয়া সাহিত্যৰ এখন নিৰ্ভৰযোগ্য বুৰঞ্জী লিখা সহজ কথা নহয়। তথাপি তেওঁ পুৰণি হাতেলিখা পুথিৰপৰা তথ্য আহৰণ কৰি এই কাম কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে।[২] তেওঁৰ এই গ্ৰন্থখন অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণয়নৰ মাইলৰ খুঁটি ৰূপে থিয় দিলে। তেওঁৰএই গ্ৰন্থখনৰ আধাৰতেই পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া সাহিত্যত বুৰঞ্জী ৰচনা কৰা সম্ভৱ হৈ উঠিছে। বেজবৰুৱাই সেই সময়ত গ্ৰহণ কৰা এনে পদক্ষেপে অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী ৰচনাৰ পথ প্ৰশস্ত কৰি তুলিলে।

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ *অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী* গ্ৰন্থখনত অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ক্ৰমবিকাশৰ ইতিহাস বৰ্ণনা কৰিছে। গ্ৰন্থখন অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাস নিৰ্মাণৰ পৃষ্ঠভূমিৰূপে গণ্য কৰিব পাৰি। লেখকে বুৰঞ্জীখন প্ৰণয়ন কৰোতে অৰ্থাৎ বিভিন্ন বিষয়ৰ ৰচনা প্ৰসংগত সমসাময়িক বিভিন্ন সমালোচনাৰ সহায় লৈছে। গ্ৰন্থখন পৰ্যালোচনা কৰোঁতে

নিম্নলিখিত উল্লেখযোগ্য দিশ কেইটা আলোচনাৰ আওতালৈ আনিব পাৰি।

১.১ যুগবিভাজন পদ্ধতি

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই তেওঁৰ গ্ৰন্থখনত বাৰটা অধ্যায়ত (আধ্যা) অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ইতিহাস বৰ্ণনা কৰিছে। গ্ৰন্থখনৰ প্ৰথম ছয়টা অধ্যায়ত অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি, বিকাশ, লিপিৰ উৎপত্তি আৰু আখৰ জোঁটনিৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰিছে। তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যক তিনিটা যুগত ভাগ কৰি আলোচনা আগবঢ়াইছে, সেইকেইটা হ'ল-- আদি যুগ (ডাকৰ বচন, পুৰুষোত্তম গজপতি, হেম সৰস্বতী আদি), শঙ্কৰদেৱৰ যুগ (১৪৪৯ খ্ৰী.-১৮২০ খ্ৰী.) আৰু বৰ্তমান যুগ (১৮২৬ খ্ৰী.-১৯১১ খ্ৰী.)।

গ্ৰন্থখনৰ প্ৰথমছোৱাত তেওঁ অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বিভিন্ন বিচাৰ-বিশ্লেষণ আগবঢ়াইছে। এইক্ষেত্ৰত তেওঁ হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ মতকে সমৰ্থন কৰিছে। অৰ্থাৎ অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সংস্কৃত আৰু প্ৰাকৃতৰ পৰা হোৱা বুলি দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই মত পোষণ কৰিছে। তেওঁৰ বুৰঞ্জীখনৰ অন্য এটা উল্লেখযোগ্য দিশ হ'ল অসমৰ সমাজতাত্বিক আৰু নৃতাত্বিক দৃষ্টিভংগীৰে অৱলোকন কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। অসমলৈ হোৱা প্ৰাচীন জন প্ৰব্ৰজনৰ বিষয়ে বেজবৰুৱাৰ দৃষ্টিভংগী বিজ্ঞানসন্মত নাছিল। পৰৱৰ্তী কালৰ গৱেষক, পণ্ডিত বাণীকান্ত কাকতিৰ মতৰ লগতো সাদৃশ্য নাছিল। বেজবৰুৱাৰ মতে অসমত প্ৰথমে থকা দ্ৰাবিড়ী মানুহবোৰ আৰ্য আৰু মংগোলীয়সকলৰ হেঁচাত কিছুমান তেওঁলোকৰ সৈতে মিলি পৰিছিল আৰু কিছুমানে পৰ্বত-পাহাৰলৈ আঁতৰি গৈছিল। অসমৰ অসুৰ বংশীয় অনাৰ্যসকল প্ৰকৃততে কিৰাট বা মংগোলীয় গোষ্ঠীৰহে আছিল যদিও বেজবৰুৱাই দ্ৰাবিড়ীসকলৰ প্ৰসংগ উথাপন কৰিছিল। থলুৱা ভাষাগোষ্ঠী সৰ্ম্পকে বেজবৰুৱাৰ অনুসন্ধান মনকৰিবলগীয়া। তেওঁৰ মতে 'চাইনীজ' কওতাবিলাকৰ ভিতৰত মনখেমৰ, তিব্বত ব্ৰহ্ম আৰু শ্যাম চীন এই তিনিশ্ৰেণীৰ মানুহে অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰিছিল। শ্যাম চীন ভাষাৰ অৰ্ন্তগত 'চান' ভাষাৰ পৰা আহোম ভাষা ওলাইছে। তেওঁৰ মতে মন খেমৰ ভাষা কওঁতাবিলাক অসমলৈ প্ৰথমতে আহে। এই জাতিৰ পিছত তিব্বত ব্ৰহ্ম কওঁতাবোৰ আহে। অসমীয়া লিপিৰ উৎপত্তিৰ বিষয়েও বেজবৰুৱাই মত প্ৰকাশ কৰিছে। অসমত গুপ্ত লিপি প্ৰচলিত আছিল বুলি তেওঁ

অনুমান কৰে। তেওঁৰ মতে গুপ্তলিপিৰ কুটিল বা আন কোনো এটা বিভাগৰপৰা অসমীয়া লিপিৰ জন্ম।

অসমীয়া সাহিত্যৰ আদি যুগত লেখকে ডাকৰ বচন, পুৰুষোত্তম গজপতিৰ *'দীপিকাছন্দ'*, হৰিবৰ বিপ্ৰ, হেম সৰস্বতী, কবিৰত্ন সৰস্বতী, দুৰ্গাবৰ, নাৰায়ণদেৱ আৰু মাধৱ কন্দলিৰ ৰচনাকে সামৰি লৈছে। উল্লেখযোগ্য যে তেওঁ প্ৰত্যেক লেখকৰে সাহিত্যকৃতিৰ পৰিচয় প্ৰদান কৰাৰ লগতে সাহিত্যকৃতিৰ নমুনাও দাঙি ধৰিছে। এই নমুনাসমূহৰ জৰিয়তে তেওঁ মূলতঃ অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰমবিৱৰ্তনৰ ধাৰণা পাঠকক প্ৰদান কৰিছে।

বুৰঞ্জীখনত শঙ্কৰদেৱৰ যুগটোক দ্বিতীয় যুগ হিচাপে উল্লেখ কৰি লেখকে শঙ্কৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ ৰচনাৰ উদাহৰণসহ প্ৰকাশ কৰিছিল। ৰাম সৰস্বতী আৰু অনন্ত কন্দলি একেজন ব্যক্তি বুলি গুণাভিৰাম বৰুৱাই *আসাম বুৰঞ্জীত* উল্লেখ কৰিছিল। আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকন আৰু ডাঙৰীয়া দীননাথ বেজবৰুৱাইও এই কথাকে সমৰ্থন কৰিছে।[৩] গতিকে ৰাম সৰস্বতীৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোতে এই প্ৰসংগও আনিছে। শংকৰী যুগৰ অন্যান্য কবিসকলৰ পৰিচয় আৰু তেওঁলোকৰ কাব্যৰীতিৰ কথা এই যুগত আলোচনা কৰিছে। এই যুগৰ আলোচনাৰ শেষৰফালে গদ্য সাহিত্যৰ কথা পোৱা যায়। বুৰঞ্জী আৰু গুৰু চৰিত্ৰৰ গদ্যৰ লগতে কাশীনাথ তামুলী ফুকনৰ বুৰঞ্জীখনকো গদ্যৰ নিদৰ্শনৰূপে দেখুৱাইছে।

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই বৰ্তমান যুগটোৰ ভিতৰত ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে অসমত শাসনভাৰ লোৱাৰ পৰা বুৰঞ্জীখনৰ প্ৰকাশৰ সময়লৈকে সামৰি লৈছে। ইয়াত *অৰুনোদই* কাকতৰ পৰা কেইখনমান ৰচনাৰ চানেকি দাঙি ধৰিছে। যেনে - 'জাত্ৰিকৰ যাত্ৰা, ২ অধ্যা', 'পৰিশ্ৰমৰ ফল', 'ইংলেণ্ডৰ বিৱৰণ', 'সৰগৰ বিৱৰণ' আদি। এই যুগৰ আলোচনাত আঠজন সাহিত্যিকৰ কথা উল্লেখ কৰা হৈছে। এইসকল হ'ল - গুণাভিৰাম বৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা, দীননাথ বেজবৰুৱা লম্বোদৰ বৰা, ৰত্নেশ্বৰ মহন্ত, সত্যনাথ বৰা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু কালিৰাম বৰুৱা।

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই তেওঁৰ গ্ৰন্থখনত এই তিনিটা যুগৰ অন্তৰ্ভুক্তিৰে অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস সামৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল। তেওঁৰ এই আলোচনাত সমসাময়িক কিছুমান সাহিত্যিক বা উল্লেখযোগ্য ব্যক্তি বাদ পৰি গৈছিল যদিও,

যিখিনি আলোচনা কৰিছে তাত সাহিত্যিক তথা সাহিত্যকৃতিৰ নমুনা সুন্দৰ ৰূপত সংযোজন কৰিছে। ই গ্ৰন্থখনৰ এক উল্লেখযোগ্য তথা মনকৰিবলগীয়া দিশ।

১.২ বিষয়বস্তুৰ পৰ্যালোচনা

বেজবৰুৱাৰ বুৰঞ্জীখনৰ বিষয়বস্তুৰ পৰ্যালোচনাৰ দিশলৈ মন কৰিলে দেখা যায়, তেওঁ আলোচনা কৰা বিষয়সমূহ খুটি-নাটি মাৰি সবিস্তাৰে আলোচনা কৰিছে। তদুপৰি উপযুক্ত প্ৰসংগৰ সহায়ত বিষয়বস্তুৰ স্পষ্ট ধাৰণা দিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছে। উদাহৰণ স্বৰূপে তেওঁৰ প্ৰথম অধ্যায় (আধ্যা)ৰ পৰা পঞ্চম অধ্যায়লৈকে অসমীয়া ভাষাৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কীয় যিখিনি আলোচনা আগবঢ়াইছে তাত তেওঁ অতি পুংখানুপুংখভাৱে বিভিন্ন পণ্ডিতৰ মতামতসমূহ আলোচনা কৰাৰ লগতে নিজৰ বিচাৰ-বিশ্লেষণো আগবঢ়াইছে। আদি যুগৰ বিভিন্ন আলোচনালৈ মন কৰিলে দেখা যায়, সেইবোৰতো তেওঁ বিভিন্ন বিষয় বিস্তৃতৰূপত আলোচনা কৰিছে। তেওঁ প্ৰত্যেক লেখকৰে ৰচনাসমূহৰ পৰিচয়মূলক আলোচনা আগবঢ়োৱাৰ উপৰি প্ৰত্যেক ৰচনাৰ নমুনাও সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। তদুপৰি বিভিন্ন সাহিত্যিকৰ সময় নিৰ্ধাৰণৰ বাবে তেওঁ অন্তৰংগ আৰু বহিৰংগ প্ৰমাণৰ আশ্ৰয় লৈছে। এইক্ষেত্ৰত শঙ্কৰদেৱৰ জন্মৰ চন সন্দৰ্ভত তেওঁৰ পৰ্যালোচনাৰ কথা উল্লেখ কৰিব পাৰি। তেওঁ শঙ্কৰদেৱৰ জন্ম চনৰ সত্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিবৰ বাবে দীননাথ বেজবৰুৱাৰ *'বৰ চৰিত'*, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ৰচনা, গেইটৰ বুৰঞ্জী, দৈত্যাৰি ঠাকুৰৰ '*গুৰু চৰিত*', ৰামচৰণ ঠাকুৰ, সাৰ্বভৌম ভট্টাচাৰ্য আদি বিভিন্ন পণ্ডিতৰ ৰচনাসমূহত সন্নিৱিষ্ট শঙ্কৰদেৱৰ জন্ম সম্পৰ্কীয় উল্লেখ সমূহৰ আলোচনা আগবঢ়াইছে আৰু শেষত সিদ্ধান্ত দিছে এনেদৰে - ''আমি এতেকে শঙ্কৰদেৱৰ জন্ম তাৰিখ ১৩৭১ শক বুলি ধৰিম আৰু এই শঙ্কৰদেৱৰ জন্মৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ দ্বিতীয় যুগ বা উন্নতি যুগ বুলি ধৰিম।''[৪]

বেজবৰুৱাৰ বুৰঞ্জীখনৰ আদি যুগ আৰু শঙ্কৰদেৱৰ যুগৰ আলোচনাতকৈ বৰ্তমান যুগ (১৮২৬ খ্ৰী. - ১৯১১ খ্ৰী.) ৰ আলোচনাসমূহ সীমিত হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। এই যুগৰ আলোচনাত সমসাময়িক বিভিন্ন বিষয়ৰ আলোচনাৰ পৰা বিৰত থকা দেখা যায়। এই যুগৰ আলোচনাত বিশেষভাৱে *অৰুনোদই* কাকতৰ প্ৰসংগই প্ৰাধান্য পাইছে। মাত্ৰ আঠজন সমসাময়িক

সাহিত্যিক বিষয়ে চমু আলোচনা আগবঢ়াই বেজবৰুৱাই বৰ্তমান যুগৰ আলোচনা সমাপ্ত কৰিছে। তদুপৰি বৰ্তমান যুগৰ শেষৰফালে মৌখিক লোকসাহিত্য কিছুমান (ৰাতি খোৱা সম্প্ৰদায়, বিয়ানাম, বিহুনাম, দেৱধ্বনি আদি) ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। বুৰঞ্জীখনত সন্নিৱিষ্ট দ্বাদশ অধ্যায় (আধ্যা)ত পুৰণি অসমীয়া ভাষাৰ লগত সমসাময়িক অসমীয়া ভাষাৰ ক্ৰমবিকাশৰ স্পষ্ট ধাৰণা প্ৰদান কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই বুৰঞ্জীখনত বিষয়বস্তুৰ আলোচনাত পাঠকে বুজিব পৰাকৈ সহজ-সৰল ৰূপত উদাহৰণেৰে সৈতে বৰ্ণনা কৰিছে। গ্ৰন্থকাৰে কিছুমান বৰ্ণনাত বেছিকৈ উদ্ধৃতি তথা উদাহৰণ প্ৰয়োগ কৰি দীঘল কৰা দেখা গৈছে যদিও তেওঁ বিষয়বস্তুৰ পৰ্যালোচনাত বিশেষভাৱে সফলতা দাবী কৰিব পাৰে। পূৰ্বসূৰী কোনো ব্যক্তিৰ সহায় নোলোৱাকৈ বেজবৰুৱাৰ এই পদক্ষেপ অতি চমৎকাৰী আছিল।

১.৩ তথ্যগত দিশ

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ গ্ৰন্থখনত তথ্যগত দিশত বিশেষ গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা দেখা গৈছে। তেওঁ কোনো তথ্যৰ শুদ্ধাশুদ্ধ নিৰ্ণয়ৰ বাবে বিভিন্ন উৎসৰ সহায় লৈছে। উল্লেখযোগ্য যে বেজবৰুৱাই বুৰঞ্জীখন প্ৰণয়ন কৰা সময়লৈকে অসমীয়া সাহিত্যৰ কিছুমান সমল উদ্ধাৰ বা আলোচনাই হোৱা নাছিল। সেইবাবে তেওঁৰ আলোচনাত কিছুমান উল্লেখযোগ্য সমল বাদ পৰি ৰৈছিল। উদাহৰণ স্বৰূপে, বেজবৰুৱাই এই বুৰঞ্জী প্ৰকাশ কৰা সময়লৈকে 'চৰ্যাগীত' সমূহ উদ্ধাৰ হোৱা নাছিল। সেইবাবে তেওঁ আদি স্তৰৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ নিদৰ্শন উল্লেখ কৰোতে'ডাকৰ বচন'ৰ আলোচনাৰ পিছতেই পুৰুষোত্তম গজপতি (*দীপিকাছন্দ*) হৰিবৰ বিপ্ৰ, মাধৱ কন্দলি আদি কবিসকলৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছে। দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই আদি যুগৰ আলোচনাত পাঁচালী কবিসকলৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ পিছত মাধৱ কন্দলিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা দেখা গৈছে। প্ৰকৃততে পাঁচালী কবিসকলতকৈ আগতেই মাধৱ কন্দলিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ অবকাশ আছিল।

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই শুদ্ধ তথ্য নিৰূপণৰ বাবে সমসাময়িক বিভিন্ন সমালোচনা তথা বিভিন্ন পণ্ডিতৰ মতামত বা যুক্তি অনুকৰণ কৰা দেখা যায়।

উদাহৰণস্বৰূপে উল্লেখ কৰিব পাৰি, দীননাথ বেজবৰুৱাই মত পোষণ কৰিছিল সুকবি শেখৰ, ৰত্নাকৰ কন্দলি আৰু জয়চন্দ্ৰ ভাৰতী একেজন মানুহেই। এই তথ্য বিশ্লেষণৰ কাৰণে তেওঁ ৰত্নেশ্বৰ মহন্তৰ *জোনাকীত* প্ৰকাশিত আলোচনা, সুকবি শেখৰৰ ৰচনা, অনন্ত কন্দলিৰ ৰচনা, আৰু ৰাম সৰস্বতীৰ ৰচনাৰ পৰা বিভিন্ন উদ্ধৃতি সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। অৱশ্যে তেওঁ সঠিক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা নাই।

বেজবৰুৱাৰ গ্ৰন্থখনত কোৱা হৈছে যে মিছনেৰীসকলে শিৱসাগৰত দুটা ছপাশাল স্থাপন কৰিছিল। বেজবৰুৱাৰ এই যুক্তিত সন্দেহৰ অৱকাশ আছে। মহেশ্বৰ নেওগ, সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা আদি পণ্ডিতৰ মতে মিছনেৰীসকলে শিৱসাগৰত এটা ছপাশাল প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰহে ইংগিত পোৱা যায়।[৫]

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ মতে মাইল্‌ছ ব্ৰনছনৰ *অচমিয়া ইংৰাজী অভিধানৰ* প্ৰকাশৰ চন ১৮৬৮। প্ৰকৃততে এই অভিধানখন ১৮৬৭ চনত প্ৰকাশ হৈছিল বুলি বিভিন্ন উৎসৰ আধাৰত ক'ব পাৰি।[৬]

এনেদৰে চালে দেখা যায়, দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ গ্ৰন্থখনত তথ্যগত দিশত কিছু খেলিমেলি পৰিলক্ষিত হয়। যি কি নহওক বেজবৰুৱাৰ এনেধৰণৰ প্ৰচেষ্টাই অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণয়নত উল্লেখযোগ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে।

১.২ গ্ৰন্থকাৰৰ বিচক্ষণতা

ভাষা-সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন এটা জটিল কাম। বিশেষকৈ দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই এই বুৰঞ্জীখন প্ৰণয়ন কৰা সময়ত তেওঁৰ পূৰ্বসূৰী কোনেও গ্ৰন্থাকাৰে বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন কৰাৰ পৰিকল্পনা হাতত লোৱা নাছিল বা সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন হোৱা নাছিল। কোনো ধৰণৰ অনুকৰণ নকৰাকৈ এইজন পণ্ডিতে সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী ৰচনাৰ যি প্ৰচেষ্টা হাতত লৈছিল, সেই প্ৰচেষ্টা আছিল প্ৰশংসনীয়। বেজবৰুৱাই বুৰঞ্জীখন ৰচনাৰ বাবে যথেষ্ট তথ্য সংগ্ৰহ কৰা দৃষ্টিগোচৰ হয়। বিশেষকৈ আদি যুগ আৰু শঙ্কৰদেৱৰ যুগৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে তেওঁ বিভিন্ন গ্ৰন্থ, সমসাময়িক কাতত-আলোচনী, বুৰঞ্জী পুথি আদিৰ সহায় লোৱা দেখা গৈছে। উদাহৰণ স্বৰূপে আদি যুগত পুৰোষোত্তম গজপতি ৰচিত '*দীপিকা-ছন্দ*'ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰোঁতে পুথিখনৰ সময় নিৰ্ধাৰণৰ বাবে মাধৱচন্দ্ৰ বৰদলৈয়ে লিখা পাতনি, লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ *বাঁহী* আলোচনীত সন্নিৱিষ্ট

লেখা, গেইটৰ বুৰঞ্জীৰ উদ্ধৃতি সন্নিৱিষ্ট কৰিছে। এনেদৰে আদি যুগৰ বিভিন্ন আলোচনাত তেওঁ বিস্তৃতভাৱে বিষয়বস্তুৰ পৰ্যালোচনা আগবঢ়াইছে। অন্যহাতে শঙ্কৰদেৱৰ যুগৰ আলোচনালৈ মন কৰিলে দেখা যায় এই আলোচনাসমূহতো তেওঁ চৰিত পুথি, বিভিন্ন গ্ৰন্থ আদিৰ সহায় লৈছে। ঠিক তেনেদৰে বৰ্তমান যুগৰ আলোচনাত বিশেষকৈ সমসাময়িক কাকত-আলোচনী আৰু গ্ৰন্থৰ উদ্ধৃতি দিয়া পৰিলক্ষিত হৈছে। তেওঁ *জোনাকী* (১৮৮৯ খ্ৰী.), *উষা* (১৯০৭), *বাঁহী* (১৯০৯) আদি সমসাময়িক বিভিন্ন আলোচনীৰ পৰা তথ্য সংগ্ৰহ কৰি বুৰঞ্জীখনত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিছে। এনেদৰে চালে দেখা যায় তেওঁ অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসক এক কালানুক্ৰমিক তথা সু-শৃংখলিত ৰূপত সজাবলৈ যৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰিছিল। তদুপৰি তেওঁ ব্যৱহাৰ কৰা সমল বা তথ্যৰ নিৰ্ভৰযোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিবৰ বাবে বিশ্বাসযোগ্য উৎসৰ সহায় লোৱা দেখা গৈছে। লগতে গ্ৰন্থখনত সাহিত্যিক আৰু সাহিত্যকৃতিৰ নমুনা সংযোগ কৰাৰ ফলত বিষয়বস্তুৰ সূক্ষ্মাতিসূক্ষ্ম বিশ্লেষণ সম্ভৱ হৈ উঠিছে। গ্ৰন্থখনৰ কিছুমান দিশ বিজ্ঞানসন্মত নহয় যদিও গ্ৰন্থখনে সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীক এক শৃংখলাবদ্ধ ৰূপত সজোৱাত সহায় কৰিলে। দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ এই বুৰঞ্জীখনে পৰৱৰ্তী সময়ত অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণয়ন তথা অধ্যয়ন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। গ্ৰন্থখনৰ সিদ্ধান্তসমূহ বিজ্ঞানসন্মতভাৱে বিচাৰ কৰি চোৱাৰ থল আছে যদিও গ্ৰন্থখনে উত্তৰসুৰীসকলক সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ এক স্পষ্ট ধাৰণা দিবলৈ সক্ষম হৈছে বুলি ক'ব পাৰি।

১.৩ গ্ৰন্থকাৰৰ সীমাবদ্ধতা

অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস প্ৰণয়নত অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ গ্ৰন্থখনৰ কিছুমান উল্লেখযোগ্য দিশ ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হৈছে। তেওঁৰ এই গ্ৰন্থখনৰ কিছুমান সীমাবদ্ধতাও পৰিলক্ষিত হয়।

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই বুৰঞ্জীখন ৰচনা কৰা সময়ত আলোচনাৰ আওতালৈ আনিব পৰা কিছুমান বিষয় বাদ পৰি যোৱা দৃষ্টিগোচৰ হয়। বিশেষকৈ পুথিখন প্ৰণয়নৰ সময়ত প্ৰকাশিত বিভিন্ন সাহিত্য, কাকত-আলোচনী আৰু উল্লেখযোগ্য ব্যক্তি কিছুমানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰাৰ পৰা বিৰত থকা দেখা

গৈছে। আদি যুগৰ আলোচনালৈ মন কৰিলে দেখা যায় তেওঁ আলোচনাৰ আৰম্ভণিতে 'ডাকৰ বচন'ৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা আগবঢ়াইছে। কিন্তু মৌখিক সাহিত্যসমূহৰ অন্তৰ্গত অন্যান্য বিষয়বোৰ যেনে - বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ লোকগীত (আইনাম, বিয়ানাম, বিহুনাম আদি), মন্ত্ৰ সাহিত্য, ফকৰা-যোজনা আদি বিষয়সমূহৰ আলোচনা আগবঢ়োৱা নাই। তাৰ পৰিৱৰ্তে বৰ্তমান যুগৰ শেষৰফালে - 'ৰাতি খোৱা সম্প্ৰদায়', 'বিহুনাম', 'বিয়ানাম', শুকনান্নী, দুৰ্গাবৰী আদি মৌখিক সাহিত্যৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়াইছে। মৌখিক সাহিত্যসমূহ যুগনিৰপেক্ষ। অৰ্থাৎ এইবোৰৰ সময় নিৰ্ধাৰণ কৰিব পৰা নাযায়। সেইবাবে সাহিত্যৰ ইতিহাসৰ আলোচনাত লোকসাহিত্যসমূহ আদি স্তৰৰ বিভিন্ন নিদৰ্শনসমূহৰ আগতেই আলোচনা কৰা উচিত। তেওঁৰ পৰৱৰ্তী সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, মহেশ্বৰ নেওগ আদি পণ্ডিতসকলে এই মৌখিক সাহিত্যসমূহ অসমীয়া সাহিত্যৰ যুগবিভাজনৰ প্ৰথম স্তৰতে আলোচনা কৰা দেখা গৈছে।

বেজবৰুৱাই শংকৰদেৱৰ যুগ আৰু বৰ্তমান যুগৰ আলোচনাত সমসাময়িক বিভিন্ন কাকত-আলোচনী যেনে *জোনাকী, ঊষা, বাঁহী* আদিৰপৰা বিভিন্ন প্ৰসংগ ব্যৱহাৰ কৰিছে। কিন্তু তেওঁ এই আলোচনীসমূহ তথা আলোচনীৰ লেখকসকলৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়োৱা নাই। *অৰুনোদই* আলোচনীখনৰ বিষয়ে আলোচনা আগবঢ়াইছে যদিও আলোচনীখনৰ ঐতিহাসিক পৃষ্ঠভূমি (historical background) সম্পৰ্কে বিস্তৃত আলোচনা পোৱা নাযায়। তদুপৰি *অৰুনোদই* ৰ মিছনেৰী তথা অসমীয়া লেখকসকলৰ বিষয়েও আলোচনা কৰা নাই। ঊনবিংশ শতিকাৰ সাহিত্যসমূহ বিশেষকৈ আলোচনীকেন্দ্ৰিক আছিল। অৰ্থাৎ সেই সময়ৰ কাকত-আলোচনীসমূহে এটা এটা যুগ সৃষ্টি কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। গতিকে এই কাকত-আলোচনী তথা লেখকসকলৰ বিষয়ে বেজবৰুৱাই আলোচনা কৰাৰ অৱকাশ আছিল। এইবোৰৰ উপৰি সেই সময়ত ভালেকেইজন উল্লেখযোগ্য লেখকে সাহিত্যৰ বিভিন্ন শাখাত বিশেষ অৱদান আগবঢ়াইছিল। এই ৰচনাসমূহৰ ভিতৰত আনন্দৰাম ঢেকিয়াল ফুকনে A Native ছদ্মনামত লিখা *A Few Remarks on the Assamese Language* (১৮৫৫) শীৰ্ষক পুস্তিকা, হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ *কানীয়া-কীৰ্তন* (১৮৬১) নাটক, গুণাভিৰাম বৰুৱাৰ *ৰাম-নৱমী নাটক* (১৮৫৭), ৰমাকান্ত চৌধুৰীৰ *অভিমন্যু বধ কাব্য* (১৮৭৫), লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ *পদুম*

কুঁৱৰী (১৮৯১) উপন্যাস, পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ *ভানুমতী* (১৮৯০-৯১) উপন্যাস আদি উল্লেখযোগ্য আছিল। এই লেখকসকলৰ উপৰি ভোলানাথ দাস, বলদেৱ মহন্ত, কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্য আদি লেখকসকলেও সেই সময়ৰ সাহিত্যচৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰখনলৈ উল্লেখযোগ্য অবদান আগবঢ়াইছিল। কিন্তু দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাই তেওঁলোকৰ বিষয়ে বিস্তৃত আলোচনা কৰাৰ পৰিৱৰ্তে বৰ্তমান যুগৰ আলোচনাত মাত্ৰ আঠজন সাহিত্যিকৰ বিষয়েহে আলোচনা আগবঢ়াইছে। আনকি তেওঁ আধুনিক যুগৰ প্ৰাণ প্ৰতিষ্ঠা কৰা লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালাৰ বিষয়েও বুৰঞ্জীখনত আলোচনা আগবঢ়োৱা নাই। ই এক বিবেচনা কৰি চাবলগীয়া দিশ।

এনেদৰে বিশ্লেষণ কৰিলে তেওঁৰ বুৰঞ্জীখনৰ কিছুমান নেতিবাচক দিশ পৰিলক্ষিত হয়। বেজবৰুৱাই বুৰঞ্জীখন প্ৰণয়ন কৰা সময়ত যিহেতু অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী বিষয়ক কোনোধৰণৰ পুথি প্ৰণয়ন বা প্ৰকাশ হোৱা নাছিল, সেইবাবে তেওঁৰ বুৰঞ্জীখনত কিছুমান আসোঁৱাহ থাকি যোৱাটো স্বাভাৱিক। যি কি নহওক বেজবৰুৱাৰ এই গ্ৰন্থখনক অসমীয়া সাহিত্যৰ পূৰ্ণাংগ ইতিহাস প্ৰণয়নৰ ক্ষেত্ৰত হাতপুথি হিচাপে ৰাখিব পৰা গৈছে।

২.০ উপসংহাৰ

দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ *অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী* গ্ৰন্থখনে অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাস প্ৰণয়নৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছে। পূৰ্বসূৰী কোনোধৰণৰ সাহিত্যৰ ইতিহাস সম্বলিত পুথিৰ সহায় নোলোৱাকৈ বেজবৰুৱাৰ এই পদক্ষেপ আছিল অতি প্ৰশংসনীয়। গ্ৰন্থখনত (অসম প্ৰকাশন পৰিষদে প্ৰকাশ কৰা) সন্নিৱিষ্ট নগেন শইকীয়াৰ 'ভূমিকা'ই গ্ৰন্থখনৰ বিষয়ে বিভিন্ন দিশ বিচাৰ কৰি চোৱাৰ অৱকাশ প্ৰদান কৰিছে। বুৰঞ্জীখনৰ বিষয়বস্তুৰ পৰ্যালোচনা আৰু তথ্যগত দিশত গ্ৰন্থকাৰৰ কিছুমান সীমাবদ্ধতা পৰিলক্ষিত হয়। অৰ্থাৎ সমসাময়িক কিছুমান দিশত সন্দেহৰ অবকাশ নথকা নহয়। যি কি নহওক, দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱাৰ এই প্ৰয়াসে উত্তৰসুৰী অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী প্ৰণেতাসকলক উৎসাহিত কৰাৰ লগতে সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীক এক শৃংখলাবদ্ধ ৰূপ দিবলৈ সক্ষম হ'ল। গ্ৰন্থখনৰ কিছুমান দিশত লেখকৰ দুৰ্বলতা প্ৰকাশ পাইছে যদিও গ্ৰন্থখনৰ সাহিত্যিক মূল্য তথা গুৰুত্ব কোনোপধ্যে অস্বীকাৰ কৰিব

নোৱাৰি আৰু ঐতিহাসিক বিচাৰক হিচাপে বেজবৰুৱাক বিনাদ্বিধাই মানি ল'ব পাৰি।

প্ৰসংগ সূত্ৰ ঃ

১/ বেজবৰুৱাৰ বুৰঞ্জীখনৰ প্ৰকাশৰ চন ১৯১২ বুলি ইতিমধ্যে চৰ্চিত যদিও অসম প্ৰকাশন পৰিষদে প্ৰকাশ কৰা (২০১৩, নবেম্বৰ) গ্ৰন্থখনৰ 'ভূমিকা'ত নগেন শইকীয়াই গ্ৰন্থখনৰ প্ৰকাশকাল ১৯১১ বুলি উল্লেখ কৰিছে।

২/ *"The publication of a treatise on the subject of the History of the Assamese Language and Literature from the very earliest times down to the present day is not very facile especially under the circumstances when we have hardly got a museum or respository of the old bark written puthis and books. However I have availed myself of every old and new."*

-- দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা. Foreword. ***অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী***

৩/ দেবেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা, **অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী,** পৃ. ১৫৫

৪/ দেৱেন্দ্ৰনাথ বেজবৰুৱা, উদ্ধৃত, পৃ. ৮১

৫/ মহেশ্বৰ নেওগ, **অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা**, পৃ. ২২৭

সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, **অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত**, পৃ. ২৫১

৬/ মহেশ্বৰ নেওগ, উল্লিখিত, পৃ. ২৩০

সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা, উল্লেখিত, পৃ. ২৫৪

সহায়ক গ্ৰন্থ তালিকা ঃ

বেজবৰুৱা, দেবেন্দ্ৰনাথ, ***অসমীয়া ভাষা আৰু সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী,*** গুৱাহাটী ঃ অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, ২০১৩.ছপা.
নেওগ, মহেশ্বৰ, ***অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা,*** ১২শ তাঙৰণ, গুৱাহাটী ঃ চন্দ্ৰ প্ৰকাশ, ২০১২. ছপা.
শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ, ***অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত,*** দশম সংস্কৰণ, গুৱাহাটী ঃ সৌমাৰ প্ৰকাশ, ২০১১. ছপা নাথ, নাথ, প্ৰফুল্ল কুমাৰ '**পুৰণি সাহিত্যৰ ইতিহাস প্ৰণয়ন ঃ সংশয় আৰু সম্ভাৱনা**', *অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা,* সম্পা. উপেন ৰাভা হাকাচাম, চতুঃষষ্ঠিতম বৰ্ষ, দ্বিতীয় সংখ্যা ২০০৯. ছপা.
"**অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীৰ অধ্যয়ন ঃ কেতবোৰ প্ৰাসংগিক চিন্তা**', *অসম সাহিত্য সভা পত্ৰিকা,* সম্পা, উপেন ৰাভা হাকাচাম, পঞ্চষষ্ঠিতম বৰ্ষ, চতুৰ্থ সংখ্যা, মাৰ্চ, ২০১১. ছপা.

বড়ো জাতিসত্তা, লোকসংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰা

অৰুণ বৰুৱা
সহকাৰী অধ্যাপক
ৰাজনীতি বিজ্ঞান বিভাগ, মৰাণ মহিলা মহাবিদ্যালয়

সৃষ্টিকৰ্তাৰ সৰ্বোতকৃষ্ট সৃষ্টি হৈছে মানুহ। প্ৰত্নতত্ববিদ সকলে গভীৰ অধ্যয়ণৰ পৰা তথ্য সহকাৰে প্ৰমাণ কৰিছে যে বহুবোৰ ক্ৰমবিকাশৰ ফলশ্ৰুতিতেই মানুহে আজিৰ অৱস্থাত উপনিত হৈছে। প্ৰাগ-ঐতিহাসিক যুগত মানুহৰ আচৰণ জীৱ-জন্তুৰ অনুৰূপ আছিল। ক্ৰমান্বয়ে মানুহে চিন্তা শক্তিৰ প্ৰয়োগেৰে নিজকে অন্যান্য জীৱৰ পৰা পৃথক বুলি প্ৰতিপন্ন কৰি জীৱশ্ৰেষ্ঠ মানুহ ৰূপে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল। অৱশ্যে এই বিৱৰ্তনত যুগ যুগৰ সময় লাগিল। পৃথিৱীৰ কোন অংশত মানুহৰ সৰ্বপ্ৰথম সৃষ্টি হৈছিল সেইয়া এক বিতৰ্কৰ বিষয়। যদিও মানুহে বসবাস কৰা প্ৰাকৃতিক পৰিবেশৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি দৈহিক গঠন, আচৰণ, খাদ্যাভাষ আদিৰ ভিন্নতা অহাৰ লগে লগে বিশ্বৰ বেলেগ বেলেগ ঠাইত থকা মানুহ সুকীয়া সুকীয়া মানৱ গোষ্ঠীলৈ ৰূপান্তৰ হ'ল। ককেছিয়, নিগ্ৰেট', অষ্ট্ৰিক, ইণ্ডোশ্লাভ, মংগোলীয় ইত্যাদি। প্ৰকৃতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল এই আদি মানৱ গোষ্ঠীসমূহে খাদ্য, নিৰাপত্তা আৰু প্ৰাকৃতিক অনুকুল পৰিৱেশত জীয়াই থকাৰ তাড়নাত এঠাইৰ পৰা আনঠাইলৈ পৰিভ্ৰমন কৰিছিল বাবে পৃথিৱীৰ কিছুমান সাংঘাটিক প্ৰতিকুল পৰিৱেশক বাদ দি প্ৰায়বোৰ ঠাইতে সকলো জনগোষ্ঠীৰ মানুহ দেখিবলৈ পোৱা যায়।

অসমত আৰ্য সকলৰ ৰাজত্বৰ লগে লগে বড়ো সকলে হয়তো কামৰূপৰ ৰাজ্য হেৰুৱাই ডিমাপুৰত ৰাজত্ব আৰম্ভ কৰে। আহোম সকলৰ আগমনৰ সময়লৈকে বড়োসকলে ডিমাপুৰক ৰাজধানী হিচাপে লৈ শক্তিশালী ৰাজত্ব চলাই আছিল। এই ৰাজ্যক ডিমাচা ৰাজ্য বুলি কোৱা হৈছিল যদিও আহোমৰ বুৰঞ্জীত কছাৰী ৰাজ্য হিচাপে উল্লেখ পোৱা যায়। আহোম ৰজা ছ্যুকাফাই কছাৰীৰ ৰাজ্যৰ লগত মিত্ৰতা স্থাপন কৰিছিলে আৰু তেওঁৰ এগৰাকী কছাৰী মহিষীও আছিল। পিছতহে যুঁজ-বাগৰৰ অন্তত কছাৰী ৰাজ্য আহোমৰ তলতীয়া হয়। ওঠৰ শতিকাৰ মাজলৈকে উত্তৰ কাছাৰৰ পৰা নগাঁৱৰ দক্ষিণ অঞ্চললৈকে কছাৰী ৰাজ্যৰ অন্তভুক্ত হয়। ১৮৩০ চনতহে কছাৰী ৰজা গোবিন্দ চন্দ্ৰক ব্ৰিটিছে অপৰাধী সজায় ডিমাপুৰ অধিকাৰ কৰি লয়। এই সম্পৰ্কে ব্ৰিটিছ বিষয়া তাকেৰ গেইট আৰু জেন্‌কিনমৰ বিৱৰণত উল্লেখ আছে।

ব্ৰিটিছ গ'ল ভাৰত স্বাধীন হ'ল। বড়োসকল ধৰ্ম আৰু জীৱন ধাৰণৰ পদ্ধতিৰ বাবে বিভিন্ন ভাগত বিভক্ত হ'ল ক্ৰমে বড়ো, কছাৰী, শৰণীয়া কছাৰী, ঠেঙাল কছাৰী আৰু সোণোৱাল কছাৰী আদি। নামনি অসমৰ পৰা মধ্য অসমলৈকে তেওঁলোকৰ ঠাল-ঠেঙুলি বিয়পি পৰিল। স্থান ভেদে তেওঁলোকৰ ভাষা আৰু ৰীতি-নীতিৰ কিছু পাৰ্থক্য আহিল। তথাপিও অসমৰ সংখ্যাতিত জাতি-জনজাতিৰ মাজত নিজস্ব শৈলিৰে বড়োসকলে জীয়াই থাকিবলৈ সক্ষম হৈছে আজিও। বড়োসকলৰ এটা বৈশিষ্ট্য হৈছে তেওঁলোকে সম্পূৰ্ণ নিজা ধৰণ-কৰণেৰে জীয়াই থাকিব খোজা এটা জাতি। যাৰ বাবে ব্ৰিটিছ শাসন কালতে অসমৰ অন্যান্য বহু জনজাতীয়ে নিজস্ব ৰীতি-নীতি বজাই ৰাখি বৃহত্তৰ অসমীয়া জাতিত চামিল হৈ পৰিল। কিন্তু অবিভক্ত দৰং জিলাৰ পৰা কোকৰাঝাৰলৈকে সম্প্ৰসাৰিত বড়োসকলে সম্পূৰ্ণ নিজস্ব শৈলিৰে জীয়াই থকা দেখা গ'ল। অৱশ্যে, বৰ্তমান শোণিতপুৰ, লক্ষিমপুৰ আদি জিলাত বসবাস কৰা বড়ো সম্প্ৰদায়ৰ লোকসকলৰ আচাৰ-আচৰণ ১৯৮৩ চনৰ ভাতৃঘাটি সংঘৰ্ষৰ সময়লৈকে অসমীয়াৰ নিভাজতা আছিল।

আজিৰ প্ৰেক্ষাপটত খিলঞ্জীয়া অসমীয়াৰ সংজ্ঞাৰ ক্ষেত্ৰত বহু বিতৰ্ক বা মতপাৰ্থক্য আছে কিন্তু এই কথাত কাৰোৰে দ্বিমত নাই যে প্ৰাচীন প্ৰাগজ্যোতিষপুৰ তথা কামৰূপৰ আদিম অধিবাসী আছিল বড়ো কছাৰীসকল। সেয়েহে তেওঁলোকক অসমৰ ভুমিপুত্ৰ বুলি স্বীকৃতি দিয়া হয়।

অসম তথা ভাৰতৰ বহু প্ৰাচীন গ্ৰন্থ যেনে অৰ্থবেদ, ৰামায়ণ, মহাভাৰত, কালিকাপুৰাণ, হৰগৌৰী সংবাদ, যোগিনীতন্ত্ৰ, কছাৰী বুৰঞ্জী, দৰং ৰাজবংশাৱলী, ত্ৰিপুৰা বুৰঞ্জী আদিত কিৰাত বা কছাৰী সকলৰ বৰ্ণনা পোৱা যায়। "যোগিনীতন্ত্ৰত লিপিবদ্ধ আছে যে সৰ্বেশি(সিদ্ধেশি)যোগিনী পীঠে ধৰ্মঃ কৈৰাতজ মতঃ" অৰ্থাৎ হে সিদ্ধেশি (ভগৱতী) যোগিনীপীঠত (কোমৰূপত) কৈৰাতসম্ভুত আচৰণ বিধীয়ে ধৰ্ম। যোগিনী তন্ত্ৰত লিপিবদ্ধ এই উক্তিয়ে প্ৰমাণ কৰে যে প্ৰাক বৈদিক যুগৰ পৰাই অসম কছাৰী সকলৰ বাসভূমি। অৱশ্যে বড়োসকলৰ উৎপত্তি সম্পৰ্কে বহু কেইটা জনশ্ৰুতিমূলক কিম্বদন্তী আছে। মুখে মুখে প্ৰচলিত সূত্ৰ অনুসৰি অসমৰ প্ৰথমজন ৰজা মহীৰংগ দানৱ বড়ো সম্প্ৰদায়ৰ আছিল। পৰৱৰ্তী অৱস্থাত ডিমাপুৰক কছাৰী সকলে এখন সমৃদ্ধিশালী ৰাজ্যলৈ ৰূপান্তৰ কৰিছিল।

অসমৰ প্ৰাচীন ইতিহাস বুলিলে বড়ো-কছাৰী সকলৰ ইতিহাস বুজা যায়। বড়ো-কছাৰী সকলৰ অতীত ইতিহাস সম্পৰ্কে অৱশ্যে পণ্ডিত তথা ভাষাবিদ সকলৰ মতামত ভিন্ন। অৱশ্যে ইয়াৰ মাজতে বহু ভাষাবিদে ক'ব বিচাৰে যে বড়ো-কছাৰী সকল চীন দেশৰ পৰা প্ৰব্ৰজিত উত্তৰ মংগোলীয় বংশোদ্ভৱ লোক। তেওঁলোকৰ প্ৰাচীন বসতি স্থান চীনৰ 'ইয়াংজে (YANGTZE)ৰ দক্ষিণ অঞ্চলৰ আৰু তিব্বতৰ গিৰিপথ অতিক্ৰম কৰি ভাৰতত প্ৰৱেশ কৰিছিল। প্ৰথম আৱস্থাত তেওঁলোকে দীৰ্ঘ সময় জুৰি পূৰ্ববংগৰ সীমা আৰু বৰ্তমান অসমৰ বিভিন্ন ঠাইত বসবাস কৰে। এই ঠাইক তেওঁলোকে 'খামৰু ' নামকৰণ কৰে। বহুলোকে ক'ব খোজে যে এই খামৰুৰ পৰাই কামৰূপ নগৰ উৎপত্তি হৈছিল বুলিও বহুতে ক'ব বিচাৰে। অৱশ্যে বেছিভাগ ইতিহাসবিদে এই সূত্ৰক নস্যাৎ কৰিছে। সহজতে ক'বলৈ গ'লে তিৰ্ব্বতধৰ্মী মংগোলীয় সকলৰে বংশোদ্ভৱ হৈছে বড়োসকল। প্ৰাচীন কালত বড়ো-কছাৰী সকলক অসমত কিৰাত বোলা হৈছিল। সংস্কৃতত কিৰাত শব্দই হিমালয় আৰু উত্তৰ-পূব সীমান্তত বাস কৰা মংগোলীয় গোষ্ঠীক বুজাই।

বড়োসকল লোক সাহিত্যত চহকী। আহাম গুৰুৰ কাহিনী, মাগুৰ-মাগুৰী কাহিনী, যমদুৱাৰৰ কাহিনী, গম্বালী চিখলাৰ কাহিনী আদি সাধুকথা আৰু কিম্বদন্তি। বড়ো লোক সাহিত্যতৰ অন্য এক প্ৰাচীন অংগ হৈছে বড়ো লোকগীতসমূহ। জাৰাফাগ্লাৰ গীত, ফুথলি হাৱাৰ গীত, বাচিৰামৰ গীত, দাও হাৰামৰ গীত, আমলা শিৰৰ গীত আদি।

প্ৰাচীন সময়ৰ পৰাই লোকাচাৰ সমূহৰ দ্বাৰা বড়ো সমাজ শৃংখলাবদ্ধ ভাৱে পৰিচালিত হৈছিল। অগৰবাদ, ফংছলহাবাদ, দাওখিবাদ আৰু খাওয়ালিবাদ। ইয়াৰ উপৰিও উৎসৱ পাৰ্বনৰ পালন কৰা বিভিন্ন লোকাচাৰ যেনে চিফুং বাঁহীৰ ছত্ৰাৱলী সুৰ বজাই নতুন বছৰক আদৰা, হাড়ি চৰু পেলোৱা, বাথৌ বেদি সজোৱা, বিবাহ সম্পৰ্কীয় বিধি, মৃতকৰ বিধি আদি। অন্যহাতে বাথৌ বিৰাইলৈ পূজা, খেৰাই পূজা, খাওমাৰ মৌদায়ৰ পূজা ইত্যাদি।

বড়ো সকল আমিষ ভোজি, তেওঁলোকৰ প্ৰধান খাদ্য ভাত। বড়োসকলৰ খাদ্য প্ৰণালী অন্যান্য মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ লগত কিছু মিল থকা দেখা যায়। খাৰ তেওঁলোকৰ প্ৰিয় খাদ্য। প্ৰায়বোৰ আঞ্জাতে খাৰৰ ব্যৱহাৰ কৰে। বড়োসকলে সাধাৰণতে ঘৰতে বিভিন্ন জীৱ-জন্তু পুহি ভক্ষণ কৰে। মাছ তেওঁলোকৰ অন্যতম প্ৰিয় খাদ্য। মাছ শুকুৱাই ৰখা আৰু কচু দি খুন্দি বাঁহৰ চুঙাত ভৰাই 'নাফাম' তৈয়াৰ কৰি খায়। ইয়াৰ উপৰিও শামুক, এড়িপলু, বিভিন্ন কীট-পতংগ তেওঁলোকে ভক্ষণ কৰে। জুমায় তেওঁলোকৰ প্ৰিয় পানীয়। সামাজিক আৰু ধৰ্মীয় দুয়ো প্ৰকাৰৰ অনুস্থানতে ইয়াৰ প্ৰয়োগ দেখিবলৈ পোৱা যায়।

বড়ো সকলৰ সাজ-সজ্জা যদিও অন্য মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ লগত কিছু সামঞ্জস্য থাকিলেও বড়ো মহিলা সকলৰ সাজ পৰিধানৰ কলা কিছু সুকীয়া। কিছু সংখ্যক বড়ো মহিলাই বুকুত মেথানি মাৰে যদিও বেছি সংখ্যকে দখনা ব্যৱহাৰ কৰে। পুৰুষে হাতে বোৱা গামোচাৰে চুৰীয়া পিন্ধে। 'আৰনাই'খন বড়ো সকলৰ জাতীয় পৰিচয়। অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ দৰে বড়ো সকলে কৰ্মৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি শ্ৰেণী বিভাজন কৰা নই। ইয়াক ফৈদ হিচাপেহে ধৰা হয়। ভৱেন নাৰ্জীয়ে বড়োসকলৰ পোন প্ৰথম ফৈদ সমূহক ১২ টা ভাগত বিভক্ত কৰিছিল। (১) স্বৰ্গীয়াৰী, (২) ৰামচিয়াৰী, (৩) নাৰ্জাৰী, (৪) এৰফ্ৰামাৰী, (৫) বসুমতাৰী, (৬) মুছাহাৰী, (৭) লাওয়াৰী, (৮) দৈমাৰী, (৯) খেৰকটাৰী, (১০) ঔৱাৰী, (১১) লাহাৰী, (১২) খাখ্‌লাৰী।

বড়োসকলৰ প্ৰধান উপাস্য দেৱতা বাথৌ। পঞ্চতত্বৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বাথৌ ধৰ্ম গঢ় লৈ উঠিছে। সিজৌ বা সীজু গছ তেওঁলোকৰ বাথৌ দেৱতাৰ প্ৰতীক। পৰৱৰ্তী অৱস্থাত কালিচৰণ ব্ৰহ্মাৰ ব্ৰহ্ম ধৰ্ম আৰু খ্ৰীষ্টান মিছনেৰী ধৰ্মৰ প্ৰভাৱ বড়োসকলৰ ওপৰত পৰে। বড়ো যদিও বড়ো কছাৰী সকলৰ মূল

ভাষা কিন্তু অঞ্চলভেদে ইয়াৰ কঠনশৈলী সুকীয়া। বড়ো ভাষাক অঞ্চলভেদে চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছে - কোকৰাঝাৰ অঞ্চলৰ ভাষা, দক্ষিণ গোৱালপাৰা অঞ্চলৰ ভাষা, নগাঁও অঞ্চলৰ ভাষা আৰু দৰং অঞ্চলৰ ভাষা। বড়ো সকলৰ সাহিত্য, চৰ্চাও বড়ো ভাষাৰ মাধ্যমেৰে হৈছে। বড়ো ভাষা চীনা তিব্বতীয় ভাষাগোষ্ঠীৰ এক অন্যতম চহকী ভাষা।

যদিও মৌখিক লোক সাহিত্যৰ প্ৰচলন বড়ো সকলৰ মাজত বহু পুৰণি তথাপিও বড়ো সাহিত্যহ প্ৰকৃত ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰে কুৰি শতিকাৰ পৰাহে। সাহিত্য-সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত বড়োসকলে নিজা ভাষাৰেই চৰ্চা আৰম্ভ কৰে ১৯২০ চনত বড়ো ভাষাৰ প্ৰথম আলোচনী 'বিবাৰ জোনমালা' প্ৰকাশ কৰে। ১৯৫২ চনত বড়ো সাহিত্য সভাৰ জন্মই বড়ো সাহিত্যৰ নতুন মাত্ৰ প্ৰদান কৰে। উল্লেখ্য যে ১৮৪৬ চনত ছিডনী এণ্ডেলৰ 'The Kacharish' পুথিৰে বড়ো সাহিত্যৰ সূচনা হৈছিল।

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা এয়া অনুমান কৰিব পাৰি যে কলা-সংস্কৃতি, ধৰ্ম আৰু ভাষাৰে পৰিপূৰ্ণ বড়ো এটা সমৃদ্ধ জাতিসত্তা। অসম তথা ভাৰতবৰ্ষৰে প্ৰাচীনতম আদিবাসী। সেই অতীতৰ গৰিমা এতিয়া বহু পৰিমাণে ম্লান পৰিলেও অসমৰ তিৰ্ব্বত-মংগোলীয় জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজত স্বকীয় পৰম্পৰাৰে সমৃদ্ধ হৈ অসমত এতিয়াও বড়োসকল উজ্জ্বলি আছে।❍

লেখক- মুৰব্বী অধ্যাপক, ৰাজনীতি বিজ্ঞান বিভাগ, মৰাণ মহিলা মহাবিদ্যালয়, ফোন- ৯৯৫৪৯৬০৫৪৩

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জী ঃ

১) বৰুৱা বৰবৰা, স্বৰ্ণজ্যোতি ঃ **জনগোষ্ঠীয় সাংস্কৃতিক প্ৰবাহ** (সম্পা.) (ফেব্ৰুৱাৰি, ২০১৭)
২) নাজ্জী, ভৱেন ঃ **বড়ো কছাৰীৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতি**, গুৱাহাটী, ১৯১৭
৩) ৰাভা, মুকুল ঃ **লোক সংস্কৃতিৰ সুবাস বিচাৰি**, গুৱাহাটী, ১৯১৫

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যশৈলী

ড° স্বপন কুমাৰ চুতীয়া
অধ্যক্ষ, বাল্য বিকাশ বিদ্যালয়

১.০ অৱতৰণিকা ঃ

অষ্টাদশ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰপৰাই সাম্ৰাজ্য বিস্তাৰৰ উদ্দেশ্যে ইংৰাজসকলে ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইত খোপনি পুতিছিল। ফলত ঔপনিবেশিক ইংৰাজৰ বেপেৰুৱা জাহাজত তেওঁলোকৰ পণ্য সামগ্ৰীৰ লগতে তেওঁলোকৰ ভাষা-সাহিত্য-সংস্কৃতিও ভাৰতলৈ আমদানি হৈছিল। ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইত ইংৰাজসকলৰ প্ৰৱেশ ঘটিলেও কলিকতা আৰু বঙ্গৰ দুৱাৰেদিহে ইংৰাজী সভ্যতাৰ আগমন ব্যাপকধৰণে আৰম্ভ হৈছিল। কলিকতা হৈ পৰিছিল সমগ্ৰ ভাৰতবৰ্ষৰ আকৰ্ষণৰ ঠাই আৰু নতুন শিক্ষা সংস্কৃতিৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ। ঊনবিংশ শতিকাৰ আশীৰ দশকৰ শেষৰ ফালে ১৮৮৮ চনত কলিকতাত প্ৰবাসী অসমীয়া ছাত্ৰসকলে 'অসমীয়া ভাষাৰ উন্নতি সাধিনী সভা' স্থাপন কৰি ১৮৮৯ চনত 'জোনাকী' নামৰ কাকত এখন প্ৰকাশ কৰে। এই 'জোনাকী'য়েই এচাম লেখকক সাহিত্য সৃষ্টি কৰি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ভঁৰাল পুষ্ট কৰিবলৈ সুবিধা দিয়ে।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষাৰ্ধত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা আৰু গোহাঞিবৰুৱাৰ নেতৃত্বত অসমৰ ভাষা-সাহিত্যই ঠন ধৰি উঠে। তেওঁলোক দুয়োগৰাকী লেখকে কবিতা, উপন্যাস, নাটক, প্ৰহসন, আত্মজীৱনী আৰু তত্ত্বমূলক আলোচনা আদি সাহিত্যৰ প্ৰায় সকলো দিশতে হাত দিছিল। বেজবৰুৱা অসমীয়া সাহিত্যৰ চুটি গল্পৰ স্ৰষ্টা, কিন্তু গোহাঞিবৰুৱাই বুৰঞ্জী ৰচনাৰ যোগেদি অসমীয়া গদ্য সাহিত্যৰ এটি দিশ উজ্জ্বল কৰিলে। তদুপৰি সাময়িক প্ৰয়োজন পূৰণৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখি

গোহাঞিবৰুৱাই বহুতো পঢ়াশলীয়া পাঠ্যপুথি ৰচনা কৰি অসমীয়া গদ্য সাহিত্যক এক সবল ৰূপ দিয়াত সহায় কৰিছিল।

আধুনিক অসমীয়া ভাষাৰ গঢ় দিওঁতা হিচাপে গোহাঞিবৰুৱাৰ প্ৰতিভাৰ পৰিচয় তেওঁৰ গদ্য ৰচনাসমূহৰ মাজেদি পোৱা যায়। অসমীয়া সাহিত্যত গোহাঞিবৰুৱাৰ আটাইতকৈ মূল্যবান সম্পদ হৈছে তেওঁৰ গদ্যৰাজি। তেৱেঁই প্ৰথম ঐতিহাসিক উপন্যাস অসমীয়া সাহিত্যত প্ৰৱৰ্তন কৰে। কথা সাহিত্যিক হিচাপে, বিশেষকৈ অসমীয়া ঐতিহাসিক উপন্যাস সাহিত্যৰ প্ৰৱৰ্তকৰূপে গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যশৈলীৰ এক সুকীয়া মৰ্যাদা আছে। বুৰঞ্জীমূলক নাটকো পোন প্ৰথম তেৱেঁ ৰচনা কৰে। গোহাঞিবৰুৱাৰ 'শ্ৰীকৃষ্ণ'ৰ দৰে তত্ত্বগধুৰ গ্ৰন্থ অসমীয়া সাহিত্যতহে নালাগে ভাৰতীয় অন্যান্য প্ৰান্তীয় ভাষাতো বিৰল বুলি ক'ব পাৰি। গোহাঞিবৰুৱাই ১৮৯০ চনতে 'ভানুমতী' উপন্যাসৰ যোগেদি লেখিবলৈ আৰম্ভ কৰি দ্বিতীয় মহাযুদ্ধৰ শেষলৈকে নিছিগা ধাৰেৰে তেওঁৰ কলম অব্যাহত ৰাখিছিল।

বিভিন্ন গ্ৰন্থ, কাকত, আলোচনী, গ্ৰন্থ আদিত প্ৰকাশিত পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাৰ ৰচনাৰাজিৰ ভিতৰত গাঁওবুঢ়া, জয়মতী, গদাধৰ, সাধনী, টেটোন টামুলী, বাণৰজা (নাটক), শ্ৰীকৃষ্ণ (ৰচনা), লাহৰী, ভানুমতী (উপন্যাস) আদি তেওঁৰ সাহিত্যকৰ্মৰ অক্ষয় কীৰ্তি।

২.০ পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্য ঃ

বুৰঞ্জী, জীৱনমালা, প্ৰবন্ধ আদিৰ গদ্য বৰ্ণনাত্মক আৰু জ্ঞানজ্ঞাপক গদ্যৰ সুন্দৰ নিদৰ্শন। বিষয়-বস্তুৰ বিকাশ সাধন, প্ৰকাশভংগীৰ স্পষ্টতা আৰু ভাষাৰ সৰলতা আদি বুৰঞ্জী আৰু প্ৰবন্ধসমূহৰ উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য।

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই চিন্তাশীল, ব্যাখ্যাত্মক, সংবেদনশীল, যুক্তিনিষ্ঠ আদি বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ গদ্য ৰচনাৰ শৈলীৰ যোগেদি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যলৈ ভালেখিনি অৱদান আগবঢ়াই গৈছে। এই সমগ্ৰ ৰচনাৱলীৰপৰা পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যশৈলী আৰু তেওঁৰ প্ৰকাশভঙ্গীত দেখা পোৱা বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিচাৰ কৰিবলৈ কেইটামান দিশ বাছি লোৱা হৈছে।

২.১ শব্দচয়ন ঃ

শব্দ মানুহৰ মনৰ ভাৱসমূহৰ মূল প্ৰকাশিকা শক্তি। যি কোনো এটা ভাষাৰ অন্তৰ্গত শব্দসমূহৰ প্ৰায়োগিক দক্ষতাই লেখকৰ ভাৱ প্ৰকাশৰ ক্ষমতাক

প্ৰতিফলিত কৰে। সেয়ে গদ্যশৈলীৰ বিশ্লেষণত শব্দৰীতিৰ ব্যৱহাৰৰ দিশলৈও বিশেষভাৱে লক্ষ্য কৰিবলগীয়া হয়। বিষয়বস্তুৰ লগত সঙ্গতি ৰাখি পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই ইংৰাজী শব্দৰ প্ৰয়োগো কৰিছে। তৎসম, অৰ্দ্ধতৎসম, তদ্ভৱ, ঘৰুৱা, কথিত নিজে সজা আদি বিভিন্ন ধৰণৰ শব্দৰ সমাবেশেৰে গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যত শব্দচয়নৰ বিবিধ ৰূপ ফুটি উঠিছে। বক্তব্য বিষয়ৰ উপযোগী শব্দৰ নিৰ্বাচন আৰু প্ৰক্ষেপন ভাল গদ্য লেখকৰ অন্যতম গুণ। বিষয়ৰ প্ৰয়োজন অনুপাতে ভিন্ন শ্ৰেণীৰ শব্দ প্ৰয়োগ কৰি গদ্যৰ ভিন্নৰুচিৰ পাঠকসকলক সাৱলীলতা প্ৰদান কৰিব পাৰে।

'অসমৰ বুৰঞ্জী'ৰ গদ্যত ৰাজনৈতিক, বৈষয়িক চিত্ৰবোৰ অঙ্কণ কৰোঁতে ভাষাৰ সাৱলীলতা সুন্দৰভাৱে প্ৰকাশ পাইছে। উদাহৰণস্বৰূপে—

> *ডাঙৰীয়াসকলক ৰজাঘৰৰপৰা সুকীয়া আহিলা-পাতি দি, গতি-গিধিৰ নিয়ম নিৰ্বন্ধ কৰি দিয়া হৈছিল। সেই সকলে ৰাজকীয় মৰ্যাদা অনুসৰিহে নিৰ্দ্ধাৰিত আহিলা পাতি ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ পাইছিল। চাল-চলনতো ৰাজকীয় নীতি নিয়ম পালন কৰি চলিবলৈ সিবিলাক বাধ্য আছিল। বুঢ়াগোহাঞি, বৰগোহাঞি আৰু বৰপাত্ৰগোহাঞি এই তিনিজনা ডাঙৰীয়াৰ সমান মৰ্যাদা। গতিকে, সিবিলাক তিনিও কেকোঁৰা-দোলা, সোণৰ চোলাৰে পানী-জাপি, পাখি-বিছনি, কেপ্ কৰা তলিচা ইত্যাদি আহিলা পাতি সমানে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ পাইছিল। চাল-চলনতো তেনেকুৱা নিয়ম নিৰ্বন্ধ আছিল। ডাঙৰীয়াসকল বাহিৰলৈ ওলালে, আগত বিলতীয়া গায়নে গাই যায়, কালীয়াই কালি মাৰি যাব লাগে, ৰঙা চুলিৰে বৰছি আৰু চুলি লগা দাৰে লগত লগত পালি যাবৰ নিয়ম আছিল।*[১] *(অ.বু. পৃষ্ঠা১৫৫)*

২.২ শব্দ প্ৰয়োগৰ বিচিত্ৰতা

গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্য ৰচনাৰ মন কৰিবলগীয়া দিশ হৈছে শব্দ প্ৰয়োগৰ বিচিত্ৰতা। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁ উদাৰ পন্থা গ্ৰহণ কৰি য'ত যিটো শব্দৰ প্ৰয়োজন বুলি ভাবিছিল তাকে প্ৰয়োগ কৰি অসমীয়া ভাষাটো সমৃদ্ধিশালী কৰিবলৈ যত্ন

কৰিছিল। 'পুৰাণ' আদি সংস্কৃত গ্ৰন্থৰ পৰা বিষয়বস্তু আহৰণ কৰা 'শ্ৰীকৃষ্ণ' গ্ৰন্থখনত তৎসম, তদ্ভৱ শব্দৰ সুযম প্ৰয়োগেৰে প্ৰকাশভংগীক অধিক আকৰ্ষণীয় কৰিছে।

গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰচনাত আন লেখকৰ হাতত সহজে ধৰা নিদিয়া কিছুমান অপ্ৰচলিত শব্দ বা আচহুৱা ৰূপৰ ব্যৱহাৰ মন কৰিবলগীয়া। উদাহৰণস্বৰূপে — ইতিছেগত, ইতিপূৰ্বতে, ইতিমধ্যত, যথাৰত, এথোন, ছুঁয়াকাটি, দেহাত্মাভিমানীগণ আদি আচহুৱা শব্দৰ ব্যৱহাৰে বৰ্ণনাক ক'তো ভাৰাক্ৰান্ত কৰিছে বুলি ক'ব নোৱাৰি।

পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাই অসমীয়া মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহাৰ হোৱা কিছুমান জঁতুৱা শব্দ তেওঁৰ ৰচনাত প্ৰয়োগ কৰিছে।

কু-ৰীতি, জাতি ভাই, পোন প্ৰথমে, মোল পোৱা মানুহ, চোৱা লগা, স্ব ইচ্ছা, বচা বচা, গোটাদিয়েক ইত্যাদি। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই প্ৰয়োজনসাপেক্ষে তেওঁৰ ৰচনাত তৎসম আৰু অৰ্ধতৎসম শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছে। তৎসম শব্দ তেওঁৰ ৰচনাত যথেষ্ট পোৱা গলেও সকলোবোৰ শব্দ প্ৰায় পৰিচিত বাবে পাঠকে কোনো দুৰ্বোধ্যতা অনুভৱ নকৰে।

তৎসম্ শব্দ ঃ

আধ্যাত্মিক, যদ্যপি, বাস্তৱ, দুৰ্ভাগ্য, স্বধৰ্ম, সন্তপ্ত, অভিলাষ, উন্মাদ, আৰাধনা, উদ্ভ্ৰান্ত, উদ্দাম, প্ৰতাপ, সৰ্বত্ৰ, প্ৰণেতা, আদ্যোপান্ত, সংশ্ৰৱ, উৎকৰ্ষ, আদি ।

অৰ্ধ-তৎসম শব্দ-

স্বৰগ, শৰদ, ধৰম

সমাসযুক্ত শব্দঃ

কাৰ্যক্ষেত্ৰ, ঋষি-মুনি, ত্ৰিগুণময়ী, ত্ৰিজগত, সুতকুলীয়া, দু-আযাৰ, তিনিমূৰীয়া ইত্যাদি।

সন্ধিযুক্ত শব্দঃ

গোহাঞি বৰুৱাৰ গদ্য ৰচনাত বহু পৰিমানে সন্ধিযুক্ত শব্দৰ প্ৰয়োগ পোৱা যায়। এনে শব্দৰ উদাহৰণ-

নিৰ্মল, স্বৰূপাৱস্থা, গুণানুসাৰে, অত্যুক্তি, পাণাৰ্থে, ইত্যাদি।

২.৩ থলুৱা অনুৰূপ বা যুৰীয়া শব্দ ঃ

ভাবৰ ব্যপকতা, প্ৰগাঢ়তা, সম্পূৰ্ণতা, অপূৰ্ণতা, আকাঙক্ষা, পাৰস্পৰিকতা আদি বিভিন্ন ভাব বুজাবলৈ কিছুমান যুৰীয়া শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছে।

'বাজে-ভিতৰে, চঁকি-চঁকি, ফেঁকুৰি ফেকুৰি, সতি-সন্তান-শূণ্য, লাজে ভয়ে-বেজাৰে, আথ-বেথে, শোকে- লাজে-সন্তাপে, ভোকে-পিয়াহে, আথে-বেথে, ইতি-ছেগতে , য'তে-ত'তে আদি।'

বাক্যত যুৰীয়া শব্দৰ প্ৰয়োগৰ উদাহৰণ—

লাহৰী কমল এতিয়া মিলন-মালা পিন্ধি আপোন-পাহৰা পৱিত্ৰ ভাৰত বিভোল।[২] (গো. ৰ পৃষ্ঠা-৪৭৮)

স্থিৰ হ'ল ভাল হ'ল, মোৰ হ'ল কি ? মোৰ সেই কথা লৈ উলহ-মালহ কিয় ? সেই কথাই মোৰ মনত উগুল-থুগুল লগায় কিয় ?[৩] (গো.ৰ পৃষ্ঠা-৪৮৭)

এতিয়া যে নিঠুৰ শোক-শেলে ভেদি কমলৰ কুমলীয়া হিয়া থকা-সৰকা কৰিব ?

দ্বিৰুক্তবাচক শব্দঃ

পেটে-পেটে, চাওঁতে চাওঁতে,

জতুৱা ঠাঁচ (ক্ৰিয়া)- টেঁটু চেপা খা, হামুৰাও কাঢ়, মাত লগা, লীলা-খলা কৰ, ৰূপ ধৰ ইত্যাদি।

২.৪ লিপ্যন্তৰ ইংৰাজী শব্দঃ

সৈনিক আইন(Martial Law) , নিৰিখীয়া ৰেচন কাপোৰ(Standard Cloths), চাকৰীয়াৰ যোগ্যতা (Standard of Efficiency), ধৰ্মঘট ব্যৱস্থা (Strike), লাভ নিবাৰণী আইন(Profiteering Act), স্থানীয় কাৰখানাৰ আতচবাজী (Local made fire works) বাট লগা চাকৰি(Graded service), পুথি বেচা মেল(Text-Book Committee), শিক্ষা সাং কৰা নিদৰ্শনী পত্ৰ(Leaving Certificate), সাধাৰণ পন্থীয়া(General Line)

হিন্দী-ইংৰাজী- অসমীয়া-সংস্কৃত অসমীয়া মিহলি ৰূপঃ

অকৃত্রিম স্বদেশপ্রেম, ভাষাপ্রেম, সংস্কৃত ভাষাত পাণ্ডিত্য থকাৰ বাবে নিভাঁজ অসমীয়া ভাষা প্ৰয়োগৰ উপৰি গোহাঞিবৰুৱাই তেওঁৰ ৰচনাত ইংৰাজী ভাষাৰ শব্দৰ প্ৰয়োগো কৰিছে। আনকি অসমীয়া শব্দৰ ব্যৱহাৰৰ সুবিধা থকা স্থানতো তেওঁ ইংৰাজী শব্দৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। উদাহৰণ,
'চৰ্কাৰী ৰিপোৰ্টেই তাৰ বিশিষ্ট সাক্ষী.।'(গো.ৰ. পৃষ্ঠা৯২৩)

চীফ কমিছনাৰ বাহাদুৰে তেখেতৰ তেনেজন বৃদ্ধ মন্ত্ৰীৰ মন্ত্ৰণা বা পৰামৰ্শ বিৰক্তিৰ ভাবেৰে দলিয়াই যে পেলালেই , তেখেতৰ কঁঠুৰা মন্তব্যৰে সেই হেন জ্ঞানী আৰু মানী বৃদ্ধ সদস্য এজনক কাউন্সিল সভাহেন এখন মানী সভাৰ আগত ত কৰিবলৈকো বাকী নথলে। আবকাৰী ৰাজহ (Tainted money) অৰ্থাৎ দূষিত অৰ্থ বুলি চলিহা ডাঙৰীয়াৰ বক্তৃতা বা উক্তিত ওলোৱাত যে দায় লাগিছিল, ওপৰত উনুকিওৱামতে চীফ কমিচনাৰ বাহাদুৰে আবকাৰী ৰাজহ একেবাৰে এৰি পেলাবাল যি কাৰণত প্ৰস্তু ত, সেই কাৰণেই সেই ৰাজহ (Tainted money) বুলি বুজোৱা নাই জানো?[৪] (গো.ৰ. পৃষ্ঠা ৯২২)

এনেধৰণৰ আৰু শব্দ তেওঁৰ গদ্যত পোৱা যায় যিবোৰৰ পৰিবৰ্তে অসমীয়া শব্দ ব্যৱহাৰৰো অৱকাশ আছিল।

ক্ৰিয়া বিশেষণ ঃ ঘূনুক-ঘানাককৈ, গিৰগিৰকৈ

বিশেষণ ঃ মুঠনীয়া হিয়া, শামুকীয়া শঙ্খ, জেতুলীপঁকা ওঁঠ, হাতীশুঁৰীয়া বাহু, কেঁকোৰা চুলি

প্ৰবন্ধ ৰাজিৰ গদ্যশৈলীৰ ক্ষেত্ৰত গোহাঞিবৰুৱাদেৰে বিষয়গতভাৱে ধাৰণা স্পষ্ট কৰিবৰ বাবে ইংৰাজী শব্দৰ অনুবাদক ব্যৱহাৰে তেওঁৰ শব্দ প্ৰয়োগৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যক দাঙি ধৰিছে। প্ৰায় পোনপটীয়াকৈ অৰ্থাৎ পাঠকৰ অসুবিধা নোহোৱাকৈ অথবা ভাবৰ লগত সঙ্গতি ৰাখি শব্দবিলাকৰ প্ৰয়োগ চাতুৰ্যপূৰ্ণ। প্ৰৱন্ধমালাৰ প্ৰায় প্ৰসঙ্গবিলাকৰ মাজে মাজে এনে ৰীতি চকুত পৰে। উদাহৰণ—

ৰাগিয়াল বস্তু গুপ্তভাৱে বেচা-কিনা কৰা(smuggling) কানি নিবাৰণী দল (anti-opium league)

৩.০ ৰাক্য বিন্যাস

কোনো এজন লেখকৰ গদ্য ৰচনাত উপলব্ধ বাক্যসমূহৰ বিশ্লেষণ কৰিলে লেখকজনৰ বুদ্ধিমত্তা,তেওঁ প্ৰয়োগ কৰা কৌশলসমূহৰ স্বৰূপ উপলব্ধি কৰিব পাৰি। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই তেওঁ বিভিন্ন ৰচনাত ব্যৱহাৰ কৰা বিভিন্ন বাক্যৰ ৰীতিৰে তেওঁৰ বক্তব্যৰ অন্তৰ্নিহিত ভাবক স্পষ্ট কৰি তোলাৰ লগতে প্ৰকাশ ৰীতিৰ বৈশিষ্ট্যক কিছু আছুতীয়াকৈ দাঙি ধৰিছে। গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্য ৰচনাত পোৱা যায় এক উপদেশধৰ্মী সুৰ আৰু এক ইচ্ছাকৃত সৰলতা। প্ৰতিভাৰ অন্য এটা দিশো গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰচনাত স্পষ্ট হয় যে কোনো তথ্যৰাজিৰ মৰ্মবস্তুত প্ৰৱেশ কৰি তাক নতুন ৰূপত সজাব পৰা অনুভূতিশীল কল্পনা তেওঁৰ চৰিত্ৰই বহন কৰিছিল। প্ৰাঞ্জলতা, সন্তুলন, সঠিক পৰিভাষা ব্যৱহাৰৰ ক্ষমতা আৰু নিজস্বতা আদি গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যৰচনাৰ শৈলীৰ গুণ।

> *লাহৰী- সদায় আহিবা নে কমল। সদায় আহিবা দেই। তুমি পঢ়াসালিৰপৰা আহিবৰ সময় হলে, মই সদায় জলপান সজাই থম দেই।*
>
> *কমল- লাহৰীঁ, মোলৈ সদায় ইয়াত জলপান সজাই থৈ তুমি দুখ পাব নালাগে। মই পঢ়াশালিৰপৰা বাজে বাজে ঘৰলৈ গৈ জলপান খাই বেগতে ইয়ালৈ আহিমগৈ দেই। মোলৈ আইতাই ঘৰতে জলপান সজাই থয়, ঘৰত নাখালে আকৌ আইকতাই বেজাৰ কৰিব নহয়। বেয়া নাপাবা দেই।*[৮]
>
> *(গো.ৰ. লাহৰী- পৃঃ ৪৩২)*

গোহাঞিবৰুৱাই তেওঁৰ ৰচনাসমূহত সাধাৰণ, মিশ্ৰ অথবা জটিল- এই তিনিও ৰকমৰ বাক্য ব্যৱহাৰ কৰিছে। তদুপৰি কেতিয়াবা প্ৰসঙ্গতঃ ইংৰাজী বাক্যৰ আৰ্হিত, কেতিয়াবা জতুৱা ঠাঁচৰ প্ৰয়োগেৰে, খণ্ডবাক্য, প্ৰবচন, ফকৰা যোজনা প্ৰয়োগ কৰিও বাক্য গঠন কৰিছে। কেতিয়াবা প্ৰশ্নবোধক বাক্যৰ অৱতাৰণা কৰিও তেওঁৰ গদ্যই পাঠকক বৈচিত্ৰতাৰ সোৱাদ দিছে। উদাহৰণস্বৰূপে তলত কিছুমান বিভিন্নধৰণৰ বাক্যৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰা হৈছে।

> *"কমল, নিচেই কোমলীয়া ল'ৰা, কোনোদিন ঘৰৰ বাহিৰ নোহোৱা ল'ৰা।" (গো.ৰ. পৃষ্ঠা ৪২৮)*
>
> *"নাও আহি ওচৰ পাওঁ পাওঁ হওঁতেই, কমলে উদ্ধাৰৰ ছেগ*

বুজি চিয়াঁৰি চিয়াঁৰি নাৱৰ সেই মানুহটিক নিজৰ বিপদৰ কথা জনালে।।" (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪২৬)

"একে থৰে চাই থাকিলে এনে হে লাগে, যেন কোনোবা দেৱ কন্যাহে পৃথিৱীলৈ নামি আহি সেইদৰে ইপাহি-সিপাহিকৈ চুমি চুমি ফুৰিছেহি। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪২৭)"

জতুৱা ৰূপৰ প্ৰয়োগ ঃ

"চকু দুটি শ'ল মাছৰ চকুৰ দৰে সৰু সৰু আৰু ৰঙা। লেৰুৱা ওঁঠখন দু-আঙুলমান বহল, সদায় তামোলৰ ৰঙেৰে ৰাঙলী। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪৩৩)

কানি আৰু টোপনিৰ জলত বুঢ়াই বহি থাকোতেই জপৰ্ জপৰ্ টোপনিয়াবলৈ ধৰিলে। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪৬৫)

খণ্ডবাক্য, প্ৰৱচন, ফকৰা যোজনা ঃ

ভাবক দৃঢ় আৰু স্পষ্ট কৰিবৰ বাবে মাজে মাজে অসমীয়া প্ৰৱচন আৰু ফকৰা যোজনাৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। উদাহৰণ—

পাটগাভৰু লিগিৰীবোৰে ঢোলৰ ছেৱে-ছেৱে, বাটে-ঘাটে যেয়ে য'তে আছিল, ত'তে নাচোন ধৰিছে। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪৬১)

এনেই বুঢ়ী নাচনী তাতে নাতিনীয়েকৰ বিয়া যেনহে পালে। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৫৪৪)

সৰহ মাছত বগলী কণাৰ দৰে আমি কোনটো লম, কোনটো থম তাক থিক কৰিব নোৱাৰি আপোন পাহৰা হৈ হাবাথুৰি খাই মৰিছোঁ। (গো.ৰ পৃষ্ঠা৯১২)

ৰাইজে নখ জোকাৰিলে নৈ বয়, সৰহীয়াৰ ছালশিঙীয়াই হওক এই নীতিবাক্যই পাক লাগি তাকেইহে সমৰ্থন কৰে। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৮৯৪)

প্ৰশ্নবোধক বাক্য ঃ

প্ৰশ্নবোধক বাক্যৰীতিৰে পাঠকৰ পঠনৰ বেলিকা প্ৰশ্ন সন্নিবিষ্ট কৰি পাঠকক সেই বিষয়টো গোহাঞি বৰুৱাই ভবাই তুলিছে। ভিন্নধৰ্মী বাক্যৰীতিৰ ফলত একঘেয়ামী বৰ্ণনাৰপৰা বৰুৱাই নিজকে উলিয়াই নিয়াৰ সাৰ্থকতাকো

প্ৰতিপন্ন কৰিছে। তেওঁৰ এই ৰীতিৰ উমান তলৰ বাক্যকেইটিয়ে আমাক দিয়ে।

"কিন্তু আমি সেই অসম মাতৃকৰ কন্যা সন্তানে কৰিছোঁ কি? (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৯১২)

ইমানবিলাক স্বভাৱে দিয়া বহুমূলীয়া সম্পত্তি হাততে পায়ো অসমৰ সন্তানে পায়ো কাৰবাৰৰ মূল নোপোৱাত নিতান্ত নিঃকিন আৰু দুখীয়া হৈ ভেবা লাগি চাই ৰৈছে। ইয়াৰ আচল কাৰণ কি?" (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৯১৩)

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যত ভাৱবোধক, প্ৰশ্নবোধক আদি যতিচিহ্নৰ অৰ্থবহ প্ৰয়োগে লেখকৰ মনৰ চিন্তাৰ ধৰণ আৰু উদ্বিগ্নতাক প্ৰতিফলিত কৰে যাৰ সমান্তৰালভাৱে পাঠকসকলো ভাবুক হৈ পৰা স্বাভাৱিক। বাক্যগঠনৰ শৈলীত গোহাঞিবৰুৱাই অৱধাৰিতভাৱে চিন্তাশীল লেখকৰ বৈশিষ্ট্য বহন কৰি নিজৰ ভাৱনাক তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কৰিবলৈ ভাৱবোধক চিহ্নকো ঠায়ে ঠায়ে প্ৰয়োগ কৰিছে। এইবিলাক ব্যৱহৃত উদাহৰণ তলত দাঙি ধৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হ'ল—

"তাৰপৰা আপোনাৰ অন্তিমত অনুতাপত বাজে আন কিবা লাভ হ'ব নে? - কেতিয়াও নহয়। তাৰোপৰি আপুনি নিজৰ পুত্ৰ-পৰিয়াল, ভাই-বন্ধু, আত্মীয়-কুটুম্ব এইসকলৰ পৰিণামলৈকো এবাৰ গমি চাওক, আপোনাৰ অপকৰ্মৰ ফলস্বৰূপে ইবিলাক ধ্বংস হ'ব লাগে কিয়? আত্মদ্ৰোহী বংশনাশক নামেৰে আপুনি নিজৰ অখ্যাতি নিজে ক'ব খোজে কাৰ উদগণিত? (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৭৩৯)

ইমানতো পাণ্ডৱ নিৰ্দোষী, আমি হে দোষীনে? আপোনালোকৰ এয়া সুবিচাৰ" (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৭৪০)

চুটি চুটি বাক্যৰ প্ৰয়োগ ঃ

শ্ৰীকৃষ্ণ সততে উদ্দেশ্যশীল। (গো.ৰপৃষ্ঠা ৫৬০)

অৰিয়া-অৰিত ৰাধিকা জিকিল, কৃষ্ণ হাৰিল। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৫৭৪)

ই প্ৰত্যক্ষ প্ৰমাণিত কথা। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৯২৩)

শিক্ষাৰ পাছত সংসাৰ। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৬৩৯)

দীঘলীয়া বাক্যৰ ৰচনা ঃ

ইয়াৰ বিপৰীতে গোহাঞিবৰুৱাই ঠায়ে ঠায়ে সংযোজক অব্যয় অথবা যতিচিহ্নৰ সহায়ত দীঘলীয়া বাক্য ও ৰচনা কৰিছে। উদাহৰণ —

> *"পিচে, শ্ৰীকৃষ্ণই সেই আসন্ন সময়ত প্ৰাণ সখি অৰ্জুনক বুজাই-বৰাই শান্ত কৰিবলৈ ধৰিলে, আধ্যাত্মিক অৰ্থৰ গভীৰ বুজনি দি বাসুদেৱে অৰ্জুনৰ মনকত এনে ধাৰণা বহুৱাই দিলে যে এই সংসাৰৰ মূল মন্ত্ৰই হৈছে মৰা-জীয়া, এফালে আপদে আনজনৰ সম্পদ মিলায়, আৰু পাত্ৰবিশেষে হে পৰিত্ৰাণ পুণ্যৰ অপব্যয় হয় মাথোন।(গো.ৰ পৃষ্ঠা ১৬৮)"*

> *"চাউলৰ ভাও এনে অতিপাতকৈ চৰি উঠাৰ কাৰণে ফঁহিয়াই ওলাই পৰে যে, ইউৰূপৰ মহাৰণ ফঁহিয়াই চালে চলি থকাৰ কালত ৰণকেন্দ্ৰত খোৱাবস্তুৰ আৱশ্যকতা অতিপাতকৈ বাঢ়ি উঠে, আৰু সেই অনুপাতে পৃথিৱীৰ অন্যান্য দেশৰ দেশৰ লগতে ভাৰতবৰ্ষৰপৰা চাউলকে আদি কৰি বিবিধ খোৱাবস্তুৰ ৰপ্তানি বাঢ়িবলৈ ধৰে, অথচ ৰণে চুটি শ্ৰমজীৱী লোকৰ সংখ্যা কৰাত ইফালে উৎপাদনৰ পৰিমাণ পৰিবলৈ ধৰে।"[৭] (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৯০৮)"*

৩.২ অলংকাৰযুক্ত বাক্য ঃ

গদ্য ৰচনা মনোগ্ৰাহী আৰু সৰস কৰি তুলিবলৈ লেখকে অলংকাৰ প্ৰয়োগ কৰে। গোহাঞিবৰুৱা মূলতঃ চিন্তাশীল লেখক হলেও তেওঁৰ গদ্যক কোমলতা প্ৰদান কৰিবলৈ কেতিয়াবা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ শব্দালংকাৰ আৰু অৰ্থালংকাৰ প্ৰয়োগ কৰিছে। গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যত দেখা কেইবিধমান অলংকাৰৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰা হ'ল।

গোহাঞিবৰুৱা মূলতে বাস্তৱধৰ্মী আৰু চিন্তামূলক গদ্যলেখক। অন্য সৃষ্টিশীল লেখকৰ দৰে গোহাঞিবৰুৱা তেওঁৰ গদ্যত কিছুমান অলংকাৰ প্ৰয়োগ কৰিছে।

ৰূপক ঃ

ডিঙিতে কাছুৰ দৰে, কোঁচ-মোচ খাই বহি থাকিলে কাণতে মূৰ লগা যেন দেখি, ফেটী সাপৰ দৰে ওপৰলৈ মূৰ তুলি ধৰিলে তেওঁ অলপ ডিঙি যেন দেখি। (লাহৰী, গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪৩২)

লাহৰীৰ আইতাকো আন তিৰোতাৰ দৰে, এনে আলসুৱা চিকণ পুতলাক কাম কৰিবলৈ নিদি বুকুৰ মাজত সুমাই লৈ থকা বিধৰ গৃহিণী নহয়। (লাহৰী, গো.১ পৃষ্ঠা৪২৬)

উপমা ঃ

লাহৰী সঁচা ফুল নহলেও, লাহৰী সঁচা-সঁচি ফুল নহলেও ফুলৰ ধাইমাক আছিল। (গো.ৰ পৃ.৪২৬)

পূৰ্ণিমাৰ জোন যেন সুন্দৰ ল'ৰাৰ পিতৃ-মাতৃ যে কিমান সুখীয়া আছিল, তাক অনুমানত হে ভালকৈ বুজিব পাৰি। (গো.ৰ পৃ.৪২২)

অতিশয়োক্তি ঃ

'অকল সেই ফুলনি দেখিয়েই কমলে মনে মনে এনে সুখ অনুভৱ কৰিছিলনে? - নহয়, আজি কমলে তেওঁৰ চেনেহৰ বস্তু, সেই ফুলনিৰ ফুলকুঁৱৰী লাহৰীৰ হাতত ধৰি ফুলনিৰ মাজে মাজে ফুৰিবলৈ পাই হে সেই সুখত আপোন পাহৰা হৈছে। (গো.ৰ পৃ.৪৩১)'

'সেই ৰজাঘৰলৈ যোৱা দিনৰেপৰা এপৰ পাৰ হ'ল। এই পৰটো আনলৈ শুক্ল, মোলৈ কৃষ্ণ। ইয়াৰ ভিতৰত গোহাঞিদেৱে মোৰ ছাঁটোও দেখা নাই। (গো.ৰ পৃ.৪৮৯)

আকাশৰ ফুল আকাশতে মৰহি যোৱা যেন লাগিল। (গো.ৰ পৃ.৪৮৯)

৩.৩ অনুচ্ছেদ ঃ

অনুচ্ছেদ হ'ল বাক্যৰ সমষ্টি। সাধাৰণতে গদ্য ৰচনাত একোটা ভাবক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই এটা অনুচ্ছেদ ৰচনা কৰিব লাগে আৰু সি সদায় স্বয়ংসম্পূৰ্ণ

হোৱা বাঞ্চনীয়। এটা অনুচ্ছেদত ব্যক্ত হোৱা ভাৱ পৰবৰ্তী অনুচ্ছেদলৈ প্ৰৱাহিত হ'ব লাগে। গোহাঞিবৰুৱাই বিভিন্ন অনুচ্ছেদ ৰচনা কৰোতে ভাৱৰ ধাৰাবাহিকতা ৰক্ষা কৰাটোত যথেষ্ট সতৰ্ক আছিল আৰু ভাবৰ যথোপযুক্ত সঙ্গতি ৰাখিহে অনুচ্ছেদ ৰচনা কৰিছে। অৰ্থাৎ বহল ভাবৰ এটা বিষয়বস্তুক ক্ৰমে ক্ৰমে প্ৰকাশ কৰাৰ মাধ্যমকে অনুচ্ছেদ হিচাপে গ্ৰহণ কৰা পৰিলক্ষিত হয়।

গদ্য ৰচনাৰ ভিতৰত অনুচ্ছেদৰ প্ৰসঙ্গই লেখকৰ আভ্যন্তৰীণ চেতনাক প্ৰতিফলিত কৰে। বিভিন্ন অনুচ্ছেদত মূল বিষয়ৰ লগত সঙ্গত এটি এটি দিশৰ বিষয়ে আলোচনা দাঙি ধৰা হয়। এনে গোহাঞিবৰুৱাই সন্দিকৈৰ ৰচনাত বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ দেখা যায়। কেতিয়াবা এটা চুটি বা এটা দীঘল বাক্যৰেই অনুচ্ছেদ ৰচনা কৰাও দেখা গৈছে। অন্যহাতে চিন্তাৰ ধাৰাবাহিকতা অক্ষুন্ন ৰাখি কেতিয়াবা দুটা বা তিনিটা অনুচ্ছেদ ৰচনা কৰি এক সাৱলীল গদ্যৰ স্বকীয়তা দাঙি ধৰাৰ উমান গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰচনাত পোৱা যায়। দুটা বাক্যৰ অনুচ্ছেদৰ উদাহৰণ-

মোৰ আৰু সেই দিন নাই। "সেই পুখুৰী পাৰত বহি চিন্তাৰ লগৰী হোৱাৰ দিন মোৰ পাৰ হ'ল।" (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪৮৬)

কেতিয়াবা ভাবৰ ধাৰাবাহিকতা অক্ষুণ্ণ ৰাখি সচেতনভাৱে স্বাভাৱিক অথচ দীঘলীয়া বাক্যও তেওঁৰ ৰচনা কৰা দেখা যায়।

এই সন্মিলনৰ উদ্দেশ্য মহৎ । এই মহৎ মানে আমি সততে আমি যেনে ধাৰণা কৰোহঁক, ঠিক তেনে নহয়, - এই মহৎ মানে অতি গভীৰ, অতি উচ্চ, অতি প্ৰশস্ত । (গো.ৰপৃষ্ঠা ৮৯২)

৩.৪ অনাড়ম্বৰ প্ৰকাশভঙ্গী ঃ

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই অসম সাহিত্য সভা, অসম ছাত্ৰ সন্মিলন আদিত সভাপতি হিচাপে দিয়া ভাষণবোৰৰ ভাষা আৰু গদ্যৰীতি মন কৰিবলগীয়া। এই ভাষণবোৰৰ শৈলীত অনাড়ম্বৰতা পৰিলক্ষিত হয়। এই ভাষণবিলাকত পৰিশীলিতভাবে প্ৰকাশভঙ্গীমা অৱলম্বন কৰি স্বাভাৱিক আৰু নিভাঁজ প্ৰকাশৰীতি উপস্থাপনেৰে বক্তব্য ৰাখিছে। আৰম্ভণি কৰিছে সংক্ষেপে যি ৰীতি সাধাৰণতে খুব কমেইহে দেখা যায়। অনাড়ম্বৰ আৰু পৰিমিত সময় খৰচৰ এটি আচৰণে যেন তেওঁৰ ভাষণাৱলীত ঠাই লৈছে। আৰম্ভণি আৰু

বিষয়বস্তুৰ উপস্থাপনৰ পিনে লক্ষ্য কৰিলে আমি এই কথা প্ৰত্যক্ষ কৰাৰ সুযোগ পাওঁ। উদাহৰণস্বৰূপে সাহিত্যসভাৰ সভাপতিৰ অভিভাষণৰপৰা কিছু অংশ উদ্ধৃত কৰা হ'ল।

'অভ্যৰ্থনা সমিতিৰ সভাপতি ডাঙৰীয়া আৰু সভ্যসকল আৰু উপস্থিত ৰাইজ, ঈশ্বৰৰ ইচ্ছাত আৰু আপোনাৰসকলৰ উদ্যোগত আজি এই জীৱনত এটি অপূৰ্ব ছেগ মিলিছে। কিন্তু, সেইবাবে ঈশ্বৰৰ চৰণত আৰু আপোনাসকলৰ ওচৰত শলাগকে নিবেদিম নে আক্ষেপকে কৰিম, পোনেই ঠাৱৰাব নোৱাৰিছোঁ এথোন। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৮৭৪)

অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ তৃতীয় অধিবেশনৰ সভাপতিৰ ভাষণ —

*'প্ৰিয় ছাত্ৰবন্ধুসকল আৰু লগৰীয়া ৰাইজ,
ঈশ্বৰৰ ইচ্ছাত, এটি সমজুৱা মহান ভাৰত আজি আমি এই ঠাইত সন্মিলিত হৈছোঁহিহঁক।' (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৮৯২)
.......তৃতীয় খাপি উদ্দেশ্য তিনিমূৰীয়া- 'মানসিক, আধ্যাত্মিক আৰু শাৰীৰিক শক্তিৰ পৰিচালনাত সহায়তা কৰা' (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৮৯৬)*

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যৰ লয় ঃ

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰচনাৰাজিৰ প্ৰায় সকলোবোৰ বাক্য গভীৰ চিন্তাপ্ৰসূত আৰু গহীন। কিন্তু বাক্যসমূহৰ গাম্ভীৰ্য অক্ষুণ্ণ ৰাখি বিষয়বস্তুৰ গভীৰ প্ৰকাশভঙ্গীকো লয়যুক্ত কৰি সাৱলীলভাবে উপস্থাপন কৰিছে।

'সেই সাৰ হৈছে সাহিত্য চৰ্চাৰ আভাস, তাক যোগান দিয়াৰ প্ৰণালী হৈছে ছাত্ৰ দৈনন্দিন অধ্যয়নৰ লগৰীয়াকৈ তাৰ অনুশীলন বঢ়োৱা আৰু সতৰ্কতাৰে বিধিমতে সেই অনুশীলন এনে বান্ধৰ হ'ব লাগে যাতে অধ্যয়নৰ অপৰাধৰ অঙ্গলৈ পিঠি দি ছাত্ৰই অকল সাহিত্যিক চৰ্চাৰ বাটে ছয়াঁকাটি নাযায়গৈ। অৱশ্যে যি ছাত্ৰৰ স্বাভাৱিক ৰাপ এই বিষয়ত প্ৰৱল, তেওঁৰ ধাউতি সেইফালে কোবাল নহৈ নোৱাৰে। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৮৯৬)

অন্যহাতে সাধাৰণ বিষয় উপস্থাপনৰ বেলিকাও এই লয় বৰুৱাৰ লেখনিত উপলব্ধ হয়।

'দেউতা ওলাই গ'ল। মই একেচাবে উঠি ভিতৰ সোমালো। কিয় সোমালো ক'ব নোৱাৰো, পোনেই চাকুলী বাইৰ ওচৰত থিয় দিলোগৈ। চাকুলীয়ে আবেগেৰে সুধিলে,' কি আইদেউ?' মোৰ উত্তৰ নাই। '(গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪৮৮)

২.৫ গদ্যৰ বিভিন্ন ৰীতিঃ

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাই তেওঁৰ ৰচনাসমূহত বিভিন্ন ধৰণৰ শৈলী প্ৰয়োগ কৰি মনৰ ভাৱসমূহক ৰসব্যঞ্জক আৰু মননশীল কৰি তুলিছে। বিষয়বস্তুৰ বৈচিত্ৰ অনুযায়ী অসমীয়া সাহিত্যৰ বিভিন্ন ঠাঁচৰ গদ্যৰীতি প্ৰয়োগ কৰি গোহাঞিবৰুৱাই পাঠকসকলৰ প্ৰতি ভিন্নৰস প্ৰদানৰ দায়বদ্ধতা প্ৰতিপন্ন কৰিছে । সময় আৰু প্ৰয়োজন সাপেক্ষে বৰ্ণনাত্মক শৈলী, চিন্তামূলক শৈলীকো অৱলম্বন কৰি তেওঁৰ গদ্যশৈলীক আকৰ্ষণীয় পৰ্যায়লৈ উন্নীত কৰিছে।

৩.৫ বৰ্ণনাত্মক শৈলী ঃ

মই বৰকৈ মন কৰা নাই, দিনচেৰেকৰপৰা আমাৰ ঘৰত বিয়াৰ মেল। কাৰ বিয়া ক'ব নোৱাৰো, কিন্তু চাৰিওফালে পাণ-তামোল, গুৰ গাখীৰ লগোৱাৰ ধুম পৰিছে। গায়ন, ধুলীয়া, নামতী মতোৱাৰ দিহা দিয়া চলিছে। বিয়ালৈ মানুহ মতাৰ ব্যৱস্থা হৈছে। ঘৰ-দুৱাৰ সজাই ৰভা দিয়াৰ যো-জা চলিছে। এই নিয়মে কেওপিনে ধুম-ধাম লাগি গৈছে। ঘৰৰ লিগিৰা-লিগিৰী সকলো বিয়া-বলিয়া। বিয়াৰ কাৰবাৰত ঘূৰি ফুৰোতে চূৰ্ত্তি-শান্তি নাইকিয়া হৈছে। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৪৯২)

৩.৬ চিন্তামূলক শৈলীঃ

গোহাঞিবৰুৱাই চিন্তামূলক গদ্যৰ জৰিয়তে তেওঁৰ উচ্চস্তৰীয় গদ্যৰীতি প্ৰয়োগ আৰু চৰ্চাৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰিছিল। তলত উদ্ধৃত কৰা কথাংশই এই ৰীতিৰ নিদৰ্শন দাঙি ধৰে।

'ক্ষতি এই যে, সংসাৰৰ পাকত নুঘুৰা স্বভাৱজ কোবাল সাহিত্যিক শক্তিয়ে থল বুজি ওখ চাপৰ ভেঁটা চেৰাই ববলৈ নাপালে অপৰিমিত বোৱনৰ ফলত সোনকালে মূৰত সাৰ শক্তি শূণ্য হৈ অকালতে সি অস্তিত্ব হেৰুৱাৰো সম্ভাৱনা থাকে। (গো.ৰ পৃষ্ঠা ৮৯৬)

৩.৭ চিত্ৰধৰ্মিতা ঃ

গদ্যৰ সফলতাৰ অন্যতম প্ৰধান দিশ হৈছে যিকোনো গদ্যৰ প্ৰকাশভঙ্গী। পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱা লেখক হিচাপে পাঠকৰ মানসিক গঠন, ৰুচিৰ বৈধতা অথবা গ্ৰহণক্ষমতাৰ প্ৰতি দৃষ্টি ৰাখি গদ্য ৰচনাৰ প্ৰতি সচেতন আছিল। ৰচনাসমূহ অতি সাধাৰণ আৰু সহজ-সৰল। আনহাতে ৰচনাৰীতিও অতি সাৱলীল আৰু সকলো মনৰ উপযোগী হৈছে। কাহিনীৰ পটভূমি অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ পটভূমিত ৰচনা কৰাত লেখা সাৱলীল হৈ পৰিছে। এনে উদাহৰণ শিশুৰ উদ্দেশ্যে লিখা সাধুকথাসমূহত পোৱা যায়। তেনে সাধুকথাৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰা হৈছে—

'এমুৰীয়া অকলশৰীয়া বাঁৰীৰ ঘৰতে ৰত্নেশ্বৰ আজি ভালেমান দিন আছে? তাৰ পাছত দেখা যায় যে, চেতজ, মাংস, অন্তৰ আৰু কাৰ্যেৰে ৰত্নেশ্বৰেই, কিন্তু সাজ পাৰ, চাল-ফুৰণ, আও-ভাও ইত্যাদিলৈ চাই তেওঁ যেন এটা হজুৱা গাঁৱলীয়া, যেন সেই বাঁৰীৰে চপনীয়া মতা। (গো.ৰ.পৃষ্ঠা ৪৭০)

পৰিচিত শব্দৰে বিভিন্ন ৰূপৰ সাৱলীল প্ৰকাশ গোহাঞিবৰুৱাৰ সাহিত্যসমূহত পোৱা যায়। ভাব অনুভূতি আদি যিকোনো বিষয় পৰিবেশ একোটাৰ দৃশ্যৱৎ ৰূপায়নেৰে পাঠকৰ মন আকৰ্ষণৰ বাবে লেখকে যথেষ্ট গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছে । সেয়ে উপযুক্ত শব্দৰ সহায়ত এইবোৰ অতি চাক্ষুসৰূপত জিলিকি উঠিছে। জতুৱা ঠাঁচৰ প্ৰয়োগ আদিক এইক্ষেত্ৰত লেখকে অতি সফলভাৱে আৰোপ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে—

'তাতে মুঠেই বিষয়ানীৰ ওচৰত ছালি খাবলৈ পাণ এবিৰা, চূণ অকণ, খুদ্ চাউল এমুঠি, শাক এডাল, লোণ এজেবা, ইয়াকে বিচাৰেহি। তাই উলটিবৰ বেলিকা এবাৰ জয়ন্তী

আইদেউৰ ওচৰত সোমাই দুটা-চাইটা কথা পাতেগৈ আৰু তেওঁ লিখি পেলাই দিয়া কাকত-পত্ৰ কিবা-কিবি বান্ধিবলৈ বুলি বুটলি লৈ যায়।(গো.ৰ.পৃষ্ঠা ৪৭০)

❖ পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰচনাৰাজিত দেখিবলৈ পোৱা কেইটামান সাধাৰণ গুণ হৈছে সৰলতা, স্পষ্টতা, অনুকৰণীয় সংক্ষিপ্ততা। তেওঁৰ গদ্যৰ সংক্ষিপ্ত প্ৰকাশভঙ্গী অতিমাত্ৰাই বৈশিষ্ট্যসূচক। এটা বিষয়ৰপৰা বিষয়ান্তৰলৈ যোৱা, পাঠকৰ মনত ভাব সঞ্চাৰ কৰা, ভাবৰ উদ্ৰেক কৰা, মূল বিষয়ত আৱদ্ধ থাকি অন্য কথাৰ অৱতাৰণা কৰাটো তেওঁৰ গদ্যৰাজিৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। নিভাঁজ অসমীয়া ঘৰুৱা শব্দৰাজি, তদ্ভৱ আৰু তৎসম শব্দৰ প্ৰয়োগ, বিষয়বস্তু, পৰিবেশ বা মানসিক অৱস্থা স্পষ্ট কৰি তুলিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা লোক কথ্যভঙ্গী, জতুৱা ঠাঁচ, খণ্ডবাক্য, প্ৰবাদ, পটন্তৰ আদি উপাদানবোৰে তেওঁৰ গদ্যক সমৃদ্ধ কৰিছে।

৪.০ উপসংহাৰ

পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰচনাৰ গদ্যশৈলীৰ আলোচনাৰ অন্তত তলত দিয়া সিদ্ধান্তসমূহত উপনীত হব পাৰি।

❖ স্বচ্ছ দৃষ্টিভঙ্গী, সুনিৰ্দিষ্ট উদ্দেশ্য আৰু স্পষ্ট চিন্তাই তেওঁৰ গদ্যৰ গুৰুত্ব বঢ়াইছে।

❖ বিভিন্ন শ্ৰেণীৰ শব্দ প্ৰয়োগ তেওঁৰ গদ্যশৈলীৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য। তৎসম, অৰ্ধতৎসম, তদ্ভৱ শব্দৰ লগতে ইংৰাজী, সংস্কৃত ভাষাৰ প্ৰয়োগ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যশৈলীত দেখা যায়। তেওঁৰ শব্দসমূহৰ প্ৰধান গুণ হৈছে স্পষ্ট অৰ্থ নিৰ্দেশনা।

❖ জতুৱা ঠাঁচ, প্ৰবচন, অলংকাৰ আদিৰ লগতে বৰ্ণনামূলক, যুক্তিনিষ্ঠ, চিন্তাশীল বাক্যৰীতিৰ বিবিধ প্ৰয়োগেও তেওঁৰ ৰচনাৰাজিক আড়ম্বৰপূৰ্ণ কৰি তুলিছে।

❖ স্পষ্ট আৰু গভীৰ চিন্তা, সুসংহত আৰু সংযমী প্ৰকাশ, দেশী-বিদেশী সাহিত্যৰ গভীৰ অধ্যয়নৰ ফলত হোৱা জ্ঞানপ্ৰসূত ৰচনাৰাজিৰ অননুকৰণীয় গদ্যশৈলীয়ে গোহাঞিবৰুৱাৰ ৰচনাসমূহক অসমীয়া সাহিত্যৰ সফল গদ্যসম্ভাৰলৈ উন্নীত কৰিছে।

অসমীয়া গদ্যৰীতিৰ ইতিহাসত পদ্মনাথ গোহাঞিবৰুৱাৰ গদ্যই

পৰিমিত শৈলীৰে জটিল বিষয়সমূহ স্পষ্ট আৰু বিশ্লেষণাত্মক দৃষ্টিভঙ্গীৰে বোধগম্য ৰূপ লাভ কৰাৰ বাবে সুকীয়া স্থান নিৰ্ণয় কৰিছে। আলোচ্য বিষয়ত সংযমী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰি বিভিন্ন ভাষাৰ অসমীয়া ৰূপান্তৰ আৰু সাৰগৰ্ভ বাক্য ৰচনা আদিৰে গোহাঞিবৰুৱা এক বিশেষ মূল্যৰ গদ্যলেখক। গুৰু-গম্ভীৰ, পৰিশীলিত গদ্যৰীতি নিৰ্মাণ কৰি উচ্চ বিষয়বস্তু, ব্যাপক পৰিসৰৰ বিষয়ৰ চিন্তাশৈলীৰে ৰচনাৰে অসমীয়া সাহিত্যত সুকীয়া স্থান নিৰূপন কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা অন্যতম লেখক।❍

প্ৰসঙ্গ টীকা ঃ

[১]গোহাঞিবৰুৱা, পদ্মনাথ ঃ *অসমৰ বুৰঞ্জী, ষষ্ঠ সংস্কৰণ, এবিটি পাব্লিকেশ্যন, গুৱাহাটী, ২০২০*

[২]গোহাঞিবৰুৱা, পদ্মনাথ ঃ *গোহাঞিবৰুৱা ৰচনাৱলীঃ চতুৰ্থ সংস্কৰণ, অসম প্ৰকাশন পৰিষদ, গুৱাহাটী, ২০০৮*

[৩] *পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থ*

[৪]*পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থ*

[৬] [৭] *পূৰ্বোক্ত গ্ৰন্থ*

সহায়ক গ্ৰন্থপঞ্জীঃ

কোঁৱৰ, ড° অৰ্পণা (সম্পা) ঃ ***আধুনিক অসমীয়া গদ্যশৈলী****, প্ৰথম প্ৰকাশ, বনলতা, ডিব্ৰুগড়, ২০১৯*

শৰ্মা গোস্বামী, ড° প্ৰণতি(সম্পা) ঃ ***কুৰি শতিকাৰ কুৰিজন বিশিষ্ট অসমীয়া****, প্ৰথম প্ৰকাশ, জাৰ্ণাল এম্পৰিয়াম,* ১৯৯৯

সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰীকাৰ গীতত মানৱপ্ৰেম আৰু বৰলুইত ঃ এক অৱলোকন

আইভিলতা চুতীয়া

সাৰাংশ ঃ

অসমীয়াৰ জনজীৱনত শ্ৰীশ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱ আৰু শ্ৰীশ্ৰীমাধৱদেৱৰ পাছতেই যি চাৰিজন মহান ব্যক্তিৰ প্ৰতিছৱি আমাৰ মানস পটত ভাহি আহে তেওঁলোক হ'ল "তিনি প্ৰসাদ" ক্ৰমে জ্যোতিপ্ৰসাদ, বিষ্ণুপ্ৰসাদ আৰু পাৰ্বতী প্ৰসাদ। তাৰ পাছতেই হ'ল বিশ্বমানৱ, সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰীকা। মানৱৰ পূজাৰী, মানৱদৰদী সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰীকা অসমীয়াৰ বাবে কি আছিল বুলি সুধাতকৈ, কি নাছিল বুলি সুধিলেহে যথাৰ্থ হ'ব। নিজৰ লগতে নিজৰ মাতৃভূমিক হিয়াভৰি ভালপোৱা সুধাকণ্ঠ ভূপেন হাজৰীকা আছিল এজন বিশ্বপ্ৰেমিক। যিজনা অসমীয়া জাতিৰ এজোপা বটবৃক্ষ যাৰ মূল শিপাডাল অসমীয়া, গা-গছডাল ভাৰতীয় আৰু ঠাল-ঠেঙুলীসমূহ বিশ্বমুখী। যদিও দেশ-বিদেশৰ জনমানসত এগৰাকী স্বনামধন্য সংগীত শিল্পী ৰূপে পৰিচিত কিন্তু কলা-সংস্কৃতিৰ জগতখনত তেওঁ এজন গীতিকাৰ, সুৰকাৰ, সুধা-কণ্ঠশিল্পী, চলচিত্ৰ পৰিচালক, সংগীত পৰিচালক, চিত্ৰশিল্পী বা শ্ৰোতা দৰ্শকৰ প্ৰিয় গণশিল্পীয়েই নহয় তেখেত আছিল এজন গদ্য-সাহিত্যৰ এগৰাকী কৃতী সাহিত্যিকো। "আমাৰ প্ৰতিনিধি", "বিন্দু", "গতি", "প্ৰতিধ্বনি"ৰ সম্পাদকৰূপে

তেখেতে লিখা সম্পাদকীয় সমূহৰ উপৰিও অসম তথা দেশ-বিদেশৰ বিভিন্ন কাকত আলোচনীত বহু সংখ্যক প্ৰৱন্ধ, গীত, গল্প, বিভিন্ন দেশ-বিদেশৰ ভ্ৰমণ কাহিনীবোৰে সুধাকণ্ঠক এক সুকীয়া স্থান দিবলৈ সক্ষম হৈছে। তেখেতৰ লিখনিত প্ৰকাশ পোৱা ভাষাশৈলীৰ এক স্বক্ৰীয় বৈশিষ্ট্য আছে। তেখেতৰ প্ৰতিটো গীতত প্ৰকাশ পাইছে মানৱপ্ৰেম, প্ৰকৃতিপ্ৰেম, মাতৃভূমিৰ প্ৰতি মৰম, স্বদেশপ্ৰেম, নৈ কৃষি আৰু বহুতো বিষয়ৰ জলন্ত প্ৰতিছৱি। কৃষ্টিৰ পথাৰত সৃষ্টিৰ সমল বিচাৰি বিশ্বৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ ঘূৰি ফুৰোতে তেওঁ কিন্তু ভাগৰি পৰা নাই বৰঞ্চ আৰু বেছি দুৰন্ত তৰুণ হৈ সৃষ্টিৰ শলিতাদাল আৰু উজ্জ্বল হৈ জ্বলাইছেহে, সেয়ে তেওঁ লিখনিৰ লিখিছে — আজীৱন, ধৰাৰ দিহিঙে দিপাঙে লৰৰি ভাগৰা নাই বৰং শলবাৰ হেঁপাহ বাঢ়িহে গৈছে।

অধ্যয়নৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য ঃ

ড° ভূপেন হাজৰীকা দেশ-বিদেশৰ জনমানসত যদিও এজন সংগীত শিল্পীৰূপে পৰিচিত আৰু প্ৰতিস্থিত স্বনামধন্য ব্যক্তি আছিল তথাপিও তেওঁ সুদীৰ্ঘ যাযাবৰী জীৱনত এক গভীৰ মানৱতাবাদী দৃষ্টিভংগী তেওঁৰ লিখনীত প্ৰকট হৈ উঠিছে য'ত সৃষ্টি হৈছে নতুন নতুন দিশ। তেওঁ নিজেই কৈ গৈছে — মানৱ সাগৰৰ বুকুত সাতুৰি নাদুৰি কাহানিও ভাগৰি নপৰা কৰ্মচঞ্চল এই শিল্পীগৰাকীয়ে তেওঁৰ যাযাবৰী জীৱনত বহু ব্যক্তিৰ সানিধ্য লাভ কৰিছে। তেওঁ নিজেই লিখি গৈছে যে, জীৱনৰ সৰু-বৰ সুন্দৰৰ আলিয়েদি আগুৱাই যি সামান্য বাট বুলিছোঁ সেয়া সুন্দৰৰ সাধনাৰ বাবে। সুন্দৰ হল মোৰ জীৱনৰ আৰাধনা। সুন্দৰৰ সাধনাত ব্ৰতী সুধাকণ্ঠৰ প্ৰতিটো গীতত সমাজৰ বিভিন্ন দিশ প্ৰতিফলিত হৈছে। তাৰ ভিতৰত তেখেতৰ গীতসমূহত মানৱৰ জয়গান গোৱা, বৰলুইতে বিভিন্ন সময়ত মানুহৰ সাহস ৰূপে, প্ৰত্যয় ৰূপে থিয় দিছে সেইকথাও বৰ্ণনা কৰিছে। তেওঁৰ বিশাল সৃষ্টিৰাজিৰ ভিতৰত আমি এই প্ৰৱন্ধত তেওঁৰ মানৱপ্ৰেম আৰু বৰলুইতৰ ওপৰত যি দৃষ্টিভংগী তাক আলোকপাত কৰিবলৈহে চেষ্টা কৰা হৈছে।

অধ্যয়নৰ পদ্ধতি ঃ "মই এটি যাযাবৰ" (ড° ভূপেন হাজৰীকাৰ অনুলিখিত আত্মজীৱনী), "দিহিঙে দিপাঙে" (ড° ভূপেন হাজৰিকা) এই গ্ৰন্থ দুখনক মূল

সমল হিচাপে লৈ আৰু বিভিন্ন আলোচনী, প্ৰবন্ধক গৌণ সমল হিচাপে লৈ বিশেষণাত্মক নিজস্ব চিন্তাধাৰাৰে গৱেষণামূলক প্ৰবন্ধটি প্ৰস্তুত কৰাৰ চেষ্টা কৰা হৈছে।

মূল বিষয়বস্তুৰ ওপৰত আলোচনা ঃ

মানৱতাবাদী, মানৱদৰদী, অসমীয়াৰ বুকুৰ আপোন সুধাকণ্ঠ প্ৰকৃত অৰ্থত এগৰাকী মাটিৰ শিল্পী কৃষ্টিৰ পথাৰত সৃষ্টিৰ উৎস বিচাৰি বিশ্বৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ ঘূৰি ফুৰোতে তেওঁ কিন্তু অসমী আইক, মাতৃভূমিৰ প্ৰতি থকা দায়বদ্ধতাক পাহৰি যোৱা নাই। এবাৰ বনকোঁৱৰ আনন্দিৰাম দাসে ড° ভূপেন হাজৰিকালৈ লিখা এখন চিঠিত লিখিছিল এইবুলি — *"তুমি ওখ গছৰ ওখ ডালত থকা "মইনা চৰাই"।* তেতিয়া ড° ভূপেন হাজৰিকাই "মইনা চৰাই" ৰ লগত তুলনা কৰাৰ বাবে আনন্দিৰাম দাসক এনেদৰে কৈছে — *"মোক আপুনি "মইনা"ৰ লগত ৰিজাইছে — মই পিছে মাটিৰ মানুহৰ মনৰ চোতালে চোতালে ৰ'দত বহি, গাই মানুহৰ মনৰ ঘৰে ঘৰে ঘৰচিৰিকা চৰাই হোৱাৰহে সপোন দেখো। পিছে কি হ'ব। বিশেষ ঘৰত যে মোৰ থিতাপি নাই আৰু যতেই মৰম তাতেই মোৰ ঘৰ।"* মানুহৰ মাজত থাকি ভালপোৱা শিল্পীগৰাকীয়ে তেওঁৰ যাযাবৰী জীৱনত যেতিয়াই য'লৈকে গৈছে সেইঠাইৰ সভ্যতা, সংস্কৃতি, সাহিত্য আৰু শিল্পীকলা সম্পৰ্কে অনুসন্ধিৎসু মনৰ তাড়নাত তেওঁ অতি সুক্ষ্মভাৱে অনুসন্ধান কৰিছে আৰু সেইবিলাক গীতৰ মাজেদি মানুহৰ মাজত বিলাই দিছে।

গভীৰ মানৱতাবাদী দৃষ্টিসম্পন্ন ব্যক্তি ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ বিশ্বৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ দৌৰিফুৰা যিটো যাযাবৰী মন, এইক্ষেত্ৰত ইন্ধন যোগাইছে বিশ্বৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত লগপোৱা বিভিন্ন মানুহ। দেশে-বিদেশে লৱৰি ঘুৰি ফুৰোতে তেওঁ কেৱল লগ পাইছে কেৱল মানুহ আৰু মানুহ, সকলো তেজে মঙহেৰে গঢ়া মানুহ। এই মানুহবিলাকেই যদি মানুহৰ কথা চিন্তা নকৰে, কোনে কৰিব, তাৰ উত্তৰত তেওঁ গীতত লিখিছে — "মানুহে মানুহৰ বাবে, যদিহে অকনো নেভাৱে, ভাৱিৰ কোনেনো কোৱা সমনীয়া...।"

বিশ্বৰ প্ৰান্তে প্ৰান্তে উৰণীয়া জিৰণীবিহীন মৌ'ৰ দৰে কৃষ্টিৰ পথাৰে পথাৰে লৱৰি ফুঁৰোতে অলপ অলপকৈ সঞ্চয় কৰা অভিজ্ঞতাৰ মৌখিনি ধৰাত ছটিয়াই দি জ্যোতিত বিলীন হৈ যাবলৈও তেওঁ অহৰহ চেষ্টা কৰিছিল। তাৰোপৰি

এই সমলবিলাকক নিজৰ স্বকীয় ভাষাশৈলীৰ মাজেদি কলাসন্মত গদ্যসাহিত্য মানুহৰ মাজলৈ আগবঢ়াই দিছে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱে তেখেতৰ লিখনিত উল্লেখ কৰি থৈ গৈছে যে, মই সদায়েই প্ৰত্যেক মানুহক মানুহ হিচাপে মানৱীয় মৰ্য্যদা দিওঁ। তেখেতৰ প্ৰতিটো গীতত এক প্ৰতিছবি দেখা যায় য'ত কিন্তু কাহানিও নেতিবাচক দিশ দেখা নাযায়, সেইয়ে তেওঁ লিখিছে —

"জীয়াই থাকি এখন সমাজ
গঢ়িবৰ মোৰ মন আছে
য'ত সোণতকৈও মানুহৰ দাম
অলপ হ'লেও বেছি আছে"।

মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু ড° ভূপেন হাজৰিকা যেন একেটা মুদ্ৰাৰে ইপিঠি আৰু সিপিঠি। নদীৰ পাৰতে জন্ম হৈ খেলা-ধূলা কৰি জনা হোৱাৰে পৰা দেশে-বিদেশে ঘূৰি ফুৰোতে বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰক লৈ অসংখ্য গীত ৰচনা কৰিছিল সুধাকণ্ঠই, যিবালাক গীতে এতিয়াও জনতাৰ হৃদয়ত এক নিজস্ব, সুকীয়া আসন দখল কৰিছে। ভূপেন হাজৰিকাই অন্তৰেৰে বিশ্বাস কৰিছিল যে, মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ হৈছে অসমীয়াৰ জনজীৱনৰ মেৰুদণ্ডস্বৰূপ, অসমীয়া জাতিৰ হৃদস্পন্দন।

বহু অতীতৰ পৰাই মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰই অসমীয়া সমাজ-সংস্কৃতিৰ বাহক হৈ আহিছে, সেযে ড° ভূপেন হাজৰিকাই গাইছে —

'মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ মহামিলনৰ তীৰ্থ
কত যুগ ধৰি...
সমন্বয়ৰ অৰ্থ
মহাবাহু..।'

বিশাল ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ বুকুত যেন ভূপেন হাজৰিকাই এক সৰগীয় আনন্দ লাভ কৰিছে। সঁচাকৈয়ে তেওঁৰ দৃষ্টিত যেন বৰলুইতৰ বিস্ময়ৰ নৈসৰ্গিক শোভাই ধৰা দিছে, যাক গীতেৰে প্ৰকাশ কৰিছে এনেদৰে—

'অস্ত আকাশৰে
সপোন ৰহন সানি
ক্লান্ত লুইতৰে হেঙুলীয়া পানী
বৈয়ে যায়, বৈয়ে যায়, বৈয়ে যায়।'

আনহাতে যেতিয়া স্বৰ্গীয় শোভাৰ অধিকাৰী, চিৰসুন্দৰৰ প্ৰতীক বিশাল বৰলুইতে মানুহৰ দুখ-বেদনাৰ সময়ত, প্ৰতিবাদৰ সময়ত সমভাগী নহৈ নীৰৱে,নিশব্দে বৈ থাকে তেতিয়া মৰমৰ বৰলুইতক বুঢ়ালুইত বুলি সম্বোধি গীতত গাইছে —

"বিস্তীৰ্ণ পাৰৰে
অসংখ্য জনৰে
হাহাকাৰ শুনিও
নিঃশব্দে নীৰৱে
বুঢ়ালুইত তুমি
বুঢ়ালুইত বোঁৱা কিয় ?"

প্ৰকৃতাৰ্থত ড° ভূপেন হাজৰিকা এজন বিশ্বপ্ৰেমিক। ড° ভূপেন হাজৰিকা নামৰ যিজোপা বটবৃক্ষ সেই বটবৃক্ষজোপাৰ মূল শিপাডাল অসমীয়া, গা-গছডাল ভাৰতীয় আৰু ঠাল-ঠেঙুলিসমুহ বিশ্বমুখী। বিশ্বৰ এটি কোণৰ বিন্দু শদিয়াত জন্মগ্ৰহণ কৰিলেও তেওঁৰ চিন্তাৰ সিন্ধুৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰ, গংগা, পদ্মা, মিছিচিপি হৈ প্ৰশান্ত মহাসাগৰলৈ ঢাপলি মেলিছিল, যাৰ মুখতেই আছিল সুধাকণ্ঠৰ সাৰ্বজনীন বিশ্বপ্ৰেমৰ যি সত্বা, তাক আমি বিচাৰি পাওঁ এই গীতটিত—

"মই লুইতৰ পৰা মিছিচিপি হৈ
ভল্গাৰ ৰূপ চালো,
অটোৱাৰ... সাৱটি ল'লো।"

যদিও হাজৰিকাদেৱে লুইতক সাহসৰ প্ৰতীকৰূপে স্বীকৃতি দিছে, কেতিয়াবা আকৌ বৰলুইতৰ তাণ্ডৱ ৰূপে যি ধ্বংসলীলাৰ সৃষ্টি কৰে তালৈ তেওঁ ভয়ো কৰিছে। সেয়ে গীতেৰে প্ৰকাশ কৰিছে এনেদৰে—

"লুইতৰ বলিয়া বান ক'লৈনো ঢাপলি মেলিছ...
জিৰ ... বাৰে বাৰে সুধিছ?"

বিশ্বশিল্পী ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ জীৱনলৈও বহুতো ঘাত-প্ৰতিঘাত আহিছে, তথাপি তেওঁ থমকি ৰোৱা নাই, যেন তেওঁৰ বাবে এই ঘাত-প্ৰতিঘাতে সৃষ্টিত বেছি অৰিহণাহে যোগাইছে। বিভিন্ন বিষাদৰ সময়তো বিশাল লুইতেই তেওঁৰ আশ্ৰয়স্থল। এটি গীতত এয়া প্ৰকট হৈ উঠিছে এইদৰে —

"সোঁৱৰণীৰ মোৰ ৰাঙলী জীৱনৰ

ৰংবোৰ কেনিবা গ'ল।
পাহৰা দিনৰে কত পথ খেদিলোঁ
গভীৰ নিৰাশাত লুইতত বুৰিলোঁ
উশাহ নোহোৱা হ'ল
সুৰবোৰ কেনিবা গ'ল...।"

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ দৃষ্টিত বৰলুইতে ধৰা দিছে সমন্বয়ৰ প্ৰতীকৰূপে, যুগমীয়া সম্প্ৰীতিৰ বাহকৰূপে যাৰ ফলশ্ৰুতিত গীতেৰে গাইছে এইদৰে—

"হে'হে' হে' চেৰাপুঞ্জীৰে
হে' হে' হে ভিজা আকাশৰে
উদাৰ মেঘে যেনেদৰে
সাৰতি ধৰে বাৰিষা ৰূপেৰে
আমাৰ লুইতক।"

সুধাকণ্ঠই গীতৰ মাজেদি বৰলুইতক প্ৰশ্ন কৰিলেও,ক্ষোভ প্ৰকাশ কৰিলেও বুকুৰ আপোন লুইতখনক কেতিয়াও নেওচা দিব নোৱাৰে। যেতিয়া তেওঁ প্ৰৱাসত আছিল তেতিয়া তেওঁৰ লুইতখনেই অবিৰতভাৱে হাত বাউল দি মাতে। যেতিয়া প্ৰৱাসৰ পৰা আকাশীযানেৰে নিজ মাতৃভূমিলৈ ৰাওনা হয়, তেতিয়া আকাশৰ পৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰখন দেখা পালে অসমীয়াৰ জাতীয় সত্ত্বাক বিচাৰি পোৱা যেন লাগে। সেইসময়ত ড° হাজৰিকাৰ বাবে লুইতখন হৈ পৰে এখন গামোচা, যিখন গামোচা অসমীয়াই সদায় শ্ৰদ্ধাভাৱে ডিঙিত লয়, যিখন গামোচাৰে অসমীয়াই জ্যেষ্ঠজনক শ্ৰদ্ধাভক্তি জ্ঞাপন কৰে। জাতীয় জীৱনৰ বিশাল সত্ত্বা বিচাৰি পাইছে লুইতৰ মাজতেই সেয়ে গীতত গাইছে —

"অকোৱা পকোৱা গামোচা এখন
যেন বালিত মেলি থোৱা আছে
সেইখন গামোচা বৰহমপুত্ৰ
শীতত ৰ'দহে পুৱাইছে।"

বিশ্বপ্ৰেমিক ড° ভূপেন হাজৰিকাই যেতিয়া নিজৰ জন্মভূমিতে বিভিন্ন বিৰোধৰ সৃষ্টি হয়,ভাষা আৰু ধৰ্মৰ বিৰোধত ভাতৃঘাতী সংঘৰ্ষ হয় তেতিয়া তেওঁ বিশাল বৰলুইতৰ উদাৰতাকে সোঁৱৰে। ১৯৬০ চনত ৰচনা কৰা এটি গীতত এনে সুৰেই প্ৰতিধ্বনিত হৈছে —

"পদ্মাৰ ধুমুহাই উৰুৱাই নিছিলে
হে আমাৰে সোণৰ ঘৰে-বাৰী
এ জানি পানীতে সাঁতুৰি পালোহি
বৰ লুইতৰ চাপৰি।
আকৌ বান্ধিম ঘৰ আকৌ গামেই গীত
আপোন হাতে অসম গঢ়িম শাঁত পৰিব চিত।"

বিভিন্ন সময়ত ড° ভূপেন হাজৰিকাই লুইতৰ লগত মান-অভিমান কৰিছে, লুইতৰ নৈসৰ্গিক শোভাৰ মুগ্ধতাই, অসমী আয়ে তেওঁৰ আগত আৰু বেছি শ্ৰদ্ধাশীল হৈ উঠিছে, লুইতৰ লগত বিভিন্ন শিশু ধেমালি এইবিলাক যেন তেওঁৰ প্ৰতি সিৰা-উপসিৰাত বিদ্যমান। তেওঁৰ বাবে লুইতেই যেন তেওঁৰ জীৱন আৰু সৃষ্টিৰ মূল শিপা। এনেবিলাক উপলব্ধিয়ে মুক্তকণ্ঠে আৰু বেছি হাত বাউলি দি মাতিছে অসমী আয়ে। অসমী আইৰ বুকুলৈ, লোহিতৰ বহল পাৰলৈ পুনৰ ঘূৰি আহিবলৈ ব্যাকুল হৈ পৰিছে, সেয়ে তেওঁ লুইতৰ পাৰত জন্মলাভ কৰাৰ দৰে লুইতৰ পাৰতেই মৃত্যু কামনা কৰিছে, গীতেৰে এনেদৰে—

"অসম আমাৰ ৰূপহী, গুণৰো নাই শেষ
ভাৰতৰে পূৰ্ব দিশৰ সূৰ্য উঠা দেশ।
লৌহিত্যৰে বহল পাৰক প্ৰণিপাত কৰোঁ
জন্ম ল'লো ইয়াতেই, ইয়াতে যেন মৰোঁ।।"

সামৰণি ঃ

মানুহক মানুহ হিচাপে মানৱীয় মৰ্য্যদা দিয়া সুধাকণ্ঠ ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ বৰ্ণিল জীৱনযাত্ৰা সঁচাকৈয়ে নতুন প্ৰজন্মৰ বাবে আদৰ্শনীয় আৰু অনুকৰণীয়। নতুন নতুন পৰিস্থিতিত কেতিয়াবা মানুহৰ সাহসৰূপে, কেতিয়াবা দিক্‌দৰ্শকৰূপে মানৱ সমাজক আগবঢ়াই নিয়াটোৱেই তেওঁৰ জীৱনৰ মুলমন্ত্ৰ আছিল। যিটো বৰ্ত্তমান যান্ত্ৰিক সমাজব্যৱস্থাত অতি প্ৰয়োজনীয় হৈছে।❍

সহায়ক গ্ৰন্থ ঃ

১) **দিহিঙে-দিপাঙে** ঃ ড° ভূপেন হাজৰিকা।
২) **মই এটি যাযাবৰ** ঃ ড° ভূপেন হাজৰিকা।
৩) অন্যান্য আলোচনী আৰু গ্ৰন্থ।

টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰ ঃ এটি অধ্যয়ন

ড° সুজিত ভৰালী
অসমীয়া বিভাগ
মৰাণ মহাবিদ্যালয়, মৰাণহাট

[সাৰাংশ- *শেষ মধ্যযুগত দক্ষিণ-পূৰ এছিয়াৰপৰা অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰা বৃহৎ টাই জনগোষ্ঠীৰ আহোম, ফাকে, খামতি, আইতন, টুৰুং, খাময়াং, নৰা, ফাকিয়াল আদি জনগোষ্ঠীসমূহে অসমৰ সমাজ-সংস্কৃতিলৈ উল্লেখযোগ্য বৰঙনি আগবঢ়াইছে। বিশেষকৈ কলা-সংস্কৃতিৰ দিশত এই জনগোষ্ঠীকেইটাৰ অৱদান অনস্বীকাৰ্য। উজনি অসমৰ তিনিচুকীয়া, ডিব্ৰুগড়, চৰাইদেউ, শিৱসাগৰ, যোৰহাট, গোলাঘাট, ধেমাজি আৰু লখিমপুৰ জিলাত বাস কৰা এই জনগোষ্ঠীকেইটাৰ লোকসকলে প্ৰব্ৰজন কালতে লগত লৈ অনা বৃহৎ সাংস্কৃতিক উপাদানৰ ভিতৰত পুথিৰ পাতত কৰা চিত্ৰচৰ্চা বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। মূলতঃ বৌদ্ধ ধৰ্মীয় এই লোকসকলে তেওঁলোকৰ বিহাৰসমূহত (ধৰ্ম-চৰ্চা কেন্দ্ৰ) বৌদ্ধ ধৰ্মীয় পুথিৰ পাতত চিত্ৰকলাৰ চৰ্চা কৰিছিল। বিহাৰসমূহত তেনে পুথি এতিয়াও সংৰক্ষণ কৰি ৰখা হৈছে। কিন্তু ইয়াৰ চৰ্চা বৰ্তমান নাই। শৈলীগত দিশৰপৰা চিত্ৰসমূহৰ শৈলী কিন্তু অসমৰ থলুৱা নহয়। ইয়াৰ চিত্ৰৰ সাদৃশ্য ব্ৰহ্মদেশ, থাইলেণ্ড আদিৰ চিত্ৰশৈলীৰ লগতহে মিলে। যিহওক মধ্যযুগীয় অসমৰ পুথিচিত্ৰ (পুথিৰ পাতত কৰা চিত্ৰকৰ্ম) পৰম্পৰাৰ এটি অংশ হিচাপে টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰসমূহ এৰাই চলিব নোৱাৰি।*]

বীজ শব্দ- চিত্ৰকলা, শৈলী, পুথিচিত্ৰ।

০.০ প্ৰস্তাৱনা

চিত্ৰকলাৰ তাত্ত্বিক দিশৰ আলোচনা গ্ৰন্থ সৰ্বভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত বহুকেইখন পোৱা যায়। বাৎস্যায়নৰ *কামসূত্ৰ,* মাৰ্কণ্ডেয়ৰ *বিষ্ণু ধৰ্মোত্তৰ পুৰাণ,* ভোজদেৱৰ *সমৰাংগন সূত্ৰধাৰ,* চালুক্যৰাজ সোমদেৱৰ *অভিলাষিতাৰ্থ চিন্তামণি,* শ্ৰীকুমাৰৰ *শিল্পৰত্ন, সৰস্বতী শিল্প, নাৰদ শিল্প* আদি এই ক্ষেত্ৰত প্ৰধান। ভাৰতীয় চিত্ৰশিল্পীয়ে প্ৰাচীন কালৰেপৰা এই শিল্পগ্ৰন্থসমূহৰ নিৰ্দেশ মানি চলিছিল। কিন্তু

বংশানুক্ৰমে চিত্ৰশিল্পৰ চৰ্চা কৰা চিত্ৰশিল্পীসকলে পেছাদাৰীভাৱে ইঠাইৰপৰা সিঠাইলৈ আহ-যাহ কৰোঁতে বিভিন্ন ঠাইৰ চিত্ৰশিল্পত তেওঁলোকৰ চিত্ৰৰ প্ৰভাৱ পৰে। ফলত অঞ্চলভেদে প্ৰচলিত চিত্ৰচৰ্চাত আমদানিকৃত চিত্ৰ আংগিকৰ সংমিশ্ৰণ ঘটি কিছুমান আঞ্চলিক চিত্ৰশৈলীৰ জন্ম হয়। মধ্যযুগীয় অসমৰ পুথি আধাৰিত চিত্ৰকলাৰ ক্ষেত্ৰখনতো কেতবোৰ তেনে চিত্ৰশৈলীৰ জন্ম হৈছিল। সময়ৰ লগে লগে এনে একোটা চিত্ৰশৈলীৰো পৰিৱৰ্তন-পৰিৱৰ্ধন-সংকোচন ঘটে। কোনোটো কেতিয়াবা বিলুপ্তি ঘটে। আন কোনোবাটো ঠন ধৰি উঠে। নিজ নিজ ভৌগোলিক অৱস্থান, সময়ৰ প্ৰেক্ষাপটত প্ৰত্যেকটো শৈলীয়েই একোটা বিশিষ্ট শৈলী ৰূপে চিহ্নিত হয়।

১.০ পুথি আধাৰিত চিত্ৰকলাৰ বিভিন্ন শৈলী

মধ্যযুগীয় অসমৰ চিত্ৰকলা, বিশেষকৈ পুথি আধাৰিত চিত্ৰকলাৰ ক্ষেত্ৰখন বিচাৰ কৰিলে কেইবাটাও শৈলী চকুত পৰে। তদানীন্তন অসমত চিত্ৰকলা চৰ্চাৰ মূল ক্ষেত্ৰ আছিল দুখন - ৰজাঘৰ আৰু বৈষ্ণৱ ধৰ্মীয় সত্ৰসমূহ। ৰজাঘৰ বুলিলে মূলতঃ আহোম আৰু দৰঙী ৰাজত্বৰ কথাই আহিব। লগতে টাই ভাষা আৰু লিপিৰে তালপাতত কৰা বৌদ্ধ ধৰ্মীয় ধাৰা এটাও শেষ মধ্যযুগত গা-কৰি উঠিছিল। মধ্যযুগীয় অসমৰ সচিত্ৰ পুথিৰ চিত্ৰশৈলীক বেলেগ বেলেগ সমালোচকে বেলেগ বেলেগ ভাগত ভাগ কৰিছে যদিও মূলতঃ চাৰিটা শৈলী লক্ষ্য কৰা যায়। সেইকেইটা হ'ল - বৈষ্ণৱ ধৰ্মাশ্ৰিত সত্ৰীয়া শৈলী, আহোম ৰজা আৰু ডা-ডাঙৰীয়াৰ পৃষ্ঠপোষকতাত গড়গঞা শৈলী, লোককলাৰ আধাৰত বিকশিত দৰঙী শৈলী আৰু টাই লিপি আৰু ভাষাত ৰচিত গ্ৰন্থৰ টাই শৈলী। এই শৈলীসমূহত বহুসময়ত তদানীন্তন সৰ্বভাৰতীয় চিত্ৰশৈলী, যেনে- ৰাজপুত, পাহাৰী, চুলতানী, মোগল আদিৰ প্ৰভাৱ পৰিছিল আৰু নিজা বিশেষত্বৰে গা-কৰি উঠিছিল। এই আলোচনাত মধ্যযুগীয় অসমৰ উপযুক্ত শৈলী চাৰিটাৰ ভিতৰৰ 'টাই শৈলী'ৰ বিষয়ে শৈলীগত অধ্যয়ন আগবঢ়োৱা হ'ব।

২.০ টাই শৈলী

অসমৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰপৰা প্ৰব্ৰজন কৰা টাই জনগোষ্ঠীৰ অৱদান উল্লেখযোগ্য। বিশেষকৈ টাই শৈলীৰ চিত্ৰকলা

এই ক্ষেত্ৰত এটা বিশেষ দিশ। বৌদ্ধ ধৰ্মীয় ধাৰাৰ পুথিচিত্ৰ শিতানত এই বৌদ্ধ ধৰ্মীয় লোকসকলৰ বিষয়ে ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হৈছে। অসমত বাস কৰা ছটা টাই জনগোষ্ঠী ক্ৰমে- টাই আহোম, টাই ফাকে, টাই খামতি, টাই খাময়াং, টাই তুৰুং আৰু টাই আইতনসকলৰ ভিতৰত টাই আহোমসকলে ৰাজ্য স্থাপন কৰাৰ পৰৱৰ্তী সময়ত বৌদ্ধ ধৰ্ম পৰিহাৰ কৰি হিন্দু ধৰ্ম আৰু হিন্দু সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰে। কিন্তু বাকী পাঁচটা জনগোষ্ঠীয়ে নিজৰ বৌদ্ধ ধৰ্মীয় পৰম্পৰা আৰু সংস্কৃতি বিসৰ্জন নিদি আজিও কম বেছি পৰিমাণে জীয়াই ৰাখিছে।

টাইসকলৰ আদি ভূমি চীনদেশ। কালক্ৰমত তেওঁলোক সমগ্ৰ দক্ষিণ-পূব এছিয়াতে বিয়পি পৰে। অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰা এই লোকসকল ব্ৰহ্মদেশৰ মাজেৰে আহিছিল। তেওঁলোকৰ মাজৰে আহোমসকলে ৰাজ্য স্থাপন কৰি অসমৰ স্থানীয় ধৰ্ম আৰু সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰাত তেওঁলোকৰ প্ৰাচীন বৌদ্ধ ধৰ্মীয় পৰম্পৰা আৰু সংস্কৃতিৰপৰা বিচ্ছিন্ন হৈ পৰে। টাই চিত্ৰশৈলী বোলা যিটো চিত্ৰশৈলীৰ চৰ্চা অষ্টাদশ-ঊনবিংশ শতিকাত অসমত সম্ভৱ হৈছিল সেই চিত্ৰশৈলীত সেয়ে ৰজাঘৰীয়া আহোমসকলৰ অৱদান নাই। বৌদ্ধধৰ্মৰ থেৰবাদী ধাৰাকেন্দ্ৰিক এই চিত্ৰশৈলীত হিন্দু ধৰ্মাৱলম্বী আহোম ৰজাঘৰে সেয়ে কোনো অৰিহণা যোগাব পৰা নাছিল।

সমগ্ৰ দক্ষিণ- পূব এছিয়াত বিয়পি থকা মংগোলীয় প্ৰজাতিৰ টাই জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলক বেলেগ বেলেগ ঠাইত বেলেগ বেলেগ নামেৰে জনা যায়। থাইলেণ্ডত থাই বা শ্যাম, ব্ৰহ্মদেশত শান, চীনত টাই-মাও,অসমত টাই আদি। এওঁলোকৰ ছটা জনগোষ্ঠীৰ ভিতৰত আহোসকল প্ৰথমে আহে। দ্বিতীয়তে আহে খামতিসকল। এওঁলোকে আহোম ৰজা ৰাজেশ্বৰ সিংহ (১৭৫১-১৭৬৮ খ্ৰী.)ৰ দিনত পাটকাই পৰ্বত পাৰ হৈ অসমত প্ৰৱেশ কৰে।[১] তদানীন্তন ব্ৰহ্ম ৰজা আলমফ্ৰাই খামতিসকলৰ ৰাজ্য দখল কৰি খামতিসকলৰ বংশধৰসকলে শাসন কৰা সৰু সৰু ৰাজ্যবোৰৰ মাজত বিভেদৰ বীজ সুমুৱাই দিয়ে। ফলস্বৰূপে আপোন ভাই-ককাইৰ মাজত সংঘৰ্ষৰ সূত্ৰপাত ঘটে আৰু তাৰে এটা দলে চৌকান গিৰিপথেদি পাটকাই পৰ্বত পাৰ হৈ অসমত প্ৰৱেশ কৰে।[২] আনহাতে ফাকেসকল প্ৰথমতে মাওলুং ৰাজ্যত বাস কৰিছিল। আহোমসকলে অসমত ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা

কৰাৰ পিছত স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনত এওঁলোকে অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰে। ফাকেসকলৰ প্ৰব্ৰজন সম্পৰ্কে দ্বিমত থকা দেখা যায়। বুৰঞ্জীৰ মতে ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনত বৰবৰুৱা হোৱা কীৰ্তিচন্দ্ৰক *চকৰি ফেটি বুৰঞ্জী*ত আহোম নহয়, 'জলমবঁটা'ৰ ঘৰৰ বোলাত তেওঁ মাওলুং অৰ্থাৎ নৰা দেশৰপৰা টাই মানুহ আনি নিজকে প্ৰকৃত আহোম বুলি প্ৰমাণ কৰে। এই টাই মানুহখিনিয়েই ফাকেসকল। কোনো কোনোৰ মতে এওঁলোক মাওলুং ৰাজ্যৰ আত্মকন্দলৰ পৰিণতিত অহা। আন কোনোৰ মতে যুদ্ধ বন্দী বা নৰা কুঁৱৰীৰ লগত অহা।[৩] টাই খাময়াংসকল আদিতে ম্যুংক্যঙত বাস কৰিছিল যদিও পৰৱৰ্তী সময়ত খামজাঙত থাকিবলৈ লয়। জনশ্ৰুতি মতে এওঁলোকে চিংফৌসকলৰ লুণ্ঠনৰপৰা হাত সাৰিবলৈ পাটকাই পৰ্বত পাৰ হৈ খামতিসকলৰ সমসাময়িকভাৱে অসমত প্ৰৱেশ কৰে।[৪] আনহাতে তুৰুংসকল প্ৰথমতে ব্ৰহ্মদেশৰ ম্যুং মাং খাও ছাং নামৰ ঠাইত বাস কৰিছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত হুকং উপত্যকাৰ তুৰুংপানী নৈৰ দাঁতিত থিতাপি লয়। পিছত অসমত বাস কৰা খাময়াংসকলৰ আমন্ত্ৰণ পাই ঊনবিংশ শতিকাৰ তৃতীয় দশক মানত অসমত প্ৰৱেশ কৰে। টাই আইতনসকলে ওঠৰ শতিকাৰ মাজভাগত অসমত প্ৰৱেশ কৰে। প্ৰথমতে এওঁলোক পাটকাইৰ সিপাৰে নগাসকলৰ আশে পাশে আছিল। ব্ৰহ্ম ৰজা আলমফ্ৰাই এওঁলোকক নিজৰ তলতীয়া কৰিব খোজাত পাটকাই পৰ্বত পাৰ হৈ অসমত প্ৰৱেশ কৰে।

অসমত বৰ্তমান টাই জনগোষ্ঠীৰ লোকৰ অৱস্থান পাটকাই সীমান্তৰপৰা নামনিৰ গোৱালপাৰা জিলা পৰ্যন্ত দেখা যায়। কিন্তু সৰহ সংখ্যকেই উজনি অসমৰ জিলাকেইখনতে বাস কৰে। কিয়নো এই লোকসকলে অসমত প্ৰৱেশ কৰিছিল পূব ফালেদি। গতিকে উজনিত এওঁলোকৰ জনবসতি বিস্তৃত হোৱাতো স্বাভাৱিক।

৩.০ টাই শৈলী হিচাপে নামকৰণৰ ভিত্তি আৰু মতভেদ

টাই আহোমসকলক বাদ দি টাই জনগোষ্ঠীৰ বাকী পাঁচটা জনগোষ্ঠীৰ প্ৰব্ৰজনৰ ইতিহাস ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হৈছে। অসমৰ সাংস্কৃতিক জীৱনলৈ সমগ্ৰ টাইসকলৰ অৱদানৰ প্ৰসংগও ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হৈছে। অসমৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত, বিশেষকৈ উৎসৱ-

অনুষ্ঠান, ভাষা-সাহিত্য, পিন্ধন-উৰণ, খোৱা-লোৱা, গৃহ নিৰ্মাণ পদ্ধতি, আ-অলংকাৰ, চিত্ৰ-ভাস্কৰ্য, সামাজিক ৰীতি-নীতি আদিৰ ক্ষেত্ৰত টাই জনগোষ্ঠীয় লোকসকলৰ অৱদানেই সৰহ। এওঁলোকৰ ধৰ্মীয় জীৱনেও সমগ্ৰ অসমক সাঙুৰি লোৱা পৰিলক্ষিত হয়। আহোম ৰাজত্বকালত প্ৰথম অৱস্থাত এওঁলোকে নিজা ধৰ্ম বিসৰ্জন দিয়া নাছিল যদিও দিহিঙ্গীয়া ৰজা (১৪৯৭-১৫৩৯ খ্ৰী.)ৰ দিনৰপৰা হিন্দু ধৰ্ম আৰু সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰে। কিন্তু পৰৱৰ্তীকালত অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰা টাই জনগোষ্ঠীৰ বাকী পাঁচটা জনগোষ্ঠীয়ে নিজ ধৰ্ম আৰু সংস্কৃতিক বিসৰ্জন নিদি বৰ্তাই ৰখাৰ চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁলোকৰ সেই চেষ্টা আজিও অব্যাহত আছে। তেওঁলোকৰ এই চেষ্টাই একালত অসমত বিকাশ লাভ কৰা বৌদ্ধ ধৰ্মক পুনৰবাৰ প্ৰতিষ্ঠা দিলে।

মধ্য যুগীয় অসমৰ সচিত্ৰ পুথি পৰম্পৰাৰ বৌদ্ধধৰ্মীয় ধাৰাটোৰ বিষয়ে ইতিমধ্যে আলোচনা কৰা হৈছে। অষ্টাদশ-ঊনবিংশ শতিকাত অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰা বৌদ্ধ ধৰ্মৰ হীনযান (থেৰবাদী) পন্থাৰ টাইসকলৰ প্ৰচেষ্টাতে অসমত সচিত্ৰ পুথিৰ বৌদ্ধ ধৰ্মীয় ধাৰা এটাই বিকাশ লাভ কৰা সম্ভৱ হৈছিল। প্ৰাচীন অসমত বৌদ্ধধৰ্ম প্ৰচলন থকাৰ কথা জনা যায় যদিও মধ্যযুগত নৱ-বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰভাৱত ই লাহে লাহে ম্লান পৰে। কিন্তু শেষ মধ্যযুগত অসমলৈ অহা টাই জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলে (আহোমসকলক বাদ দি) পুনৰ বৌদ্ধ ধৰ্মক বোৱাই আনে আৰু বৰ্তমানেও বৰ্তাই ৰাখিছে। উজনি অসমৰ বৌদ্ধ ধৰ্মীয় লোকসকলৰ গাঁওসমূহত থকা বৌদ্ধ বিহাৰসমূহত ধৰ্ম চৰ্চাৰ লগে লগে কলা-সংস্কৃতি চৰ্চাৰো বাট মুকলি হৈছিল। চিত্ৰকলা চৰ্চাৰ ক্ষেত্ৰত বৌদ্ধধৰ্মীয় সচিত্ৰ পুথিৰ ধাৰা-বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

ধাৰা বিভাজনৰ দৃষ্টিৰে বৌদ্ধ ধৰ্মীয় পুথিকেন্দ্ৰিক এই ধাৰাক বৌদ্ধ ধৰ্মীয় ধাৰা হিচাপে নামকৰণ কৰা হৈছে। আনহাতে চিত্ৰাংকন শৈলীৰ ফালৰপৰা এইখিনি চিত্ৰক 'টাই-আহোম চিত্ৰশৈলী' বুলি নামকৰণ কৰা হৈছে।[৫] কিন্তু এই নামকৰণত কিছু সমস্যাই দেখা দিছে। 'টাই-আহোম চিত্ৰশৈলী' হিচাপে নামকৰণৰ প্ৰসংগত কলা সমালোচক ৰজতানন্দ দাশগুপ্তই প্ৰথমতে যুক্তি দিছে যে এই শৈলীৰ পুথিৰ ভাষা যিহেতু টাই আহোম, সেয়ে 'টাই আহোম' নামেৰে নামকৰণ কৰা হৈছে।[৬] দাশগুপ্তই

মূলতঃ *ফুংচিন* পুথিৰ চিত্ৰশৈলী আলোচনাৰ আধাৰত এই নামকৰণ কৰিছে। টাই গৱেষক পুষ্প গগৈয়েও দাশগুপ্তৰ এই নামকৰণ সমৰ্থন কৰিছে। তেওঁৰ ভাষাত— ‘অসমত থকা মহন-দেওধাই-বাইলুং(মহন-মপ্লং-চাঙবুন)সকলৰ ঘৰত পোৱা তাই চিত্ৰ পুথিসমূহৰ চিত্ৰৰ লগত *ফুংচিন* ৰ চিত্ৰৰ সাদৃশ্যৰ বাবে ইয়াক তাই আহোম চিত্ৰ বুলি ৰজতানন্দ দাশগুপ্তই কোৱা কথাষাৰ যুক্তিযুক্ত হৈছে।”[৭] উল্লেখযোগ্যযে পুষ্প গগৈয়ে অসমৰ পুথিচিত্ৰক চাৰিটা ভাগত ভাগ কৰি এই চিত্ৰখিনিক ‘তাই-আহোম চিত্ৰকলা’ আৰু ‘তাই-শ্যান বৌদ্ধ বিহাৰ চিত্ৰকলা’ বুলি দুটা ভাগত দেখুৱাবলৈ যত্ন কৰিছে।[৮] *ফুংচিন* পুথিৰ ভাষাৰ ভিত্তিত যদি এই শৈলীক ‘টাই আহোম শৈলী’ বোলা হয় তেন্তে সমসাময়িক পুথি *চুক টান্তা কিম্পং*ৰ চিত্ৰশৈলীৰ নামকৰণৰ ক্ষেত্ৰত সমস্যাই দেখা দিব। কাৰণ *ফুংচিন* পুথিৰ ভাষা আহোম আৰু লিপিও আহোম, কিন্তু *চুক টান্তা কিম্পং* পুথিৰ ভাষা টাই ফাকে আৰু লিপি টাই আহোম। গতিকে পুথিৰ ভাষাৰ ভিত্তিত এই নামকৰণ যুক্তিসংগত নহয়। অৱশ্যে পুষ্প গগৈয়ে কোৱাৰ দৰে যদি টাই চিত্ৰপুথিৰ সাদৃশ্যৰ বাবে এই নামকৰণ কৰিছে, তেন্তে কিছু পৰিমাণে যুক্তিসংগত হ’ব পাৰে। কিন্তু ৰজতানন্দ দাশগুপ্তই তেনে পুথি দেখাৰ কথা উল্লেখ কৰা নাই। পুষ্প গগৈয়ে অষ্টাদশ-ঊনবিংশ শতিকাৰ অসমৰ বৌদ্ধ বিহাৰসমূহৰ চিত্ৰৰ লগত টাই আহোম অৰ্থাৎ *ফুংচিন* আৰু *চুক টান্তা কিম্পং* ৰ চিত্ৰৰ উৎস স্থল একেই বুলি উল্লেখ কৰিছে।[৯] আনহাতে ৰজতানন্দ দাশগুপ্তই বৌদ্ধ বিহাৰসমূহত দেখা পোৱা চিত্ৰ আৰু *ফুংচিন, চুক টান্তা কিম্পং*ৰ চিত্ৰক একেলগে ‘টাই আহোম চিত্ৰ’ বুলি কৈছে। এই শৈলীক কেৱল ‘টাই আহোম চিত্ৰ’ বুলি ক’ব পৰা নাযায়। গতিকে দুয়োটা দিশকে সাঙুৰি ইয়াক ‘টাই চিত্ৰকলা’ বা ‘টাই চিত্ৰশৈলী’ নামেৰে নামকৰণ কৰিব পাৰি। ‘টাই চিত্ৰশৈলী’ বুলি কৈ ইয়াৰ মাজত টাই জনগোষ্ঠীৰ আদি বাসস্থান শ্বানদেশৰ চিত্ৰশৈলীৰ লগত থকা সাদৃশ্য, প্ৰব্ৰজনৰ পথত টাই লোকসকলে লগত লৈ অনা এই পৰম্পৰাৰ ধাৰাবাহিকতা, টাই আহোমসকলৰ ৰাজঘৰীয়া অৰ্থাৎ গড়গঞা শৈলীৰ চিত্ৰৰ লগত এই শৈলীৰ পাৰ্থক্য, পৰৱৰ্তী সময়ত অসমলৈ অহা হীনযানপন্থী বৌদ্ধ টাই জনগোষ্ঠীকেইটাৰ বৌদ্ধধৰ্মীয় বিহাৰসমূহত ইয়াৰ চৰ্চা আদি দিশ সামৰি ল’বলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে।

টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰৰ সংখ্যা তাকৰ। এতিয়ালৈকে উদ্ধাৰ হোৱা পুথিৰ ভিতৰত *ফুং চিন, চুক টান্তা কিম্পং, ফে লং, কিং কাৰিট, কুকুৰা মঙ্গল চোৱা পুথি* উল্লেখযোগ্য। এই পুথিসমূহৰ চিত্ৰশৈলী শ্যান বা ব্ৰহ্মদেশীয়। বহুত পুথি উত্তৰ ব্ৰহ্মৰ খামটি লং অথবা বৰখামটি নামৰ ঠাইত অঁকা। পুথিবোৰ পাছতহে অসমলৈ অনা হৈছে।[১০] প্ৰব্ৰজন কৰি আহোঁতে টাইসকলে লগতে এনে পুথি অসমলৈ লৈ আহিছিল। পুথিসমূহ মূলতঃ তুলাপাতত অংকন কৰা। কিন্তু অসমৰ বৌদ্ধ বিহাৰসমূহত তেওঁলোকে তালপাততহে চিত্ৰচৰ্চা কৰিছিল। তেনে তালপাতৰ পুথি বৰ্তমান পাবলৈ নাই। অসমৰ সেমেকা জলবায়ু অথবা উচিত সংৰক্ষণৰ অভাৱত তেনে পুথি ইতিমধ্যে লোপ পাইছে।

৪.০ টাই শৈলীৰ সচিত্ৰ পুথিৰ শৈলীগত বিচাৰ

চিত্ৰকলাৰ শৈলীগত বিচাৰৰ মূল বৰ্তনা উপকৰণ (plastic elements) কেইটা হ'ল - ৰেখা (line), বৰণ (colour), ৰূপ (form), জমি (texture) আৰু পৰিপ্ৰেক্ষিত (prespective)। যিকোনো বস্তুৰে 'ৰূপ' বুলি ক'লে নিৰ্দিষ্ট এক আকাৰ আৰু বৰ্ণযুক্ত উপকৰণক বুজায়। অৰ্থাৎ ৰূপ সদায় আকাৰত নিহিত থাকে আৰু আকাৰ নিৰ্মাণ হয়। ৰেখাৰে। ঠিক তেনেদৰে দৃষ্টিভেদে পৰিপ্ৰেক্ষিতো বিকাৰগ্ৰস্ত হয়। আকৌ কোনো চিত্ৰত বস্তুনিচয় (figure) একোটা প্ৰতিভাত হৈ উঠে ৰং অৰ্থাৎ বৰণ আৰু ৰেখাৰ সহযোগত। চিত্ৰ একোখনত চিত্ৰকৰজনে ৰং আৰু ৰেখাৰ সহায়েৰে বস্তুৰ মিহি-কোমল-খহটা জমি (texture)ৰ আভাস দিয়ে। এই সকলোবোৰৰ সহযোগতে একোখন সাৰ্থক চিত্ৰ সম্ভৱ হয়। কিন্তু চিত্ৰৰ ভূমি-নিৰূপণ তথা চিত্ৰ-ভূমি (canvas) আৰু ধাৰা (trend) - এই দুটা দিশ প্ৰথমতে বিচাৰ কৰা উচিত।

ভূমি- টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰসমূহ যিহেতু পুথি একোখনক অৱলম্বন হিচাপে লৈ অঁকা হৈছিল। গতিকে পুথিৰ যি ভূমি, চিত্ৰৰো সেই একেই ভূমি। অসমৰ সত্ৰীয়া, গড়গঞা আৰু দৰঙী শৈলীৰ পুথিচিত্ৰসমূহ সাঁচিপাত, তুলাপাত, হস্তনিৰ্মিত কাগজ বা কাপোৰত অংকন কৰাৰ পৰিৱৰ্তে টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰসমূহ সাধাৰণতে তালপাতত অংকন কৰা দেখা যায়। ইয়াৰ

মূল কাৰণ তেওঁলোকৰ পৰম্পৰা। ব্ৰহ্মদেশত পুথি লিখিবৰ বাবে বা চিত্ৰাংকন কৰিবৰ বাবে সাধাৰণতে তালপাত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। অসমৰ বৌদ্ধধৰ্মীয় লোকসকল যিহেতু ব্ৰহ্মদেশৰপৰা অহা। গতিকে তেওঁলোকে অসমৰ বৌদ্ধ বিহাৰসমূহতো ব্ৰহ্মদেশৰপৰা অনা তালপাততে পুথি চিত্ৰণ কৰিছিল।[১১] কিন্তু তুলাপাতৰ ব্যৱহাৰো নকৰা নহয়। *ফুং চিন* আৰু *চুক টান্তা কিম্পং* পুথি দুখন তুলাপাততে অংকন কৰা হৈছিল। অসমত তালপাতৰ অভাৱৰ হেতু তেওঁলোকে স্থানীয় তুলাপাতকে চিত্ৰৰ ভূমি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

ধাৰা- টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰৰ শৈলীটোতে ইয়াৰ ধাৰাৰ অনুসংগ নিহিত হৈ আছে। অষ্টাদশ-ঊনবিংশ শতিকাত ব্ৰহ্মদেশৰপৰা অসমলৈ প্ৰব্ৰজন কৰা বৌদ্ধ ধৰ্মীয় টাই জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ হাতত প্ৰাণ পাই উঠা টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰৰ ধাৰা নিশ্চয়কৈ বৌদ্ধ ধৰ্মীয়েই হ'ব। অসমত বাস কৰা টাই জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ ভিতৰত আহোমসকলক বাদ দি বাকী পাঁচটা জনগোষ্ঠীয়ে নিজা বৌদ্ধ ধৰ্ম বিসৰ্জন নিদি আজিও বৰ্তাই ৰাখিছে। টাই শৈলীৰ চিত্ৰকলাও সেয়ে ধাৰা হিচাপে বৌদ্ধ ধৰ্মীয়েই হোৱা দেখা যায়।

ৰেখা- টাই শৈলীৰ চিত্ৰকলা সম্পূৰ্ণ ৰেখা নিৰ্ভৰ। চিত্ৰৰ ৰূপ নিৰ্মাণত প্ৰয়োজন হোৱা আকাৰ প্ৰদানত ৰেখাৰ সহায়েৰে ইয়াক সম্পূৰ্ণ কৰা হয়। ৰঙৰ ব্যৱহাৰ কেতিয়াবাহে কৰা দেখা যায়। চিত্ৰৰ পটভূমি সাধাৰণতে উকা। ৰেখাৰ সহায়েৰে চিত্ৰখন সম্পূৰ্ণ কৰিব বিচৰাৰ ফলত ৰূপবন্ধবোৰৰ মাজত সংযোগ বিচ্ছিন্ন হোৱা দেখা যায়। চিত্ৰৰ ৰেখা বিচিত্ৰ অংকন পদ্ধতিৰে আখৰ লেখা কলা (calligraphy)ৰ দৰে।[১২]

বৰণ- টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰত ৰঙৰ প্ৰয়োগ একেবাৰে সীমিত। সাধাৰণতে ৰঙা, নীলা, ক'লা আৰু সোণালী ৰঙৰ প্ৰয়োগ দেখা যায়। চিত্ৰত ব্যৱহাৰ কৰা ৰঙৰ প্ৰস্তুত প্ৰণালী স্থানীয়। বিভিন্ন প্ৰাকৃতিক বস্তুৰে চিত্ৰৰ কাৰণে প্ৰয়োজনীয় ৰং প্ৰস্তুত কৰি লোৱা হৈছিল। চিত্ৰত ৰঙৰ ব্যৱহাৰ সীমিত যদিও একেবাৰে নোহোৱা নহয়। কিন্তু টাই-বৌদ্ধ শৈলীৰ পুথিচিত্ৰত ৰঙৰ ব্যৱহাৰ পুথিৰ কথাংশ কাহিনীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। ৰঙে চিত্ৰখনৰ

ৰূপবন্ধবোৰৰ মাজত সংযোগ বা সমতা নানে, বৰং এই চিত্ৰশৈলী ৰেখা নিৰ্ভৰ। কেৱল ৰেখাৰেই একো একোটা ৰূপবন্ধ পোহৰাই তোলা হয়। ৰঙে তাত সামান্যভাৱেহে প্ৰভাৱ পেলায়।

ৰূপ- টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰত ৰূপ নিৰ্মাণত বিশেষ গুৰুত্ব দিয়া পৰিলক্ষিত নহয়। চিত্ৰ একোখনত ৰূপ নিৰ্মাণেই মূল সম্পদ। এটা সাৰ্থক ৰূপ নিৰ্মাণ কৰিবলৈ চিত্ৰকৰ এজনে চিত্ৰকলাৰ উপকৰণ, যেনে- ৰং, ৰেখা, পৰিপ্ৰেক্ষিত- এই সকলোবোৰৰ সন্মিলন ঘটাবলগীয় হয়। টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰত চিত্ৰৰ দেহাবয়বৰ মুখ অংশ একাশৰীয়াকৈ (three-quarter profile) আঁকা হয়। কেতিয়াবা অৱশ্যে সন্মুখকৈও আঁকা দেখা যায়। উচ্চ মৰ্যাদাসম্পন্ন ব্যক্তিক ডাঙৰকৈ আৰু সৰু ব্যক্তিক সৰুকৈ অংকন কৰাৰ প্ৰচেষ্টা এটাও দেখা যায়। হালি পৰা মূৰ, বিভিন্ন মুদ্ৰাৰ সংযোগ, জোঙা আঙুলিৰ চিত্ৰণ, পুতলাৰ দৰে দেহাবয়ব, ছলমান নৰ-নাৰীৰ চিত্ৰণ কৰাও দেখা যায়।[১৩]

পৰিপ্ৰেক্ষিত- চিত্ৰত পৰিপ্ৰেক্ষিতৰ মুখ্য কাম হ'ল দ্বিমাত্ৰিক পৰিতলত ত্ৰিমাত্ৰিক বোধ সৃষ্টি কৰা। চিত্ৰত দৃষ্টি গ্ৰাহ্য বস্তুৰ সঠিকভাৱে চিত্ৰায়ন তথা বাস্তৱানুগ কৰিবলৈ শিল্পীৰ নিজা অৱস্থানৰপৰা দূৰ-ওচৰৰ সঠিক মান নিৰ্ণয়ৰ যি গাণিতিক পদ্ধতি অৱলম্বন হিচাপে লোৱা হয় তাকে পৰিপ্ৰেক্ষিত বোলা হয়। টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰৰ চিত্ৰণত পৰিপ্ৰেক্ষিতৰ প্ৰতি অমনোযোগিতা পৰিলক্ষিত হয়। ফলত চিত্ৰকৰজনে চিত্ৰণত বস্তুনিচয়ৰ শুদ্ধ তাল-মান ৰক্ষাত ব্যৰ্থ হয়।

৫.০ উপসংহাৰ

ওপৰত কৰা আলোচনাৰ পৰা আমি কেইটামান সিদ্ধান্তলৈ আহিব পাৰোঁ—

● মধ্যযুগীয় অসমৰ চিত্ৰকলা বুলিলেই যি পুথিচিত্ৰ পৰম্পৰাৰ প্ৰসংগ আহে, সেই ক্ষেত্ৰত প্ৰথম আৰু প্ৰধান মন কৰিবলগীয়া দিশ হ'ল পুথিচিত্ৰৰ সৰ্বভাৰতীয় ঐতিহ্য আৰু অসমৰ ভূমিকা। মধ্যযুগত সমগ্ৰ উত্তৰ ভাৰতত পুথি চিত্ৰণৰ যি সম্ভ্ৰান্ত পৰম্পৰা গঢ় লৈ উঠিছিল তাত অসমেও সক্ৰিয়ভাৱে অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। সচিত্ৰ পুথি অৰ্থাৎ পুথি চিত্ৰণৰ সৰ্বভাৰতীয় ক্ষেত্ৰখনত

অসমৰ স্থান বিচাৰ কৰি চাবলগীয়া।

● অসমৰ সচিত্ৰ পুথিৰ শৈলীগত বিচাৰত সততে আহি পৰা সমসাময়িক ভাৰতীয় আৰু দক্ষিণ-পূৰ এছিয় চিত্ৰশৈলীৰ প্ৰভাৱৰ প্ৰসংগত এটা কথা স্পষ্টকৈ ক'ব পাৰি যে প্ৰভাৱৰ পিছতো অসমৰ সচিত্ৰ পুথিৰ শৈলীসমূহে স্বতন্ত্ৰতা প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰিছিল। কাৰণ অসমৰ পুথিচিত্ৰৰ কোনোটো শৈলীয়েই আনৰপৰা সম্পূৰ্ণভাৱে পোনপটীয়াকৈ গ্ৰহণ কৰা হোৱা নাছিল। মৌলিক চিন্তা আৰু অনুকৰণ, অনুসৃজন আদিৰ সংমিশ্ৰণতহে মধ্যযুগীয় অসমৰ সচিত্ৰ পুথিৰ বিভিন্ন শৈলীসমূহে গঢ় লৈছিল।

● টাই শৈলীৰ পুথিচিত্ৰৰ চৰ্চা যদিও থলুৱা শৈলীৰ নহয়, তথাপি এই শৈলীয়ে মধ্যযুগীয় অসমৰ কলা চৰ্চাৰ দিশটোত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লৈছিল। বিশেষকৈ সমগ্ৰ দক্ষিণ-পূৰ এছিয়াৰ সাংস্কৃতিক বিনিময়ত এই শৈলীৰ চিত্ৰৰ চৰ্চাই ভালকৈয়ে সহায় কৰিছিল।

● সমসাময়িক ৰাজনৈতিক, সামাজিক পৰিৱেশ পৰিস্থিতিক বাদ দি কোনো বস্তুৱেই জীয়াই থাকিব নোৱাৰে। মধ্যযুগীয় অসমৰ সচিত্ৰ পুথি পৰম্পৰাও সমসাময়িক সমাজ, অনুষ্ঠান, ৰাজন্যবৰ্গৰ পৃষ্ঠপোষকতাতে বিকশিত হৈছিল। অসমৰ ৰাজনৈতিক, সামাজিক জীৱনত ঘটা কেইবাটাও ঘটনাই এনে এটা পৰম্পৰাৰ প্ৰতি ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছিল আৰু শেষত তাৰ অৱসান ঘটিছিল।❍

প্ৰসংগ আৰু টোকা ঃ

[১] এওঁলোকক আহোম ৰজা শিৱসিংহৰ দিনত অসমলৈ অহা বুলিও কয়।
-চাও গুণেশ্বৰ গগৈ, তাই খামতিসকলৰ বুৰঞ্জীৰ এটা ৰেঙনি, *তাই-সংস্কৃতি* (সম্পা.- চাও পুষ্প গগৈ, চাও বগেন গগৈ), ধেমাজি ঃ পূৰ্বাঞ্চল তাই সাহিত্য সভা, ১৯৯৪. ছপা. পৃ.৪৭

[২] লীলা গগৈ, *টাই সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা*, চতুৰ্থ সংস্ক. ডিব্ৰুগড় ঃ বনলতা, ১৯৯৪. ছপা. পৃ.২৬

[৩] প্ৰমোদচন্দ্ৰ ভট্টাচাৰ্য (সম্পা.) *অসমৰ জনজাতি*, তৃতীয় সংস্ক. ধেমাজি ঃ অসম সাহিত্য সভাৰ হৈ কিৰণ প্ৰকাশন, ২০০৮. ছপা. পৃ.৯০

[৪] বন্তি ৰাণী গগৈ ফুকন, *অসমৰ বৌদ্ধধৰ্মাৱলম্বী টাইসকলৰ জনজীৱনত এভূমুকি*, শিৱসাগৰঃ প্ৰকাশক- চাও বিদ্যা বৰগোহাঞি, ২০০২. ছপা. পৃ.১৭

[৫] Rajatananda Das Gupta, *Eastern Indian Manuscript Painting*, Bombay : D. B. Taraporuvala Sons & Co. Private Ltd, 1972. Print. p.54,
নাৰায়ণ দাস, *পুৰণি অসমৰ চিত্ৰকলা*, তেজপুৰ ঃ অপ্ৰাপ্ত. ১৯৭৯. ছপা.পৃ.১৪

[৬] "The Style of painting which is Individualistic and Surely be termed Tai-Ahom in view of the langauge in which it is written".
Rajatananda Das Gupta, *op.Cit.*, p.54

[৭] পুষ্প গগৈ, আহোম যুগৰ চিত্ৰকলা, *তাই সংস্কৃতি* (সম্পা. চাও পুষ্প গগৈ, চাও বগেন গগৈ), পৃ.৩৪৮

[৮] উল্লিখিত।

[৯] উল্লিখিত।

[১০] প্ৰদীপ চলিহা, *অসমৰ চিত্ৰকলা.* যোৰহাট ঃ অসম সাহিত্য সভা, ১৯৯৩. ছপা. পৃ.৫৬

[১১] Rajatananda Das Gupta, *Art of Mediaval Assam*, New Delhi : Cosmo Publications, 1982. Print. p.106

[১২] I bid., p.104

[১৩] নাৰায়ণ দাস, পূৰ্ব উল্লিখিত, পৃ.১৪

অসমীয়া চুটিগল্প সৃষ্টিত জোনাকী আৰু বেজবৰুৱাৰ ভূমিকা ঃ এটি আলোচনা

দিব্যজ্যোতি কোঁৱৰ সোনোৱাল
সহকাৰী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ
মৰাণ বাণিজ্য মহাবিদ্যালয়।

প্ৰস্তাৱনা ঃ

অসমীয়া চুটিগল্পৰ জন্ম ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকত জোনাকী আলোচনীৰ পাততে হৈছিল যদিও ই হঠাতে সৃষ্টি হোৱা সাহিত্য নাছিল। পূৰ্ব অৱস্থাৰ ক্ৰমবিৱৰ্ত্তনৰ ফলস্বৰূপেহে চুটিগল্পৰ সৃষ্টি হৈছে। দৰাচলতে প্ৰাগ্ঐতিহাসিক কালৰ পৰা চলি অহা সাধুকথাই যুগ বাগৰি আহোঁতে আহোঁতে ঊনৈশ শতিকাৰ বিজ্ঞানৰ প্ৰগতিৰ যুগত চুটি কাহিনীয়ে নতুন ৰূপ লয় আৰু সিয়ে চুটি গল্পৰূপে এটা নতুন ধাৰাৰ সৃষ্টি হয়।

অসমীয়া চুটি গল্পৰ উদ্ভৱ আৰু ইয়াৰ ক্ৰমবিকাশৰ গুৰিতে আছিল ঊনবিংশ শতিকাৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, শৈক্ষিক আদি অনেক সমস্যা আৰু এই দ্বন্দমুখৰ সমস্যাৰ ফলত পৰিবৰ্তনমুখৰ নানান সামাজিক মূল্যবোধ। এনে নতুন নতুন সমস্যাৰ ফল স্বৰূপেই আধুনিক চুটিগল্পই নতুন ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰিবৰ বাবে এটা বাতাবৰণ পাইছিল আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ এনে অস্থিৰতা আৰু পৰিৱৰ্তনে অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ এটি বৌদ্ধিক পটভূমি নিৰ্মাণ কৰি দিলে। এই পটভূমিতেই ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকৰ পৰা অসমীয়া সাহিত্যৰ বুনিয়াদ ৰচনা হয়। পৰম্পৰাবিমুখ বিশ্বমুখী এই

আধুনিক বুনিয়াদ সৃষ্টি হোৱা চুটিগল্প আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ এটি অভিনৱ দিশ আৰু এই দিশটো শিল্প গুণেৰে গুণান্বিত ৰূপত লাভ কৰিলেহি জোনাকীৰ পৃষ্ঠপোষকতাত ১৮৮৯ চনত।

জোনাকীৰ ভূমিকা ঃ

১৮৮৯ চনত তিনি গৰাকী মহান ব্যক্তিৰ ক্ৰমে লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা, হেমচন্দ্ৰ গোস্বামী আৰু চন্দ্ৰ কুমাৰ আগৰৱালাৰ সহযোগত কলিকতাৰ পৰা জোনাকী প্ৰকাশ হৈ ওলাল। জোনাকী আলোচনীখনৰ প্ৰথম সম্পাদক আছিল চন্দ্ৰকুমাৰ আগৰৱালা। জোনাকী আলোচনীখন প্ৰকাশৰ লগে লগে অসমীয়া সাহিত্যত এক নতুন যুগৰ সূচনা হৈছিল বুলি ক'ব পাৰি। অসমীয়া সাহিত্যৰ অন্যান্য দিশৰ লগতে জোনাকীয়ে অতি শক্তিশালী আলোড়ন আনিলে কবিতাৰ দিশতো। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষত ১৮৮৯ খ্ৰীঃত জোনাকী আলোচনী প্ৰকাশ হোৱাৰ পূৰ্বে অসমীয়া সাহিত্যৰ আধুনিক বৌদ্ধিকৰ পটভূমি এটা গঢ় লৈ উঠিছিল যদিও যথাৰ্থ নবন্যাস আন্দোলনৰ শুভাৰম্ভ হয় জোনাকীৰ যোগেদিহে। এই আলোচনীৰ জৰিয়তে বেজবৰুৱাই অসমীয়া গল্প সাহিত্যৰ ইতিহাসত চুটিগল্পৰ স্ৰষ্টাৰ গৌৰৱ অৰ্জন কৰিলে। জোনাকী আলোচনীৰ ৪ৰ্থ বছৰ ৮ম সংখ্যাত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ 'পণ্ডিত মহাশয়' গল্পৰ যোগেদি অসমীয়া সাহিত্যত চুটিগল্পৰ শুভাৰম্ভ হয়। পিছলৈ গুৱাহাটীৰ পৰা ওলোৱা জোনাকী আলোচনীতে বেজবৰুৱাৰ 'আৰ্জি', 'কেকোককা', 'জয়ন্তী', 'পুত্ৰবান পিতা' আদি গল্পৰ প্ৰকাশ হৈছিল।[১]

জোনাকী আলোচনীত প্ৰকাশিত গল্পসমূহ আধুনিক চুটি গল্পৰ কলা কৌশলেৰে নিখুঁত নহয় যদিও অসমীয়া গল্প সাহিত্যক সাধুকথাৰ পৰা আঁতৰাই আনি আধুনিক চুটিগল্পৰ কাষ চপাই আনিলে। জোনাকী পাতত প্ৰকাশ পোৱা বেজবৰুৱাৰ বহুবোৰ গল্পই ব্যঙ্গচিত্ৰ আৰু সাধুকথাধৰ্মী কাহিনী সাহিত্যৰ অনুৰূপ।[২] জোনাকী আলোচনীয়ে মুকলি কৰি দিয়া বাটেৰেই অসমীয়া চুটিগল্প বাঁহী (১৯০৯-১৯৪৫), আলোচনী (১৯১০-১৯১৭) আৰু মিলন (১৯২৩) আলোচনীলৈকে প্ৰায় একেটা ধাৰাত চলি থাকিল।[৩] সি যিকি নহওক অসমীয়া চুটিগল্পৰ জন্মস্থলী যে আলোচনী আৰু এই চুটিগল্পৰ জন্মত জোনাকী আলোচনীৰ ঐতিহাসিক ভূমিকা অনস্বীকাৰ্য্য।

বেজবৰুৱাৰ ভূমিকা ঃ

জোনাকী আলোচনীৰ জৰিয়তে বেজবৰুৱাই অসমীয়া সাহিত্যত চুটিগল্পৰ শুভাৰম্ভ কৰিলে যদিও চুটি গল্পই শিল্পৰূপ লাভ কৰিব নোৱাৰিলে। গল্পৰ শিল্পকলাৰ প্ৰতি লক্ষ্য নাৰাখি কেৱল সুখপাঠ্য কৰি তোলাতেই বেজবৰুৱাই অধিক গুৰুত্ব দিলে। আচলতে জোনাকীত বেজবৰুৱাৰ হাতত চুটিগল্পৰ পৰীক্ষা-নিৰীক্ষাহে চলিছিল। অৱশ্যে চুটিগল্পৰ জন্মকালত একে পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা সকলো ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায়।

পশ্চিমত চুটিগল্পৰ জন্ম হৈছিল নবন্যাস আন্দোলনৰ সময়ত। এটা কথা মন কৰিবলগীয়া যে সকলো ভাষাৰ সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত চুটিগল্প নবন্যাস আন্দোলনৰ আৰম্ভণি কালৰ সৃষ্টি। সময়টো মাথোন একে নহয়। সেয়ে সকলো ভাষাৰ আৰম্ভণি কালৰ চুটিগল্পতে ৰুছোৰ প্ৰকৃতি দৰ্শনে ভুমুকি নমৰাকৈ থকা নাই। বেজবৰুৱাৰ চুটিগল্পৰ মাজেদিও অসমীয়া সাহিত্যলৈ নবন্যাস আন্দোলনকেই আদৰি অনা হৈছিল।

অসমীয়া সাহিত্যত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ হাততে অসমীয়া চুটি কাহিনী সাহিত্যই সাধুকথাৰ গঢ়টোৰ পৰা আঁতৰি আহি আধুনিক চুটিগল্পৰ দুৱাৰ ডলি পাৰ হৈছিল। ৰসৰাজ উপাধিৰে কৌতুকে অধিক স্থান দখল কৰি আছে। তেখেতৰ চুটিগল্প বহু সময়ত হাঁহিৰ খোৰাক যোগাবৰ অৰ্থে লঘু চিত্ৰসৃষ্টি কৰা শ্ৰেণী চৰিত্ৰ কিছুমানক তীব্ৰ ব্যঙ্গ কৰাতে সীমাবদ্ধ থাকিল। হাঁহিৰ শিপাৰে কৰুণ ৰসসিক্ত জীৱনৰ অৱস্থিতিৰ সম্ভেদ গ'গল আৰু চেকভৰ গল্পত যিদৰে পোৱা যায়, বেজবৰুৱাৰ গল্পত জীৱনৰ গুৰু গম্ভীৰ অন্তৰ্লীন স্থিতি হাঁহিৰ খলকনিত অদৃশ্য হৈ যায়। কিন্তু হাস্যৰস সৃষ্টিত ভাষাৰ যাদুকৰী সাবলীল শক্তিৰ দিশত বেজবৰুৱা অদ্বিতীয়।

সমাজৰ অশুভ শ্ৰেণী চৰিত্ৰ কিছুমানক ব্যঙ্গ কৰি লেখা গল্পসমূহ লঘু হাস্যৰসৰ গল্পবোৰৰ যোগেদি বেজবৰুৱাই আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত এটা নতুন বাট মুকলি কৰিলে। উদাহৰণস্বৰূপে - 'মলক গুইন গুইন', 'নাঙলু চন্দ্ৰ', 'ভোকেন্দ্ৰ বৰুৱা', 'ঘন্টাকৰ্ণ শৰ্মা' আদি গল্পবোৰৰ কথা ক'ব পাৰি। আঙ্গিক বৈশিষ্ট্যৰ পিনৰ পৰা এইবিলাক চুটি গল্পৰ পৰ্য্যায়ভুক্ত নহয় যদিও হাস্য আৰু ব্যঙ্গ সাহিত্যৰ পূৰ্বপৰম্পৰাক নতুন ৰূপত অব্যাহত ৰখাত

বেজবৰুৱাৰ হাস্য আৰু ব্যঙ্গ গল্পৰ এক ঐতিহাসিক মূল্য স্বীকাৰ কৰিব লাগিব। বেজবৰুৱাৰ হাস্যৰসাত্মক গল্পত পূৰ্বসূৰী হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাৰ ব্যঙ্গ সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ উপৰিও অন্যান্য দেশী বিদেশী অনেক লেখকৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰা যায়। বাঙালী লেখক ত্ৰৈলোক্যনাথ মূখাৰ্জী, দীনবন্ধু মিত্ৰ, বংকিমচন্দ্ৰ আদি ব্যঙ্গলেখক সকলৰ প্ৰভাৱ বেজবৰুৱাৰ ব্যঙ্গ গল্পত পোৱা যায়।

গহীন ভাৱৰ গল্প সমূহতো ৰবীন্দ্ৰনাথৰ বহু গল্পৰ প্ৰভাৱ দেখা যায়। অৱশ্যে ৰবীন্দ্ৰনাথৰ গল্পত যি শিল্পচাতুৰ্য আৰু গভীৰ জীৱন বীক্ষা আছে বেজবৰুৱাৰ গল্পত সেয়া দেখা নাযায়।

ভাৰতীয় প্ৰভাৱৰ উপৰিও বেজবৰুৱাৰ গল্পত পশ্চিমীয়া চুটি গল্পৰ প্ৰভাৱো নপৰাকৈ থকা নাই। মোপাছাঁ, চেকভ আদি লেখকৰ প্ৰভাৱ বেজবৰুৱাই হয়তো অনুভৱ কৰিছিল।

বেজবৰুৱাৰ গল্পৰ মাজেদি বাস্তৱবাদী সাহিত্যৰ ধাৰা প্ৰৱৰ্তন হৈছিল বাবেই তেখেতৰ গল্পত নৰ-নাৰীৰ প্ৰেম আৰু মানৱতাবাদে গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান পাইছিল। ৰবীন্দ্ৰনাথৰ - 'দেনা পাওনা', 'হৈমন্তী', 'যজ্ঞেশ্বৰ যজ্ঞ', 'স্ত্ৰীৰ পত্ৰ', 'পাত্ৰ ও পাত্ৰী' গল্পত নাৰীমনৰ চিৰন্তন সত্য আৰু সৌন্দৰ্য্যক পোহৰলৈ অনাৰ দৰেই বেজবৰুৱাইয়ো 'ভদৰী', 'জয়ন্তী', 'পাটমুগী' আদি গল্পৰ মাজেদি নাৰী চৰিত্ৰৰ সত্য আৰু সৌন্দৰ্য্য প্ৰকাশ কৰিছে। প্ৰেমৰ দৃঢ়তা, গভীৰতা আৰু মহত্বৰ দিশত 'কন্যা', 'ভদৰী', 'নকওঁ', 'জলকুঁৱৰী' আদি গল্পৰ মাজেদিয়ে বেজবৰুৱাৰ নাৰীৰ প্ৰতি সহৃদয় দৃষ্টি ভঙ্গীৰ উমান পাব পাৰি। নাৰীৰ প্ৰতি এনে দৃষ্টিভঙ্গীৰ লগতে অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰোমান্টিকৰ যুগত যি মানৱতাৰ প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল, সেই মানবতাবাদৰো গল্পৰ মাজেদি প্ৰকাশ ঘটে বেজবৰুৱাৰ হাততে। সমকালীন সমাজ চেতাৰ পৰাই বেজবৰুৱাই গল্পৰ বিষয়. বস্তু গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে তেখেতৰ গল্পক প্ৰধানভাৱে দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। প্ৰথমভাগ সমাজ সংস্কাৰধৰ্মী আৰু দ্বিতীয় ভাগ ব্যক্তি জীৱন সম্পৰ্কীয়।

প্ৰথমটো ভাগত সমকালীন সমাজৰ ভণ্ডামি, অন্তঃসাৰশূণ্যতা আৰু অন্ধবিশ্বাস জনিত সামাজিক কু-সংস্কাৰক তীব্ৰ ব্যঙ্গ কৰি সমাজক সংস্কাৰ কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰা দেখা যায়। 'মলক গুইন গুইন', 'ভোকেন্দ্ৰ বৰুৱা', 'জাতিৰামৰ জাত' আদি এই শ্ৰেণীৰ গল্প।

বেজবৰুৱাৰ দ্বিতীয় ভাগৰ গল্পবোৰ ব্যঙ্গগল্প বোৰৰ তুলনাত উন্নত।

এই শ্ৰেণীৰ গল্পত ব্যক্তি জীৱনৰ হাঁহি-কন্দোন, সুখ-দুখ, নানান সংঘাত আদিৰ চিত্ৰনেৰে মানুহৰ জীৱনক সহৃদয়তাৰে উপলব্ধি কৰোৱাবলৈ যত্ন কৰা হৈছে। 'পুত্ৰবান পিতা', 'ভদৰী', 'নকওঁ', 'জলকুঁৱৰী', 'মুক্তি' আদি এই শ্ৰেণীৰ গল্প।

অভিমত ঃ

জোনাকী আলোচনীৰ জৰিয়তে ওপৰত উল্লেখিত দুটা প্ৰধান ধাৰাৰ গল্প যোগেদি বেজবৰুৱাই আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যত কেৱল চুটি গল্পৰে যে ভেটি স্থাপন কৰিলে এনে নহয়; এইগৰাকী লোকৰ গল্পৰ যোগেদিয়ে অসমীয়া সাহিত্যত আধুনিকতাৰো বাট প্ৰশস্ত হৈ পৰিল। তদুপৰি বেজবৰুৱাৰ চুটিগল্পৰ যোগেদিয়ে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যই চুবুৰীয়া বাঙালী সাহিত্য আৰু পশ্চিমৰ বৰণ্যে গল্প লেখক সকলৰ চুটিগল্পৰ সৈতে সংযোগ স্থাপনো কৰিলে। গতিকে নিখুঁত নহয় যদিও অসমীয়া চুটিগল্পৰ জনক হিচাপে আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুৰঞ্জীত বেজবৰুৱাৰ ঐতিহাসিক গুৰুত্ব সৰ্বকালৰ বাবে স্বীকৃত হৈ ৰ'ব।❍

সহায়ক গ্ৰন্থ ঃ

১/ নেওঁগ, মহেশ্বৰ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপৰেখা।
২/ শৰ্মা, সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিবৃত্ত।
৩/ ড° প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা ঃ অসমীয়া চুটিগল্পৰ অধ্যয়ন।

গ্ৰাম্য উন্নয়নত পুথিভঁৰালৰ ভূমিকা

নয়ন মণি বড়া
সহকাৰী গ্ৰন্থাগাৰিক
মৰাণ বাণিজ্য মহাবিদ্যালয়

'সুন্দৰৰ আৰাধনা জীৱনৰ খেল' সুন্দৰ সুস্থ সবল এটা জীৱন, এখন সমাজ আমাৰ কাম্য। হিংসা-প্ৰতিহিংসা, ঘৃণা আদি প্ৰবৃত্তিবোৰক দূৰতে বিদূৰৰ কৰি আমি সুস্থ সমাজ গঢ়িবৰ বাবে কঁকালত টহালি বান্ধিব লাগিব। এখনি বিবেকহীন সমাজত খোজ কঢ়াৰ পৰিবৰ্তে আমি আমাৰ লক্ষ্যলৈ নিজেই বাট কাটি দুৰ্গম পথ সুগম কৰিব লাগিব। ইয়াৰ বাবে আমাক প্ৰয়োজন হ'ব সাহস ধৈৰ্য্য, সহানুভূতি আৰু এখন মানুহৰ বাবে বিলাই দিব পৰা বিশাল হৃদয়। যাৰ আঁৰত লুকাই থাকিব শিক্ষা। শিক্ষাই হিংসা-প্ৰতিহিংসা, ঘৃণা আদিবোৰ লৈ যায় ধ্বংস স্তূপলৈ। শিক্ষাই উপহাৰ দিব পাৰে এখন শিক্ষিত সমাজ আৰু এখন শিক্ষিত সমাজেই আৰম্ভ কৰিব পাৰে একোট নতুন সভ্যতাৰ। শিক্ষাই সামাজিক উত্তৰণ ঘটোৱাৰ উদাহৰণৰ অভাৱ নাই। পূৰ্বে জাপানীসকলক হেয়জ্ঞান কৰিছিল তেওঁলোকৰ অজ্ঞানতাৰ বাবে। কিন্তু ইউৰোপীয় বিভিন্ন পুথিসমূহ জাপানী ভাষালৈ অনুবাদ কৰি পঢ়া উপযোগী কৰাৰ ফলত জাপানীসকল শিক্ষিত হ'ল। বৰ্তমান জাপানী সকলৰ মূলমন্ত্ৰ হ'ল - The nation that reads the nation that leads. যিজাতিয়ে পঢ়ে সেই জাতীয়ে শাসন কৰে ইতিহাসে ঢুকি নোপোৱা কালৰে পৰা গ্ৰন্থাগাৰ ব্যৱস্থা প্ৰচলিত হৈ আহিছে। প্ৰাচীন কালত ঋষিমুণি সকলে একোজন ভ্ৰাম্য গ্ৰন্থাগাৰিকৰ (Mobile Librarian) ভূমিকা গ্ৰহণক কৰি প্ৰান্তে প্ৰান্তে তেওঁৰ জ্ঞান গৰ্ভৰ ৰস বিস্তাৰ কৰি ফুৰিছিল জন্তুৰ ছাল আৰু গছৰ বাকলি লজ্জা নিৰ্বাৰণ কৰি

জীয়াই থকাৰ তাড়নাত জন্তু আৰু প্ৰকৃতিৰ লগত কৰা সংগ্ৰামৰ ফলত আহৰণ কৰা নতুন চিন্তাৰাজী, জ্ঞানৰ ৰস খোদিত কৰিছিল বোকা মাটিত, জন্তুৰ চালত, শিলত ইত্যাদিত। বৈষ্ণৱ কবি শংকৰদেৱ আৰু মাধৱদেৱৰ দিনত সত্ৰ আৰু নামঘৰ সমূহকে শিক্ষানুষ্ঠান আৰু সংগ্ৰাহালয় হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। আহোমৰ ৰাজত্বৰ সময়ত ৰজাঘৰীয়া গন্ধীয়া ভঁৰালও সংৰক্ষিত কৰি ৰাখিছিল সাঁচিপাত, ভূজপত্ৰ, তাম্ৰপত্ৰ, তুলাপাত ইত্যাদিবোৰ। ইয়াৰ পিছত পৰ্য্যায় ক্ৰমে ইংৰাজৰ ৰাজত্ব আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে গ্ৰন্থাগাৰৰ প্ৰয়োজন আহি পৰিছিল। যাৰ ফলত বৰ্তমান শিক্ষানুষ্ঠানসমূহৰ লগতে গ্ৰন্থাগাৰ স্থাপন কৰাৰ উপৰিও প্ৰতি অঞ্চলতে একোটাকৈ ৰাজহুৱা পুথিভঁৰাল আৰু গ্ৰাম্যাঞ্চল সমূহত গ্ৰাম্য পুথিভঁৰালৰ ব্যৱস্থা কৰা পৰিলক্ষিত হৈছে।

একোখন সমাজ শিক্ষিত কৰাত উদ্দেশ্যেই গঢ়ি উঠিছে বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানসমূহ। শিক্ষিত সমাজ গঢ় দিশাত শিক্ষানুষ্ঠানৰ লগতে গ্ৰন্থাগদাৰ সমূহৰ কথা নুই কৰিব নোৱাৰি। গ্ৰন্থাগাৰ সমূহে আঁৰত থাকিও একোখন সুস্থ সমাজ গঢ়াত মুখ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে।

শৈক্ষিক গ্ৰন্থাগাৰ সমূহে যিদৰে একোটি শিক্ষানুষ্ঠানৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ ঠিক সেইদৰে ৰাজহুৱা পুথিভঁৰাল ও গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহো একোটি অঞ্চলৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ স্বৰূপ।

গ্ৰাম্য জীৱনত পুথিভঁৰালত প্ৰয়োজনীয়তা সবাতোতকৈ বেছি। কাৰণ আশী শতাংশ মানুহেই গ্ৰামাঞ্চলত বাস কৰে। গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিয়েই প্ৰধান হেঙাৰ হৈ ঠিয় দিছে প্ৰতিজন গাঁওবাসীৰ মাজত যাৰ ফলত শিক্ষা-দীক্ষা, বিজ্ঞান প্ৰযুক্তিবিদ্যা, সাধাৰণভাৱে বিস্তৃত অধ্যয়ন পিপাসু গাঁওবাসীৰ জ্ঞান সংগ্ৰহৰ সুবিধা কণৰ পৰা বঞ্চিত হ'ব লগা হৈছে। অ আ ক খ ফুটা কণমাণি শিশুটিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি শ্ৰমিক, কৃষক সকলোকে সামৰি জীৱনটো ৰান্ধনীশালটোকে কৰ্মসংস্থাপন বুলি ভৱা গৃহিণীকে ধৰি পুৰা গধূলি বজাৰ সমৰা কৰি ফুৰা বয়োজ্যেষ্ঠ জন পৰ্য্যন্ত সকলো আলোক সন্ধানীকে আজিৰ সময় কণত গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ আমেজ দিয়াৰ উপৰিও প্ৰকৃত বন্ধুত্বৰ ৰূপলৈ বিভিন্ন সমস্যাৰ সমাধানৰ লগতে গঠনমূলক মন এটা গৰাকী কৰি তোলাৰ উদ্দেশ্যৰে গঢ় লৈ উঠিছে গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহ। জাতি ধৰ্ম বয়সৰ নিৰ্বিশেষে সকলোকে আলোকৰ সন্ধান দিয়াই গ্ৰাম্য পুথিভঁৰালৰ মূল লক্ষ্য।

গ্ৰাম্য অৰ্থনীতি, শিক্ষা আঁচনি আৰু দৰিদ্ৰতা দূৰীকৰণৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি মহামানৱ মহাত্মা গান্ধীয়ে বুনিয়াদী শিক্ষা প্ৰৱৰ্তনৰ মাধ্যমেৰে তাহানিতে বাধ্যতামূলক শিশু শিক্ষাৰ প্ৰচলনেৰে ভাৰতৰ জনগণক স্বাক্ষৰ কৰি তুলিবৰ বাবে অহোপুৰুষাৰ্থ যত্ন কৰিছিল। বৰ্তমানৰ গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহেই সেই উদ্দেশ্যৰে গ্ৰাম্যাঞ্চল বাসীৰ মাজত গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সেৱাৰ সচেতননতা বৃদ্ধিৰ চেষ্টা কৰি আহিছে।

গ্ৰাম্য পুথিভঁৰালৰ মূল উদ্দেশ্য আগত ৰাখি আমি বিভিন্ন কৰ্মৰ জৰিয়তে গ্ৰাম্য সমাজৰ উন্নয়ন সাধিব পাৰো।

শিশুসকলৰ গ্ৰন্থৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰি তুলিব পৰাকৈ বিভিন্ন ধৰণৰ শিশু সাহিত্যৰ পুথিসমূহ, সাধু কথা পুথি সমূহ পুথিভঁৰালত সংৰক্ষণ কৰাৰ লগতে ঠায়ে ঠায়ে, সময়ে সময়ে গ্ৰাম্য পুথিভঁৰালৰ উদ্যোগত চিত্ৰাংকণ প্ৰতিযোগিতা, পুথি অধ্যয়নৰ ওপৰত বক্তৃতা অনুষ্ঠান, শিশুৰ হস্ত শিল্পৰ প্ৰদৰ্শন আদিৰ দৰে আঁচনি সমূহ হাত ল'লে ভৱিষ্যতৰ নাগৰিক সকলে পুথি অধ্যয়নৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হ'ব।

বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰয়োজন সমূহ পূৰণ কৰিব পৰাকৈ শিক্ষানুষ্ঠানৰ লগতে শৈক্ষিক পুথিভঁৰাল সেৱা আগবঢ়োৱা হয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰী শৈক্ষিক উন্নয়নৰ উপৰিও আনুসংগিক দিশসমূহৰ উন্নয়নত গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সহায় কৰি পাৰে। সামাজিক, শৈক্ষিক আদি বিভিন্ন প্ৰেক্ষাপটৰ লগত সংগতি ৰাখি অনুষ্ঠিত কৰা তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা, বক্তৃতা প্ৰতিযোগিতা, আলোচনা চক্ৰও ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সৰ্বাংগীন উন্নয়নৰ সহায় কৰে।

কৃষক, শ্ৰমিক, গৃহিণীসকলৰ উন্নয়নত সহায়ৰ হাত আগবঢ়াই গ্ৰাম্য পুথিভঁৰালসমূহে। কৃষিৰ উপযোগীকৈ তথ্য আগবঢ়াই কৃষকক উপকৃত কৰিব পাৰে। ৰান্ধনী শালকে বৃত্তি হিচাপে বাচি লোৱা গৃহিনী গৰাকীক উপোযাগীকৈ প্ৰয়োজনীয় শিক্ষা আগবঢ়াই এই পুথিভঁৰাল সেৱাই। গাঁৱৰ মহিলা সকল কৰ্মনিপুণ বুলি ধাৰণা কৰে। বোৱা কটা, হস্তশিল্পত তেওঁলোক পাকৈত। তেওঁলোকে আঁৰত থাকিও গ্ৰাম্য অৰ্থনীতি সহায় কৰিব পাৰে। গ্ৰাম্যঞ্চলৰ মহিলা সকলক তেওঁলোকৰ কৰ্মনিপুণতাৰ বলতে স্বাৱলম্বী হোৱাত সহায় কৰিব লাগিব গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহে। গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহে প্ৰচাৰ মাধ্যম কাপ সেৱা আগবঢ়াব পাৰে। সমাজৰ বয়োজ্যেষ্ঠ জনক জীৱন অন্তিম সময়

কণলৈকে জীৱনৰ মাদকতা দিব পাৰে গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহে। পুৰা গধূলি অৱসৰ সময়কণ সহযোগীৰ লগত আধ্যাত্মিক চিন্তাৰ মাজত পাৰ কৰাৰ সুবিধা দিয়ে গ্ৰাম্য পুথিভঁৰালে। ধৰ্মমূলক পুথি সমূহ অধ্যয় কৰিও আনন্দ লাভ কৰিব পাৰে।

সমাজৰ অশিক্ষিত সকলক শিক্ষিত কৰাৰ উদ্দেশ্য প্ৰচলন হৈছিল স্বাক্ষৰতাত মিছন সমূহ। এই ক্ষেত্ৰত গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহেও সেৱা আগবঢ়াই আহিছে। দৃশ্য শ্ৰব্য আহিলা ব্যৱহাৰ কৰাৰ উপৰিও নাট মঞ্চস্থৰ বক্তৃতাৰ দৰে বিভিন্ন কৰ্মৰাজিৰ শিক্ষিত কৰিব পাৰে সমাজৰ অশিক্ষিত সকলক।

এনেদৰেই দুখ লগাকৈ পিছপৰা গ্ৰাম জীৱনৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী শিক্ষিত-অশিক্ষিত অভিভাৱক তথা অধ্যয়নৰ আৰু সাহিত্য সন্ধানী লোকৰ বাবে গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল নিত্য প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰীলৈ উত্তৰণ ঘটিছে। গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহেই গ্ৰামাঞ্চলবাসীৰ মাজত আশাৰ সঞ্চাৰ কৰি আহিছে।

এখন দেশৰ উন্নতি, শিক্ষা সংস্কৃতিৰ বিকাশ নিৰ্ভৰ কৰে সামগ্ৰিক উন্নয়নৰ ওপৰত। এখন দেশ তেতিয়াহে উন্ননয়শীল দেশলৈ ৰূপান্তৰিত হ'ব যেতিয়া দেশৰ সাহসীক জনসাধাৰণ সজাগ ও শিক্ষিত নাগৰিক নহয়। আগতেই উল্লেখ কৰি অহা হৈছে যে আমাৰ দেশৰ ৮০% লোকেই গাঁওবাসী। মহামানৰ মহাত্মা গান্ধীয়ে উদাত্ত কণ্ঠৰে ঘোষণা কৰিছিল Go back to vilalge। নিম্নস্তৰৰ পৰাই যদি জনসাধাৰণ প্ৰগতিমুখী নহয় তেনে ক্ষেত্ৰত এখন দেশৰ প্ৰগতিৰ কথা ভাবিব নোৱাৰি।

সেই উদ্দেশ্য আগত ৰাখিলেহে গ্ৰাম্য পুথিভঁৰাল সমূহে গ্ৰাম্য উন্নয়ণৰ স্বাৰ্থত বিভিন্ন আঁচনি ৰূপায়ণ কৰিছে যাৰ ফলত এখন গাঁও, এখন সমাজ, এটা জাতি, এেখন দেশৰ সামগ্ৰীক উত্তৰণ ঘটাব পাৰি আৰু ইয়াৰ বাবে আমাক প্ৰয়োজন হ'ব আন্তৰিকতা, একনিষ্ঠতা, একাত্মবোধ, ভাতৃত্ববোধ আৰু নিষ্ঠা আৰু প্ৰয়োজন হ'ব ৰাইজৰ সহায়। সেয়ে হ'ব আমাৰ যাত্ৰাৰ সফলতাৰ চাবি কাঠি।○

মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ আৰু চুটি গল্পত ইয়াৰ প্ৰতিফলন ঃ এটি আলোচনা

বিনোদ কোঁৱৰ
সহকাৰী অধ্যাপক, অসমীয়া বিভাগ
মৰঙি মহাবিদ্যালয়, গোলাঘাট

প্ৰস্তাৱনা ঃ

চুটি গল্প ঊনৈশ শতিকাৰ সৃষ্টি যদিও ই পূৰ্বপৰম্পৰাৰ পৰা মুক্ত এক আকস্মিক সৃষ্টি নহয়। প্ৰাগ্ ঐতিহাসিক কালৰ পৰা চলি অহা সাধু কথাই যুগ বাগৰি আহোঁতে আহোঁতে ঊনৈশ শতিকাৰ বিজ্ঞানৰ প্ৰগতিৰ যুগত চুটি কাহিনীয়ে নতুন ৰূপ লয় আৰু তেনেদৰেই ছুটি গল্প ৰূপে এটা নতুন ধাৰাৰ সৃষ্টি হয়। এই নতুন ধাৰা চুটি গল্পৰ পৃষ্ঠভূমি যে প্ৰাচীন কালৰ পৰা চলি অহা সাধুকথা, এই কথা অস্বীকাৰ কৰিব নোৱাৰি।

মানুহৰ আটাইতকৈ শক্তিশালী দিশটোৱেই হৈছে কল্পনা কৰিব পৰা ক্ষমতা। 'অতি আদিম কালতে মানুহে জীৱনত ঘটি যোৱা কিছুমান বিশিষ্ট ঘটনাক সুন্দৰকৈ সজাই পেলাব পাৰিছিল আৰু এইবোৰেই আছিল গল্পৰ প্ৰাথমিক অৱস্থা অথবা বুনিয়াদ।'[১] আদিম মানৱ সমাজ সম্পূৰ্ণ ভাবেই প্ৰকৃতি নিৰ্ভৰ আছিল বাবেই আদিম মানৱে প্ৰকৃতিৰ শক্তিক ভয় আৰু শ্ৰদ্ধাৰ দৃষ্টিৰে চাইছিল। সেয়ে প্ৰকৃতিৰ বিচিত্ৰ ৰূপ আৰু ভয়াবহ শক্তিৰ বৰ্ণনাই সেই সময়ত আদিম গল্পত প্ৰাধান্য পাইছিল। কিন্তু সভ্যতাৰ জখলাইদি বগাই আহি মানুহে যেতিয়া সমাজবদ্ধ হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে, তেতিয়াই

জীৱন, জগত আৰু প্ৰকৃতি সম্পৰ্কে পূৰ্বৰ ধাৰণাৰো সলনি হ'বলৈ ল'লে। মানুহৰ দৃষ্টি ভংগীৰ সলনিৰ লগে লগে সাধুকথাৰো প্ৰকৃতি সলনি হ'বলৈ ল'লে। বিশ্বৰ সাধুকথাই বিৱৰ্তনৰ পথ অতিক্ৰম কৰি আহি চতুৰ্দশ শতিকাত ইটালিৰ বোক্কাচিয়ৰ হাতত চুটি গল্পৰ ৰূপ লাভ কৰাৰ দৰেই অসমৰ প্ৰাচীন সাধুকথাবোৰেও ঊনবিংশ শতিকাকৰ শেষৰ ফালে বেজবৰুৱাৰ হাতত চুটি গল্পৰ ৰূপ লাভ কৰিলেহি। ঊনবিংশ শতিকাকৰ ৰাজনৈতকি অস্থিৰতা, অৰ্থনৈতিক সংকট, শৈক্ষিক বিকাশ আৰু সামাজিক অৱস্থাৰ পৰিবৰ্তনে অসমীয়া জাতীয় জীৱনৰ এটা বৌদ্ধিক পটভূমি নিৰ্মাণ কৰি দিলে আৰু এই পটভূমিতেই ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকৰ পৰা আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ বুনিয়াদ ৰচনা হয়। পৰম্পৰাবিমুখ বিশ্বমুখী এই আধুনিক বুনিয়াদত সৃষ্টি হোৱা চুটিগল্প আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ এটি অভিনৱ দিশ। জোনাকীৰ পৃষ্ঠপোষকতাত ১৮৮৯ খ্ৰীঃৰ পৰা বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম তিনিটা দশকৰ ভিতৰত পৰম্পৰা বিমুখ বিশ্বমুখী এই দিশটো শিল্প গুণেৰে গুণান্বিত ৰূপ লাভ কৰিলে।

মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ আৰু চুটি গল্পত ইয়াৰ প্ৰতিফলন ঃ

অসমৰ ৰাজনৈতিক সমস্যা, অৰ্থনৈতিক অৱস্থা আৰু বিভিন্ন প্ৰকাৰ জাতীয় সমস্যাৰ ফলত যুগে যুগে সামাজিক প্ৰমূল্যবোধৰ পৰিবৰ্তন হৈ আহিছে। সমকালৰ ৰূপান্তৰ চেতনাই লেখকসকলৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায় আৰু এই প্ৰভাৱৰ ফলতে সাহিত্যত সমকালীন সমাজৰ ৰূপান্তৰিত প্ৰমূল্যসমূহৰ পৰিবৰ্তন ঘটে। অসমীয়া চুটি গল্পৰ প্ৰতিটো যুগতে সমকালীন পৰিবৰ্তনমুখৰ মূল্যবোধৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে। জোনাকী যুগত অসমীয়া চুটি গল্পৰ যিটো বুনিয়াদ ৰচনা হৈছিল, সেই বুনিয়াদতে অসমীয়া চুটি গল্পই আবাহনৰ যুগত বিভিন্ন দিশত বিস্তাৰ লাভ কৰিছিল। জোনাকী যুগত যিবোৰ বিষয় বস্তুক লৈ গল্প ৰচনা কৰা হৈছিল, সেই একেবোৰ বিষয় বস্তুকে আৱাহন যুগতো গ্ৰহণ কৰা হৈছিল যদিও দৃষ্টিভঙ্গী আছিল বহু পৰিমাণে পৃথক আৰু উন্নত। জোনাকী যুগৰ তুলনাত আৱাহন যুগৰ বৌদ্ধিক জগতখন অধিক প্ৰসাৰিত হৈ পৰিছিল। দৰাচলততে আৱাহন যুগটো গঢ় লৈ উঠিছিল জোনাকী যুগৰ পৃষ্ঠভূমিত। যুদ্ধোত্তৰ বা ৰামধেনু যুগটো পূৰ্বৱৰ্তী আবাহন

যুগৰ পটভূমিত গঢ় লৈ উঠিছিল। সংক্ষেপে ক'বলৈ গ'লে আৱাহন যুগটো যি দৰে জোনাকী যুগৰ বিস্তাৰিত ৰূপ; সেইদৰে যুদ্ধোত্তৰ বা ৰামধেনু যুগটোও আৱাহন যুগৰ ভেটিতে গঢ় লৈ উঠা এক বিস্তৃত অৱস্থাহে। এনে কাৰণতে সম্প্ৰতি অৰুণোদয়ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সাম্প্ৰতিক কাললৈকে এই ডেৰশ বছৰৰ অসমীয়া সাহিত্যক আধুনিক সাহিত্য বুলি ক'ব খোজে। কিন্তু অৰুণোদয়ৰ যুগ, জোনাকী যুগ, আৱাহন যুগ, যুদ্ধোত্তৰ বা ৰামধেনু যুগৰ সময়ত আধুনিক বিশেষণটো প্ৰযোজ্য আছিল সঁচা; কিন্তু এতিয়া বহু পৰিবৰ্তনৰ স্তৰ অতিক্ৰম কৰি অহাৰ ফলত এই ডেৰশ বছৰৰ অসমীয়া সাহিত্যকৰ এতিয়া আধুনিক যুগ বুলি কোৱাৰ যুক্তিযুক্ততা নাইকীয়া হৈ পৰিল।

জোনাকী আৰু আৱাহন যুগৰ চুটি গল্প যিদৰে একোটা পৃথক পটভূমিত গঢ় লৈ উঠিছিল; সেইদৰে যুদ্ধোত্ততৰ বা ৰামধেনু যুগৰ চুটি গল্পৰো এটা সুকীয়া পটভূমি আছে। একোটা যুগৰ পটভূমি গঢ় লৈ উঠে বিভিন্ন জাতীয় সমস্যাৰ ওপৰত। সময়ভেদে এই সমস্যাবোৰ একে নহয়। কিন্তু সকলো যুগৰ সাহিত্যৰ পটভূমি নিৰ্মাণ কৰা হয় সমকালীন ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক মূল্যবোধৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি।

একোটা জাতিৰ মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ ঘটে জাতিটোৰ ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি। কিন্তু বহু সময়ত জাতীয় চৰিত্ৰৰ মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰিত অৱস্থায়ো ৰাজনৈতিক চৰিত্ৰ আৰু অৰ্থনৈতিক অৱস্থা সলনি কৰে। গতিকে সামগ্ৰিকভাৱে জাতীয় চৰিত্ৰ অথবা জাতীয় অৱস্থা গঢ় লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত ৰাজনৈতিক চৰিত্ৰ, অৰ্থনৈতিক স্থিতি আৰু সাংস্কৃতিক মূল্যবোধ - এই তিনিওটাই সমানে কাম কৰে। সংক্ষেপে ক'বলৈ গ'লে এই তিনিওটাৰ মাজত ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক আছে। বিংশ শতিকাৰ প্ৰথমাৰ্দ্ধত বৃটিছ ঔপনিবেশিক শাসনে ভাৰতৰ ৰাজনীতিত বিভাজন নীতি সুমুৱাই দি ভাৰতীয় মানুহক বিভাজন কৰিতেওঁলোকৰ শাসন আৰু শোষণ স্থায়ী কৰিব খুজিছিল। আনহাতে পাশ্চাত্য জীৱনৰ প্ৰতি মোহগ্ৰস্ত হোৱা ন শিক্ষিত শ্ৰেণীটোৱে অন্ধভাৱে পশ্চিমক অনুকৰণ কৰিবলৈ লৈছিল। ইয়াৰ ফলত বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম ভাগত অসমত প্ৰাচীন মূল্যবোধৰ ওপৰত আঘাত পৰিছিল আৰু আধুনিক কিছুমান মূল্যবোধ গঢ় লৈ উঠিছিল। মুঠতে অসমৰ ৰাজনৈতিক দৃশ্যপট সলনি হোৱাৰ লগে লগে অৰ্থনৈতিক আৰু সমাজ

সাংস্কৃতিক মূল্যবোধৰো পৰিবৰ্তন হ'বলৈ ধৰিছিল। ইয়াৰোপৰি ইংৰাজী ভাষা সাহিত্যৰ প্ৰতি তৎকালীন অসমীয়া বুদ্ধিজীৱিসকলৰ ধাউতি তথা সন্মোহনৰ ফল স্বৰূপেই বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম ভাগৰ পৰাই অসমীয়া সাহিত্যলৈ পাশ্চাত্য নৱন্যাসী সাহিত্যৰ ভাৱাদৰ্শ প্ৰৱাহিত হ'বলৈ ধৰে আৰু এই ভাৱধাৰাই অসমীয়া চুটিগল্পটো প্ৰভূত প্ৰভাৱ পেলায়।

অসমীয়া সাহিত্যত ৰূপান্তৰ সাধনত আটাইতকৈ শক্তিশালী ভূমিকা লৈছিল প্ৰলয়ংকাৰী দ্বিতীয় বিশ্ব যুদ্ধই। এই যুদ্ধই অসমত পোনপটীয়া প্ৰভাৱ পেলোৱাৰ ফলত পূৰ্বৰ সকলোবোৰ মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ হ'বলৈ ধৰে। মানুহৰ চকুৰ আগত যুদ্ধৰ বিভীষিকা, ব্যক্তিকেন্দ্ৰিক সুবিধাবাদী সকলৰ অমানৱীয় শোষণ আৰু লুণ্ঠন, ৰাজনৈতিক নেতা-পালি নেতা সকলৰ চৰিত্ৰহীনতা আদি বিবিধ প্ৰকাৰৰ অশুভ দিশে জগণনৰ মনত মানুহৰ প্ৰতি বিশ্বাস আৰু আস্থা হেৰুৱাই পেলাইছিল। মানুহৰ প্ৰতি মানুহৰ এনে অবিশ্বাস আৰু আস্থাহীনতাই দৰাচলতে মূল্যবোধৰ কঠিন আঘাত হানিছিল আৰু ৰূপান্তৰিত মূল্যবোধৰ স্বাক্ষৰ বহন কৰিছিল যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যই। যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ অসমীয়া সাহিত্যৰ ৰূপান্তৰিত মূল্যবোধৰ সাহিত্যিক প্ৰকাশ ঘটে 'জয়ন্তী' (১৯৪৩) আলোচনীৰ যোগেদি। এই সময়ৰ পৰাই অসমৰ বৌদ্ধিক জগতলৈ বিভিন্ন কাৰণত পৰিৱৰ্তন দ্ৰুতগতিত হ'বলৈ ধৰিলে। সামগ্ৰিকভাৱে এইখিনি সমসয়ত পুৰণি মূল্যবোধৰ প্ৰতি অনীহা তাৰ বিপৰীতে পাশ্চাত্য অনুকৰণত নতুন মূল্যবোধ প্ৰতিষ্ঠাত গুৰুত্ব দিবলৈ যত্ন কৰিছিল। এনে ন-পুৰণি দ্বন্দই এচাম চিন্তাশীল ব্যক্তিৰ মনত প্ৰবল প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি হৈছিল ফলস্বৰূপে বিংশ শতিকাৰ মাজভাগত ৰূপান্তৰিত মূল্যবোধৰ দ্বন্দ গঢ় লৈ উঠিছিল।

বিংশ শতিকাৰ মাজভাগৰ ৰূপান্তৰিত মূল্যবোধৰ দ্বন্দ অসমীয়া চুটিগল্পৰ এক প্ৰধান উপজীব্য হৈ পৰা দেখা যায়। এফালে নতুনৰ প্ৰতি মোহ আৰু নতুনৰ নামত দেখা দিয়া বিকৃতি; আনফালে ঐতিহ্যৰ নামত এচামৰ ৰক্ষণশীল মনোভাৱ - এই দুই বিপৰীত ধৰ্মী দ্বন্দই বিংশ শতিকাৰ আদি ভাগত সচেতন শ্ৰেণীৰ মনত পীড়া আৰু যন্ত্ৰনাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ৰূপান্তৰিত মূল্যবোধৰ দ্বাৰা সৃষ্ট এনে পীড়া আৰু যন্ত্ৰনাই চুটিগল্প লেখকসকলৰ মনত যথেষ্ট প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰিছিল আৰু সেয়ে এইছোৱা কালৰ চুটিগল্পই

পূৰ্বৰ চুটিগল্পৰ দৃষ্টিভংগীৰ পৰা আঁতৰি আহি নতুন দৃষ্টিভঙ্গী গ্ৰহণ কৰিছিল যাৰ বাবে যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ চুটিগল্পৰ বিশেষভাৱে চিহ্নিত হ'বলৈ ধৰিলে।

সময়ৰ লগে লগে বিভিন্ন কাৰণত সমাজৰ পৰিবৰ্তন ঘটে আৰু এই সমাজৰ মনৰ পৰিবৰ্তনৰ ফলতে মূল্যবোধৰো ৰূপান্তৰ হয়। অমসীয়া সাহিত্যৰ জোনাকী, আৱাহন আৰু ৰামধেনু যুগত যিদৰে বিভিন্ন ঐতিহাসিক কাৰণত মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ হৈছিল ঠিক সেইদৰে সাম্প্ৰতিক কালছোৱাতো বিভিন্ন কাৰণত মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ হৈছিল। উল্লেখনীয় যে সমকালৰ ৰূপান্তৰ চেতনাই লেখকসকলৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পেলায় আৰু এই প্ৰভাৱৰ ফলতে সাহিত্যত সমকালীন সমাজৰ ৰূপান্তৰিত প্ৰমূল্যবোধৰ প্ৰতিফলন ঘটে। অসমীয়া চুটি গল্পৰো প্ৰতিটো যুগতে সমকালীন পৰিবৰ্তন মুখৰ প্ৰতিফলন ঘটনা দেখা যায়।

জোনাকী আৰু আৱাহন যুগৰ চুটি গল্পলৈ লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে, এই দুটা যুগৰ চুটি গল্পত নৰ-নাৰীৰ প্ৰেমৰ প্ৰাধান্য আছিল। যুগৰ পৰিবৰ্তনৰ লগে লগে দৃষ্টিভঙ্গীৰো সলনি হোৱাৰ দৰে তুলনামূলক ভাৱে ৰামধেনু যুগৰ গল্পত ইয়াৰ গুৰুত্ব বহু পৰিমাণে কমি আহি ১৯৭০ চনৰ পিছৰ পৰা অসমীয়া চুটিগল্পত নৰ-নাৰীৰ প্ৰেম আৰু প্ৰতাৰণা প্ৰায় উপেক্ষিত হ'ল। যুগৰ পৰিবৰ্ত্তনৰ লগে লগে সমাজ পৰিবৰ্তন হোৱাৰ ফলত লেখক সকলৰ দৃষ্টিভঙ্গী যিদৰে সলনি হৈ আহিছে সেইদৰে সামাজিক দায়বদ্ধতাৰো কিছু সলনি হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে যুগে যুগে অসমীয়া চুটিগল্পত গুৰুত্ব পোৱা শ্ৰেণী চৰিত্ৰবোৰলৈ আঙুলিয়াব পাৰি। আৱাহন যুগৰ চুটি গল্পত যিবোৰ শ্ৰেণী চৰিত্ৰৰ প্ৰতি লেখকৰ অনুকম্পা গভীৰ হৈছিল, পৰৱৰ্তীকালত এই দৃষ্টিভংগী সলনি হ'ল। ভাৰতৰ স্বাধীনতা লাভৰ আগৰ কেৰাণী জীৱন আৰু স্বাধীনতা লাভৰ পিছৰ কেৰাণীৰ জীৱন একে নহয়। মহীচন্দ্ৰ বৰাৰ 'কেৰাণীৰ কপাল', লক্ষীনাথ ফুকনৰ 'টাইপিষ্টৰ জীৱন' এই বিষয়ত উল্লেখযোগ্য গল্প।

প্ৰতিটো যুগৰ দৰেই সাম্প্ৰতিক কালৰ চুটি গল্পটো মানৱতাবাদী দৃষ্টিভঙ্গীয়ে গভীৰতা লাভ কৰিছে যদিও এই দৃষ্টিভঙ্গীৰ কিছু পাৰ্থক্য লক্ষ্য কৰা যায়। সাম্প্ৰতিক যুগৰ চুটি গল্পত শোষকৰ শোষণ পীড়নৰ উপৰিও তথাকথিত উগ্ৰপন্থীৰ সন্ত্ৰাস বা চৰকাৰী দমন নীতিৰ সন্ত্ৰাসবাদৰ কবলত মানবীয়তা তথা মানৱীয় মূল্যবোধৰ কিদৰে অপমৃত্যু ঘটিছে, এই উপলব্ধিৰ

মাজেদি মানবীয় চেতনাৰ প্ৰকাশ কৰা দেখা যায়। সাম্প্ৰতিক যুগৰ লেখক সকলৰ ইও সমকালৰ যুগচেতনাৰ উপলব্ধিৰ নিদৰ্শন। ভাৱ বস্তু অথবা দৃষ্টি ভঙ্গীৰ ক্ষেত্ৰত সাম্প্ৰতিক যুগৰ চুটিগল্পত যি পৰিবৰ্তন ঘটিছে সেইদৰে আংগিক কলা-কৌশলৰ দিশতো ৰূপান্তৰ ঘটা দেখা গৈছে জোনাকী, আৱাহন আৰু ৰামধেনু যুগৰ চুটি গল্পত সাধাৰণতে কাহিনী কথন প্ৰৱণতাই প্ৰাধান্য পাইছিল। সাম্প্ৰতিক কালৰ চুটি গল্পত এই প্ৰৱণতা বহু পৰিমাণে নিয়ন্ত্ৰিত হ'ল। সাম্প্ৰতিক কালৰ চুটি গল্পৰ এই বৈশিষ্ট্যৰ বিষয়ে সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মাই সঠিক মন্তব্য কৰি গৈছে — 'কাহিনীৰ নিটোল ৰূপত কৈ চাৰিত্ৰিক বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতাৰ প্ৰতিহে লেখকসকল অধিক সচেতন।'[২]

সামৰণি ঃ

অসমীয়া চুটি গল্পত জোনাকী যুগৰ পৰা সাম্প্ৰতিক কাললৈকে বিভিন্ন কাৰণত সমাজৰ মনৰ পৰিৱৰ্তনৰ ফলতে মূল্যবোধৰ ৰূপান্তৰ হ'ল। সাম্প্ৰতিক যুগত অসমীয়া চুটিগল্প যে পূৰ্বৰ চুটি গল্পৰ বিষয়বস্তু, ভাৱবস্তু আৰু ৰূপবস্তুৰ দিশত বহু পৰিমাণে আঁতৰি আহিল ই সত্য। পূৰ্বৰতী স্তৰৰ পৰা আঁতৰি অহাটোৱেই গতিশীল সাহিত্যৰ লক্ষণ। পূৰ্বৰ স্তৰৰ পৰা আঁতৰি আহোঁতে অসমীয়া চুটি গল্পই ইতিহাসৰ পৰিসৰ সংকোচিত কৰিছে নে বিস্তাৰিত কৰিছে সেয়াহে বিচাৰ কৰি চোৱাৰ প্ৰয়োজন।❍

সহায়ক গ্ৰন্থ ঃ

১/ শৰ্মা সত্যেন্দ্ৰনাথ ঃ অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত
২/ ড° প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা ঃ অসমীয়া চুটি গল্পৰ অধ্যয়ন।

ANALYTICAL HISTORY OF CULTURAL HERITAGE OF THE MONGOLOID PEOPLE

A STUDY OF THE CHUTIYAS

Dr. Jatin Chutia
Moran

At different periods of her History Assam, become a refuge for many people belonging to different Socio-cultural groups. Infect, Assam has been a melting rot of Socio-Cultural diversities since the earliest time. However, there has been a process of Socio-cultural fusion towards the growth and Development of a composite Assamese culture it has been slowly taking shape with the divergent cultures of Aryans, Dravidans, Mongoloid,Austrics and Tibeto-Burmans. The Process of moldings of these diverse cultures into a single whole was virtually started during the reign of the Ahom that began in the middle of 13th century. But under the British rule this process become weak leading to clashes of interests among divergence groups. Ever since the British occupation. Most of the ethnic group of Assam have fighting for maintaining their distinct identify. By and large, it appears that even today,

they are not prepared to merge their culture completely with the dominant Assamese caste Hindu. Culture. Thus some ethnics groups have still been launching movements for the creation of separate states on the basis of their cultural identity. While some others are demanding for constitutional safeguards of their respective identities. It may be noted that at the advent of independence, most of them even demanded sovereign state a measure of maintaining their distinct identity.

The Chutiyas have been divided into a number of indigenous groups viz. the DeuriChutiya, the Hindu Chutiyas, the Miri Chutiyas, the Naga Chutiyas etc. in short the Chutiyas who served as the priests in the royal temple of the Chutiya king are known as the DeuriChutiya. It is interesting to note that the DeuriChutiyas are still recognized as the priestly section of the Chutiyas among whom we find traditional language, culture and religion of the Chutiyas. The Deuries are at present recognized as one of the plains tribes of Assam.

The Ahom Chutiyas were, formed by intermarriage between the Chutiyas and the Ahoms especially after the annexation of the Chutiya King by the Ahom King SuhungmungDehingia Raja in the beginning of the 16th Century A.D. (i.e. 1523 A.D)

The Whole country of the Chutiya was annexed to the Ahom Kingdom. The fall of Chutiya Kingdom in this historic battle of Chandangiri indicates a few pertinent point of greater socio-histrical importance. It clears Ahom Supermacy over others. The Ahom Kingdom as gifted with valuable articles of Chutiyas Kingdom. In the battle of Chandangiri the Ahom victors obtained,Dishes made of

iron, horses, Elephants, Choranao,Chatiyadhanu, Kekoradola, Dishes made of gold, artilleries, triangular throne made of gold, musical instrument professional e.g. gold smith, blacksmith, Brahman, Daibanga, Kalita, Tanti, Clothes of common use, i.e. Bor-kapor, Khania kapor, gamocha, Paguri(Turban) etc. The professionals had been infused in Ahom administration, Chutiya Karis, The frontal warriors had been posted on borders of the Ahom. The ancient Chutia culture and the royal heritage of the ChutiyasKindom were infused in the helm of affairs in Ahom Kingdom. The aboriginal Chutiya culture and its process of inherent civilization takes as present form in Assamese Society.Similarly the Miri, the Mishmi, The nagaChutiyas were also developed on account of intermarriage between the Chutiyas and the other groups Priyabrata's Chronicle gives us at least some minimum historical events viz. Birbara established the Chutiya Kingdom in the 11th century A.D. in N.E.India. But according to Assam History annexation of the Chutiya Kingdom to Ahom Kingdom was done in 1523 A.D. Sarbababta Singha (Mezera) one of the descendent of Birabara founded the matak Kingdom in the present-day.Tinisukia sub-division in the later part of 18th century A.D. (1794). The country was then annexes to British East India Company's territory during the reign of matibarSenapatis Son (Maju Gohain) in 1842. The Chronicle also throws light on the sanskritization of the name of the Chutia rulers.It may be presumed that the Bhismakanagar near present day. Rouing in Lohit district in Arunachal Pradesh was established either by Bhismak himself or by his descendant in the 13thcentury A.D. or

early part of the 14th century A.D.

The Chutiyas who reigned in upper Assam for about three years left many archeological relics in the hills and foot hills of Arunachal Pradesh such as Rukmini nagar,Bhismaka Nagar, Tameswari Temple in Lohit district Malinithan, Itanagar in Subansiri district and many embankment, ponds etc. some of the relics are also found right from sadiyaupto Darang in the northern bank of the Brahmaputra river.

By Chutiya culture. I mean the habits, customs, moral law beliefs and practices, capabilities etc. of the Chutiya people at a given points of time. The cultural traits and complexes are handed down from generation to generation among the people, theChutiya culture may broadly be divided into two main parts viz. material cultural aspects and non-material aspects. The matareial cultural aspects broadly included shelter, food, clothing, ornaments etc. The non material cultural aspects i.e the Social and religious aspects only constitute birth, marriage, family death, festival, beliefs and practices etc. in this paper, I want to throw some lights on some special features of the Chutiyas Culture. Cultural traits and complexes which form the core of the Chutiyassociety.

It needs to mention that the shelter food and clothing are three basic needs of the people. These basic needs very according to the groups of theChutiyas. The DeoriChutiyas, i.e. live in pile homes primarily on the bank of river or rivulets. The Hindu Chutia and other cognate groups live in plinth houses .But two slope Assam type house is the common types use by both groups, Bamboo, thatches cane, reeds etc. are the common materials use

for constructions of the houses. Now-a-day modern type of house have been introduced into their society. Some changes have been also observed in their daily life such as the use of modern furniture, transistor, looking glass, snow powder, toothpastes, toothbrush etc.

Food habit also various group wise. The DeoriChutias eat all types of fish, meat (Excepting beef) and drink.Homemade rice bear called Chuje is extensively and regularly used. On the other hand the Hindu Chutia refrain from eating Kuchia, Kekora,Singi, shal, garua fish and fowls and pork.Rice bear is not in vogue in the Hinduised section of the Chutias.This variation of food and drink habit is primarily on account of Sanskritization.Sanskritization must have been started during the reign of the early Chutia kings. i.e before 12th century A.D.

It is to be noted that Group hunting, group fishing, group eatingare some of the noteable characteristic patterns of Chutias culture. The custom of equal distribution of meat and fish collected during hunting and fishing strengthens the network of kingship relation among the members of the agnatic and affinal kings and others the member of the society.

Spinning and weaving are important traditional household activities among the Chutiaswomanfolk Chutia Chola, KapahiBarkapur,KhaniaBarkapur, Gamkharu, Necklace of beads jungphaikeru etc. are some of the traditional garments and ornaments found in the Chutia society,Endi rearing and cotton growing cultures may be considered as the national character of the Chutiyas people.

Marriage is considered as sacred union between a man and a woman which is necessary for continuing the generalogicallink of Persons from past to present and then to future. Monogamy is the rule but Polygamy is also sometimes observed among some families. Sorotate and levirate are not practiced by the people. Negotiated and elopement types of marriages are found. Widow re-marriage is absent but a widower can re-marry if he is able to do so. A marriage is generally held within the group.Now-a-days,inter-marriage between the Hindu Chutiyas and the Ahom Chutiya are performed Inter marriage between the Hindu Chutiyas and the Dauri Chutiyas and the DeuriChutiyas are rarely held. This is Primarily due to the result of sankritzation among the Hindu Chutiya.

Both simple and joint family systems are Prevalent in the socirty .Eldest male members of the family is the head.

Death of a person causes pollution to the family and lineage in the Hindu Chutiya Society. But the custom of purity pollution complex is not found. Among the DeuriChutiya . Hindu Chutiyas generally complete the mortuary rites within a month.

Bihu festivals namely Bahag-Bihu, Kati-Bihu and Magha Bihu are mainly celebrate in the months of Bahaga, Kati and Magha-respectively. The Deuries call the festival Bishu comes from the word hihu which means "Extra ordinary" or "extreme" or extreme or extreme and su signifies 'merry making,Bihu and Bishu comprises two main aspects of social and religious life of the Chutiyas. The Social aspects consisting of singing, dancing and

merry making by the boys girls men and woman, eating of different types of cakes from house to house which strengthen the bound of social relation among the members of the society. Bathing of cows, playing with eggs, ghila, etc. all have Psychological relation with fertility cult.

The religious aspect of the Bishu or Bihu includes prayer and sacrifices of ducks, pigeon, goat, betel-nuts, Vine leaves, incense, lamp of mustard oil etc. Which is performed by the Deuri Chutia. The Hindu Chutiyas of course performed Bihu Sabha with un cooked Prasad consisting of grams, cereals, Sugarcane, coconut, banana etc. In the Village Namghars for the wellbeing of the villagers on the Whole,Bishu or Bihu has intimate connection with the Agricultural operation among the Chutiyas.

Regarding the religion of the Chutiyas, we may divide them into main groups viz. the most conservative group the DeuriChutiyas and Hindu Chutiyas.The former group practice animistic form of religion where large number of domesticated birds and animals are sacrifice for gaining favor from the presiding deities of the village shrines. Moreover, they believe in some deities also whose abodes are in the house, communed, forest river etc.

The Dibongiyas of the DeuriChutiya Propitiate 14 deities Kundi mama or Gira-girasi are considered as the supreme beings The other congnate groups i.e the Borgoyas worship mainly Tameswari the presiding deity of Tamesware temple and the TengaPaniyas appease mainly Baliababa one of the illusory sons of kundimama.

The Hindu Chutiya on the other hand, almost abandoned the traditional Chutiya religion and language

and accepted a mixed form of Hinduism i.e. Combination of tribal and non-tribal faith from the Hindu religious reformers. The reformation of traditional Chutiyas religion a believed to have started from the Chutiya regime. Now-a-days, most of the Hindu Chutiyas are Sanskritised. They follow mahapurusiyaVaisnava cult founded by Srimanta Sankardeva in Assam. There is namghar in every Hindu Chutia Village where the villager offer uncooked Prasad and pray and recite devotional songs (Nam) for welfare of the people. Most of the rites and rituals are observed by the people according to Mahapurisiafaith. Bhaona, Theater, Gayan, Bayan, Namprasanga etc. regularly help in the rural setting.

Sanskritization is rapidly developing in the chutia Society. Even the DeoriChutiyas are also subjected to Sanskritization which is of course slow in comparison to Hindu Chutiyas. The main factors responsible for Sanskritization of the Chutias are Satradhikars (Guru) religious reformers, both internal and external advancement in education, contact with outsiders, economic development etc. The impact of Sanskritization has immensely helped in reorienting the Chutia Society. It has help in assimilation of the Chutiyas with the other Hindu Assamese Population and has helped in strengthening the foundation of Assamese Society and Cultured in North-East India. But at the same time aforesaid factors and impact of modernization has also greatly helped in reorienting the Chutiyas Society.Which leading an endangered the cultural heritage of the Chutiyas, from the above discussion we have seen that the Chutiyas have been assimilated to the greater Assamese

society and they are acculturate to such an extent that at casual glance one cannot find any tribal Characteristics in them. A few traditional traits of cultured that are notices today are by and large, hangover of the past glory and these are fast delinked with the core of their culture The Changes that have crept in are also not superfluous.❍

References:

1. Rajmoahn Nath : **"ChutiyaJatir Puratatta"** Published in Smriti Grantha. AstadasaChutiyaJatir sanmilan 1974 P.10
2. B.Sarma : **Chutiya Kristi** Ref. Sec No. 1 above B.2
3. W.Brown, *An outline grammer of the Deori Chutiya language spoken in upper Assam*.1895 (typed copy)
4. W. Rabinson : **A Descriptive Accounts of Assam,** P.P.233
5. N.N.Acharyya : **The History of Medieval of Assam**. P.P.232
6. K.L.Baruah : **Early History of Kamrup**.
7. *Census of Inia* 1881 p.126
8. See ref. No 3 above.
9. Priyabrata Chutki Chandra.
10. P.C. Saikia : **Deori Chutiya** 1974 P.2
11. E.A. Guit : **A History of Assam** 1933, P.88
12. E.T. Dalton : *Notes of the Chutiya of upper Assam,* Ref. See No. 3
13. H.F.D. Earlier Ref. See No.3
14. P.C. Saikia : **The Debongiyas** 1976
15. Dr.L.Devi : **Ahom Chutiya Relations**.

The effects of Urbanization on Environment in India

With special reference to Assam

Horen Chamuah
Asst. Prof. Deptt. of Economics
Pithubar Girls' Degree College, Khowang

Abstract :

Urbanization is a process whereby population moves from rural areas to urban areas. It has been generally shown in underdeveloped and developing areas of the globe. Here we have both positive and negative effects. In case of positive effect it has provide a better health, education and employment opportunities. But it has also become a potential threat to our environment as gradually increasing urban population. It will lead increase in slum areas, worse water quality, excessive air pollution noise pollution and problems of waste disposal. Urbanization leads to an indicator of development but has to ensure that it proceeds in the right manner within its appropriate limit, taking proper care of environment. This paper tries to focus the effect of urbanization on environment. There

are some cities of Assam where various commercial and industrial activities take place due to favorable geographic location. But it has resulted in significant risk of environmental degradation. This paper tries to analysis urbanization and environmental degradation through the using of collected secondary data.

Key words: Pollution, Urbanization, Environment, Industrialization, Commercialization.

Introduction :

Urbanization is a process whereby population moves from rural areas to urban areas. It has been generally shown in underdeveloped and developing areas of the globe. It has both positive and negative effects. In case of positive effect it has provide better health, education and employment opportunities. But it has also become a potential threat to our environment as gradually increasing urban population. It will lead increase in slum areas, worse water quality, excessive air pollution noise pollution and problems of waste disposal. Urbanization leads to an indicator of development but has to ensure that it proceeds in the right manner within its appropriate limit, taking proper care of environment. This paper tries to focus the effect of urbanization on environment. There are some cities of Assam where various commercial and industrial activities take place due to favorable geographic location. But it has resulted in significant risk of environmental degradation. This paper tries to analysis urbanization and environmental degradation through the using of collected secondary data.

Objective of Study:

a. To study how population growth can impact on environmental degradation.
b. To study different pollution has been occur through rapid rate of population growth.

Methodology:

This seminar paper is based on secondary sources of data which have been collected fromvarious journals, books, official website, Statistical handbook of Assam, Economic Survey of Assam ,website, Internet etc.

1.Causes of Urbanization:

The big cities and town have always been a big attraction for the people who are living in rural areas. There are certain causes of urbanization like industrialization, commercialization, better employment opportunities, health facilities, access of modern modes of entertainment and recreation facilities etc.

a) **Industrialization:** Industrialization is one of the main causes of Urbanization.Industry can give more employment opportunities to the youth of the country. People migrate from rural areas to urban areas. Industrialization can also increase the life style of the people.
b) **Commercialization:** For the business purpose the rural areas people are shifted to urban areas the they will get employment opportunities.
c) **Educationalfacilities:** Education systems are more develop in urban areas in relation to rural areas.In modern time people are more conscious about the quality of education for their children which people

are move towards to urban areas.

d) **Health facilities:** Town and cities are advanced in health facilities.Therefore to avail the better facilities people prefer ti live in urban areas.

e) **Modernization:** The modern culture and standard of living of the urban people have always attracted the people. As like entertainment,recreational facilities,sports,comfortable life style etc.

2. Impact of Urbanization on Environment:

The rapid growth of urban population has put heavy pressure on public utilities like housing, sanitation, transport, water electricity, health, education and so on. According to Uttara et al,due to uncontrolled urbanization in India,environmental degradation has been occurring very rapidly and causing many problems like shortage of housing, worsening water quality, excessive air pollution, noise, dust and heat and the problems of disposal of solid wasts and hazardous wasts, worsening water quality, excessive air pollution, noise, dust and heat and the problems of disposal of solid waste and hazardous waste, worsening water quality, excessive air pollution, noise, dust and heat and the problems of disposal of solid wasts and hazardous wasts.

a) **Over exploitation of Natural resources:** Due to rapid increase in urban population the rate of consumption of natural resources like water, forest, fossil fuels, energy etc. have increased to very high level. Forest areas are reduced due to increase in population. Due to rapid growth of population can result in very high level of erosion.Forest reserve in Assam within the city of Guwahati has declined

with increase in urbanization.

b) **Air pollution:** Air pollution can also increasing due to rapid growth of population in urban areas.Burning of coal,fuel of cars also burning of fossil fuel for industrial processes.

c) **Water pollution:** The quality of water degraded mostly due to urbanization that ultimately leads to increased population in urban areas.The disposal of human wastes as well as from the industries directly into the water bodies has increased the level of water pollution in the urban areas.

d) **Noise Pollution:** Urban areas are wellknown for many vehicles on road,many industries producing sounds,many kind of social gatherings and functions, industries etc.cause noise population in urban areas which cause many psychological physical elements.

3. Urbanization in Assam:

Assam is a rural and agricultural base state.But it has highest urban population among the North Eastern states of India.Over the years there has been a gradual increase in level of urbanization in the state.The share of urban population has been increased rapidly the post independent period.

Table - 1. Trends in Urbanization in Assam:

Census Year	Urban Population	%to Total Population	%Decadal growth
1911	92916	2.41	20.55
1921	127107	2.47	36.80
1931	162166	2.92	27.58
1941	208067	3.11	28.30
1951	344831	4.29	65.73

1961	781288	7.21	126.57
1971	1289222	8.82	65.01
1991	2487795	11.10	92.97
2001	3439240	12.90	38.24
2011	3497542	14.10	27.89

Source: Statistical Handbook of Assam 2016

Growth of Motor vehicle in Assam:

Over the years there has been rapid increase in motor vehicles on the road of Assam. The increase in the growth of motor vehicles can be attributed to the rapid urbanization.With the increasing growth of motor vehicles the quality of air has also deteriorated in the city causing excessive air pollution.The harmful emission from the vehicles has various health risks and it adversely effects the environment.

Conclusion:

From the discussion we can conclude here that urbanization is a potential threat to our environment. It can cause several damages to the environment in the form of global warming,water pollution,noise pollution,air pollution and air quality degradation etc.

Our discussion area is in Assam urbanization has resulted in a situation of tradeoff between developmental activities and environment degradation. Urbanization has lead to the development of the cities in many ways but all development was made at the cost of environment. There should be proper maintenance of the balance of the development the area with environment. Sustainable development approach should be followed strictly for the conservation of environment.❍

References:

1. Kaur Sandeep(2017), *'The effect of Urbanization on Environment in india'* International journal on Emerging Technologies,8(1):122-126
2. RahmanMahfuja, *'Urban Solid waste and Health Implications in Guwahati*, Assam India.
3. Assam Urban Solid Waste management Policy, 2018
4. Economic Survey, Assam, 2016-17
5. Pollution Control Board, Assam
6. Statistical Handbook of Assam, 2016.

Skill India Mission Development and Its achievements & challenges A theoretical study

Hiranya Kr. Sharma
Minakhi Goswami
Assistant Professor
Dept. of Economics
Samaguri College

Introduction:

The Skill India Mission is an ambitious initiative launched by the Government of India in 2015 to empower the country's workforce with the skills necessary to enhance employability, bridge the skills gap, and drive economic growth.The primary goal of the Skill India Mission is to provide vocational training and skill development opportunities to a significant portion of India's population, mainly focusing on its large youth demographic. Skill enhancement programs are focused around training that combines the best practices from education, psychology, social work, career counseling, sports, and technology training. The chief objective is to empower the youth of the country with adequate skill sets

that will enable their employment in relevant sectors and also improve productivity and to provide market-relevant skills training to more than 40 crore young people in the country by the year 2023. It will definitely enhance skill development in established sectors and identify emerging areas for skill development. It aims to develop those sectors which have been put under skill development for the last many years, and also to recognize new sectors for skill development. Hope, this mission bridge the gap between industry-required skills and the skills possessed by the workforce to boost employment opportunities.

Objectives:

The main objectives of the mission are -

a) The mission intends to create opportunities and space for the development of talents in Indian youth.
b) Ensure that skill training is not only relevant but also of high quality.
c) Prepare the Indian workforce to compete in the global job market.
d) Create opportunities for continuous lifelong learning and skill development.

Features of Skill India:

There are many features to the Skill India Mission that make it different from the previous skill development missions.

1. The focus is on improving the employability of the youth so that they get employment and also enhances entrepreneurship among them.

2. The mission offers training, guidance, and support for all traditional types of employment like weavers, cobblers, carpenters, welders, masons, blacksmiths, nurses, etc.
3. New domains will also be emphasized on such as real estate, transportation, construction, gem industry, textiles, banking, jewellery designing, tourism, and other sectors where the level of skill is inadequate.
4. An important feature is the creation of a new hallmark 'Rural India Skill'.

Implementation of the Mission:

The implementation of the Skill India Mission is facilitated through a structured institutional framework led by the Ministry of Skill Development and Entrepreneurship (MSDE). This framework is organized into three tiers, each with specific roles and responsibilities-

i. Governing Council: This is the highest level of the institutional mechanism and provides policy guidance and strategic direction for the Skill India Mission.
ii. Steering Committee: The Steering Committee plays a crucial role in overseeing the implementation of the mission and ensuring that it aligns with its objectives and goals.
iii. Mission Directorate (including an Executive Committee): The Mission Directorate serves as the executive arm of the Skill India Mission, responsible for carrying out the day-to-day

operations and activities necessary for achieving its objectives.

Schemes under the Skill India mission:

i) The National Skill Development Corporation India (NSDC) was set up. It is a Public-Private Partnership Company. It provides vocational training, capital grants, and industrial counseling. Thus the youth can directly contact the industry people to learn and seek solutions.

ii) Pradhan Mantri Kaushal Vikas Yojana (PMKVY): Under the PMKVY scheme, various types of short term trainings are provided to unemployed youth. They are certified and also have placement opportunities.

iii) Deen Dayal Upadhyaya Grameen Kaushalya Yojana: This is an employment scheme meant exclusively for the poor rural youth. This is a crucial program as we have about 55 million youths from low-income families in rural India.

iv) Green Skill Development Programme: It offers courses in green skills. Green skills are those skills that help in preserving the environment and also vie for a sustainable future. Practical sessions on biodiversity conservation, waste management, natural resource utilization, handicrafts business, etc., are covered under this program.

v) There are many other initiatives like craftsmen training scheme, apprenticeship training, skill development for minorities, financial assistance for people with disabilities, etc.

Need of skills development programme:

As of a 2014 report, India's formally skilled workforce is just 2%. Additionally, there is a huge problem of employability among the educated workforce of the country. Lack of vocational or professional skills makes it difficult for the youth to adapt to changing demands and technologies of the marketplace. The high level of unemployment is due to the failure to get jobs and also due to a lack of competency and training.

A study by the Skill Development Council (NSDC) indicates that there will be a need for around 12 crores of skilled manpower by 2022 across 24 key sectors.Casual workers, who constitute about 90% of the labour force, are poorly skilled as they do not get adequate training. Current vocational training programmes do not meet their demands.There is a problem of social acceptability when it comes to vocational education. Vocational courses are looked down upon and this needs to change.

Another factor that acts as an obstacle to skill development in India is the myriad labour laws. However, the government has started simplifying and codifying the labour laws. With simpler laws, practicing skill development should be easier.Changing technology is a big challenge and opportunity for the labour force. Employees will have to constantly upgrade their skills if they are to remain relevant in the job market.

There is a problem with the lack of infrastructure in the current training institutes.Another problem is the poor quality of trainers available. Students trained by such trainers are not employable in the industry.

Important of Skill :

i. Demographic dividend: Most major economies of the world have an aging population. India, with a favorable demographic dividend, can grab this opportunity and serve the manpower market. But, for this adequate skilling is to be provided to up the employability. To capitalize on this, there is only a narrow demographic window, that of a few decades.The percentage of the workforce receiving skill training is only 10% in India which is very small compared to other countries - Germany (75%), Japan (80%), South Korea (96%).

ii. Sectoral mobilization: As productivity improves in agriculture due to increased mechanization, there will be fewer people required in the farming sector. There will thus be a shift from this sector to other secondary and tertiary activities.

Achievements:

a) The Skill India Mission has made significant strides in skill development and empowerment. Over the years, it has provided skill training and certifications to approximately 2.5 Crore individuals through partnerships with NSDC, PMKVY, and the establishment of Pradhan Mantri Kaushal Kendra's (PMKKs) across every district in India.

b) PMKVY alone has trained and certified over 1.1 Crore candidates, with its latest iteration, PMKVY 4.0, continuing to offer skill development opportunities. Pradhan Mantri National

Apprenticeship Melas (PMNAM) is now introducing local youths to diverse apprenticeship training options.

c) Moreover, the inclusion of drone training in 116 Government ITIs enhances their capabilities. Specialized initiatives in Northeastern and Left-Wing Extremism (LWE) regions provide support for short-term training programs, and international collaborations with over 11 countries have been established to deploy skilled Indian workers abroad. India's improved ranking at the WorldSkills Competition 2022 highlights the growing enthusiasm among youth and trainers for skill development.

d) Additionally, partnerships with the Armed Forces have opened doors for skill development among the Navy, Army, Air Force, and CRPF personnel, further contributing to the mission's success.

Challenges :

Social and traditional biases pose a significant barrier to the acceptance and advancement of skill-based work, with the misconception that manual labour is inferior. These biases, deeply rooted in historical norms and societal behaviours, must be actively addressed to foster a more inclusive environment for skill development. Inadequate economic incentives further exacerbate the issue, particularly in micro, small, and medium enterprises, where skilled and unskilled workers are often treated equally. This fails to recognize the value of skill development, discouraging individuals from pursuing and

showcasing their skills.

Moreover, a glaring mismatch exists between vocational training programs and the specific requirements of industries. This misalignment perpetuates a paradoxical situation where unemployment persists alongside a shortage of skilled workers, particularly in sectors like infrastructure development and manufacturing.

Overview of the mission :

Skill India, a Government of India initiative, aims to empower youth with job-ready skills, enhancing employability and economic growth. The National Skill Development Mission, chaired by the Prime Minister, oversees this effort. It is a kind of umbrella scheme.Skill India offers courses in 40 sectors aligned with industry and government standards. These courses focus on practical skills, reducing the need for on-the-job training. The Ministry for Skill Development & Entrepreneurship (MSDE) was established, focusing on skill development and creating a skilled workforce. Programs like Pradhan Mantri Kaushal Vikas Yojana (PMKVY) and Pradhan Mantri Yuva Yojana (PM-YUVA) have trained millions of individuals.

MSDE also introduced reforms to the Apprentices Act, encouraging industry involvement in apprenticeship programs. The National Apprenticeship Promotion Scheme (NAPS) provides financial support for apprenticeships.

Conclusion :

The schemes are excellent and very much required.

But we need a central mechanism to monitor their implementation and track the outcomes.Skill India promotes international collaboration and aims to meet global market demands. This initiative aims to create a prosperous and skilled society, benefiting India's youth and economy.There is a big issue with the standardization of skills in the country. New schemes are designed to resolve this issue by having nationwide standards that also stand up to international benchmarks.❍

Reference:

1. Srivastava Ayush, ***Importance of Skill Enhancement and Lifelong Learning in your professional Journey.***
2. Sanjana S. Shenoy & Shailashri V. T. : **Impact of Skill Enhancement Training on Quality of Work Life-** A Review International Journal of Case Studies in Business, IT, and Education (IJCSBE), ISSN: 2581-6942, Vol. 7, No. 1, January 2023
3. "Government to train 40 crore people under Skill India initiative potty", The Economic Times, 15 July 2015
4. https://www..successcds.net
5. https://www.studyiq.com/articles/skill-india-mission.

Self Help Groups (SHGs) and socio-economic empowerment of rural women

(A Case Study in Khowang Gaon Panchayat Under Khowang Development Block under Dibrugarh district of Assam)

Jyotsna Buragohain
Assistant Professor
Deptt. of Education, Moran Mahila Mahavidyalaya

INTRODUCTION :

In the present social scenario women empowerment has become a global issue. Women constitute around fifty percents of the total population. Yet women are considered as poor than men and they remain backward. After independence, Indian constitution guaranteed equality of men and women. But due to some social structure their position in the society and attitudes towards different aspects not considered as equal. The situations are more dangerous in the rural areas. So, development activities of women must be given importance to raise capacity building ability of women at all domain. Social and economic empowerment of women helps to live a life with

right and freedom. It also helps in cut cross social barriers and in better standard of living. Women Self Help Groups constitutes for empowering rural women by providing financial needs and also strengthen collective self-help capacities. Its aim is to help every rural womanto achieve greater economic independent and security.Women empowerment emphasis to the creation of an environment for women where they can make decision of their own.

Rural Development is the dynamic process of development of the rural people through various programmes and projects so that they can become self-reliant citizens of the country. Beside government machineries, the work is done by involving various NGOs,semi government agencies and above all by the local people themselves. In other to change the socio economic scenario of rural India, self-help groups are playing an important role by raising the level of income and standard of living by rural people besides self-employment. The concept of self-help group got an impetus after launching of Swarnajanti Gram SwarozgarYojana (SGSY) in 1999 - a programme aimed at bringing families above the poverty line by ensuring sustainable level of income over a period of time. Due to illiteracy, unemployment and low social recognition - the under privileged rural women are still far from empowerment. So, the another main objective of the concept of self-help groups is to improve the economic development and creating opportunities of women to be empowered. Here in this study an attempt has been made to study whether the rural women got scope to get empowered by getting engagement in self-help groups.

OBJECTIVES :

The objectives of the paper are:

1) To study whether the women got empowered by self-help group they engaged.
2) Whether it is able to improve the socio-economic condition of rural people especially the women folk under the areas of our study.
3) To examine the shortcomings of the self-help groups under the area of study.

METHODOLOGY :

This paper is prepared with both primary and secondary data. Primary data are collected from the women SHGS of Khowang Gaon Panchayat under Khowang Development Block. Secondary data are collected form articles published in various books, journals and also form the documents of Self Help Groups and other records of the Khowang Development Block. The data included information of fund size, group size and occupational status and functions of the groups.

SAMPLE :

The investigator collected primary data randomly from 4 (Four) sample group of Khowang Gaon Panchayat under Khowang Development Block of Dibrugarh district of Assam. Ten samples were taken from each groups i.e. a total of 40 samples have been takenfor the study.

DELIMITATION OF THE STUDY :

(i) The study has taken only the Khowang Development Block out of the total block.

(ii) The study has taken only four self-help groups of Khowang Gaon Panchayat under Khowang Development Block.

ANALYSIS OF THE STUDY :

The area of study for this research paper is confined to the women SHGs of Khowang Gaon Panchayat area that there are 156 SHGS run by women. The first SHG of the area was open in 2001. It is noteworthy to mention here that some of these SHGs have been engaged in producing some unique kind of products such as vermin compost, making of traditional Assamese homemade snacks (Ladu, Pitha, Jalpanetc), animal husbandry, weaving, agriculture, vegetable cultivation, etc. The signification part of activities of the women of this area is found that the SHGS have greatly helped in women empowerment. It is observed that after joining SHGs the members are motivated to engage with various occupations. Now the women do not hesitate to do different kind of works to improve their livelihood. These changing attitudes of the women have evaporated the conservative and narrow thinking attitude of the women. They are now well aware of various policies introduced by the government both state and central especially for women empowerment. It is found that SHGs have provide a good environment to develop their self-confidence. It is seen that the participation of women in the Self Help Group have even changed their outlook about health, hygiene, child care, gender discrimination, etc. Another significant success of these policies is that by opening the SHGs among the tea garden and tribal women have also changed

their mind-set. Originally, most of the women belonging to the tea garden and various ethnic groups were engaged in satisfying their husbands by doing only household works and making liquor. But now these women have come out from that atmosphere and have tried to improve their livelihood though Self Help Groups. Another noteworthy factor is that commercial banks have given financial subsidy to many SHGs of the area of study. Almost all SHGS of the area have given successfully utilized the financial assistance. After successfully utilizing the Revolving Fund sanctioned by commercial banks, some of the SHGS have got second grading of Rs 200000/- (two lacs) each.

SHORTCOMINGS :

It is revealed form the study that the SHG system have been facing various shortcomings.

1) Most of the Self Help Groups members feel that the government aid, bank-loans and the subsidy that are provided to them are not enough to make their members totally self-dependent.
2) Illiteracy is a major problem among rural women. Many of them of the area of study hesitate to join in Self-Help Groups program due to lack of education.
3) Most of the women Self Help Groups are particularly engaged in crop husbandry, animal husbandry, weaving etc. but still they are facing the problem of proper marketing facilities for better production.
4) Some of the women in this particular area are still

dominated by their husband. Therefore the women cannot engage freely in economic activity to help her own family.

5) Another problem is going to emerge now. With the abolition of Swarnajayanti Gram SwarozgarYojana and introduction of National Rural Livelihood Mission may affect opening of new SHGS. The main objective of this NRLM program is to popularize small savings among the women belong to below poverty line and to improve livelihood of the people below poverty line. So, other rural poor women or house wives may hastate to open.

CONCLUSION :

The SHGS have been playing an important role in bringing about socio economic changes of rural women under KhowangGaonPanchayat. The women of the area are now very much conscious about maintaining a good livelihood. They are able to act as a decision making body in rural development which gives them enough confidence. However, during field study in the locality it is observed that due to lack of higher education among a section of the rural women, sometimes they face a sense of inferiority complex. So, literacy programmes should be popularized among the women to make the rural development programmes asuccess.❍

References :

1. Bhattacharya. D, 1994: ***Gramya Unnayan (Assamese)*** Jorhat, Assam.
2. Dutta. N.L.and Dowerah Bhuyan. M, (ed) 2003: ***Rural Development in Assam,*** Dibrugarh University.
3. Handique, K.J. (ed) 2012: ***Rural Development in North East Region,***

Gandhian Study Centre Gargaon College.
4. Sankar Rao, C.N. 2004: ***Sociology of Indian Society.*** S. Chand & Co. Ltd, New Delhi.
5. Souvenir on Seminar cum workshop on Rural Development in Assam.

Resource Persons:
1. Srimoti Juri Hazarika, Community Resource Person, Self Help Groups under Khowang Gaon Panchayat.
2. Sri Tarun Saikia, Gram Sevak, Khowang Development Block.
3. Suryadhar Chetry, Extension Officer, Khowang Development Block.

The Role of DDUGKY in Women Empowerment :

(A Case Study of the Training Centre in Sonari, Assam)

Leena Shree Borthakur
Assistant Professor

Abstract :

Deen Dayal Upadhyaya Grameen Kaushalya Yojana (DDUGKY) is an ambitious initiative by the Indian government aimed at transforming the rural youth into an economically independent and globally relevant workforce. This paper explores the role of DDUGKY in empowering women, with a special focus on the training centre in Sonari, Assam. Through qualitative and quantitative analysis, this study examines how the program has impacted women's lives in terms of economic independence, social status, and personal growth. The findings highlight the program's success in providing women with vocational skills, employment opportunities, and a platform for self-empowerment. The research methodology involves surveys, interviews, and case studies to provide a comprehensive understanding of the program's impact.

Introduction :

Women empowerment is a critical aspect of societal development. In India, rural women face numerous challenges including limited access to education, employment opportunities, and economic independence. The Deen Dayal Upadhyaya Grameen Kaushalya Yojana (DDUGKY) is a government initiative designed to address these issues by providing vocational training and employment opportunities to rural youth, with a special emphasis on women. This article examines the role of DDUGKY in empowering women, particularly in the training centre located in Sonari, Assam.

Methodology :

This study employs a mixed-method approach, combining quantitative data from surveys and qualitative data from interviews and case studies.

1. Surveys: Structured questionnaires were distributed to women who have undergone training at the Sonari centre.
2. Interviews: In-depth interviews with trainees, trainers, and program administrators were conducted to gather personal insights and experiences.
3. Case Studies: Detailed case studies of individual women who have benefitted from the program were compiled to illustrate the program's impact.

Overview of DDUGKY :

DDUGKY, launched in 2014, is a part of the National Rural Livelihood Mission (NRLM) and aims to diversify the income of rural poor families and cater to the career aspirations of rural youth. The program focuses on skill development and job placement, with special

provisions for women to ensure their participation and benefit from the scheme.

DDUGKY, Sonari centre launched in 18th of August 2022 with an objective to empowering the women from rural and economically backward class. Theyhad already provided placement to 10 batches. The duration of each batch is 64 days.They have tie-ups with few textile companies in all over India.

DDUGKY and Women Empowerment :

Women empowerment through DDUGKY involves providing vocational training, employment opportunities, and creating an environment where women can achieve economic independence and social recognition. The program includes special measures such as:

- Reservations for Women: Ensuring a significant percentage of beneficiaries are women.
- Safe Training Environment: Establishing safe and supportive training environments.
- Placement Support: Assisting with job placements in women-friendly sectors.

Training Provided by the DDUGKY Centre in Sonari, Assam :

The DDUGKY centre in Sonari, Assam, offers on few coursetraining programs designed to equip rural women, with market-relevant skills that enhance their employability. The training programs are carefully curated to meet the demands of various industries and provide comprehensive education that covers both technical skills and soft skills. Below is an overview of the training provided by the centre:

1. Vocational Training Courses

a. Information Technology (IT) and IT-enabled Services (ITES)

- Computer Basics: Training in fundamental computer operations, including Microsoft Office Suite, internet usage, and basic troubleshooting.
- Data Entry Operations: Skills for data management, data entry, and using database software.

b.Technical Training Courses

- SMO AND SSMO: The Sonari Centre provide special training to operate the machine into two heads as SMO (Swing machine operator) and SSMO (Special Swing machine operator).

2. Soft Skills Training

- Communication Skills: Effective verbal and written communication, public speaking, and presentation skills.
- Personality Development: Building self-confidence, grooming, and etiquette.

3.. Life Skills and Awareness Programs

- Health and Hygiene: Awareness about personal health, hygiene practices, and preventive healthcare.
- Legal Rights and Women's Rights: Educating women about their legal rights, workplace rights, and gender equality.
- Social Awareness: Discussions on social issues, community involvement, and civic responsibilities.

Training Methodology :

The training programs at the DDUGKY centre in Sonari are delivered through a blend of classroom instruction, practical exercises, and on-the-job training.

The key methodologies include:

- Classroom Sessions: Theoretical knowledge is imparted through structured classroom sessions led by experienced trainers.
- Practical Training: Hands-on training in simulated environments to practice skills in real-life scenarios.
- On-the-Job Training: Internships and apprenticeships with partner organizations to provide real-world work experience.
- Workshops and Seminars: Regular workshops and guest lectures from industry experts to provide insights into current industry trends and practices.

Support Services :

In addition to training, the DDUGKY centre in Sonari provides various support services to ensure the holistic development of its trainees:

- Counselling Services: Professional counselling to address personal and career-related issues.
- Placement Assistance: Support in job placements through tie-ups with local and national employers.
- Alumni Network: A network of past trainees for continuous support, mentorship, and networking opportunities.

Impact of Training :

The training provided at the DDUGKY centre in Sonari has significantly contributed to the empowerment of women in the region. By equipping them with essential skills and knowledge, the centre has enabled women to secure gainful employment, start their own businesses, and achieve financial independence. The holistic approach to training ensures that women not only gain technical skills

but also develop the confidence and social awareness needed to navigate the challenges of the modern workforce

Findings and Discussion :

The findings from the Sonari centre reveal significant impacts on the lives of women, categorized into economic, social, and personal growth.

Economic Impact

- Income Generation: Many women who completed the training have secured jobs in various sectors, leading to increased household income.
- Entrepreneurship: Some women have started their own businesses using the skills acquired during the training.
- Financial Independence: With regular income, women have gained financial independence, contributing to household decisions.

Social Impact

- Improved Social Status: Employment has led to enhanced social status and respect within their communities.
- Decision-Making: Empowered women have a greater say in family and community matters.
- Reduced Gender Discrimination: The program has helped reduce gender biases by showcasing women's capabilities.

Personal Growth

- Self-Confidence: Women reported increased self-confidence and self-esteem.

- Skill Enhancement: The training provided practical skills relevant to various industries.
- Awareness: Increased awareness about rights, health, and hygiene among women.

Conclusion :

DDUGKY has played a pivotal role in empowering women in rural areas, particularly in Sonari, Assam.Theyplay a crucial role in empowering women by providing them with the necessary skills and support to become economically independent and socially empowered. Through a diverse range of training programs, the centre addresses the specific needs of women, helping them to overcome traditional barriers and achieve their full potential. As a result, the centre not only contributes to individual growth but also to the broader goal of rural development and gender equality.❍

Bibliography :

1. Government of India. (2014). Deen Dayal Upadhyaya Grameen Kaushalya Yojana (DDUGKY) Guidelines.
2. National Rural Livelihood Mission. (2020). Annual Report.
3. Sharma, R. (2018). *"Women Empowerment through Skill Development: A Case Study of DDUGKY in Assam"*. Journal of Rural Development, 37(4), 525-540.
4. Das, S. (2019). *"Impact of Vocational Training on Women Empowerment in Rural India"*. International Journal of Social Sciences, 10(2), 200-215.
5. Singh, P., & Gupta, A. (2020). *"Role of Government Initiatives in Women Empowerment: A Study of DDUGKY"*. Journal of Development Studies, 56(1), 124-138.
6. Website: www.google.com

A STUDY ON RELEVANCE OF OUTCOME BASED EDUCATION IN THE LIGHT OF

NEW EDUCATIONAL POLICY IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

(WITH SPECIAL REFERENCE COLLEGES OF MORAN TOWN AND ITS ADJACENT AREAS).

Debajit Boruah
Asstt. Professor
Moran Commerce College

ABSTRACT :

Introduction: Education is the basic aspect for developing human potential, equitable and society at large as well as for the development of the nation. In order to educate someone, the process of learning is essential and it plays a vital role. Learning is a process that is expected to bring out desired behavioural changes in an individual. Learning Outcomes are the observable and measurable end product of learning. It is the observable indicators of objectives.

Outcome-based education is a system of education where main focus is on the outcomes of the course. The students take up courses with a certain goal of developing skills or gaining knowledge and at the end of the course they have to complete their goal.

Purpose: To find out level of awareness about Outcome Based Education & NEP,2020 among teachers and students, Infrastructural and other drawbacks of educational drawbacks of educational institute, institutional MoU's with another organisation or industrial tie up, the prospects of Outcome Based Education and provide valuable suggestion for implementing OBE in educational institutes.

Scope/Methodology/Approach: The study is carried out in Colleges of Moran town and its adjacent areas which is surrounded by two districts viz., Dibrugarh and Charaideo. The data and information collected in order to meet and serve the purpose of study is basically primary and secondary sources. The way for collection of data has been confined to through preparation of questionnaire.

Originality/Value: This paper analyses and identifies the research gap after a detailed analysis of the literature review. Based on the research gap, specifies the research proposal for further study.

Conclusion: Thus, we can say that Outcome based Education can play a vital role if it implements in an effectively manner as we know it is a student centric education system, in which teacher act as a mentor or facilitator whereas in earlier education policy mostly based on teacher centric.OBE assess students' success as their outcomes, based on their values, skills and knowledge and

they are getting immense opportunities to develop his/her skills and knowledge which will help them to secure a job or develop their entrepreneurial qualities towards a new direction in the accomplishment of his/her goal.

Introduction:

Education is the basic aspect for developing human potential, equitable and society at large as well as for the development of the nation. The concept of education is dynamic. It has passed through many ages and stages in the process of evolution and at every stage it has had a different meaning according to the then existing social conditions. The concept of education is still in the process of evolution and this process will never come to an end. Emerging time will always demand a revision of the prevailing educational ideals.

In order to educate someone, the process of learning is essential and it plays a vital role. Learning is a process that is expected to bring out desired behavioural changes in an individual.

Learning Outcomes are the observable and measurable end product of learning. It is the observable indicators of objectives.

The prominent Educator Benjamin Bloom whose view was that "Any person in the world can learn, almost all persons can learn if provided with prior and current conditions of learning", and he developed Bloom's Taxonomy a set of three hierarchical models used to classify learning objectives into levels complexities and specificity.

Outcome-based education is a system of education where main focus is on the outcomes of the course. The

students take up courses with a certain goal of developing skills or gaining knowledge and at the end of the course they have to complete their goal.

OBE has gained its relevance in the education system. It is prepared in the line of Programme outcomes (PO's) and Course Outcomes (CO's) with a object to generate employability of students by giving real world practical knowledge and skills for which industrial tie up, internship, practical projects, field visit etc are given more emphasis, so that objectives of the Programmes and Courses outcomes can be achieved with a targeted goal.

Literature Review:

William G. Spady is an academic, educational psychologist, sociologist and is considered the father of Outcome-Based Education (OBE). He is largely noted for his works that attempt to expand and enhance the philosophical grounding and performance of educators, leaders, educational systems, and learners.

Spady coined the term outcome-based education in 1988 as an extension of the works completed by John Franklin Bobbitt and Ralph W. Tyler. In his conceptualization, Spady described OBE as the reorientation in educational system towards what is essential for all students to be successful at the end of their learning experiences. This primarily entails the identification of what is important for the learners to be able to do so that the curriculum, instruction and assessment are organized accordingly.

After India become the permanent signatory member of the Washington Accord on 13 June 2014. India

has started implementing OBE in higher technical education like diploma and undergraduate programmes. The National Board of Accreditation, a body for promoting international quality standards for technical education in India has started accrediting only the programmes running with OBE from 2013.

The National Board of Accreditation mandates establishing a culture of outcomes-based education in institutions that offer Engineering, Pharmacy, Management programs. Outcomes analysis and using the analytical reports to find gaps and carry out continuous improvement is essential cultural shift from how the above programs are run when OBE culture is not embraced. Outcomes analysis requires huge amount of data to be churned and made available at anytime, anywhere. Such an access to scalable, accurate, automated and real-time data analysis is possible only if the institute adopts either excel sheet-based measurement system or some kind of home-grown or commercial software system. It is observed that excel sheet-based measurement and analysis system doesn't scale when the stakeholders want to analyse longitudinal data.

With the declaration of NEP,2020 by government of India which focuses on OBE,its implementation process started step by step in the entire country. In Assam also State government arrange necessary training and workshops to teachers for its successful implementation for which State Universities both Dibrugarh and Gauhati already prepared syllabus to be effective from the Academic year2023-24.

Merits of Outcome Based Education:

Listing below the reasons why implementing OBE is a great option-

- **Goal oriented**

  It is based on goal-oriented system of education in which the students know what expectations are likely to fulfil for pursuing the course, and the teachers know what to deliver or demonstrate through the course structure to generate employability.

- **Clear View**

  The Outcome Based Education present a clear picture of what need to accomplish at the end of the course. Which help students to meet their expectations and make progress in the chosen field of his/her interest.

- **Flexibility**

  Outcome Based Education curriculum is prepared by different methods,teaching techniques and assessment procedures to meet the current needs of students and can be change in due course of time as the situation demand.

- **Comparison**

  Outcome Based Education helps to assess and compare every student's achievement records and then to decide their course of action to be undertaken in a new environment. It let institutions to compare themselves, by checking and see what outcomes they have in common and work on the areas where they are lacking which in turn leads to bring improvement.

- **Individual-Development and Progression**

  An employer while seek to appoint a candidate in his/her organization can look at students' necessary skills records which determines what outcomes they have

achieved to qualify for the Job. The students can also analyse themselves against the job requirement and work on to develop their skills.

❖ **Involvement**

Outcome Based Education is mainly students' centric education where teachers are the mentors or facilitators in which students' involvement is must. Under OBE students are given ample opportunities to enhance their skills by practically doing a particular activity, they can learn themselves and analyse it. Besides parents and educational communities can get involved in it either by way of developing a curriculum or making changes to it. This in turn help to upholds the standard of education and ensures a student's thorough preparedness for life after.

Institutional Challenges for implementing Outcome Based Education:

1. **Awareness:** The level of awareness about OBE and its relevance should be made clear to each and every student otherwise it creates hurdle in implementing it smoothly.
2. **Collaboration:** For undertaking practical and field works in the local organisations or industries, proper MoU's should be signed between the institute and the concern otherwise the students maydeprive fromlearning the desired skills that the institute wants to impart through collaboration.
3. **Infrastructural drawbacks:** Many institutes may not have adequate infrastructures to carry out OBE effectively.So,sound infrastructure is must to smoothly function of OBE.

4. **Communication:** The institute mostly located in rural and backward areas have communication problemas well as poor internet facility.
5. **Fund allocation:** Proper fund allocation is must for successful implementation of OBE.In case of government (Central or State) institutes must be supported by respective government and in case of private institutes grant-in aid or donation from members or society must be there.

Objectivesof the study:

- To find out level of awareness about Outcome Based Education & NEP, 2020 among teachers and students.
- To find out Infrastructural and other drawbacks of educational drawbacks of educational institute.
- To find out institutional MoU's with another organisation or industrial tie up.
- To find out the prospects of Outcome Based Education.
- To provide valuable suggestion for implementing OBE in educational institutes.

Scope of the study: The study is carried out in three Colleges Moran town and its adjacent areas which is surrounded by two districts viz., Dibrugarh and Charaideo.

Methodology of the study: The data and information collected in order to meet and serve the purpose of study is basically primary and secondary sources. The way for collection of data has been confined to through preparation of questionnaire.For collection of data 40 students of each college and 10 teachers of each college are taken as sample size.

Analysis and Interpretations:

The data collected for analysis and interpretations is based

on date collected from the Students and Staff of three colleges.

Sl. No.	OBE (NEP,2020)	Level of Awareness	Whether Training/ Workshop Attended
1	Teachers	Average	Few teachers attended
2	Students	Little	Nil

For collection of data 40 students of each college and 10 teachers of each college are taken as sample size. After collection of information, it is found that the Outcome Based Education which is mostly focus by NEP,is in process and the level of awareness among students is found to be little and average teachers aware OBE system andalso few teachers are found to be taken training/attended workshops.Thus,we can say that for effective implementationOBE,mass awareness programme and propertraining, workshopsetc, should be conducted in a regular internal.

Findings of the Study:

- It is found that the level of awareness about OBE under NEP,2020 is not as per the required level due to lack of training and workshops conducted on the topic among teachers and students.
- The infrastructure of all the three Colleges is not same, more labs, digital rooms and WIFI connected rooms are required for successful implementation of OBE.
- It is further found that more OBE based add on Courses/ Diploma's needs to be introduce by each institute so that practical knowledge and employability of students'

goal can be achieved.

- There is need to upgrade curriculum in light of NEP,so that OBE goals as well as Blooms Taxonomy module mainly cognitive domain can be achieve with ease.
- It is found that there is immense prospects for students if OBE is implemented effectively, as it is student centric education, which believes in imparting knowledge that is based on field work, practicalprojects, internships, mass involvements of students, skilldevelopment, providing flexibility in selecting his/her area of interest topic for self -development as well as personal development, help to secure employability skills and art etc.

Suggestions:

- ▶ Proper awareness programmes should be launch about OBE and recently UGCintroduce "NEP SAARTHI" scheme to involve students in NEP,2020 implementation. Such scheme should be made aware among students.
- ▶ Colleges should organise sufficient training programmes and workshops on OBE as well as NEP and involve Students, all staff both teaching and non-teaching so that mass awareness can be achieved for its successful implementation. Besides supportive materials available through UGC, UTSAH portal should be utilised to make it clearer.
- ▶ Infrastructural drawbacks should be reduced step by step with help of government scheme or donations from the society or local donor or Alumni etc.
- ▶ Proper agreement or MoU's should be signed with local

NGO's, Industries, Mall's or other service sector organisations in order to give practical knowledge or internship facility for students, besides integration of vocational education with general education, skilling students to optimal level to develop leadership quality etc need to give priorities so that employability can be generated after students are passing out from the institute.

- UGC developed concept Professor of Practice should be followed in colleges as per which industry and other professional expertise persons to be appoint as guest faculty/faculty to give real world practices and experiences to students, so that they get an opportunity for learning necessary skills and acquiring knowledge which in turn help them in securing a job or to be an entrepreneur in the near future.

Limitations of the Study:

Coordination :

Few students don't want to reveal his/her opinion may due to lack of knowledge and unwillingness.

Conclusion:

Thus, we can say that Outcome based Education can play a vital role if it implements in an effectively manner as we know it is a student centric education system, in which teacher act as a mentor or facilitator whereas in earlier education policy mostly based on teacher centric.OBE is mainly focus on the Programme Outcomes (PO's) and courseOutcomes (CO's). The students take up courses with a certain goal of developing

skills or gaining knowledge and at the end of the course they have to complete their goal. This system is based on Bloom's Taxonomy cognitive module which emphasis on developing knowledge,understanding,analysing capability, evaluating or judging and creative learning skills of students which in turn help to develop critical thinking power of students and learning by doing which include integration of vocational courses with general courses, practicalprojects, internship, field visit etc so that employability of students can be achieved. In order to attain objectives-based outcome Programmes and Courses they are made flexible, which lead to enhancestudents' participation and it set with a goal to be achieved at the end of eachProgramme or Course. Hence, we can say that OBE assessstudents' success as their outcomes, based on their values, skills and knowledge and they are getting immense opportunities to develop his/her skills and knowledge which will help them to secure a jobor develop their entrepreneurial qualities towards a new direction in the accomplishment of his/her goal.❍

References:

1. Ghanta Ramesh Prof. and Dash B.N. : ***Foundations of Education,*** Neelkamal Publications Pvt. Ltd,Edition 2013
2. Website.www.wikipedia.com

COMMERCE IS THE CARRIER OF CIVILIZATION

Kamaruddin Ansari
Asstt. Professor
Moran Commerce College

It is difficult to say exactly when and how trade originated. However, it can be assumed that trade started with the invention of exchange. In pre- civilization, people moved from one place to another in search of food. Then people lived in the wild. People had to face nature frequently to survive.

Man is the best creature of God; people have the power to think. So humans are regarded to be better than other animals. It was with such thinking that man invented agriculture. People then abandoned their life and settled in a specific place like rivers where agriculture convenient. Since then people have slowly learned to become civilized.

People were able to produce abundant food crops through agriculture on the fertile soils of the river valley. People of different nationalities lived their daily lives by producing different food crops. But people found it difficult to eat the same crops for long. This resulted in the introduction of the exchange system. This practice

allowed people to changes their eating habits and satisfaction by exchanging crops produced by different nations. This exchange system is the root of trade. It is believed that trade has begun. This allowed people to enjoy various goods as they enjoyed them in a civilized society.

Through thinking people began to do new things. After some days of operation of exchange some shortcomings were observed. There is a delay in the satisfaction that can actually be obtained through exchange of goods. Therefore, currency was introduced to overcome this difficulty. There were not coin or paper money like today. Animal skins and bones were accepted as the medium of exchange. The use of animal skins and bones as currency later declined to the use of metal as currency. In time gold and silver become the currency. However, it is difficult for people to carry gold and silver coins. This difficulty was also overcome to some extent by the goldsmiths, who dealt in gold. They deposited gold and silver from the customers and gave them promissory notes of that value in exchange. The goldsmith paid the gold or silver mentioned in the deed to the person who handed it over to him. The banking business of the modern era has been expanded based on this profession of goldsmiths. These promissory notes later became the paper currency issued by the banks. With the invention of currency trade expanded widely. As a result the quality of life of the people gradually improved.

As the quality of life improved people became less satisfied with locally produced goods. Through improvements in transportation, communication etc, People were able to enjoy goods produced elsewhere.

Trade was not limited to the local area but expanded to other places. Overtime this trade spread within the country's borders, without being confined, it rose to the level of circulation internationally done. People gradually move from lower levels to higher levels of civilization among different countries.

Trade provides knowledge of what goods and resources are available in different countries of the world and how they can be brought and used in one's own country. If a person in today's civilized society wants to enjoy something that is not produced in the country, his/ her expectations can be fulfilled through trade. For example, apples and grapes are not produced in Assam. This is because the climate is not suitable for the production of this fruit. With the production of this fruit in Kashmir, Himachal Pradesh, we can enjoy it here for commercial purposes. Today's Japan, America and England is the highest economics in the world through trade. A Country with limited trade and commerce also has limited development.

Commerce teaches people to be patient. Profit is the main goal of business. Different business takes different approaches to achieve this main goal. Whatever measures you take you have to work hard to get results. A nation that can't accepts suffering can never improve. The days of such a nation pass by looking at people's hands and faces. Slavery is their only means of survival.

Trade is the lifeblood of a country. It also teaches the nation to be just and law- abiding. Justice is a great virtue in business. Unjustly even if you succeed in business for a while, it does not last long. Therefore, commerce

emphasizes the fairness of the nation. Compliances is an essential part of business without it trade cannot benefit.

Business is conducted according to certain rules and regulations. Without policies trade is impossible. Such rules teach people to be obedient. Order is an important quality of human civilization. A nation without any discipline is never advanced and civilized. Such compliance is easily achieved through trade. Business is always forced to do on time. In other words, business teaches people to make good use of time.

If one wants to become millionaires in his life, he must take up trade as a career. The amount of income that can be earned through trade cannot be earned through other activities. Therefore, it can be seen that the best occupation to earn money is trade. A country that is rich and its people are polite and civilized.

We conclude this from the above discussion, yes; trade is the biggest contributor to the civilized world today. Today's civilized society cannot deny the contribution of trade to the progress of society. No doubt, we can call trade the carrier and holder of civilization.❍

Views of Secondary School teachers on Private Tuition

Dr. Rima Kotaky
Asstt. Professor, Deptt. of Education
Moran Mahila Mahavidyalaya

Abstract :

The present study attempts to find out the views of secondary schools teachers of Sivasagar district, Assam on private tuition. A sample of 400 secondary schoolteachers were selected on the basis of quota sampling technique. A questionnaire was prepared by the investigator. To find out the views of secondary schoolteachers of Sivasagar district on private tuition percentage was used. The findings of the study reveals that-(i)43.93 per cent teachers responded that students requested them for providing private tuition, (ii)55.62 per cent of the teachers responded that they did not think it illegal on the part of the schoolteachers to provide private tuition classes, (iii)majority (69.82 per cent) of the teachers responded that schoolteachers provided private tuition because students' parents asked teachers to provide private tuition to their children, (iv)majority of the teachers (60.95

per cent) responded that students were not hard working and they wanted readymade notes therefore they received private tuition, (v)most (81.06 per cent) of the teachers responded that receivers of private tuition were average students, (vi)most (68.64 per cent) of the teachers responded that students belonging to both rich, middle and poor families received private tuition, (vii)most (56.21 per cent) of the teachers responded that private tuition was popular among urban students.
Keywords: private tuition, Sivasagar district, secondary level, secondary schoolteacher.

Introduction :

Secondary education is one of the most crucial stages of formal education ladder. It has great importance as it prepares the students for higher education and for the world of work. It can be further divided into two stages i.e., secondary stage which constitutes Classes IX and X and higher secondary which constitutes Classes XI and XII. The normal age group of the children in secondary classes is 14-16 whereas in higher secondary classes it is 16-18. The secondary education in India aims to enable the students to compete successfully for education and jobs globally. Therefore, it is absolutely essential to strengthen this stage by providing greater access and also by improving quality in a significant way.

Internal efficiency in terms of performance of students in public examination at secondary level showed a wide degree of variation among the schools as well as a large number of failures. This obviously demonstrates the inadequacies of formal education system. In India, like

most of the developing countries, there exists a system of 'private tuition' parallel to formal system of education to supplement the academic support in the household and to overcome school inadequacies. Though private tutoring is prevalent at all levels of education, it is preponderant in secondary education for various reasons i.e., improving performance in public examinations, preparing for entering into higher, technical and professional education etc.(Sujatha & Rani. 2011)

Private tuition or private tutoring in general means the instruction, which is provided to the students on various academic subjects outside the classrooms for monetary gain. It has been defined in various ways. Tutoring primarily refers to 'extra lessons after school'. Others describe it as 'learning activities for the clientele of the formal school which take place outside the regular school instruction programme for a fee or as a community service'.

The terminology used to identify private tuition varies in different countries. In some English- speaking societies, people refer to private tuition more often than private tutoring. In Japan, tutoring centre which supplements the school system is known as 'juku'. A parallel phenomenon exists in the United Kingdom, where such institutions are called 'crammers'.

Prof. Mark Bray (1999) has used the term 'shadow' education system to describe private supplementary tutoring. The metaphor of a shadow is appropriate in several ways. First, private supplementary tutoring only exists because the mainstream education exists; second, as the size and shape of the mainstream system change,

so do the size and shape of supplementary tutoring; third in almost all societies much more public attention focuses on the mainstream than on its shadow; and fourth, the features of the shadow system are much less distinct than those of the mainstream system. Just as the shadow cast by a sundial can tell the observer about the passage of time, so the shadow of an education system can tell the observer about the change in societies.

Again, regarding the forms of private tuition Bray(1999) has mentioned that the forms of private tuition may be varied. Some tutoring is provided one-to-one in the home of either the tutor or his/her client. Other tutoring is in small groups, in large classes, or even in huge lecture theatres with video screens to cater for overflows. Some tutoring is provided entirely by correspondence in the mail or over the internet; and in some societies, tutoring is provided by telephone.

Rationale of the Study :

Private tuition, now days become an essential feature of formal education system. Research studies have revealed the fact that it is a worldwide growing phenomenon in education in both developed and developing countries including India. A good percentage of students from elementary to higher education receive private tuition.

Research studies conducted at both national and international level reveals the fact that in most of the countries of the world schoolteachers are engaged as providers of private tuition. In some countries, the same teachers that are responsible for the students in the

mainstream classes (Bray, 2003) provide supplementary tutoring. In the report of SCERT, West Bengal (2009) it was mentioned that along with young students and retired persons mainstream teachers were also involved in providing private tuition.Schoolteachers constituted the largest group of private tuition providers in Central Asia (Silova, 2009). In Lao People's Democratic Republic, research studies found that 14 per cent of lower secondary teachers provided supplementary tutoring, which earned one-third of their total incomes. Another study found that 4.7 per cent primary schoolteachers provided supplementary tutoring in exchange for a fee (Bray & Lykins, 2012).

Research studies also revealed that fact that private tuition is an income generating activity for teachers. The economic condition of mainstream teachers was an important factor for providing private tuition. In some countries teachers were paid so poorly, that they had to secure additional income in orderto fulfill their family needs (Bray, 2003).Silova (2009) observed that the scale of private tutoring was the lowest in the countries that did not have high stakes examinations, where public satisfaction with mainstream education was reportedly high and where teachers were paid comparatively well.

Private tuition caused fatigue among both students and teachers who were involved in the practice. This reduced productivity of school and if private tuition was provided by regular schoolteachers the poor families were the worst sufferers, as they had to pay twice for the education of the same child (Report of SCERT, West Bengal,2009). Hallak and Poisson (2007) mentioned that

schoolteachers as providers of private tuition were unethical or it was a corrupt practice. Because teachers provided private tuition to those students for whom they had responsibilities in their mainstream classes or to the pupils for whom they were not otherwise responsible. The adverse effects of private tuition provided by teachers to pupils for whom they were not responsible might lead to high fees, over enrolment in classes, monopoly of some tutorial centres, teachers neglecting their mainstream duties in favour of tutorial work etc. On the other hand tutoring by the teachers to pupils for whom they were responsible was also a corruption because it might lead to the use of public facilities (schools) for private interests, pressure on parents to pay for private tuition, only a part of the syllabus was taught during official hours etc.

As private tuition has negative effect on mainstream education, society as well students and their families etc. therefore in many countries it is banned. In India also private tuition by the teachers are prohibited from elementary to higher education level. Likewise in countries like Singapore, Republic of Korea, Mauritius etc.also private tuition was banned.

Thus from the above discussion it was revealed that schoolteachers played a prominent role in providing private tuition. As research studies revealed the fact that schoolteachers as providers of private tuition might adversely affect the mainstream education system therefore in many societies schoolteachers were prohibited from providing private tuition. Keeping in view the growing concern and popularity of private tuition among students and the engagement of schoolteachers as

providers of private tuition the present study was undertaken to find the views of secondary schoolteachers of Sivasagar district on different issues of private tuition.

Objectivesof the Study: The present study attempts-

(i) To find out the views of teachers on the reasons for providing private tuition by the schoolteachers.

(ii) To find out the views of teachers on the reasons for adopting private tuition on the part of the secondary school students.

(iii) To find out the views of teachers on academic achievement , socio-economic status and place of residence of the students who adopt private tuition.

(iv) To find out the views of secondary schoolteachers on the positive and negative aspects of private tuition.

Methodology :

Design : On the basis of the objectives of the study and data to be collected the descriptive method was found to be more suitable for the study.

Population and Sample : The population of the present study comprised of all secondary schools and all secondary schoolteachersof Sivasagar district.There are 200 provincialized schools, 28 recognized high schools and 75 private high schools in Sivasagar district (source : I.S. Office, Sivasagar district; data up to 2013) . Quota sampling technique was used to select the sample. From the total number of schools 15% were selected as sample for the study. Thus, 45(30 schools from rural areas and 15 schools from urban areas) schools were selected as school

sample among which 30 provincialized schools, 4 recognized schools and 11 private high schools. In present study, a sample of 400 teachers who taught various subjects in 45 secondary schools of Sivasagar district was selected as teacher sample.

Tools

In order to find out the views of secondary schoolteachers on private tuition the investigator had prepared a questionnaire containing 25 items keeping in view the following broad dimensions-

(a) Classroom teaching
(b) Students and their academic achievement
(c) Relationship between teachers and students
(d) Views on private tuition

Analysis of data :

The collected data were analyzed both qualitatively and quantitatively and the items which are related to the objective of the present study are only analyzed. Quantitative data were analyzed by using percentage. Data collected from the sample with the help of the questionnaire are analyzed below under separate headings. They are presented as follows:

Results/Findings of the Study :

In order to find out the views of parents and guardians on private tuition a questionnaire constructed by the investigator was administered on 400 secondary schoolteachers of Sivasagar district. The analysis of collected data are presented below:

Request from students for provision private tuition :

The findings of the study regarding the request from the students to secondary schoolteachers for providing private tuition are presented in Table 1-

Table 1: Request from students for provision private tuition

Sl. No	Response	Response (in %)
1	Yes	43.93
2	No	56.07

Table 1 shows that majority (56.07 per cent) teachers responded that students did not request them for providing private tuition while 43.93 per cent teachers responded that students requested them for providing private tuition.

Opinion of Teachers on Private Tuition :

The findings of the study regarding the opinion of teachers on private tuition are presented in Table 2-

Table 2: **Opinion of Teachers on Private Tuition**

Sl. No	Statements	Response (in%)
1	Private tuition is necessary to secure good marks in the exam	18.93
2	Private tuition increases self confidence of the students	29.56
3	Students do not get enough time for recreation due to private tuition	55.01
4	Private tuition is very expensive	38.46
5	Private tuition insists students for cramming	33.13

Table 2 reveals that more than half (55.01 per cent) of the secondary schoolteachers responded that they were in favour of the statement that students did not get enough time for recreation due to private tuition. More than three tenth (38.46 per cent) and (33.13 per cent) teachers

responded they were in favour of the statements private tuition was very expensive and it insisted students for cramming respectively. Again, more than one fourth (29.56 per cent) of the teachers responded that they private tuition increased self confidence of the students.

Opinion on Teachers as providers of private tuition :

The findings of the study regarding the opinion of secondary schoolteachers on teachers as providers of private tuition are presented in table 3-

Table 3: **Opinion on Teachers as providers of private tuition**

Sl. No	**Opinion**	**Response (in %)**
1	School teachers should not provide private tuition	44.79
2	It is not illegal on the part of the school teachers to provide private tuition classes	55.62
3	Private tuition makes the school teachers money centered	19.88
4	Teachers can earn additional income through private tuition	16.26

It is evident from Table 3 that more than half (55.62 per cent) of the teachers responded that they did not think it illegal on the part of the schoolteachers to provide private tuition classes while four tenth (44.79 per cent) of teachers responded that schoolteachers should not provide private tuition. Again, almost one fifth (19.88 per cent) of teachers responded that private tuition makes schoolteachers money centered and 16.26 per cent teachers responded that teachers could earn additional income through private

tuition. Moreover, the present study also found some other opinions of the teachers regarding private tuition provided by the school teachers. The opinion were as follows:

i) Teachers engage in private schools get very low salary and they can't manage their family properly. Therefore, they provide private tutoring classes.
ii) Teachers engage in provincialized schools should be strictly prohibited from providing private tuition by the government.
iii) Unwillingly school teachers have to provide private tuition because there is a misconception among the parents that only private tuition help the students to do better results.
iv) Schoolteachers may neglect the classroom teaching and may keep lessons to be taught in private tuition classes rather than in classrooms.
v) If each schoolteachersteach in the classrooms sincerely and thoroughly then there is no need for receiving private tutoring classes.
vi) Schoolteachers should provide free tuition classes to poor students.
vii) Both teachers and students are benefitted by providing and adopting private tuition.

Reasons for providing private tuition :

The findings of the study regarding the reasons for providing private tuition on the part of the schoolteachers are presented in table 4 -

Table 4: Reasons for providing private tuition

Sl.	Reasons	Response

No		(in %)
1	Parents ask them to provide private tuition to their children	69.82
2	Students ask them to provide private tuition	51.81
3	Some teachers get very low salary, therefore they need additional income from private tutoring classes	49.70

Table 4 reveals that majority (69.82 per cent) of the teachers responded that schoolteachers provided private tuition because students' parents asked teachers to provide private tuition to their children while more than half (51.81 per cent) of the teachers responded that schoolteachers provided private tuition because students asked them to provide so. Again, almost half (49.70 per cent) of the teachers responded that some schoolteachers got very low salary, therefore they provided private tuition in order to earn additional income. Moreover, the present study also found that teachers responded more opinions regarding schoolteachers as providers of private tuition that are presented below:

i) Some teachers provide private tuition to complete the uncompleted topics in the class.
ii) For some teachers teaching is a passion and profession, so they provide private tuition.
iii) Some teachers always run after money, so they provide private tuition in order to earn money.
iv) In certain subjects and in large size classes classroom teaching is not enough for students therefore, schoolteachers provide private tuition.
v) Now-a-days private tutoring classes provided by

schoolteachers become a common phenomenon.

vi) Some schoolteachers expect good results from students therefore he/she teach some extra topics through private tuition.

vii) Some teachers want to help the meritorious students through private tuition.

viii) Schoolteachers have to provide private tuition due to lack of sufficient number of teachers in schools.

Reasons for adopting private tuition :

The findings of the study regarding the reasons for adopting private tuition on the part of the students are presented in Table 5-

Table 5: Reasons for adopting private tuition

Sl. No	**Reason**	**Response (in %)**
1	To understand the subject better	47.93
2	To achieve better academic achievement	54.44
3	Some teachers do not teach thoroughly in the class	27.22
4	Parents force them to do so	36.09
5	Peer students receive private tuition; therefore they do so	40.24
6	Students are not hard working and they want readymade notes	60.95
7	Some schoolteachers force them to take private tuition	13.02

Table 5 reveals that the reasons for adopting private tuition on the part of the students as observed by the secondary schoolteachers were- majority of the teachers (60.95 per cent) and (54.44 per cent) responded that students were not hard working and they wanted readymade notes and

for better academic achievement respectively. 47.93 per cent teachers responded that students received private tutoring classes to understand a subject better.

Academic achievement of students adopting private tuition :

The findings of the study regarding teachers' opinion on academic achievement of students who receive private tuition are presented in Table 6-

Table 6: Academic achievement of students adopting private tuition

Sl. No	Academic achievement	Response (in %)
1	Meritorious students	46.74
2	Average students	81.06
3	Low achievers	46.15

Table 6 reveals that most (81.06 per cent) of the teachers responded that receivers of private tuition are average students.

Socio-economic status of students adopting private tuition :

The findings of the study regarding the opinion of teachers on socio-economic background of students who receive private tuition are presented in Table 7-

Table 7: Socio-economic status of students adopting private tuition

Sl. No	Socio-economic status	Response (in %)
1	Rich family	37.28
2	Middle class	30.77
3	Poor family	7.10
4	All of the above	68.64

Table 7 shows that most (68.64 per cent) of the teachers responded that students belonging to rich, middle and poor

families received private tuition.

Popularity of private tuition among rural and urban students :

The findings of the study regarding teachers' opinion on popularity of private tuition among rural and urban students are presented in Table 8-

Table 8: Private tuition among rural and urban students

Sl. No	Location	Response (in %)
1	Rural students	2.96
2	Urban students	56.21
3	Both rural & urban students	51.48

It is evident from Table 8 that most (56.21 per cent) of the teachers responded that private tuition was popular among urban students while more than half (51.48 per cent) of the teachers responded that private tuition was popular among both rural and urban students.

Positive impact of private tuition :

The present study found the following views of schools teachers regarding positive aspects of private tuition:

i) Private tuition increases the self-confidence of students.
ii) It can enhance the talent of some students.
iii) Teachers can get extra money and students can get extra care and attention through private tuition.
iv) It helps the students in their clear concept formation on a topic as well to obtain good marks in the exams.
v) It makes the meritorious students advanced in learning and helps in spending more time for revision.
vi) It helps the students to get readymade notes on each

topic.

vii) It enables students to answer any sort of question.

viii) It helps to improve the knowledge and power of the students.

ix) It is helpful for the academically poor students to understand any topic better than in classroom teaching.

x) In a large classroom not every students may understand any topic, in such cases it helps the students to clear their problems.

xi) It helps the students to realize the depth of any subject and removal of curiosity as well.

xii) It is helpful to minimize the mental labour of students.

xiii) Student's concept on any subject and topic may be clear which they think lapse in the class.

xiv) It helps the students to overcome their drawbacks.

xv) It is helpful to meet the challenges of individual difference and promoted self-study on the part of the students.

xvi) It is helpful in better understanding of any topic, increases self-confidence and helps students to avoid nervousness in exams.

xvii) It helps in individual enrichment of each student and acts like remedial teaching.

xviii) Poor and educated unemployed can earn money by providing private tuitions.

xix) Students who are less benefitted in classroom teaching are much benefitted from private tutoring classes.

Negative impact of private tuition :

The present study found the following views of schools teachers regarding negative aspects of private tuition:

i) It is expensive and time consuming.
ii) Due to private tuition, some students are inattentive in classroom teaching.
iii) By adopting private tuition students want readymade notes and also it insists students for cramming.
iv) It hampers students' creative abilities.
v) Students become more marks oriented due to private tuition.
vi) It makes the students lazy and they always search for easy way to pass the exam.
vii) Due to private tuition, students avoid hard working.
viii) It minimizes the confidence level of students and students become very dependent of private tutors.
ix) Due to private tuition, students do not get enough time for revision and it hampers the mental development of students.
x) As the students get readymade notes in private tuition classes, therefore they neglect thorough study.
xi) Due to private tuition, students are unable to express their own ideas, concepts, knowledge and experience.
xii) It diminishes the reasoning capacity of students.
xiii) It makes the education system as a business.
xiv) Too much dependability on private tutors may create problems of students at higher education level.
xv) It reducesself-study of students.
xvi) Private tuitions make some teachers money centered.
xvii) It reduces students' time.

xviii) It reduces students' time for recreation and other physical and mental exercises as well.

Discussions :

The present study found that 43.93 per cent of secondary schoolteachers of Sivasagar district are requested by their students to provide private tuition. More than half of the sampled teachers responded that students did not get enough time for recreation due to private tuition. Some teachers also responded that private tuition was very expensive and insisted students for cramming. It was also found that more than half of the secondary schoolteachers of Sivasagar district supported schoolteachers as providers of private tuition and responded that it was not illegal on the part of the schoolteachers to provide private tuition while 44.79 per cent teachers responded that schoolteachers should not provide private tuition. Thus,secondary schoolteachers of Sivasagar district had a mixed opinion on schoolteachers as provider of private tuition. Again, it was found that there were several reasons for adopting private tuition on the part of the students such as to achieve better in exams, to understand better, lack of hard work working among students and needed readymade notes etc. Most of the secondary schoolteachers of Sivasagar district responded that the academic achievement of students who received private tuition was average. Regarding the socio-economic background of students who received private tuition present study found that most of the teachers responded that students belonging to all socio-economic categories received private tuition. In relation to the investigation

regarding the popularity of private tuition among rural and urban students most of the teachers responded that private tuition was popular among urban students.

If the findings of the present study are compared with other relevant studies done in India and abroad then the following points can be summed up-

In relation to the investigation regarding the reasons for providing private tuition on the part of schoolteachersBiswal (1999) in the study titled "Private Tutoring and Public Corruption: A Cost-Effective Education System for Developing Countries", Silova (2006) in the study titled "Education in Hidden Marketplace: Monitoring of Private Tutoring" found that low salary of teachers was an important reason for providing private tuition by the schoolteachers. The study found that one of the main reasons for private tutoring was for teachers to receive additional financialincome that also supports the findings of the present study.

Regarding the reasons for adopting private tuition on the part of the students as observed by the head teachers and private tutors SCERT, West Bengal (2009) in the study titled "Implications of private tuition in West Bengal" found thatstudents received private tuition due to parents/ guardians illiteracy as well as lack of sufficient time to spend with their children, to secure higher marks in examinations, to get individual care and assistance in doing home work from private tutors, economically secured parents considered private tuition as a tradition, over crowed classroom and of adequate number of teachers, students themselves liked to take private tuition along with their friends, scope for students to speak about

their problems etc.some of which are similar to the findings of the present study.

Concerning the academic achievement of students who receive private tuition SCERT, West Bengal (2009) in the study titled "Implications of private tuition in West Bengal" found that majority of the head teachers responded that private tuition was received by high achievers. On the contrary the present study found that majority of the sampled teachers responded that private tuition was mostly received by the students whose academic performance was average.

Again, regarding the socio-economic status of students who received private tuition Foondun (2002) in the study titled "The Issue of Private Tuition: An Analysis of the Practice in Mauritius and Selected South-East Asian Countries", Dongre (2014) in the study titled "Impact of Private Tutoring on Learning Levels: Evidence from India", Azam (2015) The Issue of Private Tuition: An Analysis of the Practice in Mauritius and Selected South-East Asian Countrieschildren belonging to rich families mostly received private tuition. On the contrary, the present study found that most of the secondary schoolteachers of Sivasagar district responded that students belonging all socio-economic status received private tuition.

In relation to the investigation regarding popularity of private tuition among rural and urban students Sujatha & Rani (2011)in the study titled "Management of Secondary Education in India", Azam (2015)found that students in urban areas more likely to take private tuition which supports the findings of the present study.

Conclusion :

It is revealed from the findings of the present study that private tuition is an important feature at the secondary level of education in Sivasagar district. It is an important role in the lives of both students as well teachers of secondary schools in Sivasagar district. Though private tuition by teachers are prohibited in India as well Assam, secondary schoolteachers of Sivasagar district possessed a mixed opinion regarding the issue. To some it is illegal to provide private tuition by the schoolteachers. On the contrary, some teachers are of the view that teachers are bound to provide private tuition because of their low salary. Again, teachers are of the view that private tuition help students in better academic achievement, proper utilization of time, getting individual care and attention etc. On the other hand, some teachers are of the view that private tuition is a task of wasting time and money, it destroys thinking capacity of students as well as financial burden for poor parents. Thus, private tuition is critical issue. As private tuition is directly or indirectly related to quality education, therefore government as well as policy makers should consider the matter very minutely and should make necessary steps regarding whether private tuition should be encouraged, regulated, controlled or banned.❍

References :

Azam, M. (2015). ***Private Tutoring : Evidence from India.*** IZA Discussion Paper, No. 8770. Retrieved from http://www.ftp.iza.orgdp8770.pdf(D.O.R. 27/08/2015 1:47 pm)

Biswal, B.P. (1999). *Private Tutoring and Public Corruption: A Cost-Effective Education System for Developing Countries*. The Developing Countries, Vol. XXXVII-2. Retrieved from http://www.idee.go.jp (D.O.R. 05/07/2011 7:58 pm)

Bray, M. (1999). *The Shadow Education System: Private Tutoring and*

Implications forPlanners. Paris, France. UNESCO. Retrieved from http://www.u4.no (D.O.R.-28/07/2011 11:29 pm)
Bray, M. (2003). *Adverse Effects of Private Supplementary Tutoring Dimensions, Implications and Government Responses.* Paris. IIEP, UNESCO. Retrieved from http://www.unesco.org/iiep (D.O.R. 15/11/2011 08:41pm).
Bray, M. (2009). *Confronting the Shadow Education System What Government Policies for What Private Tutoring ?*. Paris, France. UNESCO:IIEP Policy Forum. Retrieved from http://www.iiep.unesco.org (D.O.R.-30/06/2011 8:21 pm)
Bray, M. and Lykins, C. (2012). *Shadow Education Private Supplementary Tutoring and Its Implications for Policy Makers in Asia*. CERC Monograph Series in Comparative and International Education and Development No.9, Asian Development Bank. Retrieved from http:// www.adb.org(D.O.R. 28/12/2013 08:39pm)
Dongre, A. (2014). *Impact of Private Tutoring on Learning Levels: Evidence from India*. AI Working Paper Series, Accountability Initiative, New Delhi. Retrieved from http://www.isid.ac.in(D.O.R. 27/07/2015 5.38 pm)
Foondun, A.R. (2002). *The Issue of Private Tuition: An Analysis of the Practice in Mauritius and Selected South-East Asian Countries.* International Review of Education 48(6), 485-515.
Retrieved fromhttp://www.springerlink.com(D.O.R. 12/12/2012 9.20 pm)
Hallak, J. and Poisson, M. (2007). *Corrupt Schools, Corrupt Universities: What Can be Done?*. Paris: IIEP, UNESCO. Retrieved from http://www.unesco.org/iiep (D.O.R. 14/12/2011 8:59 pm)
Kothari, C.R. (2004). ***Research Methodology Methods and Techniques.*** New Delhi: New Age International (P) Ltd..
Koul, L.(2006). ***Methodology of Educational Research***, New Delhi: Vikas Publishing House Pvt. Ltd.
Rani, Geetha (2007). *SecondaryEducation in India: Determinants of Development and Performance",* NUEPA. Retrieved from http://www.researchgate.net(D.O.R. 27/07/2015 5.56 pm)
SCERT, West Bengal (2009). *Implications of Private Tutoring in west Bengal-A Report*. Retrieved from http://www.scertwestbengal.org(D.O.R. 25/11/2013 7.52pm)
Sujatha, K. and Geetha Rani P. (2011). *Management of Secondary Education in India.* New Delhi: Shipra Publications.

THE SKILLS OF THE FUTURE :

EMPLOYABILITY SKILLS FOR SUCCESS

(WITH REFERENCE TO MORAN TOWN OF DIBRUGARH DISTRICT)

Kalyani Konwar
Moran Commerce College

Abstract :

This article explores the employability skills required and importance of skill development for success in Moran Town, Dibrugarh district, Assam. The study identifies the key skills needed for the future job market, including communication, collaboration, adaptability, problem-solving, emotional intelligence, digital literacy, creativity, time management, continuous learning, and resilience. The findings suggest that individuals in Moran Town need to develop these skills toenhance their employability and stay competitive in the industries like Oil and Gas, Tea Production, and Manufacturing. The study recommends that educational institutions and industries in Moran Town should focus on developing these skills to attract new businesses and opportunities to the region.

Introduction :

As we all know that in today's fast-paced and rapidly changing work environment, how crucial is to have the right skills for success. Employability skills, also known as soft skills, are the essential skills that make us attractive to employers and set us apart from others. These skills are not specific to any particular job or industry but are transferable across various roles and sectors.

Likewise Moran Town, a thriving industrial hub in Assam's Dibrugarh district, is witnessing rapid growth in various industries. However, the town faces a significant skills gap, with many individuals lacking the employability skills required for success in the future job market. To stay competitive, it's essential for individuals in Moran Town to develop employability skills that meet the demands of the future job market.

This study aims to identify the key employability skills required for success in Moran Town and explore ways to develop them.

Some key details about Moran Town in the Dibrugarh district of Assam:

- Moran Town is a census town in the Dibrugarh district and has an average elevation of 318 feet (97 m) above sea level.
- The town had a population of 6,784 people, with males making up 53% and females making up 47% in 2001.
- Moran Town has an average literacy rate of 84%, which is higher than the national average of 59.5%.
- The town is surrounded by several tea gardens and villages.
- The primary source of income for the residents of the

town is teaching, followed by farming and small-scale businesses.

- The town is an industrial hub and a major oil field and a major tea-producing area.
- The name "Moran" is actually the shortened form of "Moran-hat". The place used to be a trade centre where the people from Moran tribe used to visit in order to sell their products in the north of Dihing which was located in the Chutiya Kingdom.
- The town is well-connected to all the major places of Assam through private and state government bus services. The nearest railway station is Moranhat, and the nearest airport is Mohanbari Airport, which is around 40 km away from the town.

IMPORTANCE OF SKILL DEVELOPMENT IN THE 21ST CENTURY :

The importance of skill development in India has been cited as one of the most important factors in job creation and employability skill. India has a unique advantage in terms of demographics because more than 60% of its population is young. However, in order to reap the benefits of such a large workforce, employability skills need to be enhanced. According to current statistics, only 10% of recent graduates are employable, and the remaining 90% lack the skills necessary for corporate employment. India's GDP is expanding at a rapid rate of 6-8%, but job creation is not keeping up. When compared to its neighbours, India is a country that is relatively young. Around 28 million young people enter the workforce in India each year. The National Sample Survey Office found that India's unemployment rate in 2018 hit a 45-year high

of 6.1%, which was the highest it had ever been. The COVID pandemic has caused a massive slowdown in the nation's economy.

What advantages does India have from skill development?

Although the government has put in place a number of plans for skill development, these plans have not yielded the desired results in terms of creating opportunities for skill development training in India.

These goals include:

- Increasing proficiency
- Expanding skill sets
- Completing tasks in a shorter amount of time with more outcomes
- Increasing performance level

They must place an emphasis on programs for skill development and assist individuals in making use of their skills and knowledge. Nowadays, everyone aspires to have a successful career, and in order to do so, the right skill development trainings are required. It emerges as an essential component of any individual's professional life. In order to improve people's overall expertise, skill development training should be required in India. To grow, they need proper direction and training programs. Communication, technology expertise, and other skills are essential for people to hold on to. This can only be accomplished if they receive sufficient skill development training opportunities to grow and develop. It was discovered that many students were placed easily due to the importance of skill development at numerous universities. Today's businesses value productive and

effective employees. People can work efficiently and succeed in any endeavour with skill development. People may see a boost in their careers and have better chances of being promoted. Hence, skill development training in India is essential!

SIGNIFICANCE OF TECHNOLOGY IN THE INDIA PROJECT OF SKILL DEVELOPMENT TRAINING AND EMPLOYABILITY SKILLS :

Technology is crucial for expanding the India Initiative of skill development training and in employability skills. Innovation assists with characterizing standard preparation instruments for the applicants so that all tests and instructional exercises can be directed without any problem. Employment opportunities for young people must be combined with the primary objective of developing a skilled workforce. The fundamental issues causing unemployment in the nation will never be resolved without the necessary opportunities!

How are skill development and employability skillsinfluencing India's future?

Employees who are skilled are more marketable and have more opportunities: In the current market, it is very important to be skilled so that you can be employed easily and have more opportunities. With the increase in technology, companies are looking for employees who can work with new software and are familiar with new processes. Those employees who have undergone skill development are able to work with new technology and are productive. The government gives youth good

opportunities based on their preferences and needs. The goal here is to make at least 70% of people employable. People are getting a better understanding of the potential of the skill training initiative through skill awareness programs, which also help to achieve more goals.

Professional Growth: A person's proficiency in any given area is improved through skill development. Ability upgrades to construct the expert organization, better correspondence, using time effectively and exchange abilities.

Developing Talent: Learning skills is something that can be done. Skill training helps people find, develop, and maintain their inherent talent in the field they want to work in.

Less number of Dropouts: Unemployment is one of India's biggest problems. Assisting students in processing the fundamental skills that today's employers require and pointing them in the right direction for their careers is skill development.

Career Development Opportunities: Every person wants to have a successful career. The most crucial aspect of any successful career path is skill development. A person with skill is more adaptable, dependable, productive, and efficient in the job market, which expands career opportunities.

Over the course of the past few years, the foundations for a skill development ecosystem that is efficient, effective, and long-lasting were laid; however, it is now time to build on them. India's GDP is expected to rise from $2.7 trillion in 2019 to $5 trillion in 2025 and $8.4 trillion in 2030, according to a Bloomberg Economic article and its projections. How well we capitalize on this

decade and how effectively we eliminate disruptions will determine whether or not we achieve it. We must take advantage of this opportunity to rebuild ourselves with more vigour and critical thought. Although difficult, the task is not impossible. Resilience and determination always shorten the gap between a likely and a possible future. We can't ignore the call to prepare our youth for the future!

OBJECTIVE OF THE STUDY:

- ❖ To identify the potential skill gaps in employability skills for success in Moran Town.
- ❖ To identify the key employability skills required for success in Moran Town.
- ❖ To suggest the best possible ways to develop employability skills in Moran Town.

SCOPE OF THE STUDY: The study is confined to the employability skills in Moran Town area of Dibrugarh district itself.

METHODOLOGY OF THE STUDY:

The data and the information collected is basically the primary and secondary data to serve the purpose. A survey was conducted among 70 individuals in Moran town, including students, professional and entrepreneurs to collect the required data through the preparation of questionnaire.

Some of the Potential Skill Gaps in Moran Town, Dibrugarh, Assam in Employability Skills for Success are:

- ▶ **Digital literacy:** With increasing use of data-driven decision-making, many industries in Moran Town require workers with digital skills, such as data analysis and interpretation, software programming, and digital

marketing etc.

- **Technical skills:** The oil and gas, tea production, and manufacturing industries require specialized technical skills, such as equipment operation, maintenance, and repair.
- **Soft skills:** Employers seek workers with strong communication, teamwork, and problem-solving skills.
- **Vocational skills:** Moran Town need workers with vocational skills, such as welding, electrical work, and plumbing.
- **Leadership and management:** As industries grow, there is a need for workers with leadership and management skills.
- **Adaptability and continuous learning:** With rapidly changing technologies and industry trends, workers need to develop skills to adapt and continuously learn.
- **Language skills:** English language skills are in demand, particularly in industries with global connections.
- **Creativity and innovation:** Industries seek workers who can think creatively and develop innovative solutions.
- **Industry-specific skills:** Each industryrequires specialized skills, such as knowledge of tea production processes or oil and gas extraction techniques.

These skill gaps may vary depending on the specific industries and employers in Moran Town, and can be addressed through targeted training and development programs.

FINDINGS: The following findings have been made or the Key Employability Skills for Success in Moran

Townare -

- Effective communication is the foundation of any successful career. Being able to articulate our thoughts, ideas, and opinions in a clear and concise manner is essential. Therefore, it becomes crucial in industries like Oil and Gas, Tea Production, and Manufacturing Concerns in nearby Moran Town.
- With technological advancements and changing market trends in Moran Town, being able to adapt quicklybecomes crucial. Similarly, the ability to work with others, build strong relationships, and contribute to a team's success is vital in today's collaborative work environment which is quite essential in industries like oil fields, tea gardens, and small-scale businesses.Therefore, adaptability is a key to success.
- Employers value individuals who can think outside the box, generate new ideas, analyze problems, think criticallyand develop innovative solutions.With increasing automation, digital literacy and Encouraging innovation and creativity can lead to new business opportunities and growth in Tea Production and Manufacturing of Moran Town. Therefore, individuals have to develop these essentials.
- Understanding our self and others, managing emotions, and empathizing with colleagues and customers is essential for building strong relationships.
- Must be able to prioritize tasks, manage time effectively, and maintain productivity for future job market which is essential for meeting deadlines and achieving goals.
- With the rapid pace of technological change, being committed to ongoing learning and professional

development is crucial for staying relevant in the job market.

- The ability to bounce back from setbacks, learn from failures, and adapt to new situations is vital for career success.Coping with stress and adapting to change is essential in the fast-paced industrial environment of Moran Town.

SUGGESTIONS:

- All the nearby Educational Institutions of Moran Town should incorporate employability skills and skill development into their curriculum.
- Industries should provide Training and Development Programs for the existing as well as newly appointed employeesto enhance their employability skills.
- Government should establish Skill Development Centres in Moran Town.
- Educational institutions and Industries within Moran Town of Dibrugarh District,in collaborationneed to focus on developing employability skills together.
- Prospective individuals should take initiative to develop skills.

CONCLUSION:

Skill development is crucial for employability in Moran Town's competitive job market. Stakeholders must work together to develop these skills, attract new businesses, and drive industrial growth. The study recommends immediate action to develop skills and enhance employability in Moran Town.

Skill development is essential for individuals to

succeed in the modern job market. Developing these employability skills, in particular, are critical for individuals to stand out and for success in Moran Town'scompetitive job market.Moran Town, an industrial hub in Assam, faces a significant skills gap, which impacts employability. This study aimed to identify potential skill gaps, identify key employability skills and suggest ways to develop them.

The study identified key skills, including communication, collaboration, adaptability, problem-solving, emotional intelligence, digital literacy, creativity, time management, continuous learning, and resilience. These skills are essential for individuals to succeed in industries like Oil and Gas, Tea Production and Manufacturing.

The survey and interviews revealed significant skill gaps in digital literacy, creativity, and problem-solving. These skill gaps need to be addressed to enhance employability in Moran Town. Educational institutions, industries, government, and individuals must work together to develop these skills.

Educational institutions should integrate skill development into their curriculum, industries should provide training programs, government should establish skill development centres, and individuals should take the initiative to develop their skills. By focusing and developing these employability skills, Moran Town can become a hub for skilled professionalsand individuals in Moran Town can enhance their employability andattracting new businesses and opportunities to the regionand drive growth in various industries.

To conclude, we can say that employability skills are the skills of the future. They are the essential skills that will set us apart from others and make us attractive to employers. By developing these skills, we'll be well-equipped to succeed in today's fast-paced and rapidly changing work environment.Remember, these skills are transferable across industries and roles, making them a valuable investment in our career. Therefore, stakeholders must work together to develop these skills, attract new businesses, and drive industrial growth. The study recommends immediate action to develop skills and enhance employability in Moran Town and make Moran Town a competitive industrial hub in Assam.❍

References:

1. Wikipedia.org
2. Skill Development in India: Challenges and Opportunities- Lavina Sharma (Symbiosis Institute of Business Management, Symbiosis International University, Bangaluru) and Asha Nagendra (Symbiosis Institute of Management Studies, Symbiosis International University, Bangaluru) Indian Journal of Science And Technology, Vol.9(48), DOI: 10. 17485/ ijst/2016/v9i48/107324, December 2016.
3. Importance of Skill Development - linkedin.com/pulse/importance-skill-development-india-olivegreen-consulting
4. www.google.com
5. Skill Development Programmes in India - A Literature Review by Mahmood Ahmed Khan, 2019 RESEARCH REVIEW international Journal of Multidisciplinary.

Anganwadi Centers and Their Role and Challenges in Implementing NEP 2020

(A Case Study of Dibrugarh District, Assam)

Bornali Gohain
Asstt. Professor

Abstract :

The National Education Policy (NEP) 2020 emphasizes the importance of early childhood care and education (ECCE) as a foundational stage in a child's educational journey. Anganwadi centers, integral to the Integrated Child Development Services (ICDS) scheme, play a crucial role in delivering ECCE, particularly in rural and underserved areas. This case study focuses on the implementation of NEP 2020 in Dibrugarh District, Assam, through Anganwadi centers. It examines the strategies employed, challenges encountered, and successes achieved, providing insights into the grassroots impact of NEP 2020 on early childhood education in this region.

Introduction :

The National Education Policy (NEP) 2020,

introduced by the Government of India, is a visionary framework aimed at transforming the Indian education system. One of its primary objectives is to strengthen early childhood care and education (ECCE), recognizing it as a critical foundation for lifelong learning and development. Anganwadi centers, established under the Integrated Child Development Services (ICDS) scheme, are pivotal in delivering ECCE to millions of children across India, especially in rural and underserved areas.

This case study explores the role of Anganwadi centers in Dibrugarh District, Assam, in implementing the NEP 2020. It highlights the strategies adopted, challenges faced, and successes achieved in this region, offering a detailed understanding of the practical aspects of policy implementation at the grassroots level.

Objective of the study :

1. Assess the preparedness: Evaluate the current readiness of anganwadi centres to implement the directives of NEP 2020, including infrastructure, resources, and training of anganwadi workers.
2. Identify challenges: identify the key challenges faced by anganwadi centres in aligning with NEP 2020 guidelines, such as funding, staffing and community involvement.

Methodology :

The study employs a mixed-method approach, combining quantitative and qualitative data collection techniques. Surveys and interviews were conducted with Anganwadi workers, parents, and local education officials. Additionally, observational visits to selected AWCs provided firsthand insights into the operational dynamics

and challenges faced by these centres. Data were analyzed to understand the effectiveness of AWCs in implementing NEP 2020 and to identify best practices and areas needing attention.

Data Collection :

1. Surveys: Structured questionnaires were administered to Anganwadi workers and parents to gather quantitative data on the educational activities, resources, and outcomes at AWCs.
2. Interviews: In-depth interviews were conducted with Anganwadi workers, parents, and local education officials to gain qualitative insights into their experiences and perspectives.
3. Observational Visits: Direct observations of daily activities at AWCs provided a practical understanding of their functioning and the challenges they face.

Background :

The National Education Policy (NEP) 2020

The NEP 2020 aims to overhaul the Indian education system with a focus on inclusivity, flexibility, and holistic development. Key aspects of the NEP 2020 related to ECCE include:

1. **Universal Access and Quality:** Ensuring all children aged 3-6 years have access to quality ECCE.
2. **Curriculum and Pedagogy:** Developing a flexible, multifaceted, and play-based curriculum.
3. **Teacher Training:** Enhancing the training and professional development of ECCE educators.
4. **Infrastructure and Resources:** Improving the infrastructure and resources of Anganwadi centers to create a conducive learning environment.

The Role of Anganwadi Centers :

Anganwadi centers, part of the ICDS scheme launched in 1975, provide a range of services including supplementary nutrition, immunization, health check-ups, and pre-school education. These centers are the backbone of ECCE in India, particularly in rural and underserved areas. The NEP 2020 places significant emphasis on strengthening Anganwadi centers to achieve its ECCE goals.

Case Study: Anganwadi Centers in Dibrugarh District, Assam

Location and Demographics :

Dibrugarh District is located in the north-eastern state of Assam, India. It has a diverse population with a significant number of children under the age of six. The district includes both urban and rural areas, with many families engaged in agriculture and tea plantation work. The socio-economic status of the population is varied, with a considerable portion living in rural and economically disadvantaged conditions.

Implementation Strategies :

Curriculum and Pedagogy

In alignment with the NEP 2020, the Anganwadi centers in Dibrugarh have adopted a play-based, activity-driven curriculum to make learning engaging and effective for young children:

1. **Play-based Learning:** Incorporating games, songs, and storytelling to make learning enjoyable and engaging.
2. **Multisensory Activities:** Using visual aids, tactile materials, and auditory stimuli to enhance sensory

experiences and cognitive development.

3. **Local Context and Culture:** Integrating local culture, traditions, and languages into the curriculum to make learning relevant and relatable.

Teacher Training and Professional Development :

The NEP 2020 emphasizes the importance of well-trained ECCE educators. The Anganwadi centers in Dibrugarh have focused on enhancing teacher training through:

1. **Workshops and Training Sessions:** Organizing regular workshops and training sessions for Anganwadi workers to update their knowledge and skills.
2. **Peer Learning:** Encouraging Anganwadi workers to collaborate and learn from each other's experiences and best practices.
3. **Mentorship:** Providing mentorship support to Anganwadi workers through experienced educators and experts in ECCE.

Infrastructure and Resources :

To create a conducive learning environment, the Anganwadi centers in Dibrugarh have focused on improving their infrastructure and resources:

1. Renovating Facilities: Upgrading the physical infrastructure of the centers to ensure safety, hygiene, and child-friendly spaces.
2. Educational Materials: Procuring age-appropriate educational materials, toys, and learning aids to support the curriculum.
3. Nutrition and Health: Ensuring the provision of nutritious meals and regular health check-ups for children to promote their overall well-being.

Challenges Faced :

Despite the positive strides, the Anganwadi centers in Dibrugarh have encountered several challenges in implementing the NEP 2020:

1. **Infrastucture:** Many centres lack proper facilities such as safe buildings,clean drinking water and sanitation. Inadequate space for children to play and learn is also a common issue.
2. **Funding and resources:** insufficient funding leads to lack of essential materials and resources, such as educational toys, books and learning aids.
3. **Training Limitations:** Inadequate access to quality training programs and expert guidance for Anganwadi workers.
4. **Community Engagement:** Low levels of community awareness and involvement in ECCE activities, hindering the full potential of the Anganwadi centers.
5. **Job Security:** Since incentives are very low and there is no job security, it demoralise the anganwadiworkers.
6. **Overburden staff :** Anganwadi workers often have multiple responsibilities, including health surveys and administrative tasks, which can distract from their primary role of ECCE.

Findings :

The analysis of data from AWCs in Dibrugarh District revealed several key findings:

1. **Early Childhood Education:** the policy document prepared by NCERT proposes high quality (ECCE) teachers, but with multi- tasking activities it becomes difficult for them to concentrate on improving the

foundational learning.

2. **Parental Involvement:** There should be more parental involvement in the educational activities at AWCs, which will help in contributing to the holistic development of children.
3. **Resource Constraints:** Despite their critical role, many AWCs face resource constraints, including inadequate infrastructure, learning materials, and trained personnel.
4. **Training and Capacity Building:** Anganwadi workers have received training under NEP 2020 guidelines, but there is a need for continuous professional development to keep them updated with the latest educational practices.

Suggestions and Recommendations :

To enhance the role of AWCs in implementing NEP 2020, the following suggestions are made:

1. **Infrastructure Improvement:** Upgrading the infrastructure of AWCs to create a conducive learning environment for children.
2. **Resource Allocation:** Ensuring adequate supply of educational materials and resources to support the learning activities.
3. **Capacity Building:** Continuous training and professional development programs for Anganwadi workers to enhance their skills and knowledge.
4. **Community Engagement:** Strengthening community engagement and parental involvement in the educational activities at AWCs.
5. **Monitoring and Evaluation:** Implementing robust monitoring and evaluation mechanisms to track the

progress and impact of NEP 2020 initiatives at AWCs.

6. **Job satisfaction:** To morally boost there should be proper incentives and job security amongthe anganwadi workers.
7. **More focus on teaching:** Rather than any other community work ,there should be more focus on teaching.
8. **Curriculum structure:** Little change in curriculum structure like they were taught English, Maths, Assameseparallel but for the small children it becomes difficult to imbibe all the subjects at once.
9. **Appointment:** Most importantly teachers appointed must be well educated and well versed with the curriculum, because from the tender age only we can shape our future generation.
10. **Comparative study:** There must be a comparative study of other Montessori schools and anganwadi centres by the government.

Conclusion :

The implementation of the NEP 2020 through Anganwadi centers has the potential to transform early childhood education in India. This case study of Anganwadi centers in Dibrugarh District, Assam, highlights aboutthecritical role these centers play in delivering ECCE,and the challenges they face . It is important that government should emphasize on building high quality ECCE teachers and define the roles and responsibilities of the anganwadi workers and not to give them unnecessary burden or overloaded with other administrative tasks so that they can provide quality

education.Strengthening these areas will be vital in realising the transformative potential of NEP 2020 for early childhood education.❍

Bibliography :

1. Government of India. (2020). ***National Education Policy 2020.*** Ministry of Human Resource Development.
2. Ministry of Women and Child Development. (2021). Annual Report 2020-21. Government of India.
3. ***UNICEF. (2020).*** Early Childhood Education in India: Quality and Inclusion.
4. Kaul, V. (2019). ***Early Childhood Education in India: Issues and Challenges.*** Journal of Early Childhood Care and Education, 1(1), 1-12.
5. National Institute of Public Cooperation and Child Development. (2021). Status of Anganwadi Centers in India.

ISBN : 978-81-959452-1-4
প্ৰজ্ঞা PRAGYA
9 788195 945214
কল্পতৰু প্ৰকাশন
WhatsApp : 9365772887
Rs. 450/-
Cover designed by : Ranju Borah, Moran